

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
22 E
6

DE VIRIBVS

IMAGINATIONIS

TRACTATVS,

AVTHORE

THOMA FIENO

ANTVERPIANO,

Medicinæ in Academia Louaniensi Professore Primario, ac Serenissimorum BELGII *&* BAVARIÆ *Ducum quondam Medico Cubiculario.*

LOVANII,

In Officinâ Typographicâ GERARDI RIVII, Typographi iurati.

ANNO CIƆ. IƆC. VIII.

Cum Priuilegio.

SERENISS.MO PRINCIPI

ERNESTO,

ARCHIEPISCOPO COLONIENSI, S. R. I. PER ITALIAM Archicancellario & Principi Electori; Episcopo Leodiensi; Comiti Palatino Rheni; Duci Bauariæ, Westphaliæ, Bullonensi; Marchioni Francimontensi; Comiti Lossensi, Hornensi, &c. Domino suo & Mecœnati plurimum honorando.

ANTA humanitate habitus fui ab inclyta Domo Bauarica, cum in ea versatus fui: tot signis honoris & beneuolentiæ à te affectus quando ex Bauaria in Belgium tecum iter feci Serenissime & Excellentissime Princeps, vt valdè impudens & ingratus sim, si ea tam citò obliuioni tradidis-

didiſſem. Verùm tantùm abeſt, vt ita fecerim, vt potiùs repetita frequenter memoria ea altiùs altiùsque quotidie animo inſculpſerim, nullis vitæ meæ diebus delenda. In ſignum illius & teſſeram grati animi mei, offero Celſitudini Tuæ hunc libellum; rogans vt eum benignis oculis aſpicere, & cum à grauiſſimis Imperij, & ditionum tuarum curis quandoque reſpirabis, etiam inſpicere & legere non dedigneris. Munus paruum eſt, ſi libelli molem inſpicias; aliquale, ſi ſubiecti iucunditatem & ſublimitatem. Qualecumque ſit, defectum eius partim Tuæ Celſitudinis humanitas, partim mea optima voluntas, & erga Tuam Sereniſſimam Celſitudinem humillima obſeruantia ſupplebunt. Elegi materiam hanc, quòd Philoſophica ſit, & ex intimis naturæ arcanis eruta: non ignorans Celſitudinem Tuam. Philoſophicis ſtudijs apprimè eſſe imbutam & abditorum eiuſmodi naturæ operum conſideratione plurimùm delectari. Sperans proinde eam maiorem ex illa, quàm ex Medica aliqua aut Practica materia voluptatem eſſe capturam. Plurimum mihi gratulabor, ſi intelligam laborem meum à Tua Celſitudine probari; in cuius ſolius limatiſſimo iudicio conquieſcens facilè omnium inuidorum oblatrationes contemnam. Sin minus; confido

eam

eam pro ſolita ſua humanitate ſaltem conatum non improbaturam; & inſufficientiam, rei difficultati, quæ vix ingenio humano penitiùs inueſtigabilis videtur, facilè aſcripturam. Interim me antiquæ Tuæ Celſitudinis beneuolentiæ humillimè commendo: Deum rogans, vt eam Imperij & Reipublicæ Belgicæ quieti & Catholicæ religionis incremento quàm diutiſſimè incolumem ſeruet. Louanij, IV. Septembr. M. DC. VIII.

Tuæ Sereniſſimæ Celſitudinis

Humillimus Cliens

THOMAS FIENVS.

In

In Librum Clarissimi Viri

D. THOMÆ FIENI

MEDICINÆ IN ACADEMIA

Louaniensi primarij Professoris.

IAMBICVM.

FIENVS; *ille, quem vocârat Bauarus,*
Nuper; recenter Principes hi Belgicæ:
Primam cathedram qui Louanij obtinet;
Caliginosâ nube cum vidit tegi
Silentióue præteriri ab omnibus
Quid possit, in prægnantibus potissimum,
Causamque, cur Imaginatio, in modum
Vel Prothei vel Polypi, difformiter
Formet notétue pendulum solummodò
Ex vmbilico fœtum; & intimam hactenus
Physin latere tam stupendi ænigmatis.
Suscepit in se seriò prouinciam
Enucleandi quidquid in scholis Sophi,
Quicquid Galenus, & quod Arabes docent
De viribus Phantasiæ; Dilucidè
Educit hinc conclusiones solidas,
Et quæstiones explicat: Fœtus biceps
Puérne duplex vnde & hærens inuicem?
Affectuumq; matris insolentium,
Desideratæ vel rei notam gerens?
Præscindit ergo veritatem hanc eruens
Noster FIENVS *omnibus monstris viam,*
Simulq; vulgi ineptientis omina
Docendo causas, monstrat esse anilia.

F. S. M. D.

NOMINA AVTHORVM QVI IN HOC LIBRO CITANTVR.

A.

Ælianus
Aëtius
Agrippa
Albertus Magnus
Alexander Aphrodisæus
Alexander Trallianus
Algazel
Alkindus
Andræas Cataneus
Andræas Laurentius
Antonius Beniuenius
Archangelus Picolomineus
Argenterius
Aristoteles
D. Augustinus
Auicembron
Auicenna.

B.

Balduinus Ronssæus
Bannes
Bartholomæus Medina
Bartholomæus Pisanus
Bartholomæus Vasques
Bayrus
Bonamicus.

C.

Caietanus
Cardanus
Christophorus à Vega
Chrysostomus
Cicero
Citadinus
Codronchus
Cœlius Aurelianus
Cœlius Rhodiginus
Columella
Concil.ator
Conimbricenses
Cornélius Gemma.

E.

Erasmus Roterodamus.

F.

Fernelius
Ferrariensis
Fonseca
Franciscus Picolomineus
Fulgosius.

G.

Galenus
Gattinaria
Geneseos liber
Gentilis de Fulgineo
Gregorius de Valentia
Guilielmus Paradinus
Guilielmus Parisiensis.

H.

Heliodorus
Hercules Saxonia
Hesiodus
D. Hieronymus
Hippocrates
Homerus
Horatius.

I.

Iacobus de Forliuio
Iacobus Horstius
Iason Pratensis
Ioannes Baptista Syluaticus
Ioannes Costæus
Ioannes Langius
Isidorus

Iulius Scaliger
Iuſtinus Hiſtoricus.

L.

Leuinus Lemnius
Libauius
Licoſthenes
Lucianus
Ludouicus Mercatus
Ludouicus Viues.

M.

Marcellus
Marcellus Donatus
Marcus Damaſcenus
Marſilius Ficinus
Martinus Delrio
Michael Medina
Munſterus.

N.

Nicolaus Florentinus.

O.

Olaus Magnus
Oppianus
Ortelius.

P.

Paracelſus
Paræus
Paulus Venetus
Peramatus
Pererius
Petrus Meſsias
Philoponus
Picus Mirandulanus
Plato
Plinius
Plutar hus
Pomponatius
Pomponius Mela.

Q.

Quintus Serenus.

R.

Rodericus à Caſtro.

S.

Schenkius à Grafenberch
Seneca
Solinus Polyhiſtor.
Soranus.

T.

Tartaretus
Themiſtius
Theodoretus
D. Thomas
Thomas Eraſtus
Thomas à Vega
Toletus.

V.

Valeſius
VVeynrichius
VVyerus.

Z.

Zabarella
Zoares.

Index

Approbatio.

Tractatus hic de Viribvs Imaginationis ab authore ſuo accuratè conſcriptus ad publicam vtilitatem in lucem emitti poteſt. 20. Maij, 1608.

Gvilielmvs Fabricivs *Nouiomagus, Apoſtolicus & Archiducalis Librorum Cenſor.*

Cum Priuilegio Sereniſſimorum Belgij Principum.

Signat.

Fourdin.

Errata.

Fol. 4. linea 19. pro illo, pone illa.
Fol. 56. linea 26. pro motu, pone nutu.
Fol. 63. linea 3. pro frigidi, pone calidi.
Fol. 68. lin. 6. & 7. pro nobiliore, pone ignobiliore.

Reliqua Lector facilè corriget.

INDEX RERVM QVÆ IN hoc tractatu continentur.

A.

Omnes

M.

Phanta-

Q.

S.

S.gna-

T.

V.

Matthæi 6.

Quis ex vobis ſollicitè cogitando
poteſt addere ad ſtaturam
ſuam cubitum
vnum?

DE VIRIBVS IMAGINATIONIS TRACTATVS,

Authore THOMA FIENO *Medicinæ Doctore, & in Academia Louaniensi primario Professore.*

VT materiam de vi Imaginationis, quam tractare aggredior, & de qua multi varia scripserunt, perfectè & dilucidè explicem; videor mihi à primis principijs exordiri, & quæ sit animæ in corpus Proprium & Alienum potestas, & quibus instrumentis eam exerceat, inuestigare debere. Alioquin non posse clarè demonstrari, quantum & quomodo Phātasia agat. Etenim ipsa non est primarium & principale agens eorum, quę per illam fiunt; sed anima: Ipsa autem tantùm est animæ potentia & instrumentum. Vt autem sciatur quantam vim habeat instrumētum; sciendum quantam vim habeat ipsa causa principalis, quæ illo vtitur: & qualiter, & ad quem effectum illo vtatur. Sic enim, an & quomodo & quid valeat efficere, erit manifestum. Sequar autem in docendo modum Philosophorū; partim, quia hæc materia est multùm philosophica: partim, quia ille modus est inquirendæ veritati conuenientior. Ponam itaque quæstiones aliquot, & eis adiungam cōclusiones pro opinionis nostræ declaratione necessarias. Sit itaque

QVÆSTIO I.

An anima habeat vim agendi in vllum corpus?

VIdetur autem quod sic: Primò. Quod est potest operari: nam omne ens est propter operationem: anima est ens, ergo potest operari.

Secundò. Animæ ſunt datæ potentię actiuæ: illę non ſunt, niſi propter operationem, ergo.

Tertiò. Anima eſt forma; formæ competit operari: nam forma eſt natura; natura autem eſt principium motus, ergo anima poteſt operari: Aſt anima nō poteſt operari in ſubſtantias ſeparatas, quia ſunt ordinis ſuperioris; inferiora autem non poſſunt agere in ſuperiora: Ergo reliquum eſt, vt agat in ſubſtantias corporeas ſeu corpora.

CONCLVSIO I. Anima ſeparata à corpore eſt agens *quod* ſuarum actionum, ſeu verum & totale agens earum.

Hæc concluſio eſt manifeſta: quia talis anima non eſt pars compoſiti, ſed eſt actus & ſubſtantia per ſe ſubſiſtens; itaque quidquid agit, agit per ſe ſolam & nullius alterius ſubſidio, & ſic eſt verum agens *quod*. An autem habeat aliquam vim agendi in corpora; non eſt huius loci inquirere. Nos enim tantum agimus de ea, vt coniuncta corpori. Interim tamen, quoad tria motuum genera; nempe alterationem, auctionem, & generationem; eſt communis Theologorum ſententia, nullam habere actiuitatem: vt docet D Thomas part. 1. quæſt. 110. art. 2. Quoad motum verò localem, eſt ſententia D. Thomæ, Caietani, Zoaris, Banneſij; eam corpora externa non poſſe mouere. Verùm Fonſeca in Metaphyſ. contrarium tenet. Cuius ſententia, ſi eſſet vera, ſequeretur, quòd mediante illo motu, actiua paſsiuis applicando, poſſet etiam formas inducere in materiā & alterare, & generare: & cōſequenter, quòd animæ Sanctorum redeuntes ad hunc mundum, poſſent propria virtute ſibi corpora aſſumere, formare, & in corpora viuentium morbos, ſanitatē, & alia accidētia inducere.

CONCLVSIO II. Anima vnita corpori non eſt ipſum verum agens, nec eſt agens totale aut agens *quod* ſuarum operationum, ſed eſt tantum principium ſeu ratio agendi: & eſt ſolummodò agens *quo*: ipſum verò agens totale ſeu agens *quod*, eſt compoſitum ex anima & corpore, ſeu ipſum corpus animatum.

Hoc patet ex Ariſtotele 1. animæ text. 64. cum dicit: melius dici animam non miſereri, aut diſcere, aut

ratio-

ratiocinari, sed hominem animâ.

Patet etiam ratione. Nam actio est suppositorum, vt docet D. Tho. 1. p. q. 39. art. 5. ad 1. & q. 40. art. 1. ad 3. At anima, vt informans, nō est suppositum; sed est pars suppositi: corpus verò animatum est ipsum suppositū, ergo. Interim tamen anima est pars principalis eius, & est principium agendi principale. Anima enim est forma, forma autem est principium agendi, non materia: Forma enim est actus & dat esse: operari auté sequitur esse. Dico autem, quòd forma sit principiū agendi Principale: quia etiam potentię sunt principium agendi, sed non Principale, sed tantùm Instrumentale & Secundarium. Et hac ratione operationes tribuuntur formis. Ex quo patet, quando actiones & operationes corporis animati tribuuntur animæ, non esse intelligendū, ipsam animam eas edere, & ipsam esse verum & totale agens & causam earū, & corpus solum esse instrumētum; sed ipsum corpus animatum eas edere, animā verò esse id, ratione cuius maximè eduntur. Anima itaque non videt, sed oculus: anima non concoquit, sed stomachus & corpus animatum; & sic de ceteris operationibus.

CONCLVSIO III. Anima in illa ratione agendi habet magnam in substantias corporeas actiuitatem: Quod nihil aliud est dicere; quàm corpus animatum ratione animæ, tanquam principalis principij, habere magnam vim agendi.

Hæc conclusio est manifesta. Corpus animatum est corpus naturale ex materia & forma constans: corpora naturalia habent vim agendi, ergo & corpus animatū.

Secundò. Omne quod est, operatur: nam quidquid est, est propter suā operationem: corpus animatum est & subsistit, ergo operatur. Imò modus operandi sequitur modum essendi: & sic, quod existit modo nobiliore, modo nobiliore & excellentiore operatur: At corpora animata existunt nobiliore modo, quàm reliqua corpora naturalia: existūt enim per animā, quę est nobilior alijs formis, ergo modo excellentiore operatur.

Tertiò. Quæ cōmunicant in forma & materia, mutuò agere possunt; corpus animatum communicat in forma & materia, cū alijs corporibus naturalibus, ergo

in ea agere poteſt.

Quartò patet experientia. Anima mouet corpus proprium; ſanguinem, ſpiritus, cibos, excrementa, calculos, &c. eadem alterat, concoquit & in aliam ſubſtantiam conuertit, & ſic generat, ergo agit in ea.

Ad argumenta reſpondetur, eis nihil aliud probari, niſi animam eſſe principium principale agendi, non autem eſſe ipſum verum agens totale. Et hac ratione magis confirmant noſtram concluſionem.

QVÆSTIO II.

In qua corpora anima agere poteſt, & qua actione?

PRo huius quæſtionis intelligentia eſt facienda diſtinctio inter Corpora. Dico itaque Corpus aliud eſſe Proprium, aliud Alienum. Corpus Proprium voco, quod ab anima vna indiuiduali informatur. Sub hoc comprehendo omnes partes eſſentiales corporis, quas anima illa actuat, & quibus formaliter ineſt, vt ſunt cor, cerebrum, manus, &c. Alienum voco, quod ab anima illa eadem non eſt informatum; ſed vel nulla anima eſt informatum; vel alia aliqua, ab illo numero diſtincta. Sic fœtus & corpus alterius hominis ſunt corpora Aliena: quia etſi verè ſint informata anima, tamen non ſunt informata eâdem numero animâ, quâ informatur illud, ſed diuersâ. Alienum eſt duplex: Internũ vel Externum. Alienum Internum voco; quod eſt intra peripheriam corporis proprij contentum: Externum, quod eſt extra eam. Internum adhuc eſt multiplex: vel enim eſt pars integralis Proprij, alimentum, vel inſtrumentum, vel aliud ab ea vitaliter dependens; vel eſt nudum contentum. Illius generis ſunt, ſanguis, ſpiritus, ſemen, medulla, cibus, excrementa, fœtus, & quidquid aliqua ratione ad totius perfectionem requiritur: huius ſunt lapis, nucleus, globus plumbeus, aut ſimile aliquid in corpus deglutitũ, vel quaqua alia ratione admiſſum; quod ad totius conſtitutionem ſeu perfectionem non requiritur. Alienum Externum eſt, corpus quoduis extra proprij circumferentiam poſitum; vt ligna, lapides, aër externus, corpus alterius hominis,

aut

aut alterius animalis. De ſingulis his quærendum eſt: in quænam illorum anima agere poſsit, & quamnam in ea actionem, & quomodò exerceat.

CONCLVSIO IV. Anima per ſe & directè habet actionem motus Localis in corpus Proprium, id eſt, Corpus animatum per ſuam animam, tanquam, principium mouendi, poteſt mouere ſeipſum.

Hæc concluſio eſt communis omnium Philoſophorum, & probatur authoritate Ariſtot. 8. Phyſ. cap. 4. text. 29. & 1. de anima cap. 2. text. 19. & 2. animæ c. 2. text. 13. vbi dicit animata & viuentia à ſeipſis moueri; & hanc eſſe differentiam inter animata & inanimata: quòd illa à principio intrinſeco ſeu à ſeipſis, hæc ab extrinſeco ſeu ab alio moueantur. Probatur etiam authoritate Platonis 10. de legibus, & in Phœdro his verbis: ᾧ γὰρ ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔνδοθεν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ, ἔμψυχον. Id eſt, cui forinſecus eſt, moueri; id eſt inanimatum; cui verò intrinſecus, ſibi ex ſeipſo, animatum.

Probatur etiam ratione. Natura eſt principium motus, materia quidem paſsiuum, forma verò actiuum; præcipuè verò in ſeipſo, ſeu in eo, quod informat, vt Ariſt. definit: At natura non eſt principium actiuum alterationis, nec generationis in eo, in quo eſt, vt proxima concluſione dicetur: non eſt etiam principium accretionis; quia accretio eſt motus proprius viuentibus, non exiſtens in aliis rebus naturalibus; natura autem eſt principium motus in omnibus rebus naturalibus, & non tantùm in viuentibus: ergo reſtat, vt ſit principium motus localis. Et hęc eſt ratio, cur credam cum Pererio 7. Phyſicor. cap. 16. omnia corpora naturalia tam inanimata, quàm animata moueri à ſeipſis, & minimè grauia & leuia à generante, & cœlos ab intelligentia aſsiſtente; ſed à principio intrinſeco & à ſua natura. At anima eſt natura, ergo anima eſt principium motus ſecundùm locum in corporibus animatis. Etſi autem putem omnia naturalia ab interno principio moueri & conſequenter à ſeipſis; tamen, quia in viuentibus eſt magis manifeſtum, quòd ſic moueantur: & quia pluribus motibus diuerſis mouentur, quàm corpora naturalia; &

motus suos inchoant & sistunt pro voluntate;per quod magis videntur seipsa mouere, quàm illa; ideò specialiter præ alijs à seipsis moueri meritò dicuntur.

Probatur tertiò experientia: quia est manifestum animalia per potentias animæ mouere suum corpus,& propter animam corpus habere varios motus, quos nõ haberet, si anima prædìtum non esset.

CONCLVSIO V. Anima non potest suum corpus Proprium directè,& per se primò alterare: seu compositum ex anima & corpore non potest directè, & per se primò alterare seipsum.

Dico directè & per se primò: quia indirectè, secundariò, vel per accidens, potest: varijs modis, vt infra dicetur.

Probatur conclusio primò. Anima est natura: natura, vt inquit Philoponus, non est principium actiuum alterationis eius, in quo est, ergo. Minor probatur. Si esset principium alterationis, esset etiam principium generationis, & corruptionis: nam generatio & corruptio sequuntur alterationem: sed natura non est principium generationis aut destructionis eius, in quo est, ergo nec alterationis. Subsumptum probatur: quia sic aliquid generaret & corrumperet seipsum: at hoc esse non potest, ergo. Natura est quidem principium motus in rebus naturalibus, sed non est principium motus cuiusuis; sed tantum motus rei naturali competentis: & ideò non est principium actiuum alterationis aut generationis, seu corruptionis in eo cuius est; sed tantum vel motus localis, vel auctionis. In inanimatis solùm est principium motus localis: in animatis est & motus localis & auctionis, non aliorum. Quia hi pertinent ad rei naturalis conseruationem & perfectionem, illi tenderent ad eius destructionem: natura autem est principium conseruandi, non destruendi illud, cuius est natura. Est ergo benè principium alterandi aliud, sed non illud, in quo est, & cuius est natura.

Secundò. Anima est forma: forma solummodo gerit caussalitatem formalem erga suum subiectum, & non caussalitatem caussæ efficientis, ergo & anima.

At si

At si anima posset suum corpus alterare, gereret erga ipsum caussalitatem caussæ efficientis, ergo. Maior probatur. quia nihil potest habere caussalitatem caussæ formalis, & efficientis respectu eiusdem. Nam ratio caussæ formalis consistit in perficiendo & conseruando, efficientis verò in permutando & destruendo.

Tertiò Efficiens habet contrarietatem cum patiente, nam studet ipsum destruere: At anima non habet, contrarietatem cum corpore, quia vnitur ei, & habet appetitum ad illud, nec studet illud destruere, quia ècontrà est eius perfectio & ἐντελέχεια, ergo.

Quartò. Quia docet experientia, ignem non calefacere seipsum, sed alia: aquam non humectare seipsam, sed alia, &c. Nulla forma suam materiam alterat, sed constituit solùm in esse rei naturalis, & in eo conseruat eam, nihil permutando in ea, nec vllas extraneas qualitates in eam inducendo, & dat ei potentias ad agendum in res alias, & non in seipsam. Ergo idem de anima est censendum.

Dico tamen animam indirectè & per accidens posse corpus suum alterare, idque varijs modis. Primò: quatenus per suam voluntatem & potentiam motiuam voluntariam potest ei applicare agentia externa, varijs temperamentis prædita: vt cibos, medicamenta, ignem, glaciem, &c. quibus contingit ipsum varijs modis alterari. Sic homo potest seipsum calefacere, bibendo aquam vitæ, vel adeundo ignem, &c. Secundò: quatenus alimenta & humores corporis perfectè vel imperfectè, plus minúsue concoquit; vnde generantur vel humores superassati vel cruditates quæ alterant. Tertiò: quatenus per potentias motrices naturales humores, & spiritus in hanc vel illam partem agitat & mouet: quorum præsentiâ vel absentiâ etiam contingit alteratio. Sic in animi pasionibus corpus permutatur ad varias qualitates, calorem, frigus, &c. In ira extrema calescunt; in timore & tristitia, refrigerantur: studio, meditatione, sollicitudine, corpus alteratur: quatenus propter eas contingit sanguinem, spiritus, vapores ab vna parte recedere; ad aliam verò

ferri. Nam quia recedunt à ſtomacho & partibus nutritorijs, hinc ſtomachus refrigeratur, non fit bona concoctio, multiplicantur cruditates; quia verò in caput trahuntur, caput incaleſcit, exiccatur, & tandem refrigeratur, fit catharris obnoxium, &c. Et generaliter, in quam partem anima mandauerit humores frigidos, ea refrigeratur; in quam calidos, ea caleſit, &c. Quartò: corpus animatum alterat ſeipſum; per hoc, quod conſtat partibus heterogeneis, & diuerſo temperamento præditis, quarum vna poteſt aliam ſibi adiacentem alterare & conuertere in proprium temperamentum. Sic cor vel hepar calidum calefacit ſtomachum, & partes vicinas; ſtomachus frigidus refrigerat illa, &c. Tunc autem verè & directè corpus non calefacit ſeipſum, ſed vna pars calefacit aliam, vt à ſe diuerſam; & nulla caleſit à ſeipſa. Et hoc eſt ex eo, quod illæ ſint heterogeneæ, & ſint vt res inter ſe diuerſæ; etiamſi ab vna anima & forma cõmuni comprehendantur. Accedit quod, quando vna pars calefacit aliam, non calefaciat eam, vt animata, ſed vt agens phyſicum: & non alio modo, quàm ſicut vna res calida calefaceret manum alterius: quæ calefactio non fieret vitaliter, nec eſſet actio vitalis, ſed tantùm phyſica: nec fieret ab anima per aliquem concurſum animæ cooperãtis, ſed ſolùm à calore membris inexiſtente: quo modo fieret etiam à partibus iam anima priuatis, ſi per diuinam potentiam calor in eis reſeruaretur. Vna enim pars vitaliter non agit in aliam, alterando eam; ſed tantùm phyſicè. Partes enim, vt dicemus concluſione octaua, vitaliter tantùm alterant alimentum, quod ex intento naturæ ſtudent corrumpere, & in ſe conuertere, non autem ſeipſas: cum nulla pars ſtudeat aliam corrumpere, aut in ſe conuertere, ſed anima ſtudeat omnes in ſuo eſſe conſeruare. Itaque anima per nullam ſuam actionem per ſe, directè, & immediatè alterat corpus ſuum, ſed tantùm per accidens: applicando actiua paſsiuis; medicamenta, cibos, humores, ſpiritus, &c. quæ per ſe formaliter, & proximè illud alterant. Vnde quando ipſum viſione, auditu, imaginatione alicuius rei, ſtudio & meditatione alteratur; anima non alterat illud per illas actiones directè & per

ſe, ſed

ſe, ſed per accidens: mediante motu humorum, ſpirituum, & vaporum. Atque hoc modo anima ſe habet erga corpus Proprium.

Sed quomodo ſe habet erga corpus Alienum, ſeu illud corpus, quod non informat? & quo genere motus mouet & immutat illud? & imprimis quæritur. An poſsit illud alterare; & videtur, quòd ſic.

Primò. Forma omnis poteſt agere, & ſibi ſimilem producere per generationem: at generationem præcedit alteratio, ergo poteſt alterare. Non alterat aut generat ſuum corpus Proprium; vt iam dictum eſt, ergo aliud. Anima eſt forma, ergo anima poteſt alienũ corpus alterare.

Secundò. Patet experientia, quòd anima alteret cibos, & per viam generationis eſſentialiter conuertat in ſanguinem, ſpiritum, medullam, oſſa, carnem, &c.

CONCLVSIO VI. Anima directè & formali alteratione non poteſt vllum corpus Alterare.

Pro huius concluſionis intelligentia, Dico non eſſe dubium, quin corpus animatum poſsit corpus aliud calefacere & refrigerare; manifeſtum enim eſt, quòd homo frigidus frigefaciat hominem calidum, & calidus calefaciat frigidum, & calefaciat lectum, thoracem, aſſeres, aliáque ſibi contigua: ſed dico illa non refrigerare aut calefacere ratione animæ, ſed ratione caloris, quem in ſe formaliter habet: & non, quatenus eſt corpus animatum; ſed quatenus eſt corpus mixtum, præditum formali calore. Calor enim facit illam actionem, non anima: & facit illam in virtute propria, & non in virtute animæ: & talis calefactio non eſt vitalis, ſed merè phyſica: & fit eodem modo, quo vnus pannus calidus calefaceret alium; & quo corpus mortuum calore poſt mortem reſiduo poſſet adhuc aliud corpus ſibi vicinum calefacere: Et illa calefactio non eſt actio æquiuoca, ſed vniuoca, & de tali non eſt quæſtio.

Sed eſt quæſtio, An anima, vt agens æquiuocum, per aliquam potentiam ex ſua eſſentia promanantem ſeu vitalem, ſine formali qualitate, poſsit eminenter alterare: & quia maximè eſt quæſtio de calore: An ſine formali calore per ſeipſam poſsit eminenter calefacere;

ſicut Sol calefacit per lumen? Et dico quod non.

Et probatur imprimis authoritate D. Thomæ part. 1. quæſt. 117. art. 3. vbi dicit, quòd homo per virtutem animæ non poſsit per ſe corporalem materiam immutare, ſed tantùm per accidens. Vbi Caietanus in commento etiam tenet, animam virtute propria & formaliter non poſſe, neque corpus coniunctum, neque externum immutare.

Probatur ſecundò Ratione. Si anima per aliquam ſuam potentiam vitalem poſſet eminenter calefacere, fruſtrà dediſſet natura corpori calorem natiuum, & inſtituiſſet tam multas potentias, & tam multa organa pro illius conſeruatione. Etenim ferè omnes animæ potentiæ, & omnia organa corporis videntur eſſe facta propter eum; vt ipſe ſcilicet reſtauretur, temperetur, & diſtribuatur. Propter eum enim eſt reſpiratio, pulſus, nutritio, & omnes potentiæ ei inſeruientes. Propter illas ſunt nares, gula, guttur, pulmo, ſtomachus, hepar, cor, venæ, arteriæ, & ferè omnes partes: at natura non videtur illa omnia feciſſe fruſtra, ergo. Maior probatur. Quia anima per illam potentiam eminenter calefacientem potuiſſet eum conſeruare ſine vlla moleſtia, & ſine neceſsitate tot actionum & organorum, & ſine vlla neceſsitate, vel aëris attrahendi, vel cibi ſumendi.

Tertiò. Si anima poſſet eminenter calefacere; videtur, quod nunquam calor natiuus poſſet deficere: quia anima quæ eſt incorruptibilis, & ex ſe nunquam poteſt deficere, poſſet illum ſemper per illam potentiam calefactiuam reſtaurare: & ſic in defectu eius non eſſet opus vſu ciborum vel remediorum calidorum; quia ſemper per illam poſſet eum reſarcire; At hoc non ita fit, ſed in ſenio labaſcit; & cum deficit, debet reſtaurari per ea quæ calefaciunt; alioqui periret, Ergo.

Quartò. Quia nunquam videmus aliquam partem ab anima per ſe calefieri, aut ſolâ potentiâ animæ per ſe aliquam qualitatem produci, ſine applicatione temperamenti, aut qualitatis realis: ſed omnem alterationem & calefactionem, quæ in corpore fit, videmus fieri per applicationem membrorum, ſpirituum & humorum

reali

reali qualitate præditorum, ergo.

Quintò. In corpore nostro non solùm fit calefactio, sed etiam refrigeratio, humectatio, & exsiccatio: aliqua enim minus frigida calefiunt; vt chylus, pituita, cum fiunt sanguis: aliqua calidiora refrigerantur; vt calor cordis, cum respiratione attemperatur; & sanguis, cum fit lac, pilus, membrana, &c. aliqua exsiccantur; vt medulla, cum fit os, &c. Itaque si anima haberet potentiam eminenter calefaciendi; videtur quod etiam deberet habere potentiam refrigerandi, exsiccandi, &c. At illas habere non potest; quia sic haberet potentias contrarias, & sic haberet potentiam sui destructicem, nempè frigiditatem; Ergo sicuti non refrigerat, nec humectat per se, sed mediante temperamento membrorum; ita est verisimile, quod etiam per se non calefaciat, sed solùm mediante calore reali: & consequenter, quòd per se nullam faciat alterationem.

Sextò. Si anima posset sic eminenter calefacere; posset calefacere externa omnia caloris receptiua: sicut sol qui eminenter calefacit, calefacit omnia calefactibilia; animalia lapides, ligna, &c. At non experimur animam per aliquam peculiarem potentiam calefaciendi externa corpora calefacere; sed calefactionem à nobis in externa promanantem solùm fieri à calore reali corpori nostro formaliter inexistente, ergo. Si itaque anima per seipsam non potest alterare, sed solùm mediantibus qualitatibus realibus & alteratiuis, ergo etiam per se non potest facere vllam substantialem transmutationem: generatio enim præsupponit alterationem. Porrò etsi anima non alteret directè per seipsam; tamen potest alterare per accidens; vt inquit Diuus Thomas loco proximè citato: applicando actiua pasiuis: id est, per motum localem applicando illa agentia, quibus illæ qualitates reales, & alteratiuæ formaliter insunt. Addo & ego posse alterare mediantibus qualitatibus primis; quibus ipsa vtitur tanquam instrumentis: de quo erit conclusio sequens.

Ad argumenta interim respondetur. Animam quidem alterare, sed non alterare eminenter per seipsam, seu

ſeu per aliquam potentiam vitalem ab eſſentia eius promanantem, ſine qualitatibus realibus: ſed ſolùm alterare mediantibus illis: temperamento, nimirum, partium & calore natiuo. Nec aliud probant arguméta ibi allata. Sit ergo

CONCLVSIO VII. Anima mediante temperamento partium & calore natiuo poteſt per ſe vitaliter & effectiuè Alterare & Generare.

Hæc concluſio eſt manifeſta. Nam anima mediante temperamento ſtomachi, generat chylum: mediante temperamento hepatis, generat ſanguinem: mediante temperamento cordis, generat ſpiritus: mediante temperamento ſeminis & vteri, producit viuens: ergo generat. Iſta enim omnia fiunt per generationem & ſubſtantialem tranſmutationem: Atqui generatio non poteſt fieri ſine præuia alteratione; & idem quod facit generationem, facit alterationem; ſecundùm commune axioma Philoſophicum, quod idem eſt inducens formam, & diſponens materiam; ergo anima etiam facit alterationem, quæ illorum generationem præcedit. Quamuis itaque anima per ſolas ſuas potentias, ſecluſis qualitatibus realibus corpori, quà mixtum eſt, inexiſtentibus, non poſsit alterare aut generare; tamen mediante partium temperamento, poteſt: quatenus eo vtitur tanquam inſtrumento ad alterandum: ad quod eius potentiæ ſunt inſufficientes.

Pro quo eſt notandum: primò, quando dicitur animam alterare, non eſſe intelligendum ipſam ſolam alterare, vt agens totale, ſeu agens *quod*; ſed ſolùm alterare, vt agens *quo*: ſicut concluſione 2. ſuprà eſt oſtenſum. Id eſt, non ſolam animam alterare, ſed corpus animatum: ſic tamen, vt anima ſit ratio alterandi. Anima enim cum ſit forma, & forma ſit principium agendi principale; ſequitur & animam eſſe principium agendi principale. Vnde quidquid corpus animatum alterat, generat, mouet, facit ratione animæ.

Eſt ſecundò notandum: non eſſe dubium, quin corpus animatum poſsit alterare, quatenus eſt mixtum; ſed de tali alteratione hîc non loquimur; ſed de illa, quam facit, quà eſt animatum. Et ſic dico corpus animatum

matum non tantùm alterare, quâ est mixtum; sed etiã, quâ est animatum: & sic meritò dico animam Alterare. Verumtamen anima non alterat per se solam, siue non alterat immediatè per suas potentias vitales; sed mediante insuper partium temperamento & calore natiuo, membris corporis inexistente. Et anima non concoquit & conuertit chylum per suam nudam facultatem concoctricem; sed per illam partium temperamento, & calore natiuo adiutam; queis anima vtitur tanquam proprijs instrumentis ad alterandum. In quo animaduertere licet differentiam in modo, quo anima corpus Alienum Internum localiter mouet; &, quo alterat: mouet enim per se primò; per solam suam potentiam vitalem: ita vt inter potentiam eius, & partem motam non mediet alia causa: non autem alterat per solam suam potentiam: sed inter potentiam & qualitatem, quæ inducitur, mediat calor natiuus & partium temperamentum. sine quibus potentia ipsa animæ non posset inducere alterationem. Verùm dicet aliquis. Si anima non alteret immediatè per suas potentias, sed tantùm mediante temperamento, & qualitatibus realibus membris corporis eius inexistentibus: ergo ipsa per se non alterat, sed illæ qualitates: & sic corpus animatum non alterat, quatenùs est animatum, sed tantùm quatenùs est mixtum, & quatenùs in se habet qualitates reales, quæ formaliter alterant. non aliter, quàm alterat ignis per suas qualitates, qui tamen non est animatus. Et sic alteratio illa non potest ascribi animæ, sed tantùm partium temperamento: adeòque non est verum animam alterare, aut corpus animatum alterare ratione animæ, aut quâ est animatum; sed tantùm quâ est mixtum.

Sed respondeo. Quando anima alterat mediante temperamento partium; non solùm alterationem fieri in virtute temperamenti & caloris, sed etiam in virtute animæ: & animam coalterare & cooperari: & præter vim, quam influũt qualitates ipsæ reales in id, quod alteratur; etiam animam peculiarem vim influere, seu in ipsas qualitates, seu in ipsum passum; per quam alteratio aliter fit, quàm fieret, si ipsæ tantùm alterarent.

Et

Et ideò non solum ipsum temperamentum alterare, sed etiam animam illo temperamento ad alterandum vtentem. Pro quo est notandum: qualitates dupliciter agere posse: vel in virtute propria, vel in virtute formæ alterius superioris: sic etiam temperamentum partium & calor natiuus, vel possunt agere in virtute propria, vel in virtute animæ, seu vt corporis animati instrumentum. Cum operantur in virtute propria, tum solùm simplicem faciunt alterationem: cum operantur in virtute animæ; tum alterant modo tam excelso, vt, quod alteratur, disponatur ad formam sanguinis, spiritus, seminis, ossis, carnis, &c. Quando hoc modo alterant, tum alteratio non est effectus temperamenti solius, aut caloris natiui, nec est effectus corporis, vt est mixtum; sed insuper est effectus animæ & corporis, vt est animatum. Quod probatur: Quia, si corpus non esset animatum, talis & tanta alteratio non ampliùs fieret: posito etiam, quòd per potentiam diuinam idē temperamentum in mortuo corpore remaneret, quod anteà fuerat in viuo. Itaque cum globus plumbeus, qui antè erat frigidus, per corpus transmissus, exit calidus; ille est alteratus à corpore nostro, vt est mixtum, & sola virtute temperamenti: at cum cibus sic est alteratus, vt fiat chylus, sanguis, os, caro; non est alteratus à corpore, vt est mixtum; sed vt est animatum: & est alteratus non virtute propria formalium qualitatum in corpore existentium, sed virtute animæ. A corpore nostro, vt est mixtum, & à qualitatibus virtute propria alterantur, lectus, vestes, corpus & panis, quæ corpori nostro deforis apponuntur: sed quæ sic à corpore nostro alterantur, vt alterentur tali dispositione, quàm nobilissimæ eiusmodi formæ, sanguinis scilicet, spiritus, seminis, &c. consequantur; ea non à solis primis qualitatibus, aut à temperamento, sed ab ipsa anima alterantur. Solæ enim qualitates virtute propria non possunt ea alterare, alteratione eiusmodi formarum susceptiuâ. Etsi autem dicam in conclusione animam per se alterare, non propterea dico verè & per se alterare, eminenter calorem producendo: sed dico alterare per se, ad distinctionem alterationum aliarum, quæ ab anima

fiunt

fiunt per accidens, mediantibus ſanguine & ſpiritibus, quos ipſa per motum localem diuerſis partibus applicat. Dico enim non tantùm ſic animam alterare per accidens; ſed etiam actiuè per ſe influendo, & vitaliter cooperando. Nam in illa alteratione, qua ſpiritus & humores moti præſentiâ ſuâ alterant; anima non coalterat: ſed tantùm applicat alterans: & illa alteratio, in quantum eſt alteratio, eſt merè phyſica, & non vitalis. Nam cum humores & ſpiritus ab anima moti membrum, aut chylum calefaciunt, actio qua illi calefaciunt, non eſt actio vitalis, ſed tantum phyſica. Motio equidem eorum eſt actio vitalis ab anima profecta: ſed actio, quâ ipſi iam moti, præſentiâ ſuâ alterant, non eſt vitalis. Proficiſcitur enim ab humoribus & ſpiritibus, vt ſunt corpora mixta, & non vt animata: nulla enim anima præditi ſunt. Denique talis alteratio eſt animæ per accidens, & ab anima non eſt intenta. At cum anima concoquit; illa concoctio, quæ eſt alteratio, aut alterationem includit; eſt vitalis: & fit ab anima: & ex intento animæ, vtentis partium temperamento, tanquam inſtrumento ad finem alterandi. Vt autem perfectiſsimè intelligatur, quomodò anima alteret; dico; animam, formaliter loquendo, non alterare, nec de per ſe producere vllum gradum caloris, diſtinctum realiter à gradibus caloris, quos ipſæ qualitates reales corpori inexiſtentes in ſe habent. Anima enim de per ſe, nec eminenter, nec formaliter eſt calefactiua: ſed alterat; quatenus calorem & temperamenta partium corporis illuſtrat, & eleuat ad effectum nobiliorem; & ijs vtitur tanquam inſtrumentis, attollendo eorum virtutem ad modum alterandi nobiliorem, quàm ipſa ex ſe producere nata ſint: ad talem ſcilicet diſpoſitionem, quàm nobiliſsimæ formæ ſanguinis, ſpiritus, carnis, oſsis, &c. ſubſequuntur: quæ non ſequerētur diſpoſitionem, quam ipſa temperamēta, ſeu qualitates reales propria virtute producere poſſent. Et ſic alterat cooperando ipſi temperamēto, & vim aliquā illi, & qualitatibus primis influendo. Et quæ ſic alterantur, dicuntur ab anima alterari & immutari; non ab ipſo temperamento; eò quòd actiones cauſæ

princi-

principali, non instrumentali ascribantur: in illa autem actione, temperamentum non sit agens principale, sed tantum instrumentale: anima verò sit ipsum agens principale. Et talis alteratio, quæ fit virtute animæ, differt ab alteratione, quæ fit à solo temperamento; in eo, quod illa, quæ ab anima fit, sit actio vitalis: quæ vero à solo temperamento, sit solummodò physica & naturalis.

CONCLVSIO IIX. Anima illo modo alterat corpus Alienum Internum per potentiam Concoctricem.

Omnis ergo alteratio, quæ fit ab anima, est Concoctio: & per nullam aliam potentiam anima alterat, quàm per concoctricem. Illud autem quod ipsa alterat, est corpus Alienum Internum: id est, substantia ab anima non informata, intrà corporis peripheriam contenta. Anima enim nec alterat corpus Proprium, nec corpus Alienum Externum; quia non concoquit illa: omnis enim eius alteratio est concoctio: sed tantùm Alienum Internum: & illud quidem non omne, sed tantùm, quod est concoquibile seu alterabile eiusmodi alteratione vitali. Tale autem est alimentum. Ex quo sequitur, animam nihil alterare, nisi alimentum. Alimentum autem est duplex, aliud remotum, vt cibus: aliud propinquum, vt chylus, sanguis, humores, spiritus. Itaque hæc omnia anima alterat; vt vel in corporis substantiam, vel in spiritus, qui sunt corporis necessarium instrumentum, conuertat. Alterat anima etiam medicamenta, excrementa: sed non vt talia, sed vt alimenta: in quantum ea studet in alimentum conuertere: alterat enim illa cum intentione concoquendi, assimilandi, etsi in sua intentione fallatur. Multa alia in corpore nostro alterantur, quæ non sunt alimenta; vt calculi, globus deglutitus, &c. sed, vt dixi, illa non alterantur vitaliter, nec ab anima aut à corpore, vt est animatum; sed tantùm vt est mixtum, & vt est calidum: cum non sint concoctibilia: & nihil anima alteret, nisi quod est, vel simpliciter, vel secundùm quid, concoctibile.

Modò quæritur. An anima etiam corpus Alienum

possit

posſit mouere motu ſecundum Locum.

Et videtur quod Non. Ariſt. 2. de anima text. 26. dicit animam non poſſe mouere quodcunque corpus, ſed tantùm proprium. Pariter D. Thomas part. 1. quæſt. 117. reſp. ad 4. quærens: an anima ſeparata poſsit corpora localiter mouere, reſpondet quod non: & probat ex eo, quòd anima coniuncta corpori non poſsit mouere, niſi corpus quod viuificat: vt ex eo, inquit, patet, quod brachium mortificatum amplius mouere non poſsit, propterea quòd illud non ampliùs informet. Quaſi diceret: ſi anima poſſet mouere, quod non informat; poſſet mouere brachium gangrænoſum, ſicut mouit antè, cum eſſet ſanum: at illud non poſſet mouere: & non videtur eſſe ratio, cur illud poſt non moueat, cùm anteà mouerit; niſi quia anteà informabat, poſteà non: ergo ratio mouendi eſt ex eo, quòd ſit forma. Cuius ergo non eſt forma, illud non mouet. Sic & Gregorius de Val. diſput. 8. quæſt. 8. puncto 2. & Zoares in Metaphyſ. etiam tenent animam nihil poſſe mouere, niſi quod informat; & multi alij Philoſophi tenentes animam nihil poſſe mouere, niſi quod informat, & tamen videntes ſanguinem ita ad nutum animæ moueri, conſequenter debuerunt dicere, & dixerunt, ſanguinem & ſpiritus eſſe animatos: At non ſunt animati, ſecundum communem ſententiam medicorum; vt patet ex eo, quòd non ſint organici; ſint fluidi; non ſint toti continui, Ergo non poſſunt ſic ad nutum animæ moueri.

Secundò. Videtur probari ratione. Nam ſi anima poſſet mouere, quod non informat; poſſet omnia, quæ in corpore ſunt, ſic mouere: imò etiam poſſet mouere externa; ſed non poteſt, ergo.

Tertiò. Quæ anima non informat, ea non tangit: quæ non tangit, non poteſt mouere: nam ad actionem requiritur contactus: alienum corpus non informat, nec conſequenter tangit, ergo.

CONCLVSIO IX. Anima etiam poteſt corpus Alienum Internum, ſeu aliquid, quod non informat, intrà ſuum corpus contentum Mouere.

Pro quo ſciendum eſt, certum eſſe: in corpore noſtro

ratione animæ multa moueri, quæ ab ipsa anima non informantur. Etenim cibus ab ore mouetur ad ventriculum: chylus à ventriculo ad hepar: sanguis & spiritus in animi passionibus per vniuersum corpus: excrementa per omnia intestina, renes, vesicam, asperam arteriam, oesophagum, in deiectionibus, tussi, vomitu: fœtus emittitur in partu: globus per os deglutitus per vniuersum corpus descendit: non quidem sola grauitate, sed mouente anima. Nam in intestinis sæpissimè sursùm ferri debet: quod ab eius naturali grauitate fieri non potest. Illa omnia mouentur ab anima, & ratione animæ: quia, si corpora essent mortua, illa non ampliùs mouerentur: attamen ab anima non informātur. Ergo anima multa mouet, quæ nō informat. Sed difficultas est de modo, quo ea mouere possit: & an illa omnia moueat eodem modo. Pro quo est notandū secūdò: animam posse mouere aliqua motu quodā Materiali & Corporali; aliqua Spiritaliter & per nudū imperium. Tūc mouet anima res aliquas motu corporali; quando partes animatæ seipsas mouendo, seu, quod idē est, ab anima motæ, corporali quadam trusione res illas intrà se contentas, quas corporaliter tangunt, protrudunt: sicuti ego corpore meo protruderem vnam trabem aut currum, quem cōtingerem. Nō est autem dubium, quin anima possit tales res in corpore existentes sic mouere, etiamsi eas non informet: id est, non est dubium, quin tales res in corpore existentes possint moueri ratione animæ in corpore existentis, etiamsi ipsæ nō sint animatæ. Quid ni enim possint? Si enim vna res inanimata in alteram irruens & incumbēs, potest eam localiter mouere; & si ego motu animali membrorum meorum externorum, projiciendo & trudēdo, possum ligna & lapides inanimata, extra me existentia mouere: cur anima motu membrorum internorum non possit etiam res interiùs contentas sic trudendo mouere? Tali motu multa in corpore mouentur: sic mouetur in partu fœtus: mucus in emūctione & sternutatione: alimentū & humores in vomitu: sputa in tussi: excrementa in alui deiectione & mictione: cibus in deglutitione, &c. In partu, alui deiectione, mictione; musculi abdo-
minis

minis constringuntur & coarctant vterum, vesicam, intestina: hæc ipsamet quoque propria virtute se constringunt, & constringendo seipsa, quod in eis continetur, corporaliter excludunt. In sternutatione, vomitu, tussi; musculi thoracis constringuntur, & constricti elidunt & expellunt aërem: simul ipsæ partes continentes, cerebrum, pulmo, stomachus constringuntur, & sursùm seipsas attollunt; & attollendo corporaliter, quod in eis est, extrudunt. Tali corporali motù omnis illa moueri censenda sunt, quæ ope fibrarum interiùs in quacumque corporis parte attrahuntur vel expelluntur. Ab anima enim illæ fibræ spiritaliter primò mouentur; ipsæ vero motæ, corporaliter tum sibi contigua quoque mouēt: Mouet itaque anima corpus suū Spiritaliter: mouet enim illud primò & immediatè, intellige, nimirum, primò Principaliter; quia mouet illud mediantibus suis potentiis: quæ non concurrunt principaliter, sed tantùm instrumentaliter. Sed sic mouet suum corpus primò; quòd nullum corpus aliud moueat priùs; quo moto posteà ipsum corpus corporaliter moueatur. Nam errant illi, qui dicunt animam primò mouere spiritus, spiritus verò motos mouere partes: quod Picolomineus in Physicis lib. de potentia motiua dixit. Fateor quidem vnam partem motam, benè posteà mouere aliam eiusmodi motu corporali: sicut cum musculi contracti, trahunt ossa & artus sibi alligata: sed tamen pars quæ primò mouetur, ita Spiritaliter mouetur. Verùm difficultas est. An anima possit Spiritaliter, ac quasi per nudū imperium facultatis alicuius ad hoc destinatæ; seu expultricis, seu attractricis; seu fortè alicuius distributricis; aliquid in corpore mouere, quod non informet: & nominatim: An anima sic mouere possit sanguinem & spiritum: & an de facto illi sic moueantur: seu an sanguis & spiritus moueantur per corpus à fibris venarum, neruorum, & partium similarium corporaliter trusi, an verò per imperium moti.

CONCLVSIO X. Anima potest directè & per se primò & immediatè mouere Spiritum & Sanguinē sine adminiculo corporei instrumenti.

Hoc probatur imprimis à posteriori, hac ratione. Quæ sic mouentur corporeis instrumentis, non mouentur nisi certo modo, & ad certam positionem, eò scilicet versùs, quò partis trusio & compresſio vergit: partes enim tantùm comprimuntur determinato modo: habent enim fibras suas certo & determinato modo positas. quapropter vt ad determinatum tantùm modum moueant est necessum. At contrà sanguis & spiritus mouentur vndique, ergo.

Secundò. Quæ sic mouentur, ea mouentur lentè & vicissim: prout opus est succeſsiua partium omnium continuarum compreſsione; quæ non potest in instanti fieri: At sanguis & spiritus simul, & semel, & subitò mouentur: vt patet in animi pasſionibus; in veneris imaginatione, &c. Ergo non sic mouentur.

Tertiò. Arteriæ & venæ non sic comprimuntur, vt earum compreſsione dici poſsit sanguis moueri. ergo sanguis non sic mouetur. Antecedens probatur. Si venæ ita constringerentur; videretur vel sentiretur talis aliquis motus in venis: nam cum alimentum mouetur per œsophagum; cum excrementa alui eijciuntur: vrina è vesica exit; sentitur talis constrictio & corporalis motio: Atqui talis in venis & arterijs non sentitur, ergo. Denique lubrica & lenis conformatio venarum & arteriarum non videtur indicare, sanguinem fibrarum, tanquam cataractarum quarundam constrictione & laxatione ita retineri, emitti, vel attrahi.

Quartò. Si eiusmodi fibrarum vel vasorum constrictione & laxatione, & corporali trusione spiritus & sanguis mouerentur: quando attrahitur, expellitur vel retinetur spiritus; deberet etiam expelli vel attrahi sanguis, & contrà: & deberent semper eodem motu moueri. Quando enim extruditur vnus, deberet & extrudi alter: propterea quòd in eisdem vasis contineantur: & eodem tempore non poſsint diuersæ fibræ sic constringi, vt vna trudat vnā rem sursùm, alia aliam deorsum. At necessum est, vt sæpe inæquali, diuerso & omninò contrario motu moueantur. ergo non sic mouentur. Denique per easdem venas meseraicas defertur eodem tempore chylus sursum ad hepar, vt in sanguinem

conuer-

conuertatur; & sanguis deorsum, vt intestina nutriat: Hoc fieri nõ posset, si eiusmodi corporali membrorum motu mouerentur, ergo.

Quintò. Sanguis & spiritus non possent sic à partibus protrudi. Nam cum sint tenuissimi & fluidi, effugerent conatum partium, eos protrudere conantium.

Sextò. Quia talis per corporalem trusionem motus non videtur posse locum habere in vena caua & arteria aorta, quæ semper hiant & sunt valdè magnæ. Nam si per compresſionem earum sanguis & spiritus mouerentur; ipsæ deberent omninò constringi: alioqui hi non possent sic extrudi.

Septimò. Quia, etsi per motum corporei organi videatur aliqua ratione expulsio & protrusio fieri posse; tamen non videtur illo modo fieri posse attractio: Atqui attrahitur sanguis & spiritus in membra pro nutritione. Ergo non per talem motum corporeum.

Octauò. Partes similares non sunt organicæ, nec figura prædita: itaque non habent omnis generis fibras, quibus operationes suas exerceant: sed instrumentum operationum earum est solum temperamentum: Atqui eæ attrahunt sanguinem & spiritus, & retinent & expellunt. ergo non per fibras, vel corporeum vllum instrumentum; sed solo nutu & imperio animæ, adiuto potentijs proprijs & partium temperamento. Confirmatur. Eius, quod nutritur vnaquæque minima pars nutritur; at vnaquæque minima pars non habet fibras ad attrahendum & retinendum & expellendum: cum vnius partis minimæ non sint plures alię minimæ. ergo solummodò expelluntur & attrahuntur spiritaliter, solo animæ iussu. Confirmatur secundò Alimentum ab ipsis plantis è terra attrahitur, solo animæ vegetantis imperio, sine vllo motu corporeo aliquarum particularum. ergo & in animalibus: Si in solidis partibus sanguis ea ratione mouetur. ergo etiam in vasis eadem ratione moueri est censendus.

Probatur etiam à priori. Etenim sanguis & spiritus sunt partim instrumentum, partim corporis alimentum: Quatenus sunt instrumentum; necessum est, vt ad animæ nutum moueri posſint: de ratione enim instru-

menti est, ad nutum caussæ principalis dirigi posse, alioqui non esset instrumentum; pręcipuè verò naturę spiritus conuenit, quàm promptissimè in omnem partem moueri posse. Quatenus sunt alimentum, debuerunt quoque nutui animę obedire, vt in omnes partes alēdas commodè ferri possent. At si per corporea instrumenta mouerentur, non possent ita commodè moueri, nec possent nutui animę obedire: ille enim motus valde tardus & molestiæ plenus esset. Ergo.

Secundò, Cum alimentum debuerit in omnes partes deferri, si sanguis & spiritus illa ratione mouerentur, necessariò per vniuersum corpus debuissēt corporea instrumenta motui illi seruientia fuisse constituta: at hoc fieri non potuit; itaque necessum fuit eos sic spiritaliter ad animæ nutum moueri. At dicet aliquis: si sanguis & spiritus ita mouerentur ad nutum animę; possent moueri, quò vellemus: sed sic non mouentur, ergo. Sed respondeo: negando sequelam. Nam mouentur quidem ad nutū & imperium animę; sed non propterea ad imperium phantasię aut voluntatis, sed ad imperium quoddam naturale alterius potentię naturalis, seu expulsiuæ, seu attractiuę, seu distributiuæ: quę non sequitur in mouendo facultatem cognoscitiuam aut appetitiuam, sed mouet certo modo sibi ab authore naturæ pręscripto: cuius imperium naturali quodam instinctu sanguis cognoscit.

CONCLVSIO XI. Non tantùm spiritus & sanguis, sed adhuc alia in corpore nostro ab anima Spiritaliter moueri videntur.

Sic partes similares attrahunt omne suum alimentum etiam prauum sic etiam excrementa sua expellūt per solam vim expultricem temperamento adiutam, sine partium aut fibrarum vlla contractione: sic vrina quoque à renibus, bilis à folliculo fellis, melancholia à liene videntur trahi & tracta denuò in intestina & stomachum amandari.

Ad argumenta ergo in principio quæstionis posita respondetur. Ad authoritatem Arist. verum esse animam nihil mouere, nisi corpus proprium: at per corpus proprium non tantùm intelliguntur membra animata, sed

etiam

etiam spiritus & sanguis, quos vbique Arist. in libris de generatione & partibus animalium, sub corporis partibus comprehendit. Ad D. Thomam respondent Conimbricẽses 1. de Generatione cap. 4. quęst. 24. art. 3. resp. ad 2. argumentum non tenere & posse animam etiam mouere ea quę non informat. mouet autem, inquiunt, anima sanguinem & spiritum; non vt instrumentum coniunctum: quomodo nõ mouet, nisi quod informat; sed vt instrumentũ remotum: quomodo etiã potest mouere quòd non informat. Vnde etiam benè Vales. in lib. de sacra Philosophia dicit, animam sanguinem spiritaliter sine instrumentis corporeis ad nutũ mouere, etiãsi ipsum non informet: in quo ponit quandam diuinitatem & singularem sanguinis cum anima sympathiam: quòd cum eum non informet, posit nihilominus sic ad mandatum mouere. Et cur non posit anima mouere illud, quod non informat? Sanguis enim & spiritus sunt animę instrumentũ, & corporis alimentum; de ratione autem eorum est, vt & ad nutũ moueri & dirigi ab agente principali & à mẽbris nutriendis posint: vt valeant eorũ vsibus inseruire. Neque poterãt per instrumẽta corporea moueri: quia imprimis illa vbique & in omnibus partibus similaribus esse non poterant: secũdò, quia ille motus minimè fuisset expeditus, sed valde molestus: spiritus verò debẽt esse ad omnem vsum paratisimi Ita vegetatiua plantæ attrahit succum terrę pro alimento, qui tamen est externus, & quẽ non informat & sine corporei instrumenti constrictione vel trusione in summã vsque arborem trahit, spiritali quadam motione: cur non & animæ superiores eandẽ mouẽdi sui alimenti efficaciam habere dici posint? Forma magnetis trahit ferrum; ambræ paleam; pharmaci humorem peccantem, & tamen nulla istorum informat illud quod trahit.

Ad secundum Respondetur: negando sequelam. Nã sanguis & spiritus & quæ in corpore sunt, & iã sunt animæ instrumentum & propinquum alimentũ, ab anima vim & impresionẽ receperũt, quã idonea facta sunt ad eiusmodi animæ imperium recipiendum: quæ extra corpus sunt, multaque alia in corpore existentia quæ

à corpore non sunt alterata,non itẽ. Quod anima gangrenosum brachium non ampliùs moueat:equidem est, quia illud non ampliùs informat:Sed non sequitur;quia illud non amplius informat,ideò non mouet,ergo alia, quæ etiam non informat,itidem mouere non poterit. Nam alio modo mouet corpus proprium : alio modo ea, quæ in corpore continentur, eiusque tantùm vel sunt instrumenta vel alimẽta.Illud mouet, quà est forma eius:hæc verò alio modo.

Ad tertium dico : animam tantùm tangere contactu virtutis: quod sufficit vt illa valeat mouere.

Atque ista sic se habent ordinariè & secundum naturam in omnibus corporibus. Legimus autem præter communem cursum naturæ aliquos aliquando mirabilem & in proprium corpus & in ea quæ in corpore continentur,efficaciam & virtutem habuisse Narrat de quodam Auicenna, qui cum vellet,corpus suum paralysi afficiebat. Scribit D. Augustinus de quodam , qui aures vnam vel ambas pro arbitrio mouebat: de alio, qui totam suam cæsariem toto corpore immoto, quantum cap illi occupabant, ad frontem deponebat reuocabatque cum vellet. Illud etiam penè omnem, inquit, fidem superat: quòd quidam eorum, quæ deglutijsset plurima & varia paullatim contractis præcordijs,quasi de sacculo, quòd placuisset, proferebat. Refert idem quendam sudare potuisse cum vellet: alium lachrymas pro libito prompsisse. Narratur, inquit, & presbyteri cuiusdam Restituti nomine,vis naturæ admiranda:qui cum volebat, sese abducebat à sensibus, & iacens mortui hominis ostendebat speciem vt non solùm vellicantes & pungentes non sentiret ; sed etiam admoto igne vreretur, sine vllo doloris sensu. Quibus exemplis indicatur nonnullos excrementa & humores in corpore suo contenta & partes etiam aliquas per imperium voluntatis mouere potuisse. Nam qui se paralysi afficiebat, videtur hoc debuisse facere humores internos in spinam & neruos mittendo, & inde iterum educendo. Qui se in extasim promouebat; debet hoc fecisse humores pituitosos in cerebri ventriculos & substantiam agendo,& inde,cum placeret,educendo; Qui pro libito sudabant

ſudabant & lachrymabantur; ſerum pro imperio mo-
cendo. Hæc exempla referens Cælius Rodiginus lib. 20 cap. 15. mirabilem animæ in proprium corpus vim fatetur, & corpus animę imperio plurimùm obedire: eò quòd ſit forma per ſe ſubſiſtens & non indigens peregrino adminiculo. Verùm iſta non arguunt admirabilem animę in corpus efficaciam, ſed potius particulares aliquorum hominum proprietates, & ſingularem corporis conformationem: quæ non eodem modo eſt in vno, ſicut in altero Illa enim potiùs pendent à peculiari quadam membrorum conformatione: quæ non ſemper in omnibus eſt eadem. Aliqui habent aliquas partes magis muſculoſas, quàm alias; aut habent muſculos in aliqua parte, in quâ non habent ordinariè aliĳ homines: & tales poſſunt mouere vnam partem, quam non mouent alij. Sic aſini, equi, mouent aures, homines nõ: quia in aſinis & equis peculiares muſculi aurium motui ſunt deſtinati, in hominibus non. Canes erigunt pilos & aues plumas ſuas, & hiſtrices pinnas; homines minimè: equi mouent & concutiunt totam cutem, homines non. Quod fit, quia eorum omnium cutis non eſt ita firmiter corpori adnata, & magis muſculoſa: & ideò eam mouere poſſunt, & mouendo mouent ea quæ illi inhærent. Animalia ruminantia cibum deglutitum ad os poſſunt reuocare: quod homo non poteſt. Quæ omnia fiunt, non ex imperio animæ ſuper corpus, aut ea quæ in corpore continentur; ſed ob peculiarem mẽbrorum conformationem. Sed fortè etiam aliqua eorum arte magica contigerunt, aliqua fraude & dolo; aliqua forte etiam non ſunt vera, ſed ex relatu & fama hominum narrata. Ideò non eſt exemplis omnibus adhibenda fides.

Reſtat videre. An anima etiam valeat mouere corpora Aliena Externa: ſiue corpora quæ non informat, extra ſuum corpus proprium conſtituta ac Remota. Et videtur equidem quòd ſic: Primùm Authoritate. Etenim Auicenna 4.6. naturalium cap. 6. quem ſecuti ſunt Algazel, Albertus Magnus, Marſilius Ficinus, Pomponatius, Paracelſus & aliĳ adeò magnam vim animæ & imaginationi adſcripſit, vt dicat eam non tantùm in

corpus proprium, sed etiam in corpora externa & longè dissita agere posse: ea non tantùm alterare, fascinare, & ægritudinibus afficere, sed & loco mouere posse: adeò vt hominem longè remotum ex equo deijcere, & tēpestates & pluuias excitare, & consequenter nubes & vapores (sine queis illæ excitari non possunt) localiter valeat agitare & mouere.

Probatur Secundò Ratione, Intelligentię agunt & operātur per intellectum & voluntatem, vt est communis Scholasticorum & etiam Arist. in libris de Cęlo sententia: & per ea possunt corpora mouere. Sic intelligentię mouent orbes, prosternunt exercitus, mouent elementa & nubes, vt de diabolis est manifestum; corpora assumunt, &c. Atqui anima est etiam intellectu & voluntate prædita & similis supernis intelligentijs. ergo etiam per easdem potentias potest operari, & quidem etiam in corpora externa.

Tertiò. Anima, vt supra dictū est, potest mouere corpora interna, quę non informat: ergo etiam potest mouere externa. Probatur sequela. Quia, quòd anima nō posset externa mouere, sola ratio esse videretur, quòd illa non informaret: sed illa ratio non valet, quia aliqua interna etiam non informat & tamen mouet. Ergo etiā externa mouere potest, etsi non informet.

Quartò. Magnes mouere potest corpora externa à se remota. Ergo videtur quod & corpora animata idē poterunt. Probatur sequela. Nam corpora animata habēt formam & essentiam nobiliorem, quàm magnes: anima enim est multò excellētior forma, quàm sit forma magnetis: At quæ essentiam habēt nobiliorem, ea videntur quoque & modum agendi debere habere perfectiorem. Ergo. Sit

CONCLVSIO XII. Anima non potest directè & per se ac immediatè Corpus Ahenum Externum siue Remotum mouere.

Pro cuius intelligentia est Notandum: animam dupliciter posse corpora externa mouere. Primò, vt causā moralem: sic enim suadendo, rogando, minando, perterrendo, potest esse causa, vt res externa moueatur: sic minando possum facere vt homo aut canis, qui antea quiesce-

quiescebat, moueatur & à me aufugiat & currat, etiãsi quam maximé esset remotus: perterrefaciendo possum facere, vt qui in alto tecto stat quietus, tremat & cadat: rogando & blandiendo, facere vt qui stat inferiùs, ascẽdat sursùm, volutetur, veniat ad me, abeat, proficiscatur Romam, &c. Sed de tali caussalitate nos hic non loquimur, sed de caussalitate physica, qua anima externũ corpus propria virtute & effectiuè posit mouere. Secundò potest etiã corpora mouere per accidens; mouẽdo propriũ suum corpus: quo moto aliud ei substantialiter cõtiguũ corporaliter impellitur, protruditur, vehitur, aut circumagitur. Sic possum hominem, lapidem, baculum impellere, attrahere, vehere, lapidem proijcere, currum agere, &c. Et de tali motione nõ est quęstio. Sed hic est quæstio. An anima per se, non mediãte motu locali corporis sui aut partium eiusdem, posit effectiuè per imperium & immediatè corpus aliquod Externum mouere: & de tali motu est intelligenda Conclusio.

Et probatur primùm Authoritate. Nã Arist. 2. de Anima, text. 26. dicit animã non posse mouere quodcunque corpus, sed tantùm propriũ. Et D. Thom. 1. part. quęst. 117. responsione ad 4. quærens, an anima separata posit corpora localiter mouere, respondet quod non. argumento, quòd anima coniuncta non posit mouere nisi quod informat. Quibus verbis manifestè indicat, quòd saltem externum corpus nulla ratione mouere posit. Hoc etiam docent Valentia disp. 8 quæst. 8. puncto 2. Zoares, Conimbricenses, Valesius in sacra philosophia, & breuiter est communis opinio omnium Peripateticorum.

Probatur etiam Experientiâ: quia videmus nos nullam rem externam posse virtute animæ nostræ mouere, nisi quatenus illam tangimus & corporaliter protrudimus aut quaqua ratione mouemus: per solam autẽ rei visionem, vel cogitationem, vel imaginationẽ de ea, vel voluntatẽ mouendi illam; videmus quòd eam nunquã mouere posimus. Quantumcumque enim quis diu lapidẽ inspiciat, aut de eo cogitet, aut habeat voluntatem eum mouendi, nunquam mouebit eum: vt nequidẽ vel minimã plumam. Imò tantum abest, vt externã rẽ mo-

uere

uere posſimus, vt nequidem partem propriam corporis gangręna aut paralyſi affectam, quantumcumque eam mouere deſideremus, & de mouenda cogitemus, mouere valeamus: vt iam ſupra ex D. Thoma eſt allatum.

Ad Argumenta Reſpondeo. Ad authoritatem Auicennæ, Algazelis, & aliorum: illos fuiſſe nimis ſuperſtitioſos in extollenda anima & imaginationis virtute & ea aſcripſiſſe Imaginationi, quæ ſunt aſcribenda virtuti Diabolicæ. Nam cum viderunt & audiuerunt aliquos homines mirabilia ſuprà naturam feciſſe, non habentes adhuc illam notitiam maleficiorum & artis magicæ, vt nunc habemus, putauerunt eos illa facere per vim ſuæ animæ & Imaginationis, cum fecerint virtute diaboli. Alij eorum fuerunt homines Magici & ſuperſtitioſi, qui ideò dixerunt animam tanta poſſe, vt illo pallio tegerent impietatem artis, quam profitebantur. Quòd ſi anima haberet virtutem res externas mouendi, vtique illa poteſtas omnibus animatis indita eſſet: at nemo hodie talia virtute animæ facere poteſt, niſi ſit magus. ergo. Nec valet, quod ipſe tacitæ occurrens obiectioni, dicat: non omnes talem virtutem habere, ſed eos tantùm, quorum animæ ſunt nobiliores, & à terreſtri fæce magis ſeparatæ, & ſub fælici ſiderum cõſtellatione creatæ & ab iis influxum adeptæ quia imprimis virtutes cæleſtes in animam, vtpote ſpiritualem influere non poſſunt, vt infra dicetur: ſecundò: quia, ſi aliqui homines talem poteſtatem haberent, maximè haberent viri ſancti, ingenioſi, & docti: tales enim (quando animę aliæ aliis poſſent eſſe perfectiores) viderentur meritò eas prę aliis habere excellentiores; At nullus hodie eſt, quantumcumque ſapiens vel ſanctus qui vel feſtucam quidem extra ſe ſine attactu corporali, ſolo animæ nutu & imperio, mouere poſſit. ergo.

Ad ſecundum Reſpondetur. Id eſſe: quia illæ ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, ſolo imperio intellectus & voluntatis (quæ nulli corpori alligantur) mouentes: At anima noſtra, etſi ſit quidem ſeparabilis, in hoc tamen vitæ ſtatu eſt corpori immerſa, & per ipſam determinata ad ſuum corpus; ſic vt eius virtus motiua non ſit generalis & indeterminata ſicut Angelorum; ſed ita determinata

nata ad illud, vt nihil mouere posſit, niſi vel illud ipſum, quod informat; vel, quæ habent neceſſariam cum illo connexionem, in eſſe inſtrumenti vel alimenti, &c. Si anima poſſet agere per imperium intellectus & voluntatis, qui ſunt immateriales; & ad nullum mobile ſpecialiter determinati; poſſet fortè etiam externa quæuis mouere: & ideò fortè ſeparata etiam alias res præter corpus ſuum mouere poteſt: at in corpore limitatur & aſtringitur ſic, vt non poſſit agere, niſi per potentias quas in materia habet, ſeu per potẽtias materiales: Atqui in corpore animato non ſunt tales potentiæ, quæ poſſint res externas mouere. quare mirum non eſt, ſi eas mouere non poſſit. Quod nullæ tales ſint in nobis potentiæ, probo: Quia potentię quę in viuentibus ſunt Motiuæ; vel ſunt potentia Loco motiua Animalis; vel potẽtia motiua Naturalis, vt expultrix, attractrix, aut aliqua forte diſtributrix; At potentia Loco motiua non poteſt mouere niſi per muſculos & neruos: & ſic non poteſt mouere, niſi illa ad quę illi pertingũt: illi nõ pertingunt in res externas, itaque illas non poteſt mouere. Aliæ potentiæ, vt expultrix, attractrix, ad certas quoque res & certos ductus & organa & organorum temperamenta ſunt determinatæ, Ergo voluntas in nobis ſicut in Angelis non eſt efficax, ſed corporis coniunctione ita eſt ligata, vt immediatè non operetur, ſed ſolùm per aliam potentiam materialem; nempe loco motiuam: per quam ſolùm determinatur ad illud mouendum, quod illa potentia proximè executiua mouere poteſt. Et de facto patet, quòd voluntas non ſit per ſe motiua: quia ſi loco motiua animalis ſit læſa, voluntas quantũcumque deſideret, ne minimam quidem partem mouere poteſt; vt in paralyticis patet.

Ad tertium Reſpondetur, negando ſequelam. Etenim anima operatur per potentiam, quę in ſua operatione dependet à certo temperamento, certis ductibus & canalibus: quę in corpore ſunt, extrà verò non ſunt. Ad probationem Reſpondetur etiam negatiuè; Ratio enim cur anima non moueat, non eſt ſolùm, quòd ea nõ informet; ſed quia nec ea informat, nec illa impreſſionem ab anima receperunt; qua ſint facta idoneum

corporis instrumentũ vel alimentũ, vel idonea ad eiusmodi animæ vim motiuam recipiendam. Hinc mouet nonnulla; non quia informat, sed quia talem essentiam acquisierunt, per quam sunt facta apta moueri.

Ad quartum Respõdetur. quòd non impediat, quin anima potuisset habere potentiã etiam externa mouendi, si ita Deo placuisset, sicuti magnes habet. sed ideò nõ placuit, quia dedit viuentibus sufficientia media ad omnia pro naturæ suæ exigentia exequenda, etiamsi talem res externas mouendi potentiam non habeant. Dedit enim eis in vicem illius, potentiam loco motiuam, qua spontè ad res externas, quas mouere habent, progredi possint, vt eas quantitatiuè tangant & sic moueant: etiamsi de longè solo nutu mouere nõ possint. Potuisset itaque animę vim illam dedisse, sicut & Angelis, si voluisset; sed non voluit. Voluit autem hominẽ intra certos quosdam terminos perfectionis creare, quibus Angelis essent inferiores.

Sed an anima potest corpus Externum Alterare? Sit CONCLVSIO XIII. Anima non potest etiã Alterare corpus Externum: id est, corpus animatũ quà est animatum, non potest alterare corpus externum. Si non potest Alterare, ergo etiam non potest Generare.

Hanc conclusionem tenet D. Thom. part. 1. quęst. 117. art. 3. & probatur. Anima non potest operari vbi nõ est: extra corpus non est, ergo ibi non potest operari. Sciendum itaque est, corpus animatũ benè posse corpora externa alterare sed nõ potest ea alterare, quà est animatũ, sed tantũ quà est mixtum. Sic corpus meũ calefacit vestes, lectum, alia corpora adiacentia: sed ea non alterat vitaliter ratione animæ aut in virtute animæ; sed solum physicè & in virtute qualitatum quæ ei inexistunt. Nõ aliter, quàm lapis & ferrum calida, ea alterarent: quæ tamen non sunt animata. Et sic temperamentum & qualitates mei corporis alterant corpora illa in virtute propria & non in virtute animæ, nec quicquam anima in illa alteratione cooperatur aut influit: & ideò talis alteratio non est actio vitalis, sed tantum physica: & illa corpora, quæ sic alterantur, non aliter alterantur, quàm à quouis corpore inanimato possent alterari.

Et

Et ideo non alterātur nisi simplici alteratione: & solummodò calefiunt aut refrigerantur: nunquam autē in chyli, sanguinis, spiritus, seminis aut membri naturam conuertuntur, sicut conuertuntur illa, quę vitaliter interiùs ab anima alterantur.

Dicet aliquis, Alterantur à corpore animato, quà est animatum: quia quæ à corpore animato deforis alterantur, tantùm acquirunt calorem: At calorem habet corpus ratione animę, Ergo etiam ratione animę acquirunt illum. Sed Respondeo esse per accidens ad calefactionem, quod calor ille corpori insit ratione animæ: non enim refert à quo corpus habeat calorem, an ab anima an ab alio: sufficit quòd illa calefactio non fiat virtute animæ. quia etiamsi per potentiā Dei anima à corpore auferretur, & corpus nihilominùs calidum remaneret, eodem modo res externæ ab illo corpore calefierent, sicuti calefiebant, cum anima preditum esset. Etenim non tantū corpora animata externa corpora calefaciunt, sed etiam refrigerant. Sic vnus homo frigidus alium calidum sibi adiacentem refrigerat: at non refrigerat in virtute animæ, sed in virtute suæ qualitatis. sicuti ergo illum non refrigerat in virtute animæ, cum ipse est frigidus: ita etiam non calefacit in virtute animæ, cum ipse est calidus. Accedit, quòd nequidem corpus calorem habeat ab anima, sed potius animam à calore: etsi ante animam inductus calor posteà à succedente anima conseruetur.

Potest porrò anima adhuc alia ratione esse caussa alterationis in corporibus externis: nempe, vt causa moralis: metum & gaudium seu verbis seu gestibus incutiendo: per quæ motis in varia homoribus, ipsa vario modo alterantur, rubent, pallent, tremunt, &c. vel etiam motu animali suorum membrorum: actiua naturalia eis applicando. Quo modo possum aquam facere calidam: motu manuum mearum ignem ei applicādo. Sed de eiusmodi alterationibus per accidens nos hic loquimur.

Constat nunc ex prædictis in quæ corpora anima habeat actiuitatem, & quo motu ea valeat mouere. Restat videre.

QVÆ-

QVÆSTIO III.

Per quas potentias illos motus & actiones exerceat?

CONCLVSIO XIIII. Anima nihil immediatè operatur per seipsam, sed per Potentias sibi superadditas. Potentiæ autem tantùm sunt animę Instrumenta; anima verò est ipsa caussa Principalis.

Hæc conclusio est D. Thomæ part. 1. quęst. 77. art. 1. quem sequuntur plerique Theologi & passim Philosophi, dicentes, non tantum animę hoc non competere vt per suam substantiam agere possit, sed nequidem vlli creaturę, sed soli Deo, qui est simplicissimus, & cuius idem est esse & agere. Hinc dicunt, nequidem Angelos per suam substantiam agere posse, sed tantum per intellectum & voluntatem, tanquam potentias operandi substantię superadditas. Hinc est, quod Arist. animę potentias adscripserit, per quas operetur: hinc omnibus substantijs potentiæ & qualitates tanquam instrumenta actionum ascribuntur. Ignis dicitur agere, non per suam substantiam, sed per calorem: magnes trahere ferrum; non per seipsum, sed per potentiam attractiuam: anima videre, non per suam substantiam, sed per potentiam visiuam; audire per potentiam auditiuam; concoquere per potentiam concoctricem, &c. Etenim substantię sunt indifferentes ad omnem operationem: quare necessarium est, vt per potentias sibi superadditas ad hanc vel illam ędendam terminentur. Quòd si pro omnibus alijs operationibus; visu, auditu, intellectu, imaginatione, memoria, peculiares potentias habere anima debuit; certè multò magis habere debuit ad Mouendum & Alterandum. Etenim actiones cognitiuę sunt animę propriæ: hæ animę etiam cum alijs rebus naturalibus communes. Sicut ergo res naturales non possunt illas sine peculiaribus potentijs exercere, ita quoque non est mirum si neque anima possit. Illę enim sunt immanentes, hæ transeuntes: facilius autem videtur anima immediatè

per suam substantiam edere posse actiones immanentes, quàm transeuntes: cum ergo non posit illas, vtique neque has.

CONCLVSIO XV. Anima non mouet corpora omnia Localiter per eandem Potentiam, sed per diuersas.

Potentiæ illę duplices sunt: alia Animalis Medicis dicta, Philosophis Motiua voluntaria seu Progressiua: alia Naturalis, siue inuoluntaria. Animalis est, quæ in cerebro residet & per neruos toti corpori communicatur. Hæc potentia sequitur sensum & appetitum & obedit voluntati & potentiæ appetitiuæ, & ab ijs in opus excitatur: & edit actionē suam per neruos & musculos, & sine illis nihil omninò potest mouere: & solis inest animalibus, minimè verò plantis. Talis est, per quam brachia & crura mouentur. Facultas motiua Naturalis, est facultas quædam, quæ non sequitur sensum & appetitum, nec voluntati aut appetitiuæ paret, sed est inuoluntaria; & sequitur quandam inclinationem naturalem, per quam excitatur ad aliquid motu suo fugiendum vel prosequendum. Hæc facultas non est simplex, sed variæ sunt eius differentiæ: aliæ omnibus partibus insitæ: aliæ aliquibus peculiares. Alia est facultas naturalis motrix cerebri; alia cordis; alia stomachi, alia vteri. Hęc non vtitur neruis aut musculis, sed solo temperamento, spiritibus & membrorum fibris. Talis est, per quàm cerebrum in sternutatione, pulmo in tusi, stomachus in vomitu emittunt excrementa. Talis est, per quam alimenta in vniuersum corpus & per omnes partes nutriendas attrahuntur & superflua excernuntur. Porrò præter illas potentias nullæ sunt alię potentiæ Localiter mouendi potestatem habentes.

CONCLVSIO XVI. Corpus Proprium seu animatum & membra eius per se primò mouet & per motiuam Animalem seu Voluntariam, & per motiuam Naturalem.

Quod per motiuam animalē moueat, est manifestū: nā per illā mouentur brachia, pedes, caput & oēs musculi

culi corporis & totum corpus: & adeò etiam vocatur à Philosophis Progressiua. Quod per motiuam Naturalem etiam moueat, probatur: quia pulsifica mouet cor: motrix naturalis, quæ est in cerebro, mouet & concutit cerebrum in sternutatione: expultrix pulmonis, pulmonē in tussi: stomachi, stomachū in singultu, nausea, vomitu: vteri, vterum in strangulatione, in partu: expultrix quæ est in neruis, in carne, cutem & carnem, in rigore, palpitatione & motibus conuulsiuis. Etsi autem membra corporis animati ab vtraque facultate motiua moueri possint, non tamen propterea omnia mouentur ab vtraque: sed aliqua mouentur magis à motiua Animali, quæ non mouentur à motiua Naturali, vt musculi & artus externi; alia mouentur à facultate Naturali, quæ nulla ratione mouentur ab Animali, vt cerebrum, stomachus, vterus, pulmo, iam dicti. Est etiam differentia quòd motiua Animalis potest mouere membra secundùm se tota; motiua vero Naturalis non sic, sed tantùm motu dilatationis & constrictionis: Sic in pulsu totum cor non mouetur loco: nec stomachus in vomitu nec vterus in partu; sed tantùm constringuntur & dilatantur. Est & alia differentia; quòd per motiuam Animalem tantùm per se primò mouetur corpus Proprium seu animatum, & non corpus Alienum: per Naturalem non tantùm Proprium; sed & Alienum, ab anima non informatum. Dico per se primò: quia per accidens etiam Alienum potest moueri. Etenim per motiuam Animalem, vt per motum musculorum, abdominis, etiam excrementa alui & vrina & fœtus excluduntur: per motum musculorum thoracis, sputa excreantur & aër eliditur: quæ non sunt animata, nec partes corporis: verùm non per se, sed per accidens: quatenùs ipsarum partium animatarum motu & constrictione, per accidens extruduntur.

CONCLVSIO XVII. Corpus Alienum Internum, seu corpus non animatum, intrà corporis peripheriam contentū, per potentiam motiuam Naturalem potest moueri, per motiuam verò Animalem nō potest, nisi per accidens: vti iam dictum est.

Prior pars probatur, quia in Medicina certissimum est,

est,chylum,sanguinem, semen,spiritus, excrementa,in corpore localiter moueri per facultates expultricem & attractricem, & si quæ fortè sit in membris principalibus dispensatrix,ab illis diuersa;quæ omnes sunt Naturales:interdùm interuentu & subsidio fibrarum; interdùm spiritus, interdùm aëris impellentis;interdùm solo temperamento.

Posterior pars probatur, Primò. Nam quod à Loco motiua Animali mouetur, mouetur nutu voluntatis: Atqui nec sanguis,nec humores, nec spiritus, nec excrementa,nec calculi,nec nuclei deglutiti mouentur nutu voluntatis: Ego non à motiua anima li.

Probatur Secundò. Quia, quòd facultas illa mouet, mouet per musculos:internis in corpore,in visceribus, venis,arterijs,intestinis,nō sunt musculi,ibi autem sunt humores,spiritus & excrementa. Ergo illa facultas non mouet ea.

CONCLVSIO XVIII. Corpus Externū non potest moueri Localiter, nisi per potentiam Loco motiuam Animalem.

Dictum est suprà conclusione 12. externum corpus non posse directè & immediatè per imperium ab anima moueri, sed tantùm per accidens:motu scilicet corporis proprij. quod per se & immediatè corporali trusione, vectione, &c. mouet illud: hic verò dicitur talem motionem per accidens fieri per potentiam motiuam Animalem. Quod, quia est manifestum, non eget vlteriori probatione.

Vidimus ergo per quas potentias anima moueat singula corpora Localiter ; videndum nunc est per quas potentias singula Alteret. Sit ergo.

CONCLVSIO XIX. Anima Alterat per varias potentias, sed per aliquas alterat per se: per aliquas tantùm per accidens.

Alterat per se per potentiam Concoctricem, Altricē & Generatricem: Imò videtur tantùm alterare per potentiam Concoctricem : nam vel illæ aliæ non sunt à potentia Concoctrice diuersæ, vel Concoctrix est famula earum,& per illam perficiunt omnem, quā opus habent, alterationem. Hoc tamen hic non multum atti-

net disputare. Sufficit scire, potentias, quæ verè & per se alterant, esse potentias Vegetatiuas: atque adeò animã alterare per solas potentias Vegetatiuas, & nullas potentias sensitiuas & cognoscitiuas esse per se alteratiuas. Alterat tamen nihilominus anima per potentias Vegetatiuas, non quidem solas & per se consideratas, sed mediante temperamento & calore natiuo: sicut Conclusione 7. est declaratum. Alterat tamen per se: quatenus præter influxum ipsarum qualitatum, ipsa quoque effectiuè cooperatur & per se influit; sic vt per eius influxum effectus producatur lōgè nobilior, quàm sola virtute qualitatum formalium posset produci; vt ibidem ostensum est. Per Accidens alterat anima per illas omnes potentias, quæ quaqua ratione possunt esse causa motus humorum, spirituum, excrementorum ad partem, quæ alteratur. Quæ enim potentiæ solùm alterant mediante motu humorum & spirituum, &c. illæ non verè alterant, sed solùm alterant applicando actiua passiuis: quod est tantùm per Accidens alterare. Hac enim ratione etiam Angeli alterant: quos tamen docet D. Thomas & omnes Theologi Scholastici per se non alterare, nec vllam formam in materiam inducere. Causa enim solummodo actiua passiuis applicans inter veras causas efficientes non refertur. Quando enim potentia aliqua animæ alterat applicando & mouendo humores & spiritus ad partem, tunc illa verè nihil alterat, sed tantùm humores & spiritus mouet: & verè nihil influit quoad illam alterationem, sed tota alteratio perficitur in virtute humorum & spirituum: & humores & spiritus non alterant in virtute animæ, sed in virtute propria; & solùm & eodem prorsus modo, quo alterarent, si à potentia illa non applicarentur, sed vel ab Angelo tantùm, vel motu proprio, seu intrinseca sua grauitate vel leuitate. Inter potentias, quæ sic per Accidens alterant, est diuersitas. Nam aliæ alterant longè magis per accidens, quàm aliæ: & aliquæ tantò minùs per accidens aliis, vt in comparatione illarum quasi agant per se & possint dici agere per se: quamquàm respectu verè agentium per se, semper agant per accidens. Nam, cum omnes hæ, quæ alterant per accidens,

alterent

alterent mediante motu humorum & spirituum; illæ quę proximiùs, immediatiùs, & magis per se mouēt humores, etiam proximiùs alterant: quę vero remotiùs & magis per accidens mouent humores & spiritus, illæ quoque magis per accidens alterant. At dictum est conclusione 10. solùm potentias Motrices naturales per se mouere humores & spiritus, alias per accidens; quare sequitur & illas quoque magis per se alterare, quàm alias. Reliquæ omnes, quæ quaqua ratione alterant, alterant tantùm, quatenùs dependentiâ quadam naturali motricem naturalem visceribus & præcipuè cordi inexistentem in consensum trahunt & excitant: quę tum sanguinem & spiritus mouet, quorum accessu & recessu partes alterantur. Hac ergo ratione alterandi per Accidens, maximè alterat virtus Motiua Naturalis, quæ est in corde, qualiscumque demū ea sit quippe quæ spiritum vitalem & sanguinem in vniuersum corpus distribuendi, & inde iterum ad cor reuocandi immediatam habet potestatem. Sic alterat & virtus illa, quę in Cerebro existens, animales spiritus dispensat, & ad sensoria externa emittendi, & in somno & animi pasionibus ad se denuò reuocandi habet potestatem. Ita alterat etiam potentia peculiaris Hepati inexistens, sanguinem venosum per venas in vniuersum corpus dispensans. Sic etiam omnium partium Attractrix, Retentrix, Expultrix alterant, quatenùs sanguinem, spiritus, excrementa localiter ad alia atque alia membra mouendo; sese priuatiuè; alia verò, ad quę mouent, positiuè immutant. Porrò potentia Motiua Animalis etiam potest corpus alterare, sed valdè per accidens & quidem varijs modis. Primùm; quatenùs potest corpus exercere, & exercēdo, per motum, qui est calefactiuus; vel per spirituum & sanguinis agitationē calefacere. Secundò, quatenus potest cibos & remedia calida frigidaue corpori adhibere; à quibus ipsum alteratur. Potentia Appetitiua per suas actiones seu animi pasiones potest etiam corpus plurimùm alterare, vt quotidiana experientia constat: sed ea tantùm ratione alterat, qua potentiam motricem naturalem cordis in consensum trahit & excitat; quæ per se spiritum & sanguinem

guinem celerrimè per vniuersum corpus mouet: quo motu partes, à quibus illos auocat, refrigerat; ad quas verò mittit, calefacit. Sic ira, gaudium calorem; tristitia & metus faciunt frigiditatē Sic etiam potentiæ Cognoscitiuæ & in primis Sensus Interni, vt Phantasia, corpus alterant. sed adhuc longè magis per accidens. Eatenus enim alterant, quatenus operando mouent appetitum, appetitus mouet potentiam cordis, potentia cordis mouet sanguinem & spiritum, qui per se alterāt. Sic imaginatio mortis, inferni, paupertatis, refrigerat; pallorem, canitiem, aliasque qualitates inducit: contrà cogitatio sumendę vindictæ, honorum, opum, pacis, calorem inducit & ruborem: illa, metum & tristitiam, hæc, iram & gaudium causando. Non tantùm sensus interni, sed & Externi temperiem mutant; sed longè adhuc remotiùs magisque per accidens. nempe, quatenus illi actione sua mouent phantasiam; phantasia mouet appetitum; appetitus potentiam cordis; potentia cordis sanguinem spiritusque. Sic videndo præcipitia; audiendo fures, gustando venenum, tangendo gladium; refrigeramur & pallescimus: contrà videndo inimicum fugientem, audiendo nuntia læta, &c. incalescimus & rubemus. Quia nimirum per illas sensationes pariter metus & tristitia; per has ira & gaudium excitantur: vt de sensibus internis diximus Alio modo etiam per operationes potētiarum Cognoscitiuarum & quarumcumque aliarum potentiarum potest corpus Alterari: quatenus intensa operatio vnius potentiæ est causa diminutionis & remissionis alterius. Sic studio & nimijs cogitationibus lęditur concoctio, generantur in corpore cruditates; cor & hepar refrigerantur: è contrà nimijs commessationibus, id est nimia facultatis concoctricis occupatione, cerebrum refrigeratur, &c. Quod etiam per accidens sanguinis, spirituum & caloris motu fieri potest. Vbi enim anima vni alicui operationi valde est intenta, eò sanguis, spiritus calorque feruntur: ab alijs, quibus minùs est intenta, recedūt. Ex quo est manifestum, has potentias non nisi remotissimè & valdè per accidens, & verè non effectiuè, sed tantum occasionaliter alterare. Etenim potentiæ illæ à natura non sunt

destinatæ

destinatæ ad alterandum, sed ad alias operationes sibi propriæ motiuæ ad mouendũ, cognoscitiuæ ad cognoscendo: quæ sunt operationes ab alteratione plurimũ diuersa. Facultates concoctrices pro natura partiũ, quibus inhærent; sunt diuersæ: aliæ ex alimento generant chylum; aliç sanguinē; aliæ spiritum, aliæ semen Omniũ finis est alimentum essentialiter transmutare. Illa essentialis permutatio fit præuia alteratione: quare omnes, vt primò alterent, est necessum. Per se itaque solæ potentiæ in conclusione mentionatæ alterant: per accidens, omnes illæ alterare possunt, quæ quaqua ratione causa sunt humorum, spirituum aut excrementorum ad aliquam partem motus. Dictum autem suprà est conclusione 5. animam per se non alterare corpus Proprium, & conclusione 13. per se non alterare corpus Remotum, sed solummodò corpus Alienum Internũ. Ex quo sequitur illas potentias quæ per se alterant, non alterare corpus Proprium seu animatum, sed tantùm corpus Alienum seu inanimatum, intra corporis Proprij peripheriam contentum. Contenta ergo corporis, humores, spiritus, semen, excrementa, alterantur per potentias illas, quæ Per se alterant: corpus Proprium alteratur, non per potentias Per se alterantes; sed per potentias alterantes per Accidens. Contenta enim corporis concoquuntur, non ipsum corpus: corpus verò ipsum alteratur humorum & spirituum applicatione: non verò humores aut spiritus applicatione sui ipsorum. His suppositis fundamentis Quæritur nunc

QVÆSTIO IIII.

An anima aliquid agat per potentiam Imaginatiuam?

ET videtur quod sic: Primùm Authoritate. Etenim infiniti authores diuersas & admirandas virtutes ei adscripserunt: ipsummet vulgus & totus mundus dicit & quasi pro comperto habet per Imaginationem mirabiles effectus contingere & in corpore Proprio & Alieno: & non tantùm hoc viri mediocriter docti, sed

& mulierculæ ipsæ norunt & prędicant: Vox autem populi, Vox Dei.

Arist. lib 3 de Anima cap. 3. dicit, quòd (per phãtasiam multa agere & pati contingat) & subiungit (ex eo quod imaginationes immanẽt sensibúsque similes sint, bestię atque homines agunt) & lib. de motu animaliũ cap 6. (Alterant, inquit, phantasia & sensus & meditationes. Aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi talis existit, qualis & rerum vnaquęque.)

Auicenna fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. dicit imaginationem magnam vim habere Etenim imaginationẽ factam tempore conceptus, dicit fœtum assimilare rei imaginatę sola imaginatione rei austeræ, stuporem dentium; imaginatione doloris, dolorem verum induci; aliaque. Idem 4. 6. natural. cap 6. & 9. metap. scribit posse animam humanam per fortem imaginationem nõ solùm proprium corpus, sed etiam externum realiter transmutare: posse corpus sanum ad ægritudinem & ægrum ad sanitatem conuertere: corpora fascinare: grãdines, niues, ventos excitare, & syderum virtutes à cælis depromere: hominem longè remotum & equo insidentem deijcere & in puteum prosternere. Dicit tamẽ non cuiusuis hominis Phantasiam illam potentiam habere; sed illius, qui animam habuerit excellentiorem & puriorem, & à fęce, materię magis abstractam & sub felicissimo sidere & imperio Iouis conceptam. Talis enim virtutes, inquit, à Iouis influxu recepit & quasi est ipsa Iouis imago: adeò vt per influxum ab eo acceptum, non tantùm operetur quasi anima; sed quasi ipse Iuppiter: Vnde sicut Iuppiter & cælestia corpora imperium habent in hæc sublunaria; ita etiam talis anima influxu & virtute Iouis affecta, mediante sua imaginatione, habet, inquit, potentiam pro imperio sublunaria corpora permutandi. Et 4. 6 natural. cap. 4. dicit id mirum non esse: quandoquidem anima sit forma spiritualis & corpori nõ necessariò cohęrens; adeóque congenea supernis intelligentijs: quas vti absolutam in corpora sublunaria potestatem habere, & per se formas in materiam eorum inducere posse putat; ita quoque putat animam eorum naturam imitari in tantum, vt agere

possit

posſit ſine contrario: operari in diſtans ſine medio: & tantam in res omnes materiales exercere poteſtatem, vt plùs ab ea, quàm ab ipſis agentibus naturalibus valeant alterari. Sic, vt poſsit hominem ſine matre, vtero & ſemine, & plantam ſine ſemine generare. Quæ ita certa eſſe credit, vt 2. 1. ſuæ philoſophiæ ineptos omnes eſſe dicat, qui hoc non credunt.

Hanc ſentẽtiam ſcribunt ſecutum eſſe Auicembronem Philoſophum Maurum; Algazelem 5. phyſ. cap. 9. & nonnullos alios.

Similes etiam propemodum virtutes imaginationi adſcribunt Marſilius Ficinus lib. 3 Theol. Plat. cap 1. Andreas Cataneus Imoleſis lib de intellectu & de cauſis mirabilium effectuum, Pomponatius lib. de incantationibus; Paracelſus lib de ſignat. rerum; Agrippa lib. de occul. philoſoph Iacobus de Forliuio 3. tech. queſt. 11. Celius Rodiginus lib. 20 cap 15. qui tantum imaginationi tribuunt, vt plurima, quæ omnes faſcinatione diabolica vel miraculo fieri putant, ipſi ſola fortis Imaginationis virtute fieri credant. Sic putant per Imaginationem Apollonium Thyaneum mirabilia opera præſtitiſſe: Empedoclem ex hoſtis agro ſegetem in ſuũ tranſtuliſſe: aliquos naturaliter faſcinare poſſe: ſola imaginationis virtute ſanguinem ex interfecti corporis vulnere exire, &c. Imò tantum imaginationi adſcribit Pomponatius, vt putet oſſa canum tanta poſſe miracula facere, ſi à colente ea putarentur eſſe oſſa Sanctorum; quàm ſi verè oſſa Sanctorum eſſent: per ſolam colentis Imaginationem. Et aliqui, inquit Chriſtophorus à Vega lib. 2 art. med. ſect. 6 putant homines illos in Hiſpania exiſtentes, qui Salutatores vocantur, ſagittas & ſpicas ex corporibus vulneratis euellere; & per ignem ac diſtrictos enſes ſine noxa, ſola virtute Imaginationis, incedere poſſe.

Porrò & Hippocrates, & Empedocles, & Plutarchus, & Soranus & D. Auguſt. & D. Hieron. quorum infrà authoritatem adducemus & infiniti alij, etſi non illam quam præcedentes, magnã tamen etiam poteſtatẽ Imaginationi adſcripſerunt. Quin & D Thom. part. 3. queſ. 13 art. 3. ad 3um. faſſus eſt imaginationem multam in cor-

 poris

poris mutatione vim habere, possit que corpus & quoad motum localem, & quoad alterationem, & secundum multa accidentia immutare.

Probatur Secundò Ratione. Scribit Arist. in 3. de anima cap. 5. quòd scientia, quæ est actu est idem quod res: & alibi dicit, quòd intellectus intelligendo fiat ipsum intelligibile: quod intelligendum quidem est, non quòd fiat ipsum intelligibile realiter, sed saltem spiritaliter. Sicuti enim subiectum, quod recipit realem calorem, fit realiter calidum: ita potentia, quæ recipit speciem caloris, fit spiritaliter calida: & sic de aliis sensibilibus. Atqui vnumquodque, sicut est, ita potest operari: Ergo phãtasia, quale sensibile fit imaginãdo, secundum talis sensibilis naturam potest operari. Ergo, si phantasia fit spiritaliter calor, poterit calefacere: si fit spiritaliter frigus, potest refrigerare: si spiritaliter color, potest colorare, & sic deinceps. Etsi autem fiat ipsum sensibile tantùm spiritaliter, tamen operatur realiter: quia, vt inquit Aristot. lib. de motu animalium cap. 6. species habent rerum virtutes. Cum ergo phantasia possit omnia sensibilia percipere & percipiendo fiat omnia, sequitur quòd possit omnia operari.

Tertiò. Quid miri est, si anima humana, quæ est tam nobilis & excellens, incorruptibilis, & diuina, spiraculum à Deo spiratum; habeat aliquam potentiam tam excellentem, per quam tam admirabilia possit præstare? præcipuè animæ aliquæ nobiliores & excellentiores? Etenim multorum Scholasticorum sententia est, non omnes animas esse æquè nobiles, sed vnam alia nobiliorem à Deo creari; & vnam non solum ratione maioris & minoris perfectionis corporis, sed etiam essentiali & intrinseca bonitate alia esse perfectiorem: vt de anima Christi & anima Iudæ exemplificant. An non videmus in multis aliis rebus naturalibus longè ignobilioribus corpore animato esse admirandas virtutes, quibus res externas & longè dissitas afficere possunt & in eas stupendas vires exercere? vt de magnete est manifestum? Quid ni ergo etiam animæ concedi possit potentia aliqua, per quam habeat vim admirabilia perpetrandi? Nec quicquam est, quod

nos

nos ignoremus, quomodo id facere posit, cum videamus tam multa alia effectus edere; quos qua virtute & quomodò edant, ignoramus. Quomodò Echeneis naues remoretur: quomodo ambra paleas, naptha ignem; magnes ferrum trahat: adamas eius virtutem compescat; quomodo charadius auicula conspecta Icterum curet; basiliscus visu occidat; & similia multa ignoramus; quæ tamen fieri Arist. 2. hist. animaliũ cap. 14. Plutarchus 5. Symposiac. quęst. 7. Ælianus hist animal lib. 17. cap. 13. Plinius varijs locis attestantur: Quid mirum ergo, si etiam Animam per Imaginationẽ multa præstare credamus; quæ tamen quomodo præstare queat, ignoramus?

Accedit Quartò; quòd à multis memoriæ proditum sit; nonnullos homines, gentes & nationes, imò etiam & bestias peculiares habere proprietates per aliquas alias animę potentias mirabilia præstandi: Quidni ergo pariter dici posit; quòd sicuti per illas potentias in externa agere & ea vario modo afficere possunt, ita aliqui singulari proprietate etiam per potentiam Imaginatiuam similia & maiora agere posint? Scribit Plinius lib. 7. cap. 2. ex Cratete Pergameno & Agatarchide circa Pontum fuisse gentes Ophiogenes; in Africa Psyllos; in Italia Marsos, qui serpentum venenum solo attactu compescebant & ictus eorum curabant. Scribit ibidem de Pyrrho Rege, quòd solo pollice pedis attingendo, lienosos persanabat. Alij scribunt de Imperatore Vespasiano, quòd etiam solo attactu multos curabat. Sic Gallię Reges scrofulas solo attactu curant, & vulgo septimus quisque non interrupta serie filius eadem facultate præditus putatur. Scribit Michael Medina lib. de recta in Deum fide cap. 7. se nouisse puerum quendam, qui gratiam sanitatis habere dicebatur; qui multos homines solo attactu grauissimis morbis liberabat. An nõ etiam Echeneis solo attactu nauem firmat? Sic sunt alij qui fascinant & interimunt videndo. Scribit Plinius ex Isogono loco citato in Triballis & Illirijs gentes esse, quę solo visu fascinabant. De Thibijs Ponti gente ex Philarcho idem Plutarchus refert 5. sympos. quæst. 7. Sic basiliscus test. Gal. lib. de Theriaca, Catoblepa teste

Pompo-

Pomponio lib. 3. cap. 4. Plinius lib. 8. cap. 11. & Solinus cap. 32. visu interimunt. Rubeta palustris, teste Æliano lib. hist. animalium visu pallorem inducit. Lupus teste Plinio lib. 8 cap. 22. & Solino cap. 7. raucedinem; Testudo visu oua excubat. Sunt alij qui loquẽdo & verbis solis prolatis mirabilia possunt præstare. Scribit Plinius loco citato ex Nimphodoro in Africæ familias esse, quæ laudando arbores fascinent & pueros interimant. Scribit Homerus lib. 9. Odysseæ Autolici filium fluxum sanguinis carmine sedasse, quod alios etiam facere Q. Serenus cap. 33. refert. Scribit Celius Aurelianus 1. Chronicon Adrianum Imperatorem aquam inter cutem quibusdam verbis eduxisse. Marcellus scribit quibusdam verbis sordes in oculos ingressas elui. Scribit Aetius lib. 8. cap 50. spinam vuulæ infixam verbis extrahi, & vermes, epilepsiam, dentium dolorem, precibus sanari. Plinius lib. 28. cap. 2. ex Theophrasto Varrone & Catone scribit Ischiadem, podagram & luxata membra carmine curari, & Trallianus lib. 6 cap. 4. scribit in morbis incantationes & certorum verborum pronuntiationem plurimùm prodesse. Conciliator differentia. 156. dicit se vidisse aliquem, qui proferendo aliquot verba in aurem tauri, eum prosternebat. Scribit Antonius Beniuenius lib. de abd. caus. cap. 26. sagittam cuiusdam militis pertinaciter hærentem carmine excidisse. Si ergo tangendo, videndo, loquendo homines & animalia tantam virtutem habent; quomodo, non eandẽ habebunt & longè maiorem imaginando. Quin imò videntur hi omnes effectus imaginationi potiùs, quàm prædictis actionibus esse ascribendi. Non enim videntur tam à visione, attactu, aut locutione; quàm potiùs vehementi imaginatione cum illis coniunctâ promanasse. Accedit, quòd suprà ex Auicenna & D. Augustino dictũ sit, quẽdam cum volebat, corpus suum paralysi afficere potuisse; alium pro arbitrio aures mouere: alium capillitium totum in frontem dimittere, & iterum attollere: alium cibos deglutitos, singulos pro voluntate sursum adducere: aliũ sudores, lachrymas emittere: alium se omnibus animæ functionibus ita pro libito priuare potuisse,

vt

vt mortuus videretur & punctus dolorem non sentiret.

Tertiò probatur experientiâ: quia videmus quotidie fœtus matrum imaginatione signari: Homines, de peste imaginantes in eam incidere: remedia nullam naturalem agendi vim habentia, sola portantis imaginatione morbos curare: cibos, etiam malos, cum desiderio sumptos prodesse.

CONCLVSIO XX. Anima nihil agit per se per potentiam Imaginatiuam: id est, Phantasia seu potentia imaginatiua non est actiua, nec per se directè & propria virtute in vlla corpora agit.

Pro quo est Notandum potentiam Imaginatiuā esse quidem actiuam; quia est potentia; omnis autem potētia est actiua; sed non esse actiuam nisi suæ operationis & imaginationis, & eius actionem immanere ei & non exire extrà potentiam & sic præter suam nudam cognitionem nihil ad extrà effectiuè in corpus seu Proprium seu Alienum agere, nec illud vllo motus genere directè & per se mutare, mouere aut alterare.

Hæc cōclusio probatur generaliter: quia imaginatiua est potētia cognitiua; potentiæ autem cognitiuæ à Philosophis passiuę dicuntur: ex eo, quòd ipsę à speciebus cognoscibilibus afficiantur, eas recipiant, & recipiendo, in se vitaliter eliciant iudicium & cognitionem: & præter cognitionem suam vlteriùs effectiuè nihil agant. At potentię motiuæ & vegetitiuæ dicuntur potentiæ actiuæ, eò quòd earum actio transeat in corpus: & ipsę in corpus & ea quę in corpore continentur, vim exerceāt, eaque motu locali, alterationis & alijs motus speciebus immutent: Ergo imaginatiua non est actiua.

Probatur secundò clariùs. Omnis cognitio est actio immanens: imaginatio est cognitio, ergo imaginatio est actio immanens. At actiones immanentes sunt infecundæ & nō sunt actiuæ. ergo nec imaginatio est actiua. Minor probatur. Actio quæ in alio aliquid facit, recipitur in eo, in quo facit seu in passo: nam vbi non recipitur actio, ibi non est passio; nec consequenter productio effectus: at actiones immanentes non recipiuntur in alio, sed manent in potentia, & ideò appellantur immanentes, Ergo.

At obijciet aliquis: Aristot. 3. animæ cap. 3. dicit, ideò animalia, bestias & homines per imaginationem multa agere, quia imaginationes immanent sensibúsque similes sunt: ergo tãtum abest, vt imaginatiua ideò non sit actiua, quòd eius actio immaneat, vt potiùs per hoc videatur debere esse quam maximè actiua. Verùm Respondeo. Aristotelem ibi non loqui de actionibus immanentibus aut efficacia earundem: & ibi non velle dicere, quòd imaginatio, per hoc, quòd sit actio immanens, habeat vim per se realiter alterandi; sed disputare in illo capite de potentia imaginatiua, qualis ea sit: an scilicet à sensu, intellectu & opinione sit diuersa; & docet quod sic: & quòd non tantùm sensus, intellectus sint causa diuersarum motionum in corpore, sed etiam phantasia: & ibi docet etiam phantasiam mouere appetitum & alias potentias: vnde varię contingunt in corpore motiones & alterationes. Et hoc est, quod dicit Phãtasia m posse: & non, quòd realiter per se & immediatè alteret. Et sic dicit in animalibus phantasiam esse plurimarum motionum causam & precipuè in bestijs, in quibus phantasia præest corporis gubernationi & à nulla superiore potentia intellectiua coercetur: sępè etiam in hominibus, quando, scilicet, intellectus per amentiam, animi passiones, aut somnum impeditur. Nã tunc ipsi sola imaginatione ducuntur & operantur ex præscripto imaginationis & non intellectus; & ideò, inquit, imaginatio multarum motionum in corpore causa est: quia ipsa, inquit, sensibus similis est & ita à speciebus sibi post absentiam obiectorum externorum inhærentibus mouetur, sicuti moueretur à speciebus, quæ pręsentibus obiectis per sensus hauriuntur: proptereà, quòd species in ea remaneant & non statim pereant & euanescant. Nam hinc etiam absentibus obiectis adhuc mouetur, & consequenter alias potentias excitat & quouis tempore corpus mouet & permutat: quod non faceret si eius species in potentia non remanerent. Quando enim illę perijssent, non ampliùs phantasiam afficerent: phantasia non mota non etiam moueret alias potentias, & sic animal quiesceret & non permutaretur.

Probatur

Probatur conclusio Secundò : i per imaginationem vel actum alicuius potentię cognoscitiuę aliquid alteraretur, vel illud deberet esse obiectum ipsum quod recipitur: vel ipsum organum, quod recipit; vel alia aliqua corporis pars: non obiectum: quia ipsum nihil patitur à sensu, sed agit in sensum & est externum; & cum res aliqua percipitur, illa per nostrā perceptionem realiter non mutatur, sed manet in suo esse & secundum omnes suas qualitates, sicut erat ante; vt bene dicunt Themistius & Alexander: Non organum: quia organum receptione intentionali obiecti alteratur solùm alteratione perfectiua, non autem corruptiua & reali. Nam cum gusto amarum, lingua mea non fit amara: cum video rubrum, oculus meus non fit ruber, cum sentio calorem, cutis mea non fit realiter calida, nisi in quantum cum actione intentionali obiecti est coniuncta actio materialis & corruptiua: quod est sensui per accidens: quia tum organum non afficitur vt organum, nec patitur ab obiecto, vt sensibili; sed tantùm sicut vnum corpus mixtum potest ab altero pati & alterari, etiamsi nō sit animatum. Nam nulla sensibilia, vt talia, in sensum, vt sensum, aliter agunt, quàm intentionaliter: vt benè disputat Zarabella in libello de sens. agente cap. 4. Non etiam alteratur alia aliqua corporis pars, qu a ipsa actio cognitionis non transit, sed immanet potentiæ & organo Ergo nulla pars potest ab imaginatione alterari.

Probatur Tertiò exemplo aliarum potentiarum cognoscitiuarum; quarū nulla in homine est actiua: Sic visiua nihil aliud facit quàm suam visionem; auditiua nihil aliud, quàm suā auditionem. Præter visionē & auditionē nullam in corpore nostro ab ijs percipimus mutationem: siue videamus, siue oculos claudamus, eodē modo constituti sumus. Visio, vt visio, nihil efficit: nec quia videmus ignem, ideo incalescimus; nec quia glaciem, ideo refrigeramur. Neque videre res motas facit nos moueri, nec quiescentes, plus minúsue quiescere. Idem in omnibus alijs sensibus est manifestum. Non per hoc quòd imaginamur ignem, calidi fimus: nec per hoc quod imaginamur glaciem, frigidi: nec imaginado

& appe-

& appetendo intensissimè corporis albedinem, albi, aut nigredinem, nigri fimus: nec imaginando simpliciter motum ideo mouemur, aut imaginando quietem, quiescimus: Quamuis per accidens fiat, vt aliquando moueamur, vel quiescamus: Saltem per solum actum imaginationis id non fit. Quod si id à simplici & sola imaginatione fieri posset; paralytici intésissimè imaginantes & appetentes motum, imaginatione sua se mouerent: & febrientes imaginando frigiditatem, & siticulosi imaginando humiditatem, & cœci imaginando sanitatem; frigidi, humidi, & bene videntes euaderent. Quod enim aliquid per se facit; illud est natum illud facere semper. Accedit, quod nec naturæ imaginationis nec sensuum aut vllius potentiæ cognoscitiuę conueniat, vt sint actiuæ. Quia sic animalia nunquam illarũ potentiarum operationes exercere, & nunquam quicquam cognoscere possent, quin semper mutarentur, mouerẽtur alterarenturque; quod reliquas omnes animę actiones & sanitatẽ & statum corporis semper perturbaret & ἀμηχανίαν quandam induceret.

Pro cuius conclusionis maiori intelligentia, res hęc particulariùs est explicanda. Quapropter sciendum quòd, si phantasia haberet vim agendi & tam mirabilia opera pręstandi; deberet ea facere per aliquam speciem motus: vel scilicet per motum localem, vel per alterationem, vel auctionem, vel generationem. & precipuè vel per motum localem, vel per alterationem. Nam si phantasia posset alterare, posset & essentialiter transmutare; & si non posset illud, etiam nec hoc posset. Nam generatio omnis à præuia pendet alteratione. Quapropter vt vires phantasiæ perfectè sciamus; specialiùs inuestigandum est.

An Phantasia aliquo istorum motuum corpora possit immutare. Et imprimis an posit Alterare. Etenim si posset Alterare; posset morbos & ægritudines facere; nempe eos, qui à temperamento pendent: posset etiam inducere secundas qualitates, vtpote, quæ pendent à primis: posset esse causa productionis & generationis variarum rerum, & posset mirandos facere effectus in illis corporibus, siue Proprio siue Alieno, ad

quæ

quę eius potestas extenderetur. Est etiam videndum an posit corpora vlla Localiter mouere. Quia si saltem posset mouere Localiter; posset applicando actiua passiuis multa præstare. Quomodo & voluntas angelica, etsi non habeat vim alterandi, quatenus tamen habet vim loco mouendi, nihil non potest. Si localiter per se mouere posset spiritus & humores; posset morbos ex intéperie curare; posset etiam producere; actiua palsiuis applicando: posset facere morbos in conformatione, & factos curare, posset surdos facere audientes, & cœcos videntes: humores in membra impellendo vel amouendo. Et inducendo qualitates primas, posset etiam inducere secundas & fœtum varijs coloribus signare Si etiam res externas mouere posset; posset etiam (quod dixit Auicenna) & homines, & animalia fascinare, elementa turbare, & ventos, pluuias, & tempestates ciere. Quapropter ad sciendum, an aliquid istorum facere posit, videndum, an posit alterum illorum motuum ciere. Imprimis ergo quæritur,

QVÆSTIO V.

An phantasia possit vllum corpus mouere suo loco?

ET videtur quod sic. Primò Authoritate. Etenim Aristot 3. de anima c.10. dicit phantasiam & appetitum corpus proprium localiter mouere. Et lib. de communi animalium motu, dicit cogitationem, visum, voluntatem, selectionem, cupiditatem animalibus motum adferre. Et D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. dicit; quod imaginationi, si sit fortis, naturaliter obedit corpus quoad aliqua: puta, inquit, quoad casum à trabe: quia imaginatio est nata esse principium motus localis; vt est, inquit 3. de anima. Et Caietanus 3. de anima cap. 6. & plerique Thomistæ dicunt, quod imaginatiua sit principium motus localis, & quòd ipsa corpus animatum effectiuè moueat, quoad motum voluntarium, & præter eam nulla sit alia specialis potentia loco motiua.

Secundò probatur Ratione: quia, quando imaginatio vult aliquod membrum moueri, statim illud membrū mouetur, & cum vult vt à motu cesset, statim etiam cessat: adeoque pro nutu & imperio, & quando & quomodo & quantum ipsa vult membra mouentur, ergo mouentur à phantasia. Sequela probatur. Nam si a phantasia non mouerentur, sed ab alia aliqua facultate; non penderet motus eorum ita absolutè ab illa sed solùm à dispositione suæ veræ & efficientis ac proximæ causæ seu illius facultatis, à qua mouerentur. Vnde videtur, quòd phantasia per se & effectiuè moueat ipsum corpus proprium, seu ipsum corpus animatum.

Videtur etiam quod moueat corpus alienum, nempe spiritus & humores Etenim propter actiones phantasiæ spiritus & humores celerrimè, modò huc, modò illuc in corpore mouentur. Ergo mouentur à phantasia. Etenim imaginando terribilia, homines tremunt, refrigerantur, pallent, in syncopen incidunt: imaginando iucunda & læta, rubent, incalescunt, oculi eorū fiunt flāmei & radiantes: sæpè extemplò ... oriuntur: imaginatione veneris coles extenditur. Hoc non alia ratione contingit, nisi quia propter eiusmodi cogitationes spiritus & sanguis quam celerrimè, intrò, foràs, sursùm, deorsumque mouentur. At nihil videtur eos mouere, quàm illæ cogitationes & imaginationes, immediatè enim post tales cogitationes ita mouentur: & nihil aliud videtur mediare, à quo dici possint ita moueri. ergo phantasia illos mouet. Hoc dicunt & tenēt Conimbricenses, Thomas à Vega, Valesius, Picolomineus. &c.

CONCLVSIO XXI. Phantasia per se non mouet secundùm locum corpus Proprium seu animatum.

Probatur conclusio. Membra corporis, vt ostensum est conclusione 16. vel mouentur motu voluntario vel naturali: phantasia non est causa motus naturalis, vt omnes fatentur: quia ille motus non obedit phantasiæ, sed fit à proprijs potentijs naturalibus motricibus: non etiam est causa motus voluntarij membrorum. ergo nullus. Quod non sit causa motus voluntarij, probatur

batur: quia causa eius est potentia quædam Loco motiua à phantasia distincta, vt medici tenent: vel saltem est potentia appetitiua, quæ etiam est à phantasia distincta, vt tenent plerique philosophi. Ergo non est phantasia.

Pro huius quęstionis intelligẽtia, quia est valdè difficilis & controuersa, est notandum ad motu concurrere tres actiones se mutuò ordine necessario consequentes: cognitionem, appetitioné & motionem. Etenim motio est ad aliquid prosequendum vel fugiendum: non prosequimur aut fugimus, nisi quod appetimus aut declinamus, itaque concurrit appetitio: non appetimus, nisi quod cognoscimus; itaque concurrit cognitio. Prima ergo est cognitio, inde sequitur cogniti appetitio, vltimò est appetiti prosecutio, quæ fit per motum. Non est dubium, quin cognitionis causa sit phãtasia; & in hominibus etiam intellectus: sed est quæstio, quid edat duas reliquas actiones an phantasia, an aliæ potentiæ peculiares. Si phantasia eas ederet, equidem verè esset causa motus membrorum: si non, sed sint aliæ potentiæ, quę eas edant; vbique nec phantasia potest dici motus localis causa: at sunt aliæ, ergo phantasia non est causa eius. Subsumptum probatur. Phantasia non est causa appetionis, sed propria potentia appetitiua: ergo cum appetitio mediet inter cognitionem & motionem; sequitur phantasiam nõ mouere, sed proximiùs mouere ipsam appetitiuam. Quòd autem phantasia & appetitiua sint potẽtiæ diuersæ, docet Arist. 3 animæ text. 29 & 42 & 6. Ethic. cap. 6. & idem docet Galenus & Plato. quippe, qui phãtasiam in cerebro, appetitum irascibilẽ in corde, & concupiscibilem in hepate posuerunt, & D. Thomas part. 1. quæst. 81. art. 1. Et probatur Ratione. Quia cognitio tendit in verum, appetitio tendit in bonum: at illę sunt rationes obiectorum formaliter diuersæ. quare vt & potentię sint diuersæ, est necessum. An autem appetitiua tantùm faciat appetitionem, an verò insuper membrorum motionem, dubium est. Plurimi dicunt appetitum facere vtramque; & appetitionem & membrorum motionem: & illas esse duas actiones eiusdem potentiæ, se mutuò necessariò consequentes: & ita appetitiuam & motiuam esse vnam & eandem potentiã,

 forma-

formaliter tantùm distinctas: & ratione, qua facit appetitionem, dici appetitiuam; qua verò mouet membra, dici loco motiuam: & præter appetitiuam, nullam esse aliam loco motiuam ab illa diuersam. Et hanc sententiam tenent plurimi Philosophi; & putant esse Aristotelis 3. animæ cap. 10. & lib. de communi animal. motu: vbi videtur expressè ponere appetitum esse principium motus voluntarij. Verùm ista sententia non est vera: quia appetitus non efficit per se motum elicitiuè, sed tantùm imperatiuè.

Præter appetitum autem est insuper adhuc alia potentia membris inhærens, quæ per se proximè est executiua motus, & illa vocatur potentia Loco motiua: ab appetitu plurimum diuersa, & à medicis vocatur motiua animalis seu voluntaria; & vtitur neruis & musculis ad suam actionem edendam.

Hæc sententia est Galeni varijs locis in libris de vsu partium, & motu musculorum, de causis symptom. de locis affectis, &c. & eam sequuntur omnes Medici, Fernelius, Thomas à Vega, Valesius, & reliqui omnes. Eam quoque tenet Aristoteles loco citato: vbi dicit quidem, appetitum esse principium motus; sed præter eum dicit adhuc esse aliud. Etenim textu 55. dicit tria esse, quæ mouent illo genere motus: primum, quod mouet immotum, vt obiectum seu bonum apprehensum: secundum, quod mouet, motũ; vt appetitus, mouetur enim ab obiecto & mouet: & insuper dicit esse tertium mouens, adeòque proximum: quod dicit ipsius appetitus esse instrumentum, & in singulis membris esse quærendum. Per quod nihil aliud intelligit, quàm potentiam loco motiuam, cerebro & singulis membris, ac maximè musculis inexistẽtem; & ab appetitu diuersam. Eandem sententiam etiam manifestè tenet D. Thomas in opusculo 43. c. 5. vbi dicit, quòd appetitus imperat motum secundùm locum, æstimatiua dirigit, motiua exequitur. Quod etiam multi alij Philosophi, vt Zoares, Vasquez, Conimbricenses, &c. tuentur.

Et probatur Ratione. Primò, Appetitus facit appetitionem, ergo non facit motionem. Sequela probatur. Nam illæ actiones sunt diuersi generis: & appetitio

petitio eſt actio immanens; motio verò eſt actio tranſiens.

Probatur ſecundò. Aliqua animalia ſunt, quæ habent ſenſum & appetitum, & tamen non mouentur, ergo appetitus non eſt cauſa motus.

Tertiò. Si appetitus eſſet cauſa motus, motus non poſſet fieri ſine ſpeciali applicatione, aduertentia ac actu ipſius: nec motus poſſet præuenire appetitum & cognitionem: at ſæpè fit motus nobis non volentibus: ſæpiſsimè ſine aduertentia, deliberatione & conſideratione, ergo non fit elicitiuè & proximè, & per ſe ab ipſo appetitu.

Quartò. Certum eſt, quod appetitus motum imperet: at de ratione actus imperati eſt, vt non fiat elicitiuè ab illa potentia, à qua imperatur, ſed ab alia, ergò. Sic appetitus excitat etiam potentiam viſiuam, ad videndum: phantaſiam ad imaginandum: ipſe tamen non eſt elicitiuus actionum illarum. Sicuti ergo illos actus imperat & non facit; ita conſentaneum eſt, vt, cum imperet motum, ipſum quoque non faciat.

Quintò Si appetitus immediatè & elicitiuè moueret; ſemper cum appetimus moueri, deberemus moueri: at hoc non fit: quia ſæpè appetimus moueri, & tamen non mouemur, vt cum arthritide & paralyſi laboramus, ergo.

Dicet aliquis: hoc eſſe, non quod in membris ſit aliqua peculiaris vis actiua motus, ſed quod membra non ſint diſpoſita, ad hoc, vt ab appetitu poſsint moueri. non enim poteſt appetitus, aut potentia aliqua mouere quiduis, ſed tantùm membra apta & diſpoſita recipere actionem eius: & ideò ex eo quidem arguitur, præter appetitum eſſe benè in membris aliquam potentiam motiuam, ſed eam dicunt non eſſe potentiam actiuam & effectiuam motus, ſed tantùm paſsiuam: & eſſe ſolum diſpoſitionem, per quam membra ſint apta ab appetitu moueri. quod dicunt Ferrarienſis, Medina, Bannes, Picolomineus, aliíque.

Sed reſpondeo, præter eiuſmodi paſsiuam potentiam eſſe aliam potẽtiam actiuam, quæ eſt proxima & eliciti-

 ua mo-

ua motus causa. Nam præter appetitum, sentimus manifesté in neruis, musculis & tendinibus membrorum, esse vim aliquam & impetum per quem mouemus: quã vim sentimus post labores & ęgritudines in nobis flaccescere,& motum solito more præstare non posse. Etenim, cum scribo, quis credat manum meam tantummodò passiuè, nō autem actiuè concurrere ad scriptionem? illam vim videtur etiam indicare membrorum conformatio, varietas tendinum, ossium, articulorum, neruorum, musculorum: quæ non videretur necessaria esse, si tantum passiua & non actiua aliqua vis in membris resideret. Etenim motus localis est motus valdè imperfectus, & non videtur requirere magnam in mobili dispositionem, ad hoc, vt moueri possit. Et ideò conformatio illa varia, quę est in membris, non propter illam dispositionem aut potentiam passiuam, sed propter aliquam actiuam à natura videtur esse instituta. Accedit, quòd (vt benè deducit Bartholomęus Vasquez 1. 2. quæst. 9. disp. 24. cap. 2) si corpus nullam vim actiuã haberet ad motum, sed solùm passiuè illum reciperet à phantasia & voluntate; sequeretur eadem velocitate nos posse moueri, cum ægri sumus & lassi, sicut cum sani. Nam corpus etiam languidum & infirmum ab angelo eadem velocitate moueri potest, qua ab anima mouetur, cum validum est: non alia ratione, nisi, quia motus solùm ab angelo recipitur in membra absque vlla efficacia & concursu virtutis eorum. Ergo eodem modo à phantasia moueri posset, si totum motum ab illa reciperet, & non aliam aliquam peculiarem vim actiuam adiungeret. Et hinc est, quòd angelus absque vlla alia dispositione ęquè velociter mouere possit corpus mortuum, ac viuum: languidum & sanum, dispositum non dispositum: modò eadem mensura grauitatis contineatur; Proinde pari ratione, si sola phantasia aut voluntas membra moueret & nulla vis actiua in membro existens concurreret, nulla dispositio videretur requiri, ad hoc, vt phantasia illud membrum mouere posset: sed videtur, quod tam citò & æquè benè languidum ac sanum mouere posset. Quapropter est manifestum, phantasiam aut voluntatem per se non mouere membra, sed pecu-

peculiarem quandam potentiam quam, Medici Motiuam animalem vel voluntariam appellant. Veruntamen, quamuis nec phantasia, nec appetitus per se eliciant & exequantur motum, tamen concurrunt quàm maximè ad motum. Nam imprimis appetitus concurrit, vt imperans motum quia appetitus habet dominiũ despoticum super potentia motiua, & applicat eam ad opus: & sic est quasi principalis causa motus: & motiua, est sicut famula eius: & ideò, sicut opera seruorum adscribuntur dominis, ita operatio motiuæ seu motus adscribitur non rarò ipsi appetitui. Phantasia etiam concurrit ad motum dupliciter. primò, vt causa quædam remota & sine qua non: quatenus non fieret appetitio, si non præcessisset cognitio. secundò proximiùs: quatenus dirigit motum & eum determinat & modificat. Etenim potentia motiua ex natura sua est indeterminata, & ad omnem motus speciem indifferens: phantasia autem dirigit eam & facit vt sic vel sic moueat, hoc vel illud membrum, ad hunc vel illum situm. Et hac ratione etiam non immeritò motus phantasiæ adscribi potest.

Ad argumenta respondetur. Ad primum. Benè ab Aristotele motum phantasiæ & appetitui adscribi, cum motus ab ijs imperetur & dirigatur, vt iam dictum est; & motiua obediat eis: sed nõ ita adscribi, quasi ipsę sint potentię motus elicitiuæ, & nulla sit præterea alia potentia motus proximiùs executiua, quia eodem cap. vt supra ostensum est, illam potentiam agnoscit, & in ipsis membris mouentibus dicit residere. Ad D. Thomam eodem modo respondetur. Verum esse, quod phantasia sit principium motus, sed non elicituum.

Ad secundum respondeo. Per phantasiam membra non ita moueri, sed per appetitum. appetitus enim imperat motiuę, phantasia non. Et ideò per imaginationē non priùs editur motus, quàm actionem phãtasię actio appetitus insequatur. sed motum ab appetitu imperandum phantasia dirigit. Quòd autem membra pro ratione & nutu earum ita moueantur, non arguit ea immediatè & per se ab illis moueri, sed solùm, vnam imperium, alteram directionem in locomotiuam habere: &

loco motiuã secundùm imperium earũ debere operari.

CONCLVSIO XXII. Phantasia per se, & directè etiam nõ mouet secundùm Locum corpus Alienum, seu Humores & Spiritus.

Pro cuius intelligentia duo sunt notanda. Primò, quòd non negem, quin phantasia aliquo modo possit esse causa motus sanguinis, & spirituum ad hanc vel illam partem: sed dico, quòd ipsa non moueat illos effectiuè, per se & immediatè: sed tantùm per accidens: excitando alias potentias, quæ illos per se mouent. Est notandum secundò; quod non sit dubitandum, nec quispiam neget; quin regulariter & ordinariè sanguis & spiritus moueantur à potentijs animæ naturalibus seu vegetatiuis: sed hoc Quæritur; An præter illas potentias motrices naturales, phantasia etiam non habeat potestatem eos solo motu & imperio per seipsam mouendi Etenim quòd sanguis & spiritus ordinariè, & semper, ac per se moueantur à facultatibus motricibus naturalibus, & non à phantasia, est manifestum. Nam attractrix & retentrix sunt potentiæ naturales & vegetatiuæ: illæ autem, quid mouent nisi humores & spiritus? non enim mouent membra ipsa, sed in membris contenta: illud autem quid sunt, nisi humores & spiritus? Humores & spiritus sunt obiecta facultatis nutritiuæ, & sunt partium alimenta. at nutritiuę munus est, non tantùm alimenta concoquere, sed prius concoquẽda attrahere, & concocta in alia membra transmittere. ergo nutritiuæ munus est humores & spiritus mouere: & illud munus non competit phantasiæ. Nam alimentum attrahere & expellere sunt operationes nutritioni inseruientes, & sic potentiæ quæ illos actus edunt, sunt potentiæ famulatrices & ministræ ipsius nutritiuæ: At phantasia non est potentia nutritioni inseruiens, sed longè nobilior & excellentior, Ergo non est eius humores & spiritus mouere. Phantasia enim non cognoscit operationes naturæ, & ideò non potest illos secundùm leges naturæ mouere. Phantasia debuit quiescere & subinde cessare ab operando; potentiæ autem naturales in perpetuo opere debuerunt permanere Atque ex his patet sanguinem & spiritum omnesque humores

in cor-

in corde, cerebro, hepate genitos; quãdo per venas, arterias, neruos in vniuersa mẽbra pro earum nutritione distribuuntur; non moueri à phantasia, sed à natura & potentijs naturalibus. Nã, siue vigilemus, siue dormiamus; siue de sanguine & spiritibus imaginemur, siue non; & siue ea cognoscamus, siue nõ, semper illi per corpus modo suo, eodemq. mouentur. Proindeq; patet, quòd per se & ordinariè moueantur à natura, & non à phantasia. Dico autẽ in conclusione: quod non tantùm ordinariè à phantasia nõ moueantur, sed nec vnquã. Et hoc probo.

Primò. Si phantasia sanguinem & spiritum moueret, deberet habere notitiam internarum partium, ad quas & per quas illos moueret: at non habet, ergo.

Secundò. Si phantasia moueret sanguinẽ & spiritus, moueret eos quò vellet: sicut, qui dicũt phantasiam esse causam motus volũtarij, dicunt eam mẽbra mouere, quò vult at sic non mouet eos, ergo. Minor probatur: quia, quantumcunque homo pallidus imaginetur, & velit, vt sanguis & spiritus in faciem feratur: aut quantumcunq; rubicundus imaginetur, vt recedat: quantumcunq; quis imaginetur & velit, vt spiritus in partem gangrænosam feratur: vt bilis in ictero à cute ad folliculum redeat: aut sanguis in hæmorrhagia & vulnere aut inflammatione ad originem retrocedat; nunquã propterea retrocedit.

Tertiò. Si phantasia per se moueret sanguinem & spiritus, semper moueret, illud enim quod facit aliquid per se, & ex propria natura, id natum est illud facere semper: At sæpè fortissima imaginatio hoc non potest. Ergo non per se, nec virtute propria mouet.

Quartò. Si phantasia habuisset potestatem spiritus & sanguinem mouẽdi, illud fuisset operationibus potentię vegetatiuę summum impedimentũ. Nam phantasia eos sępè cõtrarijs motibus moueret, quã actiones vegetatiuę exigerẽt: At natura fecit quod melius est; itaq; non dedit phantasię talẽ potestatẽ spiritus & humores mouendi.

Quintò. Videmus in corpore effectum vnius facultatis non edi ab altera facultate; sic visum non facit alia facultas, quàm visiua: motum voluntarium non facit alia facultas, quàm loco motiua voluntaria motum cordis non alia, quàm pulsifica cordis: quare verisimi-

est etiam motum spirituum & humorum, cum fiat à facultatibus vegetatiuis, non posse vnquam fieri ab vlla potentia sensitiua, nec consequenter à phantasia. Nisi etiam phantasia per se spiritus & humores moueret, eiusdem effectus in corpore duæ causæ essent per se effectiuæ, æquè immediatę: hoc superfluitatem argueret, quam natura abhorret Ergo.

Sextò. Illud quod mouet, debet esse in parte, vnde illud quod moueri debet, promanat. Indè enim est principium motus, vbi illud est, quod mouet: & quod trahitur, trahitur ad locum, vbi est ipsum trahens. At humores & spiritus promanant à corde & hepate; & sanguis ille & spiritus, qui in animi pasßionibus ita derepentè mouentur, & omnem faciunt alterationem, promanant ab hepate & corde, & à corde & hepate mouentur extrorsum, & ab extrà rursum ad cor & hepar. Ergo, si phantasia illos moueret, phantasia deberet esse in corde, vel in hepate At ibi non est, sed in capite. Ergo ipsa per se humores & spiritus non mouet. Confirmatur. Quando aliquid mouet à centro in omnem circumferentiam, illud quod mouet, non potest esse in vna aliqua parte circumferentiæ; alioqui eodem actu simplici mouendi moueret respectu sui in contrarias positiones, à se & ad se: At in animi pasßionibus, vt ira, gaudio, sanguis & spiritus mouentur à centro corporis ad omnem peripheriam: & in tristitia & metu à tota peripheria ad centrum. Ergo ipsum mouens est in centro In centro non est phātasia. Ergo ipsa nō eos mouet.

Ad argumenta in principio quæstionis, contra conclusionem allata respondetur. Per ea tantùm probari, phantasiam esse quidem causam per accidens & intentionalem motus eorum, quatenus instigat & excitat alias potentias intermedias ad mouendum, sed non esse veram causam per se & effectiuam eius. Etenim eo modo quo phantasia per suam imaginationem est causa motus spirituum & sanguinis; eodem modo etiā potentia visiua & auditiua & tactiua &c per suas actiones sępè sunt causa motus eorundem. Nam sicut imaginatione pręcipitij, ignis, rerū tristium, &c humores & spiritus mouentur, homines tremunt, pallent, refrigerantur,

rantur,&c. ita quoque visione, auditione & attactu eorundem: Atqui nec visiua, nec auditiua, nec tactiua, habent vim per se spiritus & sanguinem cordis mouendi. Ergo nec imagiuatiua.

CONCLVSIO XXIII. Etsi phantasia effectiuè spiritus & humores non moueat: habet tamen aliquam vim eos vel versùs vnam, vel versùs alteram partem magis Dirigēdi. Pro quo est Notandum. Aliud esse mouere, aliud motum dirigere: aliud facere ipsum motum seu substantiam motus, aliud modum superaddere, seu motum modificare. Multa autem sunt, quæ non faciunt ipsum motū & tamen motum modificāt. seu faciūt, vt illud, quod ab alio mouetur, moueatur ad determinatum locum. Sic canalis non mouet aquā, ducit tamen & dirigit ad determinatum locum. regula nō mouet pluuiam, attamen dirigit. index non mouet viatorem, attamen dirigit eum. Sic dico, quòd, etsi facultas phantastica, ipsamet non moueat spiritus, sed motrix naturalis; phantasia tamen per suam actionem posit motricem illam determinare ad certam versùs hanc vel illam partem, hoc vel illo modo motionem.

Probatur conclusio. Qui imaginatur Venerem, ei coles excitatur, & spiritus mouentur versùs genitalia, & non ad aliam partem. seu diriguntur ad illam partē, quæ est instrumentum istius actionis, de qua est imaginatio. Qui imaginatur cibum aliquem lautum, ei saliua ad os mouetur: motrice naturali ad palatum, quod instrumentum est illius actionis seu gustus, de quo est imaginatio, humorem illum dirigente. Cum cogitamus de mingendo, vel cum videmus alios mingentes aut egerentes, micturimus, vel cacaturimus. Cum videmus alios comedentes, aut de cibo cogitamus, incipimus famere: quod, non videtur alia ratione, fieri quàm propter spiritus, quos natura mittit ad illas partes ab ipsa imaginatione determinata. Ideò benè dicit Iacobus de Forliuio propter obedientiam virtutum superiorum ad inferiores phantasiam ita mouere virtutes naturales, vt ipsæ aliter moueant sanguinem & spiritum, quàm aliàs naturaliter mouerent, si à phantasia non dirigerentur. Nam sicuti superiùs conclusione 21. dictum est, ipsam phanta-

phantasiam non mouere membra motu voluntario, & tamen dirigere motum eorundem, ita non est mirum, si etiam dicamus eam, etsi spiritus humoresque non moueat, certo tamen modo dirigere. Visum est phantasiam per se non mouere: Videndum nunc

QVÆSTIO VI.

An possit alterare?

ET videtur quod sic. Primò Authoritate. Etenim Aristoteles lib. de motu animalium varijs locis, dicit sensum, cogitationem & phantasiam alterare. Etenim dicit ibi, phantasiam esse causam motus voluntarij, per hoc, quòd phantasia alterat, & alteratione spiritus & nerui dilatentur & constringantur, & sic partes moueantur. (Mouetur enim & incedit, inquit, animal appetitione vel selectione, alteratione tamen facta aliqua per sensum & phantasiam.) Et paulò post, (calor autem aut frigus, inquit, eorum cogitationem & imaginationem necessariò consequuntur) & iterum post, (Causæ autem, inquit, motionum naturales, interueniente sanè fiunt alteratione. Cogitatio namque & imaginatio, vt dictum est, priùs agentes adducunt affectiones. Nam agentium species repræsentant) & iterum, (visum & notio rerum agendarum vim obtinent. Etenim specie vel caloris, vel frigoris, & rei vel iucundæ, vel formidabilis mente percepta, quodammodo talis agnoscitur, qualis quæque res est.) Ita quoque Auicenna 6. naturalium par. 4. cap. 4. dicit æstimationem informatam obiecto alterare calefaciendo, & refrigerando. Et dicit materiam corporalem magis obedire substantijs separatis, quàm agentibus contrarijs in natura: & ideò, cum anima sit illis substantijs proxima, eam per vim imaginationis posse alterare, & formam in materiam inducere: non tantùm propinquam, sed & remotam. Idem videtur & D. Thomas asserere. Etenim 3. cõt. gentes cap. 99. volens ostendere, quod Deus posit operari præter ordinem naturæ, seu præter ordinem rebus inditum, producendo effectum absque causis proprijs; id probat ex eo, quòd imaginatio hoc posit. Vnde, inquit,

quit, multo magis Deus hoc poterit. Nã ex hoc, inquit, quod anima imaginatur aliquid vel vehemẽter afficitur ad illud, ſequitur, inquit, aliquando mutatio in corpore ad ſanitatem vel ęgritudinem, abſq; actione principiorũ corporalium, quę ſunt nata in corpore ſanitatẽ, aut morbum procreare. Ex quo patet eũ velle, animam per potentiam imaginatiuã per ſe poſſe calefacere, ſine medijs ſubſtantijs corporalibus alterandi vim habentibus.

Probatur porrò Experientia, quia cogitatione & imaginatione rei lætæ, homines incaleſcunt, rubent & robur acquirunt: triſtis vero, refrigerantur, & pallent, caneſcunt, moriuntur, in febrem ac peſtem incidunt: quorum nihil ſine corporis alteratione fieri poteſt.

CONCLVSIO XXIV. Phantaſia per ſe formaliter non poteſt Alterare.

Hanc concluſionem tenet D. Thomas varijs locis, & eſt communis ferè omnium Philoſophorum. Etenim 3. contra gentes cap. 103. diſputat an anima poſsit per ſe alterare, & reſoluit, quod non. Et reprehendit Auicennam contrarium aſſerentem: & ſubiungit apprehenſionem & imaginationem alterare quidem, ſed tantùm per accidens: quatenus apprehenſionem ſequuntur animi paſsiones: ab animi paſsionibus humores & ſpiritus mouentur, qui præſentia ſua partes alterant. Et ideo dicit, ſolam & nudam apprehenſionem non alterare, ſed tum ſolùm, quando cum animi paſsionibus eſt coniuncta. Et hoc, inquit, mediante motu locali ſanguinis & ſpirituum. Idem dicit part. 3. q. 13. art. 3. ad 3. vbi dicit illam eſſe rationem, cur imaginatio poſsit quidem agere in corpus ſecundùm calorem & frigus, & nõ ſecundùm figuram, & ſimilia accidentia; quòd, inquit, calefaciat & refrigeret mediantibus animi paſsionibus, & humorum, & ſpirituum motu, aliter non: at mediante motu ſpirituum & humorum non poteſt, inquit, figuram permutare: quia humores & ſpiritus alterare quidem poſſunt, ſed figuram non poſſunt permutare. Idem dicit quæſt. 117. part 1. & multis aliis locis; quem Ferrarienſis, Bannes, & plerique Theologi ſcholaſtici ſequuntur. Ad locum autem in contrarium adductum

reſpon-

respondet Ferrarienſis illum non ſic eſſe intelligendũ, quaſi phantaſia per ſe immediatè cauſet ſanitatem vel ægritudinem: ſed tantùm per accidens; mediantibus animi paſsionibus & ſpirituum & humorum motu. ſicuti in præcedentibus locis manifeſtè eſt declaratum.

Probatur etiam concluſio Ratione. Primò. Suprà cõcluſione 6. & 7. oſtenſum eſt animam per ſe directè per nullam potentiam poſſe immediatè alterare, ſed ſolummodò mediante temperamento & calore natiuo membrorum: & illas potentias, per quas ſic alterat, eſſe ſolùm potentias vegetatiuas. Ergo nec phantaſia per ſe immediatè poteſt alterare, nec etiam mediante temperamento aut calore natiuo membrorum, vt inſtrumento: cum ſit potentia cognitiua non autem vegetatiua.

Probatur ſecundò. Si phantaſia poſſet per ſimplicem ſuam operationem ſeu imaginationem directè & per ſe ac formaliter alterare, ſemper per intenſam imaginationem alteraremur. Quod enim habet poteſtatem per ſe, & ex natura ſua aliquid faciendi, illud ſemper facit: At per quotidianas noſtras imaginationes nulla fit in nobis alteratio. Ergo phantaſia per ſe non alterat. Tũc autem ſolùm alterat, quando eam ſequuntur actiones potentiæ appetitiuæ, propter quas ſpiritus & humores mouentur. Ergo phantaſia per ſe & directè non alterat. Nam etiamſi quis toto die imaginetur ſe eſſe calidum, aut velit eſſe calidus, non ideò calefiet: aut imaginetur ſe eſſe frigidum non ideò frigefiet: æthiops imaginando albedinem per integros annos, non ideò albeſcet: fœtore anhelitus laborans, imaginando perpetuò odoris bonitatem, non ideò ſibi faciet anhelitum odoratum: nec quiſpiam ſimplici ſua imaginatione per ſe vllam aut primarum aut ſecundarum qualitatum ſeu in corpus proprium, ſeu in contenta eiuſdem, humores ſcilicet ſpiritúſque inducet.

Tertiò. Si phantaſia per ſe alteraret; vel poſſet producere omnes qualitates primas, vel vnam aut plures earum: Non omnes, quia ſunt contrariæ vna autem aut eadem ſimplex cauſa non poteſt per ſe producere effectus contrarios: niſi fortè ratione ſubiecti aliter atque

aliter

aliter dispositi Non vnam, quia, cur magis produceret vnam quàm aliam? cum phantasia videatur ad omnes esse indifferens. tam enim videtur imaginatio frigidi posse facere calorem, quàm imaginatio frigidi, frigus. Ergo.

Quartò. Si phantasia, visus, auditus per suam nudã actionem directè & immediatè producerent aliquam realem alterationem, deberent semper producere eandem. Etenim per eandem specie actionem non potest produci, nisi vnus & idem specie effectus; quantum, scilicet, est ex parte agẽtis (vt dictum est.) At per visionem, imaginationem &c. modò sequitur in corpore calor, modò frigus: modò rubor, modò pallor, qui sunt effectus contrarij. Nam cum imaginor tristia, fit frigus; cum imaginor læta, fit calor; cum video hostem, fit frigus: cum video amicum fit calor. & tamen imaginatio læti & imaginatio tristis, & visio amici & visio hostis sunt eædem actiones solo numero, non autem specie differentes. est enim vtriusque actionis obiectum formale idem. Ergo illæ alterationes per illas actiones per se non causantur. Amplius: visio, imaginatio, &c. eiusdem obiecti inducunt contrarios effectus, ergo non per se: nam vna causa non potest per se inducere contrarios effectus. Antecedens probatur. Nam aliquando visio ignis inducit calorem, aliquando inducit frigus; visio aquæ aliquando inducit calorem, aliquando inducit frigus: & sic eodem modo imaginatio. Sic qui per Alpes profecti frigore rigescunt, viso igne exhilarantur & incalescunt: qui verò propter scelera ad ignem sunt condemnati aut cauterijs sunt vrendi, viso igne pallescunt, refrigerantur & contremiscunt. Qui per deserta Lybiæ ambulantes, siti ferè extincti sunt, subito aquæ conspectu rubebunt & incalescent: qui verò ad submersionẽ sunt condemnati; visa aqua refrigerabuntur, pallebunt & perhorrescent.

Quintò Si imaginatio, visus, auditus, per se aliquam realem causarent alterationem; omnes illæ non causarẽt eandem, sed diuersam. Probatur. Nam talis alteratio seu talis realis actio non contingeret alio modo, quàm per hoc, quòd talem cognitiõnem seu talem actionem

ex con-

ex connexione quadam & sequela naturali talis alteratio, vel actio realis comitaretur. Ergo diuersam cognitionem, seu diuersam speciem cognitionis deberet diuersa alteratio sequi: sed ita non sequitur. Nam illę tres cognitiones, visio, auditio, & imaginatio sunt cognitiones specie diuersæ: & tamen eas omnes sæpè sequitur eadem alteratio, ergo. Subsumptum probatur. Nam & visio ignis in eo, qui est comburendus, & auditio ignis crepitantis & imaginatio eiusdem, faciunt similem frigiditatem, pallorem, &c. ... visio aquæ, & auditio murmurantis, & imaginatio eiusdem in eo, qui penè siti est extinctus, faciunt calorem & ruborem. Ergo illa alteratio ab illis actionibus per se non causatur.

Sextò. Si imaginatio, visio, &c. essent alicuius realis qualitatis productiuæ, essent certè illius, qua formaliter præditum est, vel quam efficere natum est illud obiectum, quod percipiunt. Et sic visio & imaginatio ignis deberent producere calorem, & visio, & imaginatio aquæ deberent producere frigus: At visio & imaginatio aquæ aliquando sunt causa caloris, vt in moriente siti: & visio ignis est aliquando causa frigoris, vt in breui per iustitiam comburendo. Ergo.

Septimò. Si visio per se aliquam realem qualitatem producere posset; maximè deberet posse producere illam, quam percipit. Nam à specie illius informatur, & per illam determinatur ad eam, & acquirit similitudinem cum ea. Nam, quam aliam posset producere? Etenim cum variæ sint in obiectis qualitates; quam connexionem habet visus cum illis? aut quam similitudinem magis habet cum vna quàm cum altera; vt magis vnam, quàm alteram producere possit? At accidentia, quę percipit visus, sunt color, lumen, figura, motus, numerus, magnitudo. Ergo illas, & nullam aliam producere deberet. Vnde cum visus videt ignem, aquam, leonem: auditus audit tormenta bellica contra vrbem emissa; non deberent calorem aut frigus causare. quia illa ab auditu & visu non percipiuntur. sed flauedinem, perspicuitatem, sonum, figuram, motum, &c. Sed nullam illarum causant; quia propter nullam visionem sentimus in nobis colorem, figuram magnitudinem partium,

tium,&c. mutari. Ergo nec visus, nec auditus vllam earum per se producunt. Cùm ergo post visionem rerum aliquarum in corporibus nostris tamen fiat alteratio, non aliter, quàm sicut post imaginationem fieri solet; manifestum est, quòd sicut visio illam per se non causat, ita nec imaginatio causet.

Ad argumenta Respondetur. Ad authoritates Aristotelis, dico. Eum in illo libro varijs locis docere, propter imaginationem corpus alterari, quod & nos non negamus & infrà docebimus: sed nō dicere ipsam phantasiam per suam imaginationē illud per se & immediatè alterare, de quo hic est quæstio: sed satis indicare, eam hoc facere per accidens, mediantibus animi passionibus & humorum & spirituum motu. Sicut enim phantasiam, ità & visionem dicit alterare: at certùm est Aristotelem non velle ipsam visionem per se alterare, sed tantùm per accidens, mediante motu, qui fit in corde. quare etiam censendum est, eum non velle imaginationem per se, sed solummodò per accidens alterare. Et quòd hoc velit, colligi potest. Nam cum dixisset, quòd calor & frigus necessariò rerum externarum notionem & visum consectentur, subiungit eius rationem, quia, inquit, res tristifica euitari, iucunda affectari solet. Quasi diceret: hoc fieri, quia species rerū perceptæ & visio & imaginatio earum excitāt animi passiones; tristitiam, gaudium, &c. quibus fit, vt ad fugiendum sanguis & spiritus introrsùm reuocentur; vel ad amplectendum, extrorsùm ferantur, ex quo frigus calorque eueniunt. Ad authoritatem Auicennæ, dico: eam non esse curandam; eò quòd ipse in imaginationis viribus extollendis nimis sit effusus & superstitiosus. Ad D. Thomam, dico: eum ibi non velle supponere, phantasiam per se alterare, aut sanitatem & morbum facere. quia ex locis iam allatis, satis manifestum est, eum velle, quòd solùm alteret per accidens, mediante humorum & spirituum motu: sed hoc solùm: quòd, sicuti homo potest aliquandò facere ea, quæ sunt præter ordinem naturæ: & aliquandò sine medicamentis sanare seipsum per suam imaginationem, per quam ordinariè sanatio fieri non solet, sed tantùm per medicamen-

ta ad hoc à natura instituta: ita multò magis Deus aliqua facere posit præter ordinem naturæ. Ex quo patet eum ibi non dicere, quod homo aliquando sanet seipsum per suam imaginationem, seipsum directè & immediatè alterando: sed solùm, quòd sanet seipsum sine applicatione medicamentorum externorum, per solam suam imaginationem: nihil proponens aut curans, an id imaginatio faciat immediatè & per se alterando, an verò per accidens mediante humorum & spirituum motu.

Ad argumentum ab Experientia desumptum Respondeo; certum esse, homines per sensum & imaginationem alterari, & in febres ac alios ex intemperie morbos incidere posse: sed nego, quòd per se & directè; sed solùm per accidens & indirectè: mediantibus operationibus aliarum potentiarum, seu humorum & spirituum motu, vt iam sæpiùs dictum est. Verùm dicet aliquis: verum quidem esse, ipsam potentiam imaginatiuam, cùm sit passiua & non actiua vllius alterius actionis, quàm suæ imaginationis & eius actio seu imaginatio sit immanens nec transeat in aliquod passum, fortè nihil alterare, sed ipsas rerum species intentionales, quæ in potentia recipiuntur esse actiuas & habere vim alterandi: eas autem à cerebro per neruos membris communicari, & ad quæ peruenerint, ea alterare; & ideò cum species sint in potentia & eam informent, & sic constituant vnum cum ea; meritò dici Phantasiam alterare, & totam illam alterationem facere, quam faciunt species eius. Propter hoc autem est videndum,

An ipsa species phantastica posit alterare.

Et videtur quidem quod sic: primùm Authoritate. Etenim Aristoteles libro de communi animalium motione, dicit in hæc verba (visa, inquit, sensus & consignatę in animo notiones commouent) & subdit (visum & notio rerum agendarum vim obtinent. Etenim species vel caloris, vel frigoris, vel rei iucundę, vel formidabilis mente percepta, quodammodò talis agnoscitur, qualis res vnaquæque est. idcircò notione solum affecti, tum horrore, tum mente perculsi videmur.)

mur.) Auicenna lib. de anima part. 4. cap. 4. dicit, vim æstimantem informatam obiecto alterare, calefaciendo vel refrigerando. Gentilis de Fulgineo, reddens causam, cur cum videmus alios acida & acerba comedentes, dentium dolore afficiamur; dicit id ex eo esse, quòd species acetosi veniens ad imaginationem, habeat virtutem acetositatis: vnde simili modo afficit acipsa acetositas. species enim rerum, inquit, sunt plurimùm secundùm se deferentes virtutem rerum. quia species, inquit, calidi, virtutem habet, vt calefaciat; & species frigidi virtutem habet, vt infrigidet. Hoc etiam tenuerunt Marsilius Ficinus lib. 13. de animi immortalitate cap. 1. Tartaretus 2. de anima artic. penultimo. Citadinus lib. 3. com. in artem paruam cap. 15. Iacobus de Forliuio 3. Technes quæst. 11. concl. 4. Concil. differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis paruæ. Valesius lib. de sacra Philoso. cap. 11. Conimb. lib. de generat. & corrupt. cap. 9. quæstione 1. art. 2.

Probatur secundò Ratione. Scribit D. Thomas opusculo 3. cap. 177. & opusculo 10. cap. 26. & in 4. distinct. 44. quæst. 3. art. 1. quæstiuncula 2. & aliis locis, corpora damnatorum vri, non reali actione & calore, sed intentionali. Ergò species sunt actiuæ, & habent vim rerum.

Tertiò. Marsilius Ficinus lib. de generat. & corrupt. quæst. 18. Venetus lib. 1. Meteor. Foroliuiensis quæst. 1. in aphor. 15 sect. 1. dicunt auctionem caloris in antiperistasi fieri propter specierum caloris repercussionem: quatenus species repercussæ augent & fortificant qualitatem realem, Ergo species habent vim alterandi.

Quartò. Species sunt quædam accidentia, & quædam formæ seu actus: informant enim & actuant potentiam & organum. At de ratione formarum est, posse agere. Ergo species sunt actiuæ. Confirmatur, species sunt eiusdem rationis & naturæ specificæ cum suis obiectis, & species caloris est calor, sed in esse remisso: & sic non differunt species à suis obiectis seu accidentibus realibus, nisi secundũ magis & minùs: atqui calor potest

agere. Ergo & species eius. Sequela probatur. Nam, si sunt eiusdem naturæ specificæ; sicut agit vna, ita poterit & alia agere: nam agere sequitur esse, & ideò quæ non differunt in esse, etiam non differunt in agere: solùm videtur illa posse esse differentia; quòd, sicuti species est calor, modo quodam nobiliore & minoris entitatis, quàm ille; ita quoque modo nobiliore & remissiùs agat. Nunc autem videtur esse posse, quòd etsi species, ex natura propria debiliùs agat, quàm sua qualitas realis à quà defluit; & sic in virtute propria non possit realem qualitatem producere; tamen in virtute animæ possit sic operari, vt realem qualitatem producat. Ergo videtur, quod species intentionalis in phantasia existens possit aliquam realem qualitatem producere.

Quintò. Porrò quòd de facto aliquando producat, hinc videtur apparere. Etenim nonnulli, quales se nouisse scribunt Guillielmus Parisiensis & Nicolaus Florentinus, sola cogitatione & aspectu pharmaci ita aluo mouentur, ac si medicamentum hausissent: hoc non videtur fieri alia ratione, nisi quatenus species pharmaci cogitatione percepta vim habet pharmaci & mouet, sicut ipsum pharmacum. Ergo. Qui frigiditatem glaciei imaginantur, aliquandò horrent: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quatenus species frigoris imaginatione concepta producit in corpore verum frigus, quod sit causa horroris. Qui vident alios acerba comedentes, ipsimet stupore dentium afficiuntur: quod non videtur fieri alia ratione, quàm quia ex illa specie producitur in ore ipsemet sapor acerbus, qui stuporem dentium facit. Imaginantes fœtida nauseant: quod non alia ratione fieri videtur, nisi quia inde odor fœtidus in stomacho generatur, qui illum subuertat. Aliqui imaginantes dolorem in aliqua parte corporis, dolorem contrahunt: quod etiam fieri videtur, quatenus imaginatio doloris producit veram causam doloris. Ergo.

Sextò. Species albedinis in oculo recepta disgregat visum, lumen intensum oculos lædit, & vnaquæque species modum excedens potest dolorem in proprio sensu causare. Ergo species sunt actiuę. Sit

CONCLVSIO XXV. Species phantastica nõ

est

est productiua realis qualitatis; nec potest formaliter alterare.

Hæc conclusio probatur Authoritate Aristotelis, 2. animæ cap. 5. tex. 59. vbi dicit actionem intentionalem esse perfectiuam, non autem corruptiuam. Probatur etiam authoritate Themistij lib. 2. animę cap. 42. & Alexandri Aphrodisei, & precipuè D. Thomæ 1. part. quæst. 67. art. 3. & 2. sentent. dist. 13. art. 3. vbi dicit, species non posse naturalem transmutationem causare. Quod idem dicunt Scaliger exer. 75. sect. 2. Franciscus Picolomineus in physicis lib. de facultate motiua cap. 22. Christophorus à vega lib. 2. artis medic. sect. 6. Codronchus libello de morbis veneficis. Vayrus de fascino, alijque.

Probatur secundò Ratione. Actus & finis speciei est repręsentare: nã species est ordinata ad hoc, vt fiat cognitio: vt scilicet ipsa perueniens ad sensum, ad quem nõ potest peruenire ipsum obiectum, illud etsi remotum repręsentet: quapropter eius esse & formalis ratio consistit in repræsentare: At agere sequitur esse. Ergo sicut eius esse est repręsentatiuum, ita eius actio formaliter non potest esse alia, quàm repręsentatio. Ergo species non est effectiua; nec eius actio est alicuius rei effectio, sed tantùm repręsentatio.

Probatur sequela. quia differunt repręsentare & efficere. Etenim imago quæ rẽ aliquam repræsentat, dat eam cognoscendam, sed illam non efficit: species nihil est aliud quàm imago rei. Ergo eam tantum dat cognoscendam per repræsentationem, & non efficit eam: repręsentare enim intrinsecè excludit efficere. Nam quando aliqua res per species repręsentatur, si tum efficeretur, verè non repręsentaretur, sed repręsentaret seipsam, & esset ibi vbi repręsentatur: at repręsentatio per speciem dicit intrinsecè absentiam illius, quod repręsentatur. Ergò quod repræsentatur, non efficitur, & quod repręsentat, non efficit. Ergo.

Tertiò Quòd est perfectiuum, non potest esse corruptiuum: species sunt perfectiuę & institutæ ad potentiam & organum perficienda. Ergo non possunt esse corruptiuę. At si species possent agere actione reali,

essent corruptiuæ. Ergo sic non agunt. Minor probatur: quia alteratio realis est alteratio corruptiua, & est via ad corruptionem. Confirmatur. Si species ageret realiter, maximè ageret in organum: at si sic ageret in organum, corrumperet ipsum: quia ipsum imbueret reali qualitate, per quam fieret ineptum ad cognoscendas qualitates externas. quia, vt inquit Philosophus, organum debet esse denudatum ab obiecto, ne intus existens impediat externum. Ergo non agit realiter.

Quartò. Si species alterarent & producerent aliquam realem qualitatem, agerent vltra suam perfectionem: hoc fieri non potest, ergo. Maior probatur; quia species sunt tantùm qualitates intentionales; intentionales autem qualitates longè sunt ignobiliores realibus. Hoc tenent communiter omnes Philosophi, Et probatur. Omnia accidentia, quæ possunt se multiplicare realiter, possunt se etiam multiplicare intentionaliter, sed non contrà [imò qualitates, quæ minimè sunt actiuæ, & non possunt se multiplicare realiter]; vt qualitates secundæ, color, sapor, quantitas, figura, adhuc tamen possunt sese multiplicare intentionaliter. Ergo qualitates intentionales minus sunt, quàm reales. Denique species pendent inesse à qualitatibus realibus & absentibus obiectis seu realibus qualitatibus pereunt & euanescunt. Ergo. Denique species sunt tantùm imago, imago autem minus est eo, cuius est imago. Ergo. Verum dicet aliquis; etsi species sint minoris entitatis & efficaciæ, quàm reales qualitates, & sic per se, & virtute propria non possint producere eas: tamen in virtute animæ possunt. & sic species quæ extra animam & in medio sunt, non possunt producere qualitatem realem; in anima verò & organo existentes in virtute animæ & potentiæ imaginatiuæ possunt. Sed non valet: quia imprimis potentia imaginatiua, in quam species recipiuntur, non est actiua; nec ordinata ad alterandum, sed tantùm ad cognoscendum: & sic non potest speciebus impertiri & influere virtutem maiorem ad alterandum, & reales qualitates producendum, quàm ipsæ ex se habeant. Secundò: quia etiam ipsæ species non sunt à natura institutæ ad agendum

dum & alterandum, sed tantùm ad repreſentandum, & ſic non habent ordinem ad alterationem; & ideò non poſſunt ab anima attolli ad alterandum, ſeu ad effectum talem producendum, ad quem ex natura ſua non habent ordinem. Etenim cauſa aliqua nobilior poteſt inſtrumentum ignobilius attollere ad effectum producendum ſuprà virtutem propriam; modò illud inſtrumentum habeat ordinem ad illum effectum: & effectus ille ſit ſecundùm naturam ipſius, ſed ſi effectus ſit prętet naturam eius, & inſtrumentum non habeat ordinem ad illum; tunc quantumcunque ſit excellens cauſa principalis, nunquam poteſt illud ad illum effectum attollere. Sic anima poteſt calorem natiuum attollere ad hoc, vt carnem & ſpiritus generet, quos in virtute propria producere non poſſet: ſed non poteſt illum ſic attollere, vt refrigerandi vim acquirat. Artifex poteſt operationem ſerræ ita attollere, vt ſtatuam faciat: non autem, vt vnquam dealbet, calefaciat, refrigeret, &c. Eodem modo anima benè poteſt attollere ſpeciem phantaſticam ad nobiliorem effectum, quàm ante habebat in ratione repreſentandi: quia facit, vt poſſit mouere intellectum, quod ante receptionem in phantaſia non poterat; ſed nulla ratione poteſt attollere in ratione alterandi. eò quòd illa ſit extranea eius eſſendi modo & ordini, quem à natura habet. Ex quo etiam ſequitur; quod ſi ſpecies haberent vim realiter alterandi, ſpecies quæ ſunt in aëre, etiam deberent res inanimatas alterare: At non alterant. nam ſpeculum à ſpeciebus coloris non fit coloratum, nec aër, nec quicquam in quod ſpecies incidunt. ſpecies figuræ, quantitatis, motus in nulla re inanimata vllam faciunt figuræ, quantitatis, motus permutationem. Ergo. Accedit, quòd ſi ſpecies poſſent producere realem qualitatem, haberent modum agendi nobiliorem, quàm habent ipſæ qualitates reales. Etenim qualitates reales alterant ſolummodò, vt cauſæ Vniuocæ, at ſpecies intentionales alterarent eminenter, & vt cauſæ Æquiuocæ ſicut alterant cœleſtia corpora. cauſæ autem Æquiuocæ ſunt nobiliores Vniuocis. At eſt præter rationem, vt illa quæ minoris ſunt entitatis, prædita ſint agendi modo nobiliore: modus enim

agendi sequitur modum essendi, & quæ nobiliore modo sunt, ea quoque modo excellentiore operantur. Ergo species non possunt producere realem qualitatem.

Quintò. Si species possent producere realem qualitatem, non possent producere aliam, quàm illam à qua deriuantur, & cuius sunt species. Etenim ei solùm similes sunt, quia eam solum repręsentant; ab illa sunt productę & ab illa habent omne suum esse, & à nulla alia: & consequenter ad illam determinantur. Atqui species plurimę non possunt illam producere. Ergo. Minor probatur. Nam species coloris non potest producere colorem realem: species saporis non potest producere saporem: species figuræ, quantitatis, numeri, &c. non possunt producere figuram, quantitatem, numerum. Etenim ipsęmet illæ qualitates & accidentia à quibus illę species promanant, non possunt sibi similia producere. Ergo multò minus species, quæ sunt tantùm imago eorum & effluxus tenuissimæ entitatis. Si illæ species non sunt productiuę realium qualitatum sibi similium, ergo nec aliæ. quia species omnes in esse speciei sunt similes: quare etiam debent esse similes in modo agendi. Nam cum species primarum qualitatum, sint species obiectorum tactus; species alię sint species sensibilium aliorum sensuum; si species, vt species, essent alteratiuæ, tam benè species aliorum sensuum essent alteratiuæ, quàm tactus. Nam cur non tam benè species visus posset alterare, quàm tactus? cum species visibiles sint longè actiuiores actione intentionali, quàm species tangibiles, & virtus visiua multò acutior, quàm tactiua? Etenim visibiles species ab vsque cęlo & multis millibus milliarium & in momento visum tangunt, tangibiles non nisi è propinquo & in tempore. Si autem actione intentionali sint actiuiores, cur non consequenter etiam essent actiuiores actione reali?

Sextò. Si species per se producerent realem qualitatem, species caloris deberent producere aliam qualitatem, quàm species frigoris: & species eiusdem qualitatis deberent semper eandem producere qualitatem: At hoc non fit. quia sæpè videre est ex contrariorum obiectorum perceptione eandem in nobis altera-

alterationem contingere; & è contrà, ex eorundum obiectorum perceptione sæpe produci in nobis qualitates contrarias. Ergo species illam alterationem & illas qualitates effectiuè & formaliter non producunt, sed ab alia causa producuntur. Sic cum duo sunt morti adiudicati: vnus qui comburi; alter qui submergi debet vel in glacie sepeliri, quousque frigore moriatur: vnus habebit speciem caloris & ignis in phantasia, & alter speciem aquę & frigiditatis; & tamen ab vtraque specie vterque refrigerabitur: excitato, scilicet, timore. Sic iterum, vnus & idem homo cum valdè friget: imaginando ignem à quo vult calefieri; & aliàs cum valdè calebit, imaginando aquam in qua desiderat natare, ab vtriusque obiecti speciebus calefiet: gaudio in animo excitato: & idem erit vtriusque effectus; cum tamen ipsæ sint contrariæ, & à contrarijs obiectis deriuatæ, & proinde contrarias agendi virtutes habere debeant.

Septimò. Si species haberent actionem realem, semper cerebrum & totum corpus infinitis modis alterarent; maximè, cum ipsæ toties sine intermissione in organum recipiantur: Atqui experientia docet non alterare; nam quantumcumque diu circa aliquam rem imaginemur, quantumcumque diu circa naturam ignis, circa naturas primarum qualitatũ philosophicè speculando versemur; non propterea vllam imaginatæ species in nobis temperamenti corporis faciunt permutationem. Nam siue ego hodiè studeam intensissimè de natura ignis; cràs de natura aquæ & glaciei; non ideò vno die magis calidus, altero magis frigidus fio, sed semper in eodem statu, & tam calidus vno, quàm altero die permaneo: Etiamsi oculus decem diebus aspiceret murum flauum aut nigrum, non ideò flauior aut nigrior fieret: aut auris decem diebus sonorum reciperet species, non ideò illæ sonum vllum in aure generarent. Nec valet dicere non omnes species id posse, sed certas tantùm; valdè, scilicet, intensas, subitò & in imaginatiuam fortissimam & in corpus tenerum & in animam excellentiorem ac à terrenis fæcibus magis remotam & sub felici siderum cõstellatione creatam, receptas: quia, vel species habent illam vim ex natura sua, in quantùm

speciesʔ vel aliundè. Si ex natura sua, ergo omnes species habere deberēt: & sic, etsi aliquę species intensiores cum actu imaginandi fortiore coniunctæ & certo modo & corpore receptæ, aliquando alterationem facerent maiorem; tamen reliquæ omnes necessariò etiam aliquam, etsi minorem, facere deberent: quam nullus tamen experitur. Quia virtus quę per se alicui accidenti aut corpori inest, illa debet omnibus necessariò inesse: etsi vni plùs, alteri minus insit. Non aliundè: nam vnde haberent? non à phantasia aut potentijs cognoscitiuis: quia illę (vt dixi) non habent ordinem ad alterandū: & quia viri prudentissimi & doctissimi, qui & intellectum & phantasiā excellentissima habent & species fortissimas, nullam tamen sentiunt in imaginando alterationem. Non ab obiecto: quia obiecta sunt eadem, & tamen in vno homine continget alteratio, in altero non. Ergo.

Octauò. Si species calidi posset calefacere; species calidi ageret in realem frigiditatem, illam ex suo subiecto expellendo: aliter enim calefacere non posset: at quæ in se mutuo agunt, debent sibi mutuo contrariari. species calidi non contrariatur frigiditati reali, nec species frigidi caliditati reali: nam in eodem subiecto recipiuntur. species enim ignis recipitur in parte refrigerata, & species calidi recipitur in cerebro & in membris quæ sunt calida. Ergo in se mutuo non agunt.

Ad argumenta in oppositum Respōdetur. Ad authoritatem Aristotelis, dico, non esse Aristotelem sic intelligendum; quasi ipse velit species imaginatione perceptas formaliter & effectiuè alterare: quia (vt suprà ostendimus) ipse 2. animæ cap. 5. distinguit alterationes: & dicit non sic alterari sensum & organum ab obiectis, sicut aliæ potentiæ alterantur à suis agentibus; per actionem scilicet realem & corruptiuam, sed alio modo; per actionem, scilicet, intentionalem & perfectiuam. Et ita non vult dicere Aristoteles speciem rei ita realitèr alterare, sicut ipsa res alterare potest; seu speciem ignis ita realitèr calefacere, sicuti potest calefacere ignis ipse: sed hoc solùm; speciem rei sola imaginatione reuolutam ita mouere & excitare appeti-

tum & determinare in ordine ad persecutionem, vel fugam, sicut ipsamet res præsens excitaret & determinaret. Et sic vult dicere; quòd, sicuti homines terrentur, & timent, & alterantur sæpè ab ipsis obiectis; verbi gratia, sicut videndo inimicum aut leonem, &c. horrent, tremunt & refrigerantur: ita quoque ab ipsis solis speciebus inimici aut leonis in imaginatione agitatis aliquandò terreantur, tremant & refrigerentur, etiamsi nullus inimicus aut leo adsint; non aliter ac si adessent. Et sic dicit ibi, species rerum habere rerum virtutes; non in ratione realiter alterandi; sed in ratione mouendi appetitum & animi passiones excitandi: quas posteà corporis alterationes consequuntur.

Ad argumentum ex D. Thoma desumptum respondeo controuersiam esse inter scholasticos, quomodo ignis infernalis vrat damnatos: an per species: an per suā realem qualitatem. Tamen, vt ita esset, quòd per species ageret, hoc nihil argueret contra nostram positionem: quia tunc illæ species non operarentur naturaliter sed supernaturaliter; peculiari Dei virtute sic vigoratæ, vt realem qualitatem producere possint. quòd in actionibus naturalibus locum non habet.

Ad tertium respondeo. Antiperistasim non fieri per species caloris reflexas, sed alia ratione: de qua Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 9. quęst. 1. art. 1. Vales. lib. 1. controuers. cap. 5. Thomas vega artis paruę cap 29.

Ad quartum respondeo: species non esse eiusdem rationis & essentiæ specificæ cum suis obiectis. Etenim albedo & nigredo non possunt esse in eodem subiecto; species verò earundem possunt: ergò inter se natura specifica differunt: quia vna habet contrarium, altera non. Imò sæpè non tantùm specie, sed & genere differunt. Nam species canis in intellectu non est essentialiter canis: quia species canis est accidens, canis verò est substantia. Itaque in natura entitatis differunt species & obiectum: sed in ratione esse representatiui non tantùm sunt idem genere & specie, sed etiam numero, inquit, Zabarella. Quapropter cum

in na-

in natura entitatis differant qualitas & species eius & ab illo esse entitatiuo pendeat agere, non est mirum etiam differe actione. Et ideò, etsi qualitas realis aliam realem producat, non ideò sequitur, quòd ipsa species eam etiam producere possit. Itaque species est ipsa qualitas repręsentatiuè: & sicuti est qualitas repręsentatiuè: ita in sensum & organum imprimit eandem qualitatem intentionaliter seu cognoscibiliter. Id est, species, verbi gratia, caloris, rubedinis, &c. sic agit in organum, non vt ipsum organum fiat calidum aut rubrum realiter, sed vt fiat calidum & rubrum cognoscibiliter. sic quòd per eam calorem & rubedinem & alias qualitates tam perfectè cognoscat, ac si ipsas realiter in se haberet. Et hoc est, quod dicit Aristoteles 3. animæ cap. 5. quòd scientia quæ est actu, est idem quod res: non, quòd anima aut organum fiat ipsum obiectum realiter, sed intentionaliter.

Ad quintum respondetur. illos effectus non contingere, per hoc, quòd species sensibus aut imaginatione perceptæ reales in corpore producant qualitates aut earum edant effectum: sed per hoc, quòd propter sensationes aut imaginationes rerum aliquarum, sympàthiâ quadam potentię vegetatiuæ seu naturales ad opus excitentur: ex quo contingit humores & excrementa moueri & varios in corpore effectus & alterationes prouenire. Sic qui sentiunt fœtidum odorem, nauseant & vomunt: qui audiunt serræ stridorem, rigent: qui vident caseum vel aliquid à quo abhorrent; toto corpore afficiuntur: sæpè non alia, quàm eiusmodi potentiarum & partium sympathię causa. Neque solum, qui res ipsas sensu percipiunt, ita alterantur; sed & illi, qui tantummodò imaginantur. Nam, vt inquit Aristoteles lib. de com. animal. motione, species habent rerum virtutes & sæpè adeò corpus alteratur sola speciei in phantasia existentis, ac obiecti realiter præsentis perceptione. Quod ergò solum fœtorem imaginantes aliqui nauseent: aliqui sola cogitatione vel lõginqua pharmaci visione moueantur & purgentur, non contingit, quòd species fœtoris imaginatione percepta producat verum fœtorem; aut species pharmaci purgantis producat in

intestinis

inteſtinis vim purgatoriam: ſed quòd à tali imaginatione, ſympathiâ quadam facultatum, motrix naturalis membris inexiſtens in opus excitetur, vnde humores agitantur & agitati naturam irritantes expelluntur. precipuè cum in corpore abundant & ad expulſionem ſunt parati. Eodem modo, quo videmus quotidiè ex ſolis animi paſsionibus; vt ſubito timore, homines ad mingendum & alui excrementa egerenda prouocari. Qui audiunt aliquem in aquam congelatam incidiſſe & imaginatione frigiditatis horrent, non horrent, quòd ſpecies illa frigiditatis animo percepta reale frigus producat, aut per ſe effectum veri frigoris ędat: ſed contingit ex eo, quòd moto appetitu motrix naturalis excitetur; quæ humores & ſpiritus per membra corporis ſententia vibrat: qualis horror non tantùm glaciem, ſed & ignem & combuſtionem & alias res horrendas imaginantibus contingit. Quod indicium eſt eum non ſic à ſpecie frigoris, ſed modo iam dicto cauſari. Alioqui, à ſpecie caloris eadem ratione cauſari non poſſet. Quòd illi, qui vident alios res acerbas comedentes, ipſi eundem acerbum ſaporem in ore percipiant, & imaginantes dolorem, aliquandò ipſum dolorem ſentiant; non fit ex eo quòd ſpecies illæ ſaporis & doloris imaginati realem ſaporem aut dolorem inducant, ſed contingit ex deceptione facultatum ſentientium, quæ ab ipſa phantaſia inducitur: per quam putamus videre, quod non videmus; audire quod non audimus: & tangere, quod non tangimus: vt in melancholicis frequentiſsimè contingit. Vt in illo, de quo ſcribit Horatius: qui haud ignobilis Argis, credebat ſe varios ſpectare tragædos, in vacuo ſolus plauſor ſeſſorque theatro.

Ad ſextum reſpondeo ſpecies ſenſibiles afficere non ſolùm potentiam, ſed etiàm ipſum organum, quà eſt organum. Et ideò, quando ſpecies ſunt potentiæ & organo proportionatæ, potentiam & organum perficiunt, & in eo pariunt quandam delectationem; & quandò ſunt improportionatæ, pariunt quendam dolorem. Sed ſicut perfectio illa eſt intentionalis, & ſicut illa voluptas cauſatur à ſpeciebus actione intentionali; ita etiam destructio eſt intentionalis & dolor fit actione intentionali.

nali. Et ideò talis destructio & dolor contingunt etiam in intellectu, qui est spiritualis, & in quem non cadit actio vlla realium qualitatum.

Ad hoc quod dicunt species albi & luminis dissipare spiritus, quæ est actio quædam realis, nempe motus localis spirituum: respondeo primò. non esse mirum; cum lumen sit qualitas realis. Secundò, illas non verè dissipare spiritus, sic quòd per se moueant spiritus localiter: sed hoc esse sic intelligendum, quod illæ species non vniantur taliter in spiritibus & humoribus oculi, sicut vniuntur species aliorum colorum; sed per substantias illas perspicuas oculorum, propter consensum albi, & luminis cum perspicuo, magis alijs diffundantur. Et sic non spiritus, sed potiùs ipsæ species dissipantur.

QVÆSTIO VII.

An phantasia possit vim vllam acquirere ab influxu cælorum.

ETenim nonnulli id dicere non sunt veriti. Enimuerò Auicenna 4. 6. naturalium cap. 4. dicit animas in illo tempore, quo creantur, acquirere virtutem & influxum ab illis syderibus, sub quorum constellatione creantur. Si anima aliqua creetur sub fortunato aspectu Iouis, recipiet virtutem Iouis: sic quod poterit operari & agere eo modo, quo sydus Iouis: si sub aspectu Martis, virtutem Martis; & sic de alijs syderibus, sub quorum felici constellatione fuerit generata. Hunc secuti sunt multi alij vani & superstitiosi homines, qui spurcitiem suarum falsitatum pallio virtutũ cœlestium tegere sunt conati, vt Paracelsus & alij.

Et videtur equidem ita fieri posse. Etenim cœlestia corpora agunt in sublunaria & mundus inferior regitur à supernis lationibus. vt est Philosophi 1. Meteor. cap. 2. & multæ sunt in rebus sublunaribus virtutes, quæ à nullo alio principio, quàm influentijs cœlorum videntur pendere. Ergo etiam cœli in animam, & in phantasiam hominis influere possunt.

Probatur secundò. Cœli influunt in dæmones: etenim

nim dæmones certis cœli constellationibus & lunę quadris magis operantur & corpora cruciant obsessorum: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quia illis cœli mutationibus ipsi mutantur & afficiuntur. Ergò & anima à cœlis affici, & consequenter influxum eorum suscipere potest.

Tertiò. Characteres certis cœli aspectibus fabricati & adhibiti, & verba certis temporibus prolata, certos syderum recipiunt influxus, per quos peculiares & admirandos effectus operantur. Ergo & phantasia similes recipere poterit. Sit.

CONCLVSIO XXVI. Phantasia nullam peculiarem agendi vim recipit à cœlis.

Pro huius intelligentia est notandum. Primò, duplici ratione dici posse phantasiam recipere vim à cœlis: vel sic, quòd anima, cuius ipsa est potentia, in prima sui creatione recipiat influxum, & virtutem à cœlis pro natura illius constellationis, sub qua creatur; secundùm quàm virtutem posteà mediante potentia imaginatiua operetur: vel quòd illam recipiat postmodùm, postquàm iam homo est natus, quouis scilicet tempore, quo phantasia est in exercitio suæ operationis: sic, quod, quando interdum fortiùs est intenta suæ operationi, valeat recipere influxum, & virtutem illius syderis, quod tum casu fortuito fuerit dominatum: vel eius, quod habeat virtutem illud efficiendi, quod illa imaginatio tum imaginatur: qua virtute cœlitùs iam imbuta & informata valeat vicissim alia alterare & permutare.

Est secundò notandum. non negare me, quin secundum constellationem corporum cœlestium phantasia benè possit immutari indirectè, secundùm aliquam dispositionem communem; puta, quòd perfectiùs vel imperfectiùs operetur: quatenus, scilicet, per illam constellationem aër immutatur & fit humidus aut nebulosus, & spiritus cerebri fiunt humidiores & crassiores, & nebulosi, & cerebri substantia humidior. ex quo fit, quòd non possit tam perfectè suam operationem exercere, sicut aliàs facit: sed dico directè nō posse à cœlis acquirere vllam vim actiuam peculiarē, diuersam à sua natura

tura cognoſcitiua, per quam poſsit in corpora vlla agere & illa realiter permutare.

Quod probatur primò. Corpora cœleſtia ſunt cauſæ vniuerſales: de ratione cauſæ vniuerſalis eſt, ædere effectus generales, omnibus rebus ſublunaribus ad eſſe & operari neceſſarios: aut gubernare generali quodam influxu mundi elementa & conſeruare ea in ſuo eſſe; & non ædere effectus particulares: effectus autem particulares fiunt à cauſis particularibus; At influere vim aliquam actiuam in phantaſiam eſſet effectus quidam particularis. Ergo cœli talem vim non influunt in eam. Denique cœli agunt motu & lumine: at motu & lumine non poſſunt produci, niſi qualitates communes in toto vniuerſo, vt calor, &c. & non peculiaris aliqua virtus actiua in huius vel illius hominis phantaſia. Ergo.

Dices, cœli agunt etiã per influentias: per influentias autẽ producunt effectus particulares & ſingulares proprietates agendi in rebus ſubiectis. Ergo etiam in phantaſia producere poſſunt. Sed eſto: ſaltem illæ proprietates peculiares producuntur vniuerſaliter in omnia corpora ſubiecta receptiua eiuſmodi proprietatum: alioqui cœli nõ eſſent cauſæ vniuerſales. At eiuſmodi fictę proprietates agendi non producuntur in omnium hominum phantaſijs. Ergo cœli non producunt eas. Aſſumptum probatur: quia ſic, quãdo phantaſia vnius hominis reciperet à cœlis eiuſmodi influxũ, omnes phantaſiæ omnium hominũ eodem tempore deberent eundem influxum & eandem proprietatẽ recipere: At hoc non fit. non enim, quando vnus per phantaſiam aliquid putatur agere, omnes qui eodem tempore imaginantur, vel eodem tempore nati aut concepti ſunt, illud agere inueniuntur. Ergo. Denique, ſi vna conſtellatio poſſet ſuam in phantaſiam influere virtutem, poſſet & alia ſuam. phantaſia enim omnibus hominibus eadem eſt. cum animæ omnes ſint eædem, & organa omnia eodem modo diſpoſita; ſolùm ſecundùm magis & minùs in ſuo temperamento variantia: vndè, cum vna conſtellatio tam ſit fortis in ſua influentia & virtute producenda, quàm alia in ſua; quocumque tempore homines nati eſſent, aut quocumque tempore fortiter imaginarentur,

rentur, semper al, quam deberent à cœli constellationibus recipere virtutem. Et quia omnes homines semper sub aliqua constellatione nati sunt, aut imaginantur, deberent omnes habere peculiares proprietates suę phantasiæ, per quas hi hæc, illi illa facere possent. Atqui id non videtur ita se habere nam quomodocumque constellationes quotidiè mutentur, & quacumque constellatione homines nati sint; semper eodem modo imaginantur, & semper eodem modo sensibilia externa iudicant, nec vllam sentiunt in suis phantasiis diuersitatem aut mutationem, neque habent omnes aliquas peculiares virtutes & proprietates aliquid faciendi. Ergo

Secundò. Si constellationes possent influere in phantasiam, possent etiam influere in potentias animæ vegetatiuas, & quidem multò magis; quia hæ sunt ordinatæ ad agendum, minimè autem potentiæ cognoscitiuæ: At constellationes cœli non inducunt potentijs vegetatiuis nouas proprietates agendi; sed sicuti concoctrix vnius hominis concepti aut concoquentis sub vna constellatione producit in stomacho chylum, ita & alterius. Ergo.

Tertiò. Si sydera influunt talem vim: vel influunt in animam, vel in potentiam, vel in speciem, vel in organum: non in animam, quia illa est spiritualis: materiale autem non potest agere in spirituale: non in animæ potentias; quia, vel sunt essentialiter idem quod anima, & sic manet idem argumentum; vel sunt accidentia, & sic etiam virtutes cœlorum non possunt in eas influere; quia vnum accidens non potest influere aut recipi in aliud: non etiam in species phantasticas, quia sunt etiam accidentia & quidem tenuissimæ entitatis Et si in species phantasticas, certè & eadem ratione in sensibiles influere possent. At non videmus quòd propter varietatem constellationum calor vno die aliter agat in sensum, quam alio; aut color vno die aliter immutet visum, quàm altero, aut species receptæ vno die nos calefaciant, altero refrigerent, &c. Ergo si in aliquid influerent, influerent in solum organum phantasiæ. at non etiam in illud influunt. Ergo in nihil. Assumptum probatur: quia sydera non influunt nisi effectum, vt dixi,

agere. Ergo & species eius. Sequela probatur. Nam, si sunt eiusdem naturæ specificæ; sicut agit vna, ita poterit & alia agere: nam agere sequitur esse, & ideò quæ non differunt in esse, etiam non differunt in agere: solùm videtur illa posse esse differentia; quòd, sicuti species est calor, modo quodam nobiliore & minoris entitatis, quàm ille; ita quoque modo nobiliore & remissiùs agat. Nunc autem videtur esse posse, quòd etsi species, ex natura propria debiliùs agat, quàm sua qualitas realis à quà defluit; & sic in virtute propria non posit realem qualitatem producere; tamen in virtute animæ posit sic operari, vt realem qualitatem producat. Ergò videtur, quod species intentionalis in phantasia existens posit aliquam realem qualitatem producere.

Quintò. Porrò quòd de facto aliquando producat, hinc videtur apparere. Etenim nonnulli, quales se nouisse scribunt Guillielmus Parisiensis & Nicolaus Florentinus, sola cogitatione & aspectu pharmaci ita aluo mouentur, ac si medicamentum hausissent: hoc non videtur fieri alia ratione, nisi quatenus species pharmaci cogitatione percepta vim habet pharmaci & mouet, sicut ipsum pharmacum. Ergo. Qui frigiditatem glaciei imaginantur, aliquandò horrent: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quatenus species frigoris imaginatione concepta producit in corpore verum frigus, quod sit causa horroris. Qui vident alios acerba comedentes, ipsimet stupore dentium afficiuntur: quod non videtur fieri alia ratione, quàm quia ex illa specie producitur in ore ipsemet sapor acerbus, qui stuporem dentium facit. Imaginantes fœtida nauseant: quod non alia ratione fieri videtur, nisi quia inde odor fœtidus in stomacho generatur, qui illum subuertat. Aliqui imaginantes dolorem in aliqua parte corporis, dolorem contrahunt: quod etiam fieri videtur, quatenus imaginatio doloris producit veram causam doloris. Ergo.

Sextò. Species albedinis in oculo recepta disgregat visum, lumen intensum oculos lædit, & vnaquæque species modum excedens potest dolorem in proprio sensu causare. Ergo species sunt actiuę. Sit

CONCLVSIO XXV. Species phantastica nō est

est productiua realis qualitatis; nec potest formaliter alterare.

Hæc conclusio probatur Authoritate Aristotelis, 2. animæ cap. 5. tex. 59. vbi dicit actionem intentionalem esse perfectiuam, non autem corruptiuam. Probatur etiam authoritate Themistij lib. 2. animę cap. 42. & Alexandri Aphrodisei, & precipuè. D. Thomæ 1. part. quæst. 67. art. 3. & 2. sentent. dist. 13. art. 3. vbi dicit, species non posse naturalem transmutationem causare. Quod idem dicunt Scaliger exer. 75. sect. 2. Franciscus Picolomineus in physicis lib. de facultate motiua cap. 22. Christophorus à vega lib. 2. artis medic. sect. 6. Codronchus libello de morbis veneficis. Vayrus de fascino, alijque.

Probatur secundò Ratione. Actus & finis speciei est repręsentare: nā species est ordinata ad hoc, vt fiat cognitio: vt scilicet ipsa perueniens ad sensum, ad quem nō potest peruenire ipsum obiectum, illud etsi remotum repręsentet: quapropter eius esse & formalis ratio consistit in repræsentare: At agere sequitur esse. Ergo sicut eius esse est repręsentatiuum, ita eius actio formaliter non potest esse alia, quàm repręsentatio. Ergo species non est effectiua; nec eius actio est alicuius rei effectio, sed tantùm repręsentatio.

Probatur sequela. quia differunt repręsentare & efficere. Etenim imago quæ rē aliquam repræsentat, dat eam cognoscendam, sed illam non efficit: species nihil est aliud quàm imago rei. Ergo eam tantum dat cognoscendam per repræsentationem, & non efficit eam: repręsentare enim intrinsecè excludit efficere. Nam quandò aliqua res per species repręsentatur, si tum efficeretur, verè non repręsentaretur, sed repręsentaret seipsam, & esset ibi vbi repręsentatur: at repręsentatio per speciem dicit intrinsecè absentiam illius quod repręsentatur. Ergò quod repræsentatur, non efficitur, & quod repręsentat, non efficit. Ergo.

Tertiò Quòd est perfectiuum, non potest esse corruptiuum: species sunt perfectiuę & institutæ ad potentiam & organum perficienda. Ergo non possunt esse corruptiuę. At si species possent agere actione reali,

essent corruptiuæ. Ergo sic non agunt. Minor probatur: quia alteratio realis est alteratio corruptiua, & est via ad corruptionem. Confirmatur. Si species ageret realiter, maximè ageret in organum: at si sic ageret in organum, corrumperet ipsum: quia ipsum imbueret reali qualitate, per quam fieret ineptum ad cognoscendas qualitates externas. quia, vt inquit Philosophus, organum debet esse denudatum ab obiecto, ne intus existens impediat externum. Ergo non agit realiter.

Quartò. Si species alterarent & producerent aliquam realem qualitatem, agerent vltra suam perfectionem: hoc fieri non potest, ergo. Maior probatur: quia species sunt tantùm qualitates intentionales; intentionales autem qualitates longè sunt ignobiliores realibus. Hoc tenent communiter omnes Philosophi, Et probatur. Omnia accidentia, quæ possunt se multiplicare realiter, possunt se etiam multiplicare intentionaliter, sed non contrà; imò qualitates, quæ minimè sunt actiuæ, & non possunt se multiplicare realiter; vt qualitates secundæ, color, sapor, quantitas, figura, adhuc tamen possunt sese multiplicare intentionaliter. Ergo qualitates intentionales minus sunt, quàm reales. Denique species pendent inesse à qualitatibus realibus & absentibus obiectis seu realibus qualitatibus pereunt & euanescunt. Ergo. Denique species sunt tantùm imago, imago autem minus est eo, cuius est imago. Ergo. Verum dicet aliquis; etsi species sint minoris entitatis & efficaciæ, quàm reales qualitates, & sic per se, & virtute propria non posśint producere eas: tamen in virtute animæ possunt. & sic species quæ extra animam & in medio sunt, non possunt producere qualitatem realem; in anima verò & organo existentes in virtute animæ & potentiæ imaginatiuæ possunt. Sed non valet: quia imprimis potentia imaginatiua, in quam species recipiuntur, non est actiua; nec ordinata ad alterandum, sed tantùm ad cognoscendum: & sic non potest speciebus impertiri & influere virtutem maiorem ad alterandum, & reales qualitates producendum, quàm ipsæ ex se habeant. Secundò: quia etiam ipsæ species non sunt à natura institutæ ad agendum

dum & alterandum, sed tantùm ad repreſentandum, & ſic non habent ordinem ad alterationem; & ideò non poſſunt ab anima attolli ad alterandum, ſeu ad effectum talem producendum, ad quem ex natura ſua non habent ordinem. Etenim cauſa aliqua nobilior poteſt inſtrumentum ignobilius attollere ad effectum producendum ſuprà virtutem propriam; modò illud inſtrumentum habeat ordinem ad illum effectum: & effectus ille ſit ſecundùm naturam ipſius, ſed ſi effectus ſit prçter naturam eius, & inſtrumentum non habeat ordinem ad illum; tunc quantumcunque ſit excellens cauſa principalis, nunquam poteſt illud ad illum effectum attollere. Sic anima poteſt calorem natiuum attollere ad hoc, vt carnem & ſpiritus generet, quos in virtute propria producere non poſſet: ſed non poteſt illum ſic attollere, vt refrigerandi vim acquirat. Artifex poteſt operationem ſerræ ita attollere, vt ſtatuam faciat: non autem, vt vnquam dealbet, calefaciat, refrigeret, &c. Eodem modo anima benè poteſt attollere ſpeciem phantaſticam ad nobiliorem effectum, quàm ante habebat in ratione repreſentandi: quia facit, vt poſsit mouere intellectum, quod ante receptionem in phantaſia non poterat; ſed nulla ratione poteſt attollere in ratione alterandi. eò quòd illa ſit extranea eius eſſendi modo & ordini, quem à natura habet. Ex quo etiam ſequitur; quod ſi ſpecies haberent vim realiter alterandi, ſpecies quæ ſunt in aëre, etiam deberent res inanimatas alterare: At non alterant. nam ſpeculum à ſpeciebus coloris non fit coloratum, nec aër, nec quicquam in quod ſpecies incidunt. ſpecies figuræ, quantitatis, motus in nulla re inanimata vllam faciunt figuræ, quantitatis, motus permutationem. Ergo. Accedit, quòd ſi ſpecies poſſent producere realem qualitatem, haberent modum agendi nobiliorem, quàm habent ipſæ qualitates reales. Etenim qualitates reales alterant ſolummodò, vt cauſæ Vniuocæ, at ſpecies intentionales alterarent eminenter, & vt cauſæ Æquiuocæ: ſicut alterant cœleſtia corpora, cauſæ autem Æquiuocæ ſunt nobiliores Vniuocis. At eſt præter rationem, vt illa quæ minoris ſunt entitatis, prædita ſint agendi modo nobiliore: modus enim

agendi ſequitur modum eſſendi, & quæ nobiliore modo ſunt, ea quoque modo excellentiore operantur. Ergo ſpecies non poſſunt producere realem qualitatem.

Quintò. Si ſpecies poſſent producere realem qualitatem, non poſſent producere aliam, quàm illam à qua deriuantur, & cuius ſunt ſpecies. Etenim ei ſolùm ſimiles ſunt, quia eam ſolum repręſentant; ab illa ſunt productę & ab illa habent omne ſuum eſſe, & à nulla alia: & conſequenter ad illam determinantur. Atqui ſpecies plurimę non poſſunt illam producere. Ergo. Minor probatur. Nam ſpecies coloris non poteſt producere colorem realem: ſpecies ſaporis non poteſt producere ſaporem: ſpecies figuræ, quantitatis, numeri, &c. non poſſunt producere figuram, quantitatem, numerum. Etenim ipſęmet illæ qualitates & accidentia à quibus illę ſpecies promanant, non poſſunt ſibi ſimilia producere. Ergo multò minus ſpecies, quæ ſunt tantùm imago eorum & effluxus tenuiſsimæ entitatis. Si illæ ſpecies non ſunt productiuę realium qualitatum ſibi ſimilium, ergo nec aliæ. quia ſpecies omnes in eſſe ſpeciei ſunt ſimiles: quare etiam debent eſſe ſimiles in modo agendi. Nam cum ſpecies primarum qualitatum, ſint ſpecies obiectorum tactus; ſpecies alię ſint ſpecies ſenſibilium aliorum ſenſuum: ſi ſpecies, vt ſpecies, eſſent alteratiuæ, tam benè ſpecies aliorum ſenſuum eſſent alteratiuæ, quàm tactus. Nam cur non tam benè ſpecies viſus poſſet alterare, quàm tactus? cum ſpecies viſibiles ſint longè actiuiores actione intentionali, quàm ſpecies tangibiles, & virtus viſiua multò acutior, quàm tactiua? Etenim viſibiles ſpecies ab vſque cęlo & multis millibus milliarium & in momento viſum tangunt, tangibiles non niſi è propinquo & in tempore. Si autem actione intentionali ſint actiuiores, cur non conſequenter etiam eſſent actiuiores actione reali?

Sextò. Si ſpecies per ſe producerent realem qualitatem, ſpecies caloris deberent producere aliam qualitatem, quàm ſpecies frigoris: & ſpecies eiuſdem qualitatis deberent ſemper eandem producere qualitatem: At hoc non fit. quia ſæpè videre eſt ex contrariorum obiectorum perceptione eandem in nobis altera-

alterationem contingere; & è contrà, ex eorundum obiectorum perceptione sæpe produci in nobis qualitates contrarias. Ergo species illam alterationem & illas qualitates effectiuè & formaliter non producunt, sed ab alia causa producuntur. Sic cum duo sunt morti adiudicati: vnus qui comburi; alter qui submergi debet vel in glacie sepeliri, quousque frigore moriatur: vnus habebit speciem caloris & ignis in phantasia, & alter speciem aquę & frigiditatis; & tamen ab vtraque specie vterque refrigerabitur: excitato, scilicet, timore. Sic iterum, vnus & idem homo cum valdè friget: imaginando ignem à quo vult calefieri; & aliàs cum valdè calebit, imaginando aquam in qua desiderat natare, ab vtriusque obiecti speciebus calefiet: gaudio in animo excitato: & idem erit vtriusque effectus; cum tamen ipsæ sint contrariæ, & à contrarijs obiectis deriuatæ, & proinde contrarias agendi virtutes habere debeant.

Septimò. Si species haberent actionem realem, semper cerebrum & totum corpus infinitis modis alterarent; maximè, cum ipsæ toties sine intermissione in organum recipiantur: Atqui experientia docet non alterare; nam quantumcumque diu circa aliquam rem imaginemur, quantumcumque diu circa naturam ignis, circa naturas primarum qualitatũ philosophicè speculando versemur; non propterea vllam imaginatæ species in nobis temperamenti corporis faciunt permutationem. Nam siue ego hodiè studeam intensissimè de natura ignis; cràs de natura aquæ & glaciei; non ideò vno die magis calidus, altero magis frigidus fio, sed semper in eodem statu, & tam calidus vno, quàm altero die permaneo: Etiamsi oculus decem diebus aspiceret murum flauum aut nigrum, non ideò flauior aut nigrior fieret: aut auris decem diebus sonorum reciperet species, non ideò illæ sonum vllum in aure generarent. Nec valet dicere non omnes species id posse, sed certas tantùm; valdè, scilicet, intensas, subitò & in imaginatiuam fortissimam & in corpus tenerum & in animam excellentiorem ac à terrenis fæcibus magis remotam & sub felici siderum cõstellatione creatam, receptas: quia, vel species habent illam vim ex natura sua, in quantùm

tum & determinare in ordine ad persecutionem, vel fugam, sicut ipsamet res præsens excitaret & determinaret. Et sic vult dicere; quòd, sicuti homines terrentur, & timent, & alterantur sæpè ab ipsis obiectis; verbi gratia, sicut videndo inimicum aut leonem, &c. horrent, tremunt & refrigerantur: ita quoque ab ipsis solis speciebus inimici aut leonis in imaginatione agitatis aliquandò terreantur, tremant & refrigerentur, etiamsi nullus inimicus aut leo adsint; non aliter ac si adessent. Et sic dicit ibi, species rerum habere rerum virtutes; non in ratione realiter alterandi; sed in ratione mouendi appetitum & animi passiones excitandi: quas posteà corporis alterationes consequuntur.

Ad argumentum ex D. Thoma desumptum respondeo controuersiam esse inter scholasticos, quomodo ignis infernalis vrat damnatos: an per species: an per suã realem qualitatem. Tamen, vt ita esset, quòd per species ageret, hoc nihil argueret contra nostram positionem: quia tunc illæ species non operarentur naturaliter sed supernaturaliter; peculiari Dei virtute sic vigoratæ, vt realem qualitatem producere possint. quòd in actionibus naturalibus locum non habet.

Ad tertium respondeo. Antiperistasim non fieri per species caloris reflexas, sed alia ratione: de qua Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 9. quęst. 1. art. 1. Vales. lib. 1. controuers. cap. 5. Thomas vega artis paruę cap 29.

Ad quartum respondeo: species non esse eiusdem rationis & essentiæ specificæ cum suis obiectis. Etenim albedo & nigredo non possunt esse in eodem subiecto; species verò earundem possunt: ergò inter se natura specifica differunt: quia vna habet contrarium, altera non. Imò sæpè non tantùm specie, sed & genere differunt. Nam species canis in intellectu non est essentialiter canis: quia species canis est accidens, canis verò est substantia. Itaque in natura entitatis differunt species & obiectum: sed in ratione esse representatiui non tantùm sunt idem genere & specie, sed etiam numero, inquit, Zabarella. Quapropter cum

in natura entitatis differant qualitas & species eius & ab illo esse entitatiuo pendeat agere, non est mirum etiam differe actione. Et ideò, etsi qualitas realis aliam realem producat, non ideò sequitur, quòd ipsa species eam etiam producere possit. Itaque species est ipsa qualitas repręsentatiuè: & sicuti est qualitas repręsentatiuè: ita in sensum & organum imprimit eandem qualitatem intentionaliter seu cognoscibiliter. Id est, species, verbi gratia, caloris, rubedinis, &c. sic agit in organum, non vt ipsum organum fiat calidum aut rubrum realiter, sed vt fiat calidum & rubrum cognoscibiliter. sic quòd per eam calorem & rubedinem & alias qualitates tam perfectè cognoscat, ac si ipsas realiter in se haberet. Et hoc est, quod dicit Aristoteles 3. animæ cap. 5. quòd scientia quæ est actu, est idem quod res: non, quòd anima aut organum fiat ipsum obiectum realiter, sed intentionaliter.

Ad quintum respondetur. illos effectus non contingere, per hoc, quòd species sensibus aut imaginatione perceptæ reales in corpore producant qualitates aut earum edant effectum: sed per hoc, quòd propter sensationes aut imaginationes rerum aliquarum, sympàthiâ quadam potentię vegetatiuæ seu naturales ad opus excitentur: ex quo contingit humores & excrementa moueri & varios in corpore effectus & alterationes prouenire. Sic qui sentiunt fœtidum odorem, nauseant & vomunt: qui audiunt serræ stridorem, rigent: qui vident caseum vel aliquid à quo abhorrent; toto corpore afficiuntur: sæpè non alia, quàm eiusmodi potentiarum & partium sympathię causa. Neque solum, qui res ipsas sensu percipiunt, ita alterantur; sed & illi, qui tantummodò imaginantur. Nam, vt inquit Aristoteles lib. de com. animal. motione, species habent rerum virtutes & sæpè adeò corpus alteratur sola speciei in phantasia existentis, ac obiecti realiter præsentis perceptione. Quod ergò solum fœtorem imaginantes aliqui nauseent: aliqui sola cogitatione vel lōginqua pharmaci visione moueantur & purgentur; non contingit, quòd species fœtoris imaginatione percepta producat verum fœtorem; aut species pharmaci purgantis producat in

intestinis

intestinis vim purgatoriam: sed quòd à tali imaginatione, sympathiâ quadam facultatum, motrix naturalis membris inexistens in opus excitetur, vnde humores agitantur & agitati naturam irritantes expelluntur. precipuè cum in corpore abundant & ad expulsionem sunt parati. Eodem modo, quo videmus quotidiè ex solis animi pasionibus; vt subito timore, homines ad mingendum & alui excrementa egerenda prouocari. Qui audiunt aliquem in aquam congelatam incidisse & imaginatione frigiditatis horrent, non horrent, quòd species illa frigiditatis animo percepta reale frigus producat, aut per se effectum veri frigoris edat: sed contingit ex eo, quòd moto appetitu motrix naturalis excitetur, quæ humores & spiritus per membra corporis sentientia vibrat: qualis horror non tantùm glaciem, sed & ignem & combustionem & alias res horrendas imaginantibus contingit. Quod indicium est eum non sic à specie frigoris, sed modo iam dicto causari. Alioqui, à specie caloris eadem ratione causari non posset. Quòd illi, qui vident alios res acerbas comedentes, ipsi eundem acerbum saporem in ore percipiant, & imaginantes dolorem, aliquandò ipsum dolorem sentiant; non fit ex eo quòd species illæ saporis & doloris imaginati realem saporem aut dolorem inducant, sed contingit ex deceptione facultatum sentientium, quæ ab ipsa phantasia inducitur: per quam putamus videre, quod non videmus; audire quod non audimus: & tangere, quod non tangimus: vt in melancholicis frequentissimè contingit. Vt in illo, de quo scribit Horatius: qui haud ignobilis Argis, credebat se varios spectare tragædos, in vacuo solus plausor sessorque theatro.

Ad sextum respondeo species sensibiles afficere non solùm potentiam, sed etiàm ipsum organum, quà est organum. Et ideò, quando species sunt potentiæ & organo proportionatæ, potentiam & organum perficiunt, & in eo pariunt quandam delectationem; & quandò sunt improportionatæ, pariunt quendam dolorem. Sed sicut perfectio illa est intentionalis, & sicut illa voluptas causatur à speciebus actione intentionali; ita etiam destructio est intentionalis & dolor fit actione intentionali.

nali. Et ideò talis destructio & dolor contingunt etiam in intellectu, qui est spiritualis, & in quem non cadit actio vlla realium qualitatum.

Ad hoc quod dicunt species albi & luminis dissipare spiritus, quæ est actio quædam realis, nempe motus localis spirituum: respondeo primò. non esse mirum; cum lumen sit qualitas realis. Secundò, illas non verè dissipare spiritus, sic quòd per se moueant spiritus localiter: sed hoc esse sic intelligendum, quod illæ species non vniantur taliter in spiritibus & humoribus oculi, sicut vniuntur species aliorum colorum; sed per substantias illas perspicuas oculorum, propter consensum albi, & luminis cum perspicuo, magis aliis diffundantur. Et sic non spiritus, sed potiùs ipsæ species dissipantur.

QVÆSTIO VII.

An phantasia possit vim vllam acquirere ab influxu cælorum.

Etenim nonnulli id dicere non sunt veriti. Enimuerò Auicenna 4. 6. naturalium cap. 4. dicit animas in illo tempore, quo creantur, acquirere virtutem & influxum ab illis syderibus, sub quorum constellatione creantur. Si anima aliqua creetur sub fortunato aspectu Iouis, recipiet virtutem Iouis: sic quod poterit operari & agere eo modo, quo sydus Iouis: si sub aspectu Martis, virtutem Martis; & sic de aliis syderibus, sub quorum felici constellatione fuerit generata. Hunc secuti sunt multi alij vani & superstitiosi homines, qui spurcitiem suarum falsitatum pallio virtutũ cœlestium tegere sunt conati, vt Paracelsus & alij.

Et videtur equidem ita fieri posse. Etenim cœlestia corpora agunt in sublunaria & mundus inferior regitur à supernis lationibus, vt est Philosophi 1. Meteor. cap. 2. & multæ sunt in rebus sublunaribus virtutes, quæ à nullo alio principio, quàm influentiis cœlorum videntur pendere. Ergo etiam cœli in animam, & in phantasiam hominis influere possunt.

Probatur secundò. Cœli influunt in dæmones: etenim

nim dœmones certis cœli constellationibus & lunę quadris magis operantur & corpora cruciant obsessorum: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quia illis cœli mutationibus ipsi mutantur & afficiuntur. Ergò & anima à cœlis affici, & consequenter influxum eorum suscipere potest.

Tertiò. Characteres certis cœli aspectibus fabricati & adhibiti, & verba certis temporibus prolata, certos sydersum recipiunt influxus, per quos peculiares & admirandos effectus operantur. Ergo & phantasia similes recipere poterit. Sit.

CONCLVSIO XXVI. Phantasia nullam peculiarem agendi vim recipit à cœlis.

Pro huius intelligentia est notandum. Primò, dupliciratione dici posse phantasiam recipere vim à cœlis: vel sic, quòd anima, cuius ipsa est potentia, in prima sui creatione recipiat influxum, & virtutem à cœlis pro natura illius constellationis, sub qua creatur; secundùm quàm virtutem posteà mediante potentia imaginatiua operetur: vel quòd illam recipiat postmodùm, postquàm iam homo est natus, quouis scilicet tempore, quo phantasia est in exercitio suæ operationis: sic, quod, quando interdum fortiùs est intenta suæ operationi, valeat recipere influxum, & virtutem illius syderis, quod tum casu fortuito fuerit dominatum: vel eius, quod habeat virtutem illud efficiendi, quod illa imaginatio tum imaginatur: qua virtute cœlitùs iam imbuta & informata valeat vicissim alia alterare & permutare.

Est secundò notandum. non negare me, quin secundum constellationem corporum cœlestium phantasia benè posit immutari indirectè, secundùm aliquam dispositionem communem; puta, quòd perfectiùs vel imperfectiùs operetur: quatenus, scilicet, per illam constellationem aër immutatur & fit humidus aut nebulosus, & spiritus cerebri fiunt humidiores & crassiores, & nebulosi, & cerebri substantia humidior. ex quo fit, quòd non posit tam perfectè suam operationem exercere, sicut aliàs facit: Sed dico directè nō posse à cœlis acquirere vllam vim actiuam peculiarē, diuersam à sua na-

tura

tura cognoscitiua, per quam posſit in corpora vlla agere & illa realiter permutare.

Quod probatur primò. Corpora cœleſtia ſunt cauſæ vniuerſales: de ratione cauſæ vniuerſalis eſt, ædere effectus generales, omnibus rebus ſublunaribus ad eſſe & operari neceſſarios: aut gubernare generali quodam influxu mundi elementa & conſeruare ea in ſuo eſſe; & non ædere effectus particulares: effectus autem particulares fiunt à cauſis particularibus; At influere vim aliquam actiuam in phantaſiam eſſet effectus quidam particularis. Ergo cœli talem vim non influunt in eam. Denique cœli agunt motu & lumine: at motu & lumine non poſſunt produci, niſi qualitates communes in toto vniuerſo, vt calor, &c. & non peculiaris aliqua virtus actiua in huius vel illius hominis phantaſia. Ergo.

Dices, cœli agunt etiã per influentias: per influentias autẽ producunt effectus particulares & ſingulares proprietates agendi in rebus ſubiectis. Ergo etiam in phantaſia producere poſſunt. Sed eſto: ſaltem illæ proprietates peculiares producuntur vniuerſaliter in omnia corpora ſubiecta receptiua eiuſmodi proprietatum: alioqui cœli nõ eſſent cauſæ vniuerſales. At eiuſmodi fictę proprietates agendi non producuntur in omnium hominum phantaſijs. Ergo cœli non producunt eas. Aſſumptum probatur: quia ſic, quãdo phantaſia vnius hominis reciperet à cœlis eiuſmodi influxũ, omnes phantaſiæ omnium hominũ eodem tempore deberent eundem influxum & eandem proprietatẽ recipere: At hoc non fit. non enim, quando vnus per phantaſiam aliquid putatur agere, omnes qui eodem tempore imaginantur, vel eodem tempore nati aut concepti ſunt, illud agere inueniuntur. Ergo. Denique, ſi vna conſtellatio poſſet ſuam in phantaſiam influere virtutem, poſſet & alia ſuam. phantaſia enim omnibus hominibus eadem eſt. cum animæ omnes ſint eædem, & organa omnia eodem modo diſpoſita; ſolùm ſecundùm magis & minùs in ſuo temperamento variantia: vndè, cum vna conſtellatio tam ſit fortis in ſua influentia & virtute producenda, quàm alia in ſua; quocumque tempore homines nati eſſent, aut quocumque tempore fortiter imaginarentur,

rentur, semper aliquam deberent à cœli constellationibus recipere virtutem. Et quia omnes homines semper sub aliqua constellatione nati sunt, aut imaginantur, deberent omnes habere peculiares proprietates suę phantasiæ, per quas hi hæc, illi illa facere possent. Atqui id non videtur ita se habere nam quomodocumque constellationes quotidiè mutentur, & quacumque constellatione homines nati sint; semper eodem modo imaginantur, & semper eodem modo sensibilia externa iudicant, nec vllam sentiunt in suis phantasiis diuersitatem aut mutationem, neque habent omnes aliquas peculiares virtutes & proprietates aliquid faciendi. Ergo

Secundò. Si constellationes possent influere in phantasiam, possent etiam influere in potentias animæ vegetatiuas, & quidem multò magis; quia hæ sunt ordinatæ ad agendum, minimè autem potentiæ cognoscitiuæ: At constellationes cœli non inducunt potentijs vegetatiuis nouas proprietates agendi; sed sicuti concoctrix vnius hominis concepti aut concoquentis sub vna constellatione producit in stomacho chylum; ita & alterius. Ergo.

Tertiò. Si sydera influunt talem vim: vel influunt in animam, vel in potentiam, vel in speciem, vel in organum: non in animam, quia illa est spiritualis: materiale autem non potest agere in spirituale: non in animæ potentias; quia, vel sunt essentialiter idem quod anima, & sic manet idem argumentum; vel sunt accidentia, & sic etiam virtutes cœlorum non possunt in eas influere; quia vnum accidens non potest influere aut recipi in aliud: non etiam in species phantasticas, quia sunt etiam accidentia & quidem tenuissimæ entitatis Et si in species phantasticas, certè & eadem ratione in sensibiles influere possent. At non videmus quòd propter varietatem constellationum calor vno die aliter agat in sensum, quam alio; aut color vno die aliter immutet visum, quàm altero, aut species receptæ vno die nos calefaciant, altero refrigerent, &c. Ergo si in aliquid influerent, influerent in solum organum phantasiæ. at non etiam in illud influunt. Ergo in nihil. Assumptum probatur: quia sydera non influunt nisi effectum, vt dixi,

vniuersalem: & influunt in omnia subiecta receptiua: At omnes homines eodem tempore imaginâtes, vel eodem sydere nati, habent eandem vim agendi. Ergo. Accedit, quòd nulla talis virtus influi possit, per quam natura ipsius potentiæ possit immutari: vt, scilicet quæ est cognitiua & passiua, fiat actiua: & quæ est nata solùm intentionaliter agere, acquirat naturam agendi realiter. Etenim influxus cœlestes non permutant rerum sublunarium essentias & virtutes essentiales, sed eas conseruant: & qualescumque aspectus syderum sint, qualescumque influxus, semper omnia agunt pro natura sua: semper calor calefacit: semper magnes ferrum trahit homo hominem, canis canem generat semper species visibilis eodem modo visum afficit & intelligibilis intellectum, & stomachus chylum concoquit & hepar sanguinem: & semper potentia passiua manet passiua, & actiua manet actiua. Quare, vt & species phantasticæ semper maneant repræsentatiuæ, & phantasia maneat cognoscitiua, & non actiua, aut vllius realis alterationis effectiua, est necessum. Nec valet dicere, quod quidam dicunt, cœlos esse animatos, aut vnam totius mundi animam esse, & ideò, sicuti dicimus in anima hominis esse consensum, & sympathiam potentiarum, quòd vna operans excitet aliam in actum: sic etiã esse sympathiam inter animas nostras, & animam cœlorum, & per eam operationes animæ nostræ excitare in actum virtutes & operationes cœlorum: adeò vt cum anima nostra fortiter imaginatur aliquem effectum, cœli per illam sympathiam excitentur ad illum effectum in re, de qua imaginatio est, producendum; vel vim eius productricem in phantasiam transmittendum. Quia imprimis eiusmodi de mundi & cœlorum anima opinio falsa, erronea est & damnata. Secundò etiam, quia sic sequeretur, quòd, sicuti in omnibus hominibus inest eadem illa potentiarum sympathia; ita inter animam cœlorum, seu mundi & omnium hominum animam deberet etiam esse eadem sympathia: ac proindè propter omnium & singulorum intensam imaginationem eodem modo semper cœli vires suas exercere, & eosdem effectus in rebus phan-

tasia cogitatis producere deberent. quòd minimè fieri est manifestum.

Ad argumenta Respondetur. Ad authoritatem Auicennæ, patet responsio ex ijs, quæ iam dicta sunt. Ad authoritatem Aristotelis respondeo. Sublunaria corpora regi à superioribus: non quod superiora corpora infundant in sublunaria peculiares omnes virtutes, quibus ipsa operentur (eas enim non habent à cœlis, sed à propria forma & natura) sed quòd producant qualitates quasdam communes, quibus sublunares res fulciuntur in suis operationibus: vel quòd applicent res sublunares ad operandum, aut conseruent eas in esse per influxum quendam. Quod hic non attinet exactiùs disputare.

Ad secundum Respondeo. Cœlos in dæmones non agere; sed dæmones homines aliquando certis cœli constellationibus magis infestare: non quòd à cœlis coerceantur, aut vim recipiant: sed, vel quia vtuntur aliquando causis naturalibus & humoribus corporis ad homines cruciandos: qui certis anni temporibus & cœli constellationibus magis in corpore agitantur aut augentur. vel quia volunt homines hac ratione fallere, faciendo, vt hac ratione credant effectus illos non ab opera diabolica, sed virtute causarum naturalium proficisci.

Ad tertium Respondeo. Verba, & characteres (cum sint quid artificiale, & sint accidentia, & nullam agendi vim habeant naturalem) à cœlis vim nullam acquirere, sed solummodo virtute diabolica operari: Diabolũ autem de industria facere, vt sub vna constellatione maiorem, quàm sub altera efficaciam habeant, propter rationem iam commemoratam. His prælibatis quæritur,

QVÆSTIO IIX.

An ergo phantasia nullam habeat vim agendi?

CONCLVSIO XXVII. Phantasia per accidens potest esse causa multorum effectuũ, & multarum tum perturbationum, tum alterationum in cor-

pore, tam alieno, quàm proprio.

Hæc conclusio est manifesta. Imaginationibus parentum fœtus sæpissimè signantur: imaginatione cibi lautioris saliua in os ascendit: diuturna veneris imaginatione coles excitatur; nocturnâ etiam semen emittitur: videntes alios oscitare, oscitant imaginatione mingendi, cacandi, edendi, dolendi, sitiendi, partes stimulantur, & ijsdem passionibus ac inclinationibus reuerà afficiuntur: vt est apud Aristot. 7. probl. 2. Imaginantes se aliquibus morbis laborare, sæpè tandem in aliquos morbos incidunt; propter imaginationem sæpè putantur videri, quæ non videntur; audiri, quæ non audiuntur; sentiri, quæ non sentiuntur: Imaginantes res amaras & austeras non raró eosdem sapores percipiunt; videntes alios austeros fructus comedentes, horrore & stupore dentium corripiuntur: Præfixâ per imaginationem surgendi hora homines eadem expergiscuntur, & spiritus eadem hora excitantur, qui vapores cerebrum obsidentes, & somnum facientes pellunt. Quæ quis facienda fortiter sibi proposuerit, ea sæpè etiam noctu agere incipit: Sola imaginatione & terrore ex visione epileptici cadentis conceptis, nonnulli feruntur in epilepsiam incidisse. Nimia imaginatione de peste, etiam per somnum, plurimi in pestem incidunt. Alij diuturna rerum tristium meditatione in lypothymiam, melancholiam, marcorem & phtisim: imaginatione rei fœtidæ, vel naturæ contrariæ ex sola relatione vel oblatione concepta plurimi vomituriunt, & sanguinem è naribus emittunt: imaginatione pharmaci nonnulli purgantur: plurimæ mulieres sola imaginatione, quòd cibi aliqui boni sint vel mali, eorum desiderio tenentur; comedunt, & suauissimum ex ijs percipiunt saporem: vt zinzibere, creta, pice, lateribus, &c. Cogitando aduersa vel prospera toto corpore homines mouentur, calefiunt, refrigerantur, horrent, tremunt, rubent pallentque: aliqui vna nocte forti mortis imaginatione canuerunt: aliqui ad supplicium adducti sola virgule, vel linteo madido tacti expirauerunt, & aliæ multæ fiunt in corpore per phantasiam perturbationes.

CON-

CONCLVSIO XXVIII. Mouendo & Dirigendo alias animæ Potentias Mouendi & Alterandi vim habentes.

Etenim, vt iam diximus, per phantasiam multæ in corpore fiunt alterationes: illas non potest phantasia facere per se: quia illæ, vel fiunt per motum localem, vel per alterationem: neutrum motum potest phantasia per se facere. Ergo vt per accidens faciat, est necessum. At non videtur quomodò per accidens faciat, nisi sic mouendo & dirigendo alias potentias, quæ illas faciant per se. Ergo sic facit. Quæritur ergo.

QVÆSTIO IX.

Per quas potentias phantasia corpora immutet?

CONCLVSIO XXIX. Phantasia non potest per vllas potentias cognoscitiuas corpus vllum afficere vel immutare.

Probatur conclusio. quia sicut phantasia, quia est cognoscitiua non potest corpora immutare, ita nec potentiæ aliæ cognoscitiuæ. Propterea etsi phantasia possit mouere intellectum, tamen per eum non potest operari. Etenim intellectus est immaterialis, & ideò non potest agere in materiam corporalem, quoad vllam alterationem vel generationem, aut formæ in materiam introductionem: sicut nec Angeli possunt. Pariter etsi phantasia etiam moueat alias potentias sensitiuas; per eas tamen in corpus nullum agere potest: quia earum actiones sunt immanentes, & ipsæ potiùs agerent per phantasiam, quàm phantasia per ipsas.

CONCLVSIO XXX. Per potentiam Locomotiuam Animalem, seu voluntariam potest per accidens, & corpori Proprio, & Alieno varias inducere permutationes.

Etenim mouendo appetitum, & mediante appetitu motiuam animalem, & sic causando motum membrorum; brachiorum, scilicet, & pedum, & illo mediante actiua passiuis applicando, potest & corpus proprium, & alie-

& alienum varijs dispositionibus afficere. Sed hoc non est adscribendum phantasiæ, sed potius voluntati, quæ phantasiæ imperat & dominatur. Hac ratione, per saltum, magnam vociferationem, nimium exercitium, percussionem & agentium externorum applicationem, potest phantasia suum corpus afficere vulneribus, fracturis, apostematibus, febre, & quouis tandem genere morborum. Potest etiam eadem ratione mater corpus sui fœtus varie lædere, & quiuis etiam in externa corpora vim similem conuertere. Sed eiusmodi alterationes & affectiones habent causam euidentem & externam, & ideò non cadunt sub præsentem considerationem. Illas verò alterationes & permutationes, quæ fiunt motu interno humorum, non potest nec phantasia, nec voluntas per motiuam voluntariam caussare: eò quòd (vt conclusione 17. dictum est) illi à loco motiua animali non moueantur.

CONCLVSIO XXXI. Phantasia agit in corpora per potentiam Appetitiuam, seu mediantibus Animi passionibus.

Hæc conclusio est D. Thomæ part. 1. quæst. 110. art. 2. resp. ad 1. & quæst. 117. & p. 3. q. 13. art. 3. ad 3. & 3. contra gentes c. 103. vbi dicit animã & phantasiam per se non posse corpus immutare, sed tantùm mediante appetitu, & passionibus animi, & humorum & spirituum motu, qui quidem ab ipso appetitu mouentur. Eandem tenet Ferratiensis ibi. Zoares in Metaph. disp. 18 sect. 8. cap. 15. Conimbricenses de gener. & corrupt. lib. 1. cap. 4. quæst. 30. art. 2. & 7. Physicorum cap. 2. quæst. 1. art. 7. Iacobus de Foriliuio super techhen. 3. quæst. 11. Citad. lib. 3. cap. 15. Thomas Vega, alijque.

Et probatur primò. Phantasia est nata mouere appetitum, & inducere animi passiones, vt est manifestum: quia læta cogitando, gaudemus; tristia cogitando metuimus & tristamur: & omnes animi passiones præuiam sequuntur cognitionem: At animi passiones sunt maximè corporis alteratiuæ. Ergo illis mediantibus potest phantasia corpus alterare.

Probatur secundò. Videmus, quòd simplex imaginatio nullam faciat in nobis alterationẽ: siue enim imaginemur

ginemur ignem, siue aquam; si simplex & incomplexa sit imaginatio; nulla in corpore nostro continget alteratio: sed si phantasiam animi passiones cósequantur, tum demùm alteratio consequitur. Sic intensa matrum cogitatio non signat fœtum, nisi subitus terror aut intensum desiderium succedat. Sic aliquando mulieres non entaneo motu & terrore signant fœtus, non quidem per se propter imaginationem; quia in illo tempore momentaneo non potest phantasia esse valdè intensa: sed propter animi passionem coniunctam. Et hinc est, quòd longa & intensa imaginatio non signet fœtum, sed plerumque subita. Hoc autem est indicium phantasiam per se non alterare: quia si per se alteraret, diuturna & intensa imaginatio magis alteraret, quàm subita; sed solùm alterare ratione vehementis animi passionis.

Verùm obijciet aliquis: phantasia non potest mouere & excitare appetitum, ergò eo mediante non potest alterare, nec in corpora agere. Antecedens probatur, quia non videtur modus, quo phantasia possit appetitũ mouere. Etenim phantasia est potentia cognoscitiua, appetitus non est cognoscitiuus. Ergo phantasia non potest appetitum excitare. Sequela probatur. Nam si posset excitare appetitum, hoc deberet facere offerendo ei suas species phantasticas: quomodo phantasia mouet intellectum & sensus externi mouent phantasiam: at sic non potest eum excitare; quia species non afficiunt, nisi potentiam cognoscitiuam, appetitiua non est cognoscitiua. Ergo eam non afficiunt. Si eam non afficiunt, ergo illam mouere non possunt. Denique phantasia & appetitus à se inuicem longè distant subiectis. Nam phantasia est in cerebro, appetitus est in corde. Ergo non potest phantasia appetitum mouere. Secundò, etiamsi phantasia moueret appetitum, non ideò posset corpora alterare aut permutare. Etenim potentia appetitiua etiam non est actiua, quia eius actio est immanens: & etiam nó est alteratiua; quia, vt dictum est conclusione 19 nullæ potentiæ sunt alteratiuæ præterquam vegetatiuæ. Ergo nec phantasia potest alterare per illam.

Respondeo phantasiam non mouere appetitum per talem obiectiuã communicationem specierũ, sed solùm

per quandam naturalem subordinationem earum inter se, & sympathiam fundatam in identitate radicis & subiecti vtr usque. Propter hanc enim fit quòd, quando anima per vnam aliquam potentiam fecit aliquam actionem, eadem anima per aliam potentiam cum illa priore naturalem connexionem, & ordinem habentem, statim edat aliam actionem. Hac ratione multæ potentiæ se mutuò excitant in opus, in quibus nulla talium specierum communicatio esse potest. Sic potentię naturales se mutuò excitant, attractrix, retentrix, concoctrix, &c. in quibus nullæ reperiuntur species: sic appetitus excitat potentiam motricem, & per animi passiones humores, & spiritus sursùm, deorsùm, intrò & extrà feruntur. Est equidem verum multas potentias se mutuò excitare, & dirigere obiectiue per species communicatas, sed id in omnibus fieri non est necessum. Ad confirmationem Respondeo. Vtramque potentiam in cerebro esse: vt tamen appetitus in corde esset, nihil referret: quia in vtraque parte est eadem anima. Eadem autem anima exercens actionem per vnam potentiam in vna parte, potest tam facilè per aliam potentiam exercere aliam actionem in parte remota, quàm in eadem.

Ad secundum Respondeo. Phantasiam non alterare corpus per appetitum, & animi passiones immediatè, sed mediatè. quatenus appetitus mouet, & excitat potentias motrices naturales membris, & præcipuè cordi inexistentes, & illæ mouent humores & spiritus, qui suo ad membra accessu vel recessu illa positiuè aut priuatiuè alterant.

CONCLVSIO XXII. Phantasia ergo Alterat & immutat corpora mediante motu Humorum & Spirituum.

Etenim phantasia alterat mediantibus animi passionibus: animi passiones alterant mediante motiua naturali cordis & mediante motu humorum & spirituum. Ergo & phantasia Ex quo est Notandum in omnibus mutationibus & alterationibus, quæ hac ratione fiunt, phantasiam esse causam valdè remotam, & per accidens. quippe quæ eiusmodi alterationes non facit, nisi

tribus

tribus alijs causis mediantibus: appetitu, nimirum, potentia motiua naturali cordis, & humoribus & spiritibus. Ipsi enim humores & spiritus sunt, qui vltimò, proximè, & per se alterant. Si phantasia illis potentijs intermedijs imperaret, & eas per imperium ad exercitium sui actus moueret, posset meritò quicquid per eas tandem agitur, phantasię vtpotè dominæ & causæ principali adscribi; quomodò facta militum duci exercitus, & facta seruorum patrifamilias asscribuntur: sed modò illas sic non mouet; sed ita mouet, sicuti etiam eas mouent sensationes externæ, etsi vno gradu immediatiùs. Et ita, qua ratione eiusmodi permutationes & alterationes phantasiæ, eâdem & sensibus externis adscribi possent. Sicuti enim imaginando ignem, hostem, leonem; tremimus, pallemus & refrigeramur: ita etiam eos videndo, vel audiendo. Vnde sicut vix solent eiusmodi alterationes sensibus externis adscribi, ita quoque videntur non nisi impropriè & valdè remotè phantasiæ adscribi debere. Præcipua autem causa earum sunt Appetitus & Animi passiones.

Verùm quæri potest: An non etiam alia ratione phãtasia corpora immutet, & an non propinquiùs & magis per se, potentias Vegetatiuas aliqua ratione per se, vel mouendo, vel dirigendo. Etenim cum potentiæ vegetatiuæ (vt conclusione 19 est ostensum) sint per se alteratiuę; si phantasia posset eas dirigere, vtique videtur, quòd magis propriè, & per se alterationum, quæ inde contingerent, causa esset. Sit.

CONCLVSIO XXXIII. Phantasia non solum mediante appetitu & motiua cordis, sed necessariò etiam alio modo corpora immutat.

Hæc conclusio est contra D. Thomam: quippe, qui vbique dicit animam non aliter corpora immutare, quàm per appetitum & passiones, & motum cordis. Est tamen vera. Etenim plurimæ circa fœtum virtute imaginationis eueniunt mutationes, quæ non possunt solis animi passionibus adscribi, & quarum ratio dari non potest, nisi alia causa propinquior assignetur.

CONCLVSIO XXXIV. Phantasia etiam mutat corpora, Dirigendo & Modificando potentiam

tentiam Conformatricem.

Et hac ratione phantasia facit magis admirandas illas & singularissimas,& magis particulares,quę in corpore fœtus contingunt,permutationes. Hanc conclusionem, quia iterum infrà, vbi particulariùs de causa permutationis fœtus agemus,clarioris doctrinę causa repetemus; ideò hic non probamus, ibi latiùs probaturi.

CONCLVSIO XXXV. Proprium corpus non aliter mouet, quàm mediantibus Animi passionibus; non autem vlla Conformatricis directione aut immutatione.

Prior pars conclusionis, conclusione 31. est probata: Posterior probatur. Quia in corpore proprio conformatrix est extincta vel cessat operari, ergo phantasia non potest illud immutare dirigendo actionem eius; quia eius iam nulla amplius actio est, aut si est, est debilis & imbecilla.

Secundò. Etiamsi conformatrix adhuc superstes esset, & aliquo modo dirigi posset, tamen per hoc substantia corporis non permutaretur: quia substantia corporis in nobis iam natis & adultis est dura,& à facultate conformatrice non amplius mutabilis, sicuti est in teneris corporibus ipsius fœtus adhuc nascentis.

Tertiò. Quia nullus fit ab imaginatione in corporibus nostris iam natis, & adultis effectus, quin possit cõmodè referri ad animi passiones, vt ad propriã causam: & nullus videtur contingere effectus,qui dici possit euenire à conformatricis turbata vel permutata operatione. Etenim stigmata,figuræ, colores,qui in fœtibus producuntur,& à formatricis mutata operatione videtur proficisci, nunquã per imaginationem in corporibus adultis oriri videntur. Quomodò corpus Alienum Internũ, nempè fœtus à phantasia alteretur, infrà dicemus.

Porrò quando nunc disputatum est, quomodo & quibus mediantibus potentijs phantasia corpora immutet, reliquũ est vt videamus in particulari,quæ corpora sic immutet, & quamnam circa singula immutationem facere possit. Cum ergo suprà à nobis corpora sint diuisa in Proprium & Alienum, Alienum aliud sit Internum, aliud Externum, & sub interno fœtus comprehenda-

hendatur; videndum primò est, quid phantasia possit in corpus proprium, quid in corpus fœtus, quid in externum agere, & primò.

QVÆSTIO X.

Quid possit in corpus Proprium, & specialiter, *An possit in eo creare morbos.*

ET videtur quod sic. Primò Authoritate. Etenim D.Thomas 3. cont. gent. cap. 99. volens ostendere Deum posse operari præter ordinẽ rebus inditum, producendo effectus absque causis proprijs eorum, id probat ex eo, quòd imaginatio id possit: ergò multò, inquit, magis potentia diuina. Nam ex eo, inquit, quòd homo aliquid imaginatur & vehementer afficitur, sequitur mutatio in corpore ad sanitatem vel ægritudinem, absque ratione principiorum naturalium, quæ nata sunt in corpore ægritudinem vel sanitatem causare.

Probatur secundò Ratione. Phantasia est causa variarum alterationum in corpore; caloris, frigoris, ruboris, palloris, &c. Nam qui imaginantur horrenda, refrigerantur; qui læta, incalescunt: at excessus caloris & frigoris sunt morbi in intemperie. Ergo.

Denique phantasia est causa motus humorum & spirituum in corpore, vt est conclusione 31. motu humorũ & spirituum possunt varij, imò omnis generis morbi in nobis causari. Nam motu humorum possunt fieri obstructiones, & consequenter apoplexiæ, calculi, asthma, dysuria, cæcitas, &c. vlcera & apostemata interna: motu spirituum possunt fieri deliquia, vertigines, &c. Ergo. Imò videtur, quòd homo per suam imaginationem posset se ferè afficere quocumque morbo vellet. Etenim vt conclusione 23. est ostensum, imaginatio habet vim directoriam. Ergo potest humores in quamcunque partem determinatam dirigere, & in ea morbũ facere, imò etiam hunc, vel illum morbum determinatè.

Probatur tertiò Experientia & Exemplis. Contingit sæpè eos qui sibi persuadent se aliquo morbo laborare, tandem in illum incidere. Quotidiana experientia docet nimis intensè de peste imaginantes ea corripi, &

sæpè

sæpè eam magis imaginatione & metu, quàm contagio serpere. Videmus homines (imaginatione & aspectu præcipitij, hostis & cuiusuis periculi contremiscere, cadere, horrere, in deliquium animi incidere. Habuimus superiùs exempla eorum, qui imaginatione mortis vna nocte cani facti sunt: habuimus alterius, qui in theatro ad supplicium expositus, & panno frigida imbuto in collum percussus, putans se gladij ictum sentire, expirauit. Docet euentus quotidianus, curis, sollicitudinibus & cogitationibus perpetuis detentos in phtisim, hydropem, atrophiam, melancholiam morbum non rarò incidere. Scribit Marcellus Donatus lib. 2. cap. 1. historiæ suæ mirabilis, Vincentium quendam imaginatum fuisse se tam magnum corpus habere, quòd per ostium transire ausus non esset, sed Medicum eum vi per ostium transportari fecisse, posteà verò ægrum conquestum fuisse se in ista transportatione totum fuisse interiùs confractum, & paulò post esse mortuum. Scribit Fulgosius lib. 1. cap. 5. Arnoldum Philosophum scribere; cum nocte somniasset se à cato in pede morderi, postridiè manè in eodem pede vlcus vel anthracem cōtraxisse. Scribit quidam (Thomas ni fallor à Vega) quendam ambulantem inter sepulchra parentum, cum fortè fortunà calcaret lapillum, sic vt calceis fortiter adhæreret, induxisse in animum, se à manibus suorum parentum trahi & illa imaginatione intrà septimanam mortuum fuisse. Scribunt aliqui antiquis temporibus accidisse, quòd histriones, qui agebant personas furiosorum, vt, Herculis, Athamantis, Thyestis, Orestis, Alcmæonis aut Aiacis, habuerint tam fortem imaginationem ad benè repræsentandum facta illorum, vt ipsimet actu furiosi facti fuerint. Nota est historia Æsopi insignis histrionis, qui exhibens personam Thyestis, sceptro occidit vnum seruorum suorum. Lucianus lib. περὶ ὀρχήσεως scribit de quodam, quòd repræsentans Aiacem furiosum, factus fuerit ita perturbatus, vt verè euaserit furiosus. Bibius Gallus Romanus, cuius meminit Seneca in declamationibus; imitando stultum, ipsemet stultus factus est. Scribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. cap. 16. suarum antiquitatum quendam cum

velles

vellet; paralysim: alium apoplexiam, & sensus mentisque priuationem sibi excitare potuisse.

CONCLVSIO XXXVI. Imaginatio Per se non potest vllum Morbum inducere: id est, per nudum & simplicem actum imaginationis non potest induci vllus morbus; sic vt nuda imaginatio per se sit illius causa.

Probatur. Etenim, si phantasia posset per se causare morbum vel deberet hoc facere mouendo per se corporis humores localiter, vel per se alterando: non mouendo humores corporis, quia conclusione 17. & 22. ostensum est phantasiam non mouere per se humores: & conclusione 19. & 24. est ostensum per se non alterare, & conclusione 25. nec species eius alterare, & conclusione 20. generaliter est ostensum phantasiam non esse actiuam. Ergo.

Probatur secundò. Si phantasia per se nudo suo actu imaginationis posset causare morbum, causaret morbum imaginatum: at eum non causat, ergo. Antecedens probatur. Nam si phantasia esset actiua & morbum producere posset, esset de se indeterminata ad mouendum hunc, vel illum humorem: ad hanc, vel illam qualitatem inducendam, & hunc vel illum morbum producendum. Ergo per speciem morbi imaginati deberet determinari ad hunc potiùs, quàm illum producendum; & consequenter deberet producere morbum imaginatum. Minor probatur. Quia, qui imaginatur icterum, non ideò fit ictericus: qui imaginatur podagram, non ideò fit podagricus: qui aliquandò falsò imaginantur se calculo, aut internis apostematibus, aut vlceribus laborare; aut melancholici, qui imaginantur se esse claudos, aut habere magnum nasum, aut corpus tam magnum, vt per ostium transire non possit; non propterea tales euadunt: aut crurum dislocationem, aut illam nasi, aut corporis magnitudinem acquirunt: sed, si aliquam intensam de re aliqua meditationem, aut phantasiam morbus vllus sequatur, non fit morbus imaginatus, sed aliquis morbus communis; vt atrophia, hydrops, melancholia, aut similis aliquis: qui per accidens fiunt propter mœrorem, somni defectum, aut spi-

rituum

rituum à partibus nutritionis auocationem, eiusmodi meditationem aut sollicitudinem comitantes. At dicet aliquis. Docet quotidiana experientia imaginantes & cogitantes intensè de peste, peste corripi. Ergo imaginatio in ijs per se pestem facit, & morbum imaginatum. Respondeo. Hoc per accidens fieri & imaginationem pestis per se non facere pestem. Etenim si imaginatio pestis, faceret pestem, imaginatio alterius morbi etiam faceret illum morbum imaginatum. Non enim est ratio cur imaginatio pestis magis faceret pestem, quã imaginatio alterius morbi illum morbum: tam enim est fortis species alterius morbi ad mouendam imaginationem & causandum morbum similem, quàm species pestis ad causandum pestem: sed imaginatio alterius morbi non facit illum vti iam dictũ est. Ergo nec imaginatio pestis per se facit pestem. Sed, quòd fortiter de peste imaginãtes, pestem acquirant; fit per accidens: quatenus, scilicet, imaginatio pestis inducit magnum timorem, qui timor mouet malignos, putridos & pestilentes humores in corpore imaginantis latentes, qui moti pestẽ faciunt. Et ita dico, imaginationem pestis non facere pestem, nisi in corporibus ad eam dispositis: vti ex eo patet, quòd tempore pestis grassantis multi sæpè intẽsissimè, & cum subsequente maximo timore de ea cogitantes, tamen propterea ea non corripiantur; tempore verò non grassantis multò minùs. Cuius ratio est, quòd in neutris dispositio ad pestem adsit. Ex quo patet imaginationem non esse per se causam effectiuam illius, sed solummodò occasionalem, per accidens, ac remotam.

CONCLVSIO XXXVII. Phantasia per accidens potest esse causa multorum morborum, varijs modis. Primò, inducendo animi passiones, quæ morbos causant; sicut conclusione 31. est ostensum. Hac ratione phantasia potest esse causa omnium illorum morborum, quos animi passiones inducere possunt, qui plurimi sunt. Secundò. Per hoc, quod propter intensam imaginationem spiritus & vapores plurimi in caput attrahuntur, qui ibi existentes possunt cerebrum vel calefacere, vel refrigerare, vel humectare, vel obstruere. Et hac ratione per intensam imaginationem, studia, meditatio-

ditationes, poteſt quis incidere in deliria, vertiginem, per vigilium, epilepſiam, catharros, &c. vti quotidiana experientia eſt manifeſtum. Naturæ enim conſuetum eſt, vt vbi aliqua actio intensè fit, eò ſpiritus & calorem, & ſequelâ quadam & vapores, & ſanguinem mittat. Tertiò. Per hoc, quòd per intenſam imaginationem, ſtudium & meditationem, aliæ actiones naturales & vegetatiuæ impediantur, & ſpiritus, & calor ac ſanguis à partibus nutritoriis amoueantur: ad cerebrum ſcilicet attracti. Propter finitam enim animæ virtutem contingit, vt quandò ipſa circa vnam actionem nimiùm eſt impedita, non poſſit aliam æquè perfectè exercere. Hinc concoctio non benè fit, nec alimenti diſtributio, aut excrementorum expulſio: ex quo cruditates, obſtructiones, atrophiæ, &c. Quartò, per hoc, quòd actio quæuis nimia & nimis diu durans tandem organum ſuum fatiget, ſpiritus eius conſumat & harmoniam deſtruat. Nam hac ratione nimis intenſa imaginatio, curæ, ſtudia, meditationes, cerebrum debilitant, oculos deſtruunt, &c. Videtur imaginatio etiam aliquando morbos facere, per hoc quòd morbos paruitate ſua latentes detegat & aperiat. Sic qui morbo aliquo aut dolore exiguo laborant, ſæpè illum dolorem non percipiunt, niſi attendant, & cum attendunt, percipiunt. Et illa ratione videtur imaginatio dolorem illum quodammodo facere: quamuis tamen reuerà non faciat. Attentio enim in omni ſenſu cauſa eſt, vt ſenſibile paruum perfectiùs percipiatur. Et hęc eſt cauſa, cur pueri dolorem aliquem patientes, etiamſi de illo non conquerantur, quando tamen audiunt eius fieri mentionem, incipiant eum ſentire, & de eo conqueri. Hinc dolores omnes noctu maiores, quàm interdiu: quia homines nullo ſenſuum exercitio diſtracti eos tum magis percipiunt. Hinc iterùm pueri ludentes nó percipiunt dolorem, ſed quieſcentes. Patientibus dentium dolorem, quando alios vident eosdem torqueri, dolor recrudeſcit, &c. Eſt tamen ſciendum, quòd, etſi imaginatio per ſe morbos aut dolores facere non poſſit, aliqua tamen ratione poſſit eos per ſe augere: quatenus ipſa habet vim aliquam directoriam motus ſpirituũ & humorum: ſicut concluſione 23.

eſt

est ostensum. Per hanc enim directionem fieri aliqua ratione potest, vt humores & spiritus magis ad affectam partem, quàm ad alias moueantur: ex quo fieri potest, vt morbi ac dolores augeantur.

Ad argumenta respondetur. Ad authoritatem D. Thomæ respondeo ex Ferrariensi ad eundem locum; D. Thomam ibi non velle, phantasiam per simplicem actum suæ imaginationis ægritudinem, aut sanitatem inducere: alibi enim clarè docuit imaginationem nihil agere, nisi mediantibus animi passionibus & spirituum ac humorum motu: sed hoc solùm; phantasiam posse morbos & sanitatem facere sine alijs causis ordinarijs morborum: puta, inquit, putrefactione aut indigestione, &c.

Ad secundum Respondetur. Id non fieri ab imaginatione per se, vt imaginatio est; sed per accidens; mediantibus passionibus & motu cordis, quòd non negamus.

Ad Exempla & Experientias Respõdeo. Quòd quidam inciderint in morbos, quos imaginati fuerunt, factum fuisse; non quòd phantasia illum morbum fecerit; sed contrà, quòd morbus fecerit phantasiam. Etenim non deò homines morbum acquirnnt, quia imaginantur se eum habere, sed quia eum habent, vel iam eius aliquod principium in se sentiunt; ideò se eum habere imaginantur, eumque timent, & de eo conqueruntur. Verùm, quia interdùm morbus tantùm incipit, & adhuc non prodit se externis symptomatibus, vnde homines iudicant eos non ægrotare; ideò, postquàm iam vident eos in morbum, de quo anteà fuerant conquesti, incidisse; putant eos illum per vim imaginationis contraxisse: cum tamen contrarium acciderit. Quod de peste adfertur, iam ostensum quomodò contingat. Alia fiunt quidem ab imaginatione, sed per accidens tantùm; mediantibus animi passionibus, & alijs modis iam commemoratis. Ad exemplum Marcelli Donati dico illum fuisse melancholicum aut maniacum & fuisse mortuum ex morbo, non ex illa persuasione; aut si ex illa persuasione non per se, sed per accidens id contigisse, mediante, scilicet, summa tristitia, ex qua pluri-

mos

mos mori non raró contingit. Ad exemplum Fulgosij dico, illum non contraxisse vlcus aut anthracem in pede, quia somniauerat se ibi à cato esse commorsum: sed contrà, quia nocte illa iam aliquod mali illius principium & humoris aliquis defluxus incipiebāt, quæ dormientis sensum & phantasiam afficiebant; ideò eum tale aliquid de animali se ibi mordente somniasse. Ad exemplum Vegæ dico. Illum etiam melancholicum fuisse, & ideò vel ex morbo, vel ex maximo timore in cœmiterio à spiritibus concepto mortuum fuisse. Sic memini hic Louanij quandam sub noctem per cœmiterium euntem, concepto maximo à spectris timore, subitò expirasse. Ad exempla illorum histrionum dico; ea esse figmenta Poëtarum, nec fidem mereri. Ad ea quæ Cœlius Rhodiginus ex D. Augustino refert: ea vel arte diabolica vel fallacia aliqua contigisse; aliàs impossibilia esse: saltem postremum de extasi seu apoplexia. Nam quod arte aliquis partem aliquam possit paralysi afficere non est ita mirum. Fieri enim hoc potest, nerui alicuius in aliqua parte occulta strictione aut compresione, aut validioris alicuius narcotici superpositione: quomodo aliqui nebulones & circumforanei, vt mentita sua alexipharmaca carè diuendant, sumpto saccaro cando, persuadentes populo arsenicum esse, occulta sub manica ligatura, brachijs suis asphygmiam inducunt: simulantes se semimortuos esse, quousque sumpto suo alexipharmaco ab animi illo, si Dijs placet, deliquio omnium admiratione liberentur. Quæritur ergo

QVÆSTIO XI.

An possit morbos curare?

ET videtur quod sic; primùm Authoritate. Etenim Galenus 1. prognost. dicit confidentiam ægri de Medico plurimùm facere ad salutem, idque se in seipso expertum esse; & proptereà illum medicum meliùs sanaturum, qui meliùs poterit persuadere. Albertus Magnus 4. de anima, scribit ægrum per confidentiam de suo Medico tantùm sanare seipsum, quantùm Medicus

medicamentis. Marsilius quoque Ficinus lib. 13. Theol. Platon. cap. 1. & Conciliator Differentia 135. Forliuiensis & communiter omnes Medici, magnam vim eiusmodi confidentiæ ascribunt. Ausus fuit scribere Pomponatius lib. de Incantationibus, illos qui aliquandò sanitatem consequuntur ex cultu ossium sanctorum, eam solummodò consequi virtute suę imaginationis & confidentiæ, quam de ijs habent, adeò, quòd si tantùm canis ossa colerent, credentes ea esse ossa sanctorum, eodem quoque modo sanitatem suam consequerentur. Imò putat idem Pomponatius & Andreas Cataneus lib. de causis mirabilium effectuum, & multi alij, omnia appensa, verba prolata, morbos curare, non alia, quàm solius imaginationis virtute.

Probatur quoque Experientia & Exemplis. Quia experientia docet plurimos fuisse curatos à morbis, gestando solum lapillos, sordes & quisquilias: per hoc, quòd crederent illa esse nobilissima & efficacissima amuleta. Docet etiam experientia multos in febribus habentes summum cibi alicuius desiderium, & fortissimam imaginationem quòd talis cibus esset eos sanaturus, comedendo eum; sæpissimè fuisse sanatos, etiamsi ipsi cibi secundùm regulas medicinæ illi morbo noxij & contrarij haberentur. Sic multi aquam crudam ingurgitando, comedendo haleces ad satietatem, aquam vitæ bibendo; quæ omnia in febribus à medicis vetantur; subitò sanitatem recuperauerunt, quam acceptis alijs plurimis remedijs recuperare nō potuerunt. Quod cum non fiat virtute naturali ipsorum ciborum, reliquum est, vt non fiat nisi virtute firmæ ægrorum confidentiæ & intensæ imaginationis. Scribit Thomas à Vega quendam ex suis decumbentem causo frequenter in delirio obnixissimè medicos rogasse, vt liceret sibi in illo stagno (pauimentum monstrabat) natare, dicendo quòd exinde esset conualiturus: & medicos id ei tandem concessisse: illum tum se in pauimentum mox deiecisse, & cum in eo aliquanto tempore fuisset volutatus, cum summa lætitia dixisse, aquam nunc ad genua, & paulò altiùs ascendisse: & cum vltimò sibi persuaderet eam iam vsque ad guttur peruenisse, dixisse se

iam

iam ſanum eſſe, & reuerà ſanum euaſiſſe. Scribit Michaël Medina lib. de recta in Deum fide cap. 7. ſe Salmanticæ puerum quendam nouiſſe, qui gratiam ſanitatis habere credebatur, qui multos homines ſolo attactu grauiſsimis morbis liberabat: ſed morbos tandem iterum recurriſſe, quando iam ægrorum imaginatio deferbuiſſet. Scribit Alexander Trallianus, quandam, quæ putabat ſe ſerpentem deuoraſſe, ſanatam fuiſſe per hoc, quòd Medicus ei vomitorium dediſſet, & oborto vomitu ſerpentem quendam clanculùm in teſtam inieciſſet. Scribit Gattinaria Marlianum Medicum, quendam putantem ſe ranas in corpore habere, eodem modo curaſſe: & Aëtius Philotimum Medicum, quendam curaſſe, qui ſe putabat caput non habere: faciendo eum geſtare magnam laminam plumbi ſuper caput. Qui omnes ſanati ſunt melancholico morbo, ſola ſanationis imaginatione.

CONCLVSIO XXXIIX. Phantaſia per ſe non poteſt morbos curare.

Hæc concluſio probatur per concluſionem præcedentem. Etenim ſi verum ſit phantaſiam non poſſe morbos inducere, ſequitur etiam non poſſe curare. Eodem enim modo, quo curari poſſent, poſſent etiam produci. Si phantaſia poſſet morbum calidum curare, poſſet frigidum producere: calidi enim curatio, eſt frigidi productio: ſi poſſet obſtructionem tollere, humores & ſpiritus ex parte expellendo, poſſet etiam facere: eoſdem in aliam impellendo, & ſic de alijs.

Imò multò minùs poteſt ſanitatem facere, quàm morbos. Nam, vt fiat morbus, ſufficit vitium vnius diſpoſitionis: ad ſanitatem verò omnes diſpoſitiones bonæ requiruntur: cum bonum in omnibus conſiſtat, malum non niſi in vna parte.

Probatur ſecundò. Infiniti ſunt qui grauiſsimis morbis miſerè affecti, perpetuò cogitant & imaginantur ſanitatem, & tamen non ſanantur. Ergo.

Tertiò. Si imaginatio ſanitatis poſſet aliquem morbum ſanare, maximè ſanaret morbos in intemperie: quia illi ſunt ſimplices, & curantur ſimplici alteratione: at nemo per imaginationem curatur hecticâ aut

hydrope. Ergo.

Quartò. Non est ratio cur imaginatio sanitatis magis causaret sanitatem, quàm morbum. Ergo non potest causare sanitatem. Antecedens probatur: quia, qui imaginantur sanitatem, simul imaginantur ægritudinem; imo magis imaginantur ægritudinem, quàm sanitatem; quia ægritudo est præsens & actu mouet sensum suo dolore; sanitas est absens. Ergo si imaginatio sanitatis produceret sanitatem, imaginatio ægritudinis, quæ ei est coniuncta, eadem ratione simul produceret ægritudinem. Denique qui imaginãtur sanitatem, sæpè magis imaginantur medium ad sanitatem, quàm sanitatem ipsam; puta, certum cibum aut medicamentum. At si imaginatio esset per se actiua & effectiua imaginati, imaginatio remedij tam benè deberet in corpore efficere ipsum remedium, quàm ipsam sanitatem. At non efficit illud: ergo nec hanc.

Quintò. Si imaginatio sanitatis per se esset effectiua sanitatis, esset indifferẽs ad omnem sanitatem: quare vt produceret determinatam sanitatem, deberet etiam esse determinata: At imaginatio ægrorum non est determinata ad aliquam speciem determinatam sanitatis: quia, qui post intensam imaginationem aliquando sanantur, nullius determinatæ sanitatis habent cognitionem, nec sciunt in quo sit posita ægritudo eorum, & sic quoque non sciunt in quo etiam sanitas sit constituta. Ergo imaginatio eorum non potest esse effectiua talis sanitatis. Sanitas enim in vniuersali non potest produci, sed determinata, hæc vel illa.

Sextò Sanitas non est vna qualitas simplex, sed à variarum conuenientia dependens; ideo non est consequibilis vno simplici motu, sed diuersis. Nam, vt fiat sanitas, multa diuèrsa debent fieri: humores debent loco moueri; aliqui fortè retrorsùm, qui sint causa antecedens; aliqui antrorsum, qui sint fortè causa coniuncta: vt exire possint per vias conuenientes: humores illi etiam debent sæpè alterari, liquari, coqui; & membri quoque temperies mutari; suscipientis partis debilitas confortari, manantis robur & sensibilitas retundi, &c. Hos diuersos effectus non potest edere imaginatio,

natio, quæ est vna simplex actio. Ergo.

Verùm, sicut conclusione præcedente dictum est, imaginationem posse causare morbos per accidens, ita dico etiam hic, eam posse causare sanitatẽ per Accidens: & proindè confidentiam ægri de medico per se non facere sanitatem, sed tantùm per accidens: & hoc duobus modis, & non aliter. Primò, quatenus illa confidentia ingenerat in animo ægrotantis lætitiam, diffidentia verò mœrorem & timorem: lætitia autem dilatat vias, excitat calorem natiuum, spiritus viuificat, vnde morbi faciliùs superantur, & non capiunt incrementum: tristitia verò & timor refrigerant, spiritus obnubilant, vias coarctant, cruditates multiplicant, excrementa includunt; vnde morbi augentur. Secundò, quia confidentia facit ægrum præceptis medici esse obedientem, & promptum quæuis medicamenta hilari animo assumere; diffidentia verò ea auersari & recusare: quò fit vt cum illa morbus valeat superari, cum hac nequaquam.

Ad argumenta in oppositum Respondetur. Ad authoritatem Galeni, verum esse confidentiam multum facere, sed nihil facere per se, sed tantùm per accidens, vt iam dictum est. Etenim confidentia est in opinione, opinio est actio intellectus: morbi autem fiunt, & curantur per potentias naturales seu vegetatiuas, potentiæ autem vegetatiuæ à sensitiuis aut intellectu non diriguntur, aut imperantur. Ad Albertum Magnum nihil respondeo, nisi eum peccasse in nimis multum imaginationi tribuendo. Ad Pomponatium, dico eum impiè locutum esse, & ideò eius librum à sancta sede meritò esse prohibitum, & opinionis illius falsitatem latissimè refelli à Bartholomæo Pisano in Prologo libri sui Conformitatum. Ad illud quod dicitur de appensis & amuletis, respondeo: illa plerumque esse superstitiosa, & ideò operari non in virtute imaginationis, sed in virtute diaboli: aut si aliquandò non operentur in virtute diaboli, & tamen effectus sequatur, illum effectum esse casualem; & secuturum fuisse, etiamsi illa appensa adhibita non fuissent. Ad illud de cibis nocuis quos aliquando sequitur sanitas; dico, hoc contingere, non

propter imaginationem ægrotantis, sed varijs alijs modis: vel quòd illi cibi aut remedia per suam naturalem virtutem aliquandò sint reuera boni, etiamsi medici hoc ignorent: vt in febribus intermittentibus, sinapi, aqua vitæ, vinum Hispanicum: vel quod, etsi sint nociui, tamen sint aliquandò causa alicuius effectus, quem per accidens sequitur sanitas, vt vomitus, sudorum vel alui deiectionum, &c. Quo modo alia inimica naturæ, vt elleborus, scammonea, per accidens curant morbos: natura conante illa expellere & simul expellente causam morbificam: vel quod illa casualiter fuerint oblata, eo precisè tempore, quo iam morbus criticè, vel vi præexhibitorum remediorum erat soluendus. Ad exemplum Thomæ à Vega respondeo: illud fuisse casuale, & non posse sciri quomodò acciderit: & ideò ipsummet non putasse accidisse virtute imaginationis, sed quòd fortè à pauimento fuerit refrigeratus & ab illo frigore interiùs febrilis calor restinctus. Ad illud quod refert Medina; dico, eiusmodi sanationes fieri opera Diaboli: qui suos artifices & sibi fidem dantes sæpissimè fallit, & sæpè videtur curare ad tempus & non curat: Deo ita disponente. Ad exempla illa Melancholicorum respondeo; Melancholiam sæpè vitio corporis, sæpè vitio solius animi & specierum nimis altè imaginationi impressarum contingere: vt fit in ijs, qui ex nimia deuotione, studio, aut amore melancholici euadunt. Melancholia, quæ vitio corporis contingit, quæque verè est morbus, non potest eiusmodi inuentis curari. Nam per impressam aliquam in animo ægrotantis imaginationem, humores in cerebro & toto corpore existentes non possunt expelli, nec vitiosum cerebri temperamentum permutari; sed quæ contingit vitio animi, per solam prauam imaginationem in animo radicatam, & reuerà non tam est morbus corporis, quàm potiùs animi, potest per inductam aliam imaginationem contrariam tolli.

Vidimus itaque quid posit phantasia in corpus Proprium. Videamus nunc quid posit in Alienum. & quia tractatio de Alieno Interno est longior; videamus primò

QVÆ-

QVÆSTIO XII.

Quid possit in Alienum Externum?

PLurimi certè dixerunt animam per virtutem imaginationis posse agere in remotum: & imprimis, vti suprà audiuimus, Auicenna 6. naturalium sect. 4. cap. 4. dixit, eam posse in res externas agere; posse eas alterare & pro imperio permutare: adeò vt etiam agere possit in distans sine medio: res longè dissitas permutare ac mouere, non permutando intermedias, & posse hominē longè remotum morbis afficere, ex equo deijcere, interimere: pluuias & nubes excitare: non quidèm omnem animam, sed illam quæ nobilior fuerit & magis spiritualis & à fæce corporea abstracta. Auicennam secutus fuit Algazel 5. Physic. cap. 9. Alkindus & Paracelsus libris de imaginatione & nonnulli alij: qui, licèt non tantam, vt illi, animæ & imaginationi vim tribuerint; tantam tamen tribuerunt, vt putent eam externa alterare, fascinare, & varijs morbis afficere posse: vt Marsilius Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Iacobus de Forliuio 3. techn. quæstio. 11. Pomponatius lib. de incantationibus capite 4. Andreas Cataneus libro de causis mirabilium effectuum. Gentilis de Fulgineo. VVeynrichius libro de monstris, & alij. Inter quos aliqui putauerunt animam id solo imperio facere posse, vt Auicenna & alij Arabes, Paracelsus, Fulginas, &c. Alij non quidèm mero imperio & nuda apprehensione, sed emissione spirituū in res externas: qui vel malignis qualitatibus, quibus formalitèr prædıti sint; vel virtute specierum, quibus sint imbuti, eas afficiant. Quod anima seu phantasia nudo imperio & sola spiritali apprehensione id facere possit, sic probat Auicenna. Superiora habent dominium in inferiora, & intelligentiæ regunt & immutant res corporales, & eas possunt pro libito mouere & in eas formas quasuis inducere: anima est substantia spiritualis & separabilis, sicut intelligentiæ. ergo eodē modo, quo illæ, poterit in omnes res corporeas agere, & eas pro libito permutare. Quod verò per emissionem spirituum in res externas

agere posſit easque alterare, vt alij dicunt, videtur non paucis argumentis poſſe probari: & primùm authoritate communi omnium Opticorum, Galeni 7. de plac. & 10. de vſ. part. & Platonis in Timæo, & multorum Medicorum: qui videntur tenere viſionem fieri per emiſsionem. Si per emiſsionem, ergo aliquid emittitur: ſi aliquid emittitur, illud debet eſſe corporeum, quia emiſsio dicit motum localem, motus autem localis competit corporibus, non accidentibus. Ergo debet eſſe ſpiritus: Si videndo ſpiritus emittuntur, ergò illi in res certas dirigi poſſunt: ſi ita dirigi poſsint, ergò ad quas peruenerint, eas qualitatibus ſuis poterunt permutare. Probatur etiam authoritate D. Thomæ. Nam 3. contrà gentes cap. 103. diſputans contrà Auicennam, & refutans quod ipſe dixerat; phantaſiam, ſcilicet, per ſolum imperium & ſpiritalem ſuam apprehenſionem res externas poſſe mouere, dicit illam hoc ſolum facere, quatenus eam ſequuntur animi paſsiones, à quibus humores mouentur. & vapores ad cerebrum aſcendunt; qui ſpiritibus cerebri mixtij, vnà cum illis vi imaginationis in externa eiaculantur. Et part. 1. quæſt. 117 art. 3. dicit phantaſiam ſpiritus immutare, qui tenuitate ſua ex oculis exeuntes, res externas inuadunt, & eas afficiunt. Vbi non hoc tantùm videtur D. Thomas velle; vapores propria & naturali ſua leuitate, & ſolo phyſico motu è corpore exire, & vicinas res afficere, ſicuti afficerent quiuis alij vapores & ſpiritus ex quacumque alia corporis parte exeuntes; ſed afficere eas, vt eiaculatos & vitaliter ex oculis per vim imaginationis vibratos. Nàm per hoc, quod imaginationem dicit ſic alterare, & effectum ad imaginationem refert, videtur agnoſcere aliquem concurſum ipſius, vt ſpiritus illos & vapores dirigentis: alioqui non ad imaginationem, ſed ad nudum contagium retuliſſet: & per hoc, quòd dicit eos ad oculos aſcendere, & per illos exeuntes agere, videtur indicare vapores hoc facere, non, vt ſimpliciter naturali ſua tenuitate & leuitate è corpore expirãtes, ſed vt ex oculis ſingulariter per vim viſiuam & imaginatiuã emiſſos: Certè, ſi ſpiritus ita emitti poſsint, ſequitur omninò, quando ipſi maligna qualitate fuerint affecti, externas

res

res ad quas pertigerint, læsuros esse. Possunt autem maligna qualitate affici à vaporibus: qui motis per animi passiones corporis humoribus, sursum ascendunt & ob congeneam naturam spiritibus permiscentur. Hoc de facto ita fieri, videtur experientia docere. Scribit enim Aristot. 2. de somno & vigil. cap. 2. & Plinius lib. 7. cap. 15. menstruatam mulierem radijs ex oculis exeuntibus posse speculum inficere: scribunt authores Catoblepam venenatis oculorum radijs homines enecare: habuimus superiùs certas gentes esse, quæ quos intuebantur, poterant fascinare: vetulæ animalia & teneros pueros fascinant intuitu oculorum, secundum illud Poetæ. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Quidni ergo homines odio & inuidia ac ira affecti, motis inde malignis corporis humoribus, à quibus spiritus contaminantur, iijsdem spiritibus in res externas per imaginationem directis, possint eas lædere & permutare? Equidem videtur, quòd non solùm eas possint permutare qualitatibus realibus, quas à tali admixtione contraxerunt; sed etiam sola virtute specierum intentionalium, quæ in illis subiectantur: quæ species, cum secundùm Aristot. lib. de communi animalium motione, habeant virtutes rerum, videtur quod res externas afficere poterunt iijsdem qualitatibus quibus ipsę res, quarum species sunt, eas afficere possent.

CONCLVSIO XXXIX. Phantasia per se non potest in res Externas agere: id est, non potest per suum actum imaginationis, per veram aliquam aut directam efficientiam, res externas permutare.

Hanc conclusionem tenet imprimis D. Thom. part. 1. quæst. 118 art. 3. vbi dicit animam non posse in corpora externa agere, nisi mediante suo corpore: quod agit vt corpus naturale; aut applicando actiua passiuis. Et ibidem art. 4. dicit animam non posse mouere corpus, cui non est vnita. Ex quo sequitur, quòd cum nequeat externum corpus neque alterare, neque localiter mouere; nequeat etiam illud permutare, aut vlla læsione, aut ægritudine afficere. Idem docet quæst. 110. vbi dicit, nec animam, nec substantias vllas separatas in res corporeas pro imperio agere posse. Eam tenet

D. August. lib. 3. de Trin. cap. 8. Greg. de Valentia disp. 8. q. 8. puncto 2. Zoares Metaph. disp. 18. sect. 8. cap. 25. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Conim. 7. Phys. q. 1. cap. 2. Toletus in 7. Phys. cap. 2. text. 24. q. 2. Franciscus Picolom. in lib. Phys. tract. de potētia motiua cap. 24. Martinus Delriūs lib. 1. Disqu. cap. 3. q. 3. Vayrus lib. de fascino. Valesius lib. de sacra Philos. Ludouicus Mercatus to. 1. lib. 2. class. 3. q. 168. art. 4. Picus Mirandulanus, & communiter omnes Philosophi.

Probatur conclusio Ratione. Anima, vt est ostensum conclusione 12. & 13. nullum corpus externum potest directè per se mouere nec alterare. Ergò nec phantasia: quia phantasia est potentia animæ, & ita non est nisi animæ instrumentum: si causa principalis non potest, ergò nec instrumentum, quod ab illa dirigitur.

Secundò. Conclusione 20. est ostensum phantasiam per se non esse actiuam, ergò non potest agere in corpus externum: quia, si simpliciter non sit actiua, & per se, nec in Proprium, nec in Alienum internum agere possit, multò minùs poterit agere in Externum, quòd ab anima illa, cuius ipsa est potentia, est remotum; nec ad ipsam ordinem, dependentiam aut sympathiam vllam habet: sicut habet proprium aut internum.

Tertiò conclusione 21. & 22. specialiter est probatum, phantasiam nec Proprium corpus, nec Alienum Internum posse localiter mouere, ergò multò minùs Externum: quod enim non potest minus, nec maius poterit: plus autem est agere in remotū, quàm in propinquum. Et conclusione 24. est ostensum phantasiam per se non posse alterare. Si simpliciter per se non potest alterare, ergò non potest alterare corpus externum. Quapropter si nec loco mouere, nec alterare externum corpus potest, ergo nullam in illud per se habet actiuitatem. Ergò non potest illud fascinare, nec vllam sanitatem aut ægritudinem in illud inducere.

Dictum equidem est conclusione 27. & 34. Phantasiam per accidens posse alterare, vel inducendo animi passiones, & sic mutat corpus Proprium: vel dirigendo facultatem conformatricem, & sic immutat corpus Alienum Internum, nempe fœtum: sed neutro modo potest

immutare corpus Externum. ergo nulla ratione immutat illud. Subsumptum probatur. Non enim potest immutare inducendo animi passiones; quia, quod phantasia alteret proprium corpus mediantibus animi passionibus, est propterea, quòd phātasia & appetitiua sint radicatę in eadem anima, & propter illā identitatem radicis, phantasia excitet appetitiuam: at phantasia vnius & appetitiua alterius hominis nō sunt in eadē anima radicatæ, sed in animabus numero distinctis. ergo imaginatio vnius non potest excitare animi passiones alterius. Et sic docet experientia, quòd mea imaginatio nō faciat lætari aut timere alium. Cuius ratio est, quia radix meę phantasię, & radix appetitiuæ alterius, numero sunt diuersę; vndè vna non potest alteram à se remotam mouere: intellige, vt vera causa physica, per actiuam, scilicet, alterius potentię motionem. Nam vt causa moralis, promittendo, instigādo, perterrefaciēdo, potest. Non potest etiam externum corpus immutare, conformationem destruendo. primò. quia in corpore alieno externo iam conformatrix perfecit opus suum, & cessauit operari, & sic amplius nō potest dirigi: secundò, quia corpus externum non est cōiunctum per venarū & sanguinis continuitatem corpori imaginantis, sicut est corpus fœtus: & ideò eius directio seu per species seu alterius qualitatis impressionem non potest ei communicari sicuti fœtui communicatur.

Ad argumenta in contrarium respondetur. Ad authoritatem Auicennæ & aliorum; eos plus virium imaginationi tribuisse, quàm reuerà ei competat.

Ad argumentum eius dico. Intelligentias non regere pro nutu & imperio res corporales, sicut ipse putauit, nec formas inducere in materiā sed solummodò habere potestatē super eis, quoad motū localē: vt bene docuit D. Thom. 1. part. q. 110. art. 2. & 3. & cōmuniter omnes Scholastici tenent. Et etsi eas ita regerent, nō ideò sequitur, quòd propterea etiā & anima id posset: quandoquidem intelligentię sunt superioris ordinis & efficaciores in agendo, quàm sit animæ & sunt separatæ à materia, & agunt per solum intellectum & voluntatem: anima verò est alligata corpori & ad illud determinata; & agit

& agit mediantibus potentijs materialibus, quæ extrà corpus proprium nihil possunt.

Ad argumentum ab Opticis & Galeno desumptum, respondeo. Visionem non fieri per spirituum, aut alicuius substantiæ corporeæ emissionem; vt est communis omnium ferè Medicorum & Philosophorum sententia: ideò nullos spiritus ex oculis in res externas posse vibrari. Exeunt quidem ex oculis spiritus & vapores, sicut ex alijs omnibus corporis partibus; sed tantùm exhalando, non autem radialiter, seu rectá lineá in res externas, & longè remotas has illásue pro imaginationis nostræ arbitrio vibrati aut directi: & ideò non agunt in rem aliquam determinatè; sed quas exhalando forté attigerint, eas contagio quodam, fortuitò tantùm lædunt & afficiunt. Et hac ratione qui lippos aliorum de propè aspiciunt oculos, mero contagio aliquando eandem lippitudinem contrahunt: non quòd vel lippientes oculi vibrent spiritum venenatum ad oculos intuentis; vel oculi intuentis vibrent spiritus in oculos ægros; qui in oculos vnde exierunt redeuntes eos hausta labe inficiant: sed quòd vapores ex oculis lippientibus egressi hæreant in circuitu eorumdem, & sic oculos inspicientis propinquos attingant & inficiant.

Ad authoritatem D. Thomæ dico. Eam de simplici contagio & euaporatione spirituum & vaporum, & nõ de rectâ quadam seu radiali in rem determinatam pro nutu imaginationis eiaculatione esse intelligendam.

Ad exemplum de Catoblepa & muliere menstruata respondeo. Eas lædere & inficere res vicinas non radio oculorum, sed sola iam dicta venenatorum vaporum exhalatione. Restat modò videre

QVÆSTIO XIII.

Quid possit agere in corpus Alienum Propinquum seu Fœtum?

AN possit ei notas inurere, figuram eius mutare, & tam varia circa eum facere, quàm de ea homines prædicant.

Et vi-

Et videtur certè quod non. Primò, quia diuinus Aristoteles, qui nihil circa generationem & naturas animalium intactum reliquit, nullam vspiam facit eius mentionem: quod sine dubio facturus fuisset, & facere debuisset, si eam tantam vim in generatione habere credidisset. Etenim lib. 4. cap. 3. etiamsi latè & anxiè inquirat causam similitudinis fœtuum, & cap. 4. inquirat causas monstrorum; tamen ne semel phantasiæ facit mentionem: nec credo eum vspiam in omnibus operibus aliquid de vi imaginationis scribere, præterquàm quod 10. probl. proble. 12. quærens cur proles aliorum animantium magis sint similes suis parentibus, quàm hominum; dubitanter respondeat: an id fortè sit propter varietatem imaginationis, quàm habent homines in congressu magis, quàm alia animalia: quòd fortè magis ex vulgi, quam ex propria opinione ibi dicit.

Secundò. Quia nonnulli magni viri, vt Ioannes Costæus in lib. Disquisitionum Physiologicarum, Vayrus in lib. de fascino, Thomas Erastus aliquo loco, credunt eam nullam in mutando fœtu vim habere, sed quæ in eo aliquando præter ordinem naturæ eueniunt; à fortuitis humorum incursibus, ac alijs causis prouenire.

Tertiò. Quia si imaginatio tantam vim haberet in fœtu immutando; videtur, quòd ferè nunquam non fœtus deberent prodire signati. Quæ enim mulier est, quæ tempore nouem mensium, quo fœtum in vtero gestat, non habeat frequenter intensas aliquas de varijs rebus imaginationes? quæ est, quæ non sæpè terreatur, multa desideret, quæ non potest habere, &c. At rarum est tales fœtus prodire. Ergo.

Quartò. Si fœtus ab imaginatione signaretur, illa imaginatio deberet esse intensa, & desiderium & timor, quæ illam comitantur, deberent semper esse fortissima & benè notabilia: At scribit Argent. com. 2. in art. paruam, & experientia docet multas mulieres produxisse proles cum eiusmodi signaturis, quæ tamen fassæ sunt, se non habuisse magnam de rebus, quarum notam proles referebant, cogitationem. Imò sæpè mulieres, postquàm pepererunt proles ita signatas, videntes signaturas earum, tum primùm apud se reuoluere & cogitare inci-

incipiunt, an de talibus rebus, quales in prolibus expressæ videntur, nõ habuerint cogitationem, desideriũ, aut timorem, Ergo phantasia non est causa earum.

Quintò. Authores præcipuè antiqui, qui hanc vim phantasiæ ascripserunt; dixerunt illam imaginationem precipuè talẽ vim habere, quæ contingit tẽpore coitus: at tempore coitus imaginatio nõ est fortis, quia spiritus & calor aliò sunt retracti: vnde dicebat Hippocrates coitum esse quasi paruam epilepsiam. ergo illa non videtur posse magnam vim habere: Si illa non habet magnam vim; ergò multò minorem aut nullam habebit illa, quæ contingit tempore prægnationis: Ergò nulla.

Sextò. Multa ascribuntur imaginationi, quæ videtur fabulosa; vel quæ videtur impossibile esse à phantasia causari. ergo suspicandum est reliqua omnia, quæ ei ascribuntur; vel etiam esse fabulosa, & opiniones & figmenta muliercularum; vel aliam habere causam ab imaginatione diuersam.

Septimò, Multæ sæpè apparent notæ in fœtu, quæ nõ sunt imaginatæ, & non causantur à præuia vlla imaginatione, sed ab alia causa: sicuti ergò tales fiunt à proprijs causis, ita videtur quòd & reliquæ omnes ab eis fiant, & non ab imaginatione.

Octauò. Fœtus figura, color, magnitudo, species, pendent à facultate conformatrice, & facultas conformatrix est causa efficiens earum, & nulla potentia animæ potest quippiam in fœtu conformare, aut eius figuram, colorem, &c. effectiuè facere, quàm facultas conformatrix: illa enim benè operans facit figuram, situm, colorem, numerum, quantitatem partium, decentiã; malè operans, indecentia. Itaque ipsa est causa verè efficiens & proxima ac synectica omnium accidentium fœtus, & nulla alia potentia: & ideò nulla potest circa fœtum fieri variatio, nisi conformatrix varietur. Ergo si phantasia mutaret fœtus figuram & conformationem, ipsa priùs deberet mutare conformatricem: At non potest mutare conformatricem; quia conformatrix est potentia vegetatiua; phantasia est potentia sensitiua; potentiæ sensitiuæ non regunt, gubernant aut immutant vegetatiuas, quia hæ non subsunt imperio earum

earum. Ergo phantasia nullam potest in fœtu facere permutationem. Sit,

CONCLVSIO XL. Phantasia habet vim fœtum immutandi: seu propter operationem phantasię contingit sæpè fœtum permutari.

Hæc conclusio est communis & conformis opinioni & dictis omnium hominum, qui mirabilem in mutando efficaciam ei ascribunt. Et probatur authoritatibus infinitis & varijs exemplis, quibus omnibus refragari temerarium videretur. Ponam imprimis authoritates omnes, tum exempla, quæ licuit inuenire, ab autoribus memoriæ tradita; vt eis visis possit vnusquisque videre quantum roboris aut apparentiæ habeant, & quãta vis & efficacia imaginationi sit ascribenda.

Imprimis itaque diuinus Hip. lib. de superfœtatione eius vim agnouit, dicens desiderium mulieris pręgnantis posse fœtum signare. (Si qua inquit, mulier terram edere concupiscat aut carbones, eademque edat; in capite pueri eius signa à talibus apparebunt.) Hanc signandi vim Hippocratem imaginationi tribuisse etiam colligi potest ex D. Hieronymo in traditionibus Hebraicis super Genesin; Vbi dicit Hippocratem semel liberasse vnam mulierem ab infamia & suspicione adulterij; per hoc, quòd in eius cubiculo pependisset pictura fœtui similis, in quã ipsa intẽtam habuerat cogitationẽ.

Eandem vim etiam imaginationi tribuit Soranus antiquissimus Medicus, teste D. Augustino contra Iulianũ cap. 9. Ibi enim scribit D. Augustinus, Soranum memoriæ tradidisse; quòd, cum Dionysius Tyrannus, vtpotè deformis existens, nollet sibi similem prolem generare, iussit pulchram picturam suspendi ante oculos vxoris; vt ipsa illius intuitu prolem picturæ, id est, pulchram; non autem patri similem, seu deformem produceret.

Galenus lib. de theriaca ad Pisionem cap. 14. dicit etiam imaginationem & aspectum pulchrę picturę posse fœtum mutare, eumque rei imaginatæ similẽ facere.

Plutarchus 5. de plac. cap. 12 scribit Empedoclem dixisse: (visu sub conceptum oblato infantem formari & rebus visis & imaginatis similem euadere.) Quinimò

sæpè

ſæpè mulieres ſtatuas aliquas adamaſſe, & proles, quæ ex alijs conceperant, illis ſimiles euaſiſſe: quod Empedoclem ſenſiſſe Gal. lib. de hiſtoria Philoſophica ſibi aſcripto cap. 117. etiam refert.

Ariſtot. ſect. 10. probl. 12. quærens, cur proles cæterorum animantium magis ſimiles ſint ſuis parentibus, quàm hominum, reſpondet: An, inquit, quia homines magis vago & vario in coitu ſunt animo, quàm illa? prout autem mater in conceptu fuerit, fœtus variatur?

Plinius lib. 7. hiſt. naturalis cap. 12. dicit, cogitationes & hauſtas ſub conceptu imagines effingere ſimilitudinem fœtus: & varietatem formarum in genere humano, magis quàm in cæteris animantibus, à ſola ingeniorum varietate & cogitationum tempore conceptus celeritate pendere.

Eodem modo Cicero 1. Quæſtionum Tuſculanarum: dicit, maiorem ſimilitudinem prolium in beſtijs, quàm hominibus, ex hac ſolum cauſa pendere; quod illæ rationis ſint expertes.

Auicenna Fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. (Eſt, inquit, & cum corpus patitur propter affectiones animales, quales ſunt imaginationes. Plurimum enim, inquit, imprimunt res naturales: quemadmodum accidit, vt puer ei ſimiletur, cuius forma imaginata fuerit in hora coitus viri & mulieris; & vt ſit eius color propinquus colori eius, quem viderunt, cum ſit caſus ſpermatis. Et iſtæ, inquit, ſunt res, quas homines credere abhorrent, qui non ſcrutantur diſpoſitiones: illi verò, qui ſapientiam diligunt, non negant eas.) Et 3. canonis Fen. 21. tract. 1. cap. 2. dicit, aliquos ſapientes dixiſſe, & in eo quidem non erraſſe, quòd cauſa aſsimilationis fœtus, ſit diſpoſitio conceptionis in mente mulieris, aut viri firmiter exemplificata.

Heliodorus antiquiſsimus ſcriptor; poſtquàm tradidiſſet hiſtoriam Caricleæ quæ alba ex Æthiopibus parentibus nata erat; eò quòd Regina mater eius picturam quandam ſemper intuita fuiſſet, in qua Andromeda alba facie depicta erat; ſubiungit: Gymnoſophiſtas, qui erant illius regionis ſummi ſapientes, id factu poſſibile eſſe indicauiſſe.

Legi-

Legitur 30 Geneſeos ſanctum Patriarcham Iacob, vt acquireret oues diuerſi coloris, cæpiſſe virgas virides & populeas, & amygdalinas, & eas hinc inde decorticaſſe, vt eſſent variegati coloris, & poſuiſſe in canalibus aquarum, ad quos manè oues venturæ erant potatum, vt ipſæ poſtmodum in congreſſu, imaginatione diuerſitatis illorum colorum, fœtus producerent variegatos.

Cuius facti mentionem faciens D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. c. 12. & 12. de Ciuit Dei c. 25 illam immutandi fœtus vim imaginationi quoq; concedit. Quinimò lib. 18 cap. 5 eiuſdem operis rationem dans: quomodò factum fuerit, quòd apud Ægyptios nunquam deficeret bos quidam candidis maculis diſtinctus, quem Apim appellabant, & pro Deo colebant; putat id factum fuiſſe, quòd dæmon coëuntis alicuius vaccæ imaginationem ſimilium ſpecierum oblatione ſic immutauerit, vt poſteà ſimilem ſemper fœtum produxerit.

D. Hieronymus in traditionibus hebraicis ſuper Geneſim, dicit, hanc in conceptu fœminarum eſſe naturã, vt fœtum imaginatæ rei ſimilem producere queant.

Et ſcribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. antiquarum lectionum cap. 15. Fabium Quintilianum mulierem quandam à ſuſpicione adulterij liberaſſe, quæ nigram prolem pepererat; per hoc, quòd in cubiculo pictura nigri Æthiopis pependiſſet. Quod de eodem etiam D. Hieronymus, ni fallor, loco ſupra citato, & alij de Alcibiade referunt.

Heſiodus antiquiſsimus Poëta lib. 2. de operibus & diebus præcipit, ne quis à funere rediens liberis operam det, ne imaginatio rei triſtis in proles tranſeat, eaſque permutet, his verbis

Μὴδ' ἀπὸ δυσφήμοιο τάφȣ ἀπονοστήσαντα
Σπερμαίνειν γενεὴν ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός.

Iſidorus lib. 12. originum cap. 1. dicit imaginationem animalium poſſe fœtum rei viſæ ſimilem reddere. Etenim, inquit, anima in vſu venereo formas extrinſecùs intùs tranſmittit, eorumque ſatiata typis rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.

Hanc vim immutandi fœtum, præter iam recitatos, imaginationi etiam tribuunt omnes, qui ſequuntur:

 Alber-

Albertus Magnus lib. 12. tract. 1. cap. 3. Marsilius Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Tartaretus 2. animæ articulo penultimo. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Cardanus lib. 12. de Subtilitate. Pererius super Genesim cap. 30. disp. 3. Toletus super 2 Physic. quæst. 13. Foroliuiensis 3. techn. quæstio. 11. concl 2. Thomas à Vega comm. in art. paru. cap. 49. Christoph. Vega 2. art. paruæ sect. 6. Fernel. 7. Physiolog. cap. 11. Conciliator diff. 135. resp. ad 2. Scaliger exercit. 59. sect. 1. Valesius lib. 1. Sacræ Philosophiæ c. 31. Peramatus lib. de hominis procreatione cap 17. Citadinus lib. 3. cap. 15. Andreas Laurentius lib. 8. controu. anatom. quæst. 10. Archangel. Picolom. anat. prælect. lect. 1. Hercules Saxonia 4. Panthei cap. 30. Argent. com. 2. super artem paruam fol. 239. Baptista Syluat. lib. histor. Medic. historia 6. Rodericus à Castro tom. 1. de morbis mulier. lib. 3. cap. 9. Bonamicus lib. 4. de alim. cap. 38. Leuinus Lemnius lib. 1. de complex. cap. 6. Franciscus Picolomineus in lib. Physic. disput. de facultate motiua cap. 23. Martinus Delrio in Disquis. Magicis quæst. 3. cap. 3. Andræas Cataneus lib. de intellect. & causis mirabilium effectuum, Pomponatius lib. de incantationibus, Langius, VVyerus, Gemma, Paræus, VVeynrichius, Codronchus, Libauius, Iason Pratensis, & multi alij: quorum nomina non recordor, & loca quærere piget.

Huc accedit commune adagium: filium ex adultera excusare matrem à culpa: quo significatur filios ex adulterio natos plerũque magis similes esse marito adulteræ, quàm vero genitori: eò quòd mater continuò de marito cogitans, metuendo ne ab eo deprehendatur, vel vultus suę prolis prodat verum genitorem: illâ imaginatione reddat eam magis similem marito, quàm vero genitori.

Probatur porrò etiam Experientia & Exemplis. Et 1. Galeni loco citato: qui scribit quendam virum diuitem, cum deformis esset, iussisse vxori, vt tempore conceptionis inspiceret pulchram picturam: & exindè contigisse eam postmodum pulchram prolem picturæ similem edere.

2. Plu-

2. Plutarchi etiam loco citato: qui dicit mulieres aliquas statuas adamasse, & postmodùm ædidisse fœtus illis similes.

3. Heliodori iam etiam mentionati, qui lib 1. historiæ suæ Æthiopicæ scribit reginam Persinam Æthiopem ex marito Hydaspe pariter Æthiope peperisse albam prolem dictam Caryclæam; ex eo, quòd intuita fuisset picturam quandam, in qua Perseus & Andromeda alba facie erant depicti.

4. Præter illa sunt alia adhuc multa exempla. Scribit Iustinus lib. 15. hist. Laodicem vxorem cuiusdam Antiochi clari inter Philippi Duces viri per quietem visam sibi fuisse ex Apolline concepisse, & pro mercede concubitus annulum ab Apolline recepisse, in cuius gemma anchora insculpta esset: & posteà filium peperisse Seleucum, notam anchoræ in femore gerentem.

5. Marcus Damascenus, vt testatur Petrus Messias libro variarum lect. c. 7. scribit in confinijs Pisæ in loco quodam Petra sancta appellato, natam fuisse puellam totam hirsutam; ex eo, quòd mater tempore conceptus imaginem D. Ioannis ad lectum pendentem intuita fuisset: quam filiam Michael de Montagna scribit Carolo Regi Bohemiæ fuisse præsentatam.

6. Scribit D. Hieronymus in quæstionibus super Genesim loco supra citato, mulierem quandam nigrum fœtum peperisse, eò quòd fortem de Æthiope imaginationem habuisset.

7. Guilielmus Paradinus in historia Sabaudiæ in Epilogo ad caput 46. scribit neptim Nicolai tertij Pontificis, qui erat de familia Vrsinorum, peperisse prolem totam villosam, vngulis armatam instar vrsi: eò quòd in imagines vrsorum in ædibus illius familiæ depictorum intuita fuisset: propter quod Pontifex exindè iussit omnes imagines vrsorum in vrbe Roma existentes aboleri. Lycostenes in lib. de prodigijs, & Iaion Pratensis dicunt id anno primo Pontificatus Martini Quarti accidisse.

8. Ludouicus Viues in comm. ad c. 25. lib. 12. Augustini de Ciuitate Dei recitat Sylvæducis in Brabantia virum quendam, qui dæmonem publicis ludis exhi-

buerat, domum reuersum iisdem adhuc scenicis vestibus indutum cum vxore rem habere voluisse: dicendo, quòd ex ea diabolum progignere vellet: ipsam autem deterritam posteà fœtum figura diabolica præditum produxisse.

9 Peramatus lib. de hominis procreatione cap 17. agens de vi imaginationis in fœtu mutando, narrat historiam cuiusdam monstri valde admirabilem nati in Ind. a occidentali in oppido S. Laurentij Anno 1573. mensis Aprilis die 6. delatam ad Ducem de Medina Sydonia, & varijs fide dignis testimonijs comprobatam; quod habuit oculos, os, aures, nares valdè deformi & horribili figura præditas: in fronte duo cornua instar cornuum capræ primùm enascentium: pilos oblongos: in ventre cingulum carneum duplicatum cum frusto carneo ex eo dependente instar peræ: in sinistra manu sonalium seu campanulam carneam, similem illis, quibus Indi ad tripudia vtuntur: in cruribus ocreas carneas albas reduplicatas: in dextro crure quasi cingulum aut cōpedem cruri circumductum: totum figura valdè horribili, similem diabolo humana specie tripudianti; natum (vt insinuat) ex eo, quòd mater territa fuisset à diabolo, quem (vt ibi crebriora hominum cum dæmonibus sunt commercia) illâ formâ tripudij viderat commixtum.

10 Philippus Meurs Protonotarius Apostolicus, & Louanij in æde S. Petri Canonicus, vir tam senex, vt tria viderit secula; mihi & infinitis alijs narrauit, se habuisse sororem toto reliquo corpore perfectam, quæ nullum habebat caput, sed loco capitis collo superpositam concham testaceam ad similitudinem mytuli, constantē duabus valuis, quę aperiebantur & claudebantur; per quas cibum cochleari ministratum sumebat; quam dicebat ita natam esse, ex eo quòd mater eius tempore gestationis vteri musculos marinos quos in foro viderat venales, nimis intensè desiderasset & potiri non potuisset. Illud monstrum dicebat peruenisse vsque ad annum vndecimum ætatis, & mortuum esse ex eo, quòd semel præ iracundia cochlear, quo cibus ministrabatur, nimis fortiter præmordisset; vnde contingebat illas valuas testaceas frangi: quibus fractis ipsum moriebatur. Eius

ima-

Imaginem habebat pluries in cubiculo suo depictam, quam totus mundus vidit. Historia ista est Louanij famosa, & nemini non nota.

11. Scribit Sebastianus Munsterus lib. 3 suæ Cosmographiæ: propè Moguntiam suo tempore accidisse, cum duæ mulieres ex opposito sibi in platea confabularentur, aliam ex improuiso venientem à tergo capita vtriusque collisisse; & alteram earum, quæ prægnans erat, duas inde filias peperisse, capitibus oppositis, id est, frontibus vsque ad nasum cohærentes: quæ sic decem annis continuis coniunctæ vixerunt.

12. VVyerus lib. 4. de præstigijs dæmonum cap. 18. scribit quendam ægrè ferentem vxorem suam vterum gestare, accenso animo ei dixisse; se credere quòd diabolum in ventre gestaret: & ipsam postmodùm prolem peperisse cornutam in forma diaboli ac satyri, multis deformitatibus præditam.

13. Scribit Cornelius Gemma lib. 1. suæ Cosmotriticæ cap. 6 quandam mulierem Louanij inter confabulandum, cum fortè mentio fieret de eius grauiditate, dixisse; se tempus partus computare in festum trium Regum: conuiuas ei precatos esse, vt tres Reges in lucem proferret: ipsam hilari animo respondisse; quod faustum felixque sit. Et tempore elapso tres filios peperisse; quorum vnus erat nigrore & bituminoso colore.

14. Scribit idem Ludunensi cuidam mulieri grauidæ accidisse quòd, cum iam tempus partus instaret, & maritus stricto gladio semel eam insequeretur, & eius fróti minaretur, ipsa posteà pepererit prolem, magnum in fronte vulnus gerentem: ex quo ita abundè mox sanguis fluxit, vt sisti nequierit & obierit.

15. Leuinus Lemnius lib. 1. de occultis naturæ miraculis cap. 4 habet; quòd, cum nebulo quidam ex improuiso cuidam grauidæ picturam pueri permagno capite præditi ostendisset; ipsa attonita pepererit prolem prægrandi fungoso ac monstroso capite præditam.

16 Scribit Langius tom. 1. Epist. epistola 11. mulierem quandam appetitum acquisiuisse mordendi humeros cuiusdam pistoris, quem nudum videbat: maritũ in-

duxiſſe pretio piſtorem, vt pateretur: ipſam bis momordiſſe; tertium morſum piſtorem ferre noluiſſe: tandem enixam eſſe tres proles, quarum duæ viuæ, tertia mortua erat: propter tertium morſum ei denegatum.

17. Thomas Eraſtus lib. de occultis pharmacorum proprietatibus cap 34. refert Heroinam quandam mirabili antipathia à felibus ſolitam perterreri & ſibi dixiſſe cauſam eius eſſe, quòd mater eius cum ex ea grauida eſſet, ſemel à fele propè eam inopinatò decidente perterrita fuiſſet; etſi anteà tamen feles non odiſſet.

18. Scribit Balduinus Ronſſæus libello de primordijs hominis cap. 10. Gaudæ in Hollandia mulierem quandam videntem greges gallinarum Indicarum ſic conſternatam fuiſſe, vt poſteà pepererit fœtum habentem faciem multis excreſcentijs carnoſis multiformis coloris, galli Indici inſtar, deturpatam.

19 Paræus lib. 24. cap. 7. ſuæ Chyrurgiæ, ſcribit Anno Domini 1517. in Boſci Regis Parœcia in Byera ſylua via ad fontem Bellæ aquæ, natum fuiſſe monſtrum facie ranali: ex eo quod mater ipſa nocte qua cum marito rem habebat, ranam manibus contra febrem alligatam habuiſſet.

20. Iacobus Horſtius libello de aureo dente, ſcribit, ſe non tantùm colores & maculas, ſed carnea fragra & ceraſa in dorſo, & genis virtute imaginationis producta ſæpè vidiſſe.

21. Refert Scenkius in libris obſeruationum rarárum, quendam Iacobum Suterum Doctorem Medicum hanc ſibi obſeruationem miſiſſe: nimirùm, eius vxori contigiſſe, quod ob fruſtum carnis ei à lanione in macello denegatum, ita iracunda facta fuerit, vt ſanguis ei è naribus effluxerit: & cum eum defluentem perciperet, & à labris abſtergeret, enixa tandem fuerit fœtum ſupremo labro carentem.

22. Retulit mihi vir quidam grauis & fide dignus pro certa hiſtoria: mulieri cuidam grauidæ iuxtà murum ambulanti lacertam in pectus inſilijſſe, indè ipſam grauiter conſternatam paucis poſt diebus peperiſſe fœtum in pectore carneam lacertam habentem, quę caput in carnem pueri infixum & occultatum, reliquam corporis

poris partem foris haberet.

23. Est Antuerpiæ quædam honesta matrona, quæ & vultum,& externas gesticulationes simiæ similes habet; ex eo, vt putatur, quod mater eius grauida simia quadam, quam domi habebat, valdè delectata fuisset, & frequenter cum ea lusisset. Alia exempla plurima vulgo audiui narrari, quæ, quia nec fide dignos authores, nec probatam habent veritatem, hic non pono.

24. Plurimi rubras in facie maculas habent, qui eas habere creduntur, ex eo quod matribus grauidis in mensa scyphi vino rubro pleni inopinatò in gremium sint effusi. Multi homines videntur magnas maculas pilis consitas in facie & reliquo corpore habentes; qui eas habere dicuntur, quod matres grauidæ ex improuiso iuxta eas decurrentibus, aut supra caput incidentibus muribus, aut gliribus deterritæ fuerint.

25. Alij plurimas habent maculas rotundas fragi aut cerasi similitudinem habentes; qui eas habere putantur, quod matres grauidæ cerasorum aut fragrorum desiderio affectæ fuerint, quibus potiri non potuerunt: Porrò non in hominibus tantum, sed etiam in brutis animantibus contingit fœtus illis rebus assimilari, quæ tempore coitus fuerunt in parentum imaginatione.

26. Exemplum primum est de Patriarcha Iacob 30. Geneseos suprà commemoratum, qui mutando imaginationem ouium, fecit eas producere fœtus variegatos.

27. Scribit Auicenna & Albertus Magnus 9. de animalibus; semel pullum prodijsse ceruice accipitrina, eo, quod gallina inter concipiendum valdè territa fuisset ab accipitre superuolante.

28. Scribunt illi qui de agricultura agunt, pauones euadere albos, si cum fœmina ouis incubat, linteis albis contegatur. Oppianus lib de venatione dicit hac eadem arte procurari posse columbas varijs coloribus præditas.

Columbarum pullos hac arte figurat.
Stragula flammeolis oculis, rubrosque tapetes
Et vestes ostro perfusas obijcit auceps:

Sicque oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo discrimine mixto.

29. Scribit Isidorus lib. 12. Originum cap. 1. & ex eo Cœlius Rhodiginus cap. 20. lib. 15. in Hispania solere equisones equos immutare & generosos sibi procurare, obijciendo oculis concipientium equarum, equos valdè generosos: quorū imaginatione ipsæ similes producunt. Et columbarum dilectores curare in columbarijs depingi pulcherrimas columbas, vt famellæ, earum intuitu, possint similes generare. Quod etiam Oppianus lib. præfato his verbis testatur.

Inque vtero matris pulli variare colores
Possunt, humanæ quanta est solertia mentis,
Quales expectant pretioso corpore pullos
Efficere, & tumida quando gestatur in aluo,
Saucia dum Mater violento flagrat amore,
Et formosus eam præsto admissarius ardet.
Magnanimum siquidem discriminat antè maritum,
Et tergum varijs pigmentis pingit equiso.
In thalamos tandem adducunt splendore superbum.
Tum mater gignit maculosum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

Imò scribit idem Oppianus etiam homines solere hoc artificio vti ad formosas proles producendas.

Illa solent etiam sæpe vsurpare Lacones,
Dum vxores cernunt vtero catulire tumenti,
Eximiè pictas tabulas & splendida ponunt, &c.
Dum tabulas lustrant oculis formasque venustas,
Attonitæ pariunt formosos ore Lacenæ.

Et scribit etiam Isidorus propterea vetari mulieribus grauidis ne inspiciant deformes animalium picturas; ne earundem intuitu affecta imaginatione consimiles proles progignant.

30. Scribit Michael Medina loco supra citato, gallinam non pullum, sed serpentem producturam esse, si dum ouis incubat, inclusus cancellis aliquibus serpens eius oculis continuo obijciatur.

Alij

31. Alij scribũt gallinas producturas esse pullos diuersi coloris, si oua earum diuersis coloribus depingantur.

32. Scribit Iulius Scaliger exercitatione in Cardanum 59. sect. 1. causam cur in Schytia, Noruegia, & Allobrogum montibus, & alijs niuosis locis, vultures, aquilæ, vulpes, perdices, vrsi & corui albi inueniantur; non aliam esse, quam, quòd aspectus niuium imbuat phantasiam speciebus illius albedinis quæ in ipsis posteà fœtibus exprimatur.

His Authoritatibus & Exemplis, quæ omnia negare nimis temerarium foret, videtur manifestum phantasiam fœtum immutare. Non attuli equidem omnia hæc exempla, quòd credam omnia esse vera; puto enim aliqua esse falsa, vel simpliciter, vel saltem secundũ quid; sed quando attuli aliqua, volui omnia simul congerere, quę apud authores licuit inuenire, siue falsa sint siue vera, vt ea posteà exactiùs examinarẽ. Ad conclusionis autem probationẽ sufficit multa vera esse, etsi non omnia.

Quapropter ad argumenta in contrariũ respondeo.

Ad primum, Aristotelem non potuisse vbique omnia scribere, & ideò non sequi, non sic esse, quia Aristoteles non scripsit. Sufficit, quòd manifeste scripserit in problematibus: etsi ibi respõdeat interrogatiuè, nõ ideò tamen dubitat, quia ita respondet in omnibus problematibus.

Ad secundum respondeo. Parùm esse quòd illi ita sentiant: cum decuplò plures nunc sint adducti contrarium sentientes.

Ad tertium patebit responsio infrà conclus. 49.

Ad quintum. Non sic calorem & spiritus esse retractos, aut imaginationem distractam, quin possit aliquandò circa res externas fortissimè versari. Infrà autem conclusione 54. dicemus magis tempore grauidationis, quàm conceptu signaturas euenire.

Ad sextum. Etsi aliqua sint fabulosa & impossibilia, non ideò esse omnia. Infrà verò conclusione 55. ostendemus, quænam vera sint, quæ falsa.

Ad septimum. Notas fieri etiam ab alijs causis citrà imaginationem; sed non ideò sequi, nullas ab imaginatione fieri.

Ad octauum respondeo. Negando subsumptũ. Infrà

autem conclusione 45. & 46. ostendetur, quomodo phantasia possit conformatricem permutare. Restat modo videre

QVÆSTIO XIV.

Quomodo & qua ratione fœtum immutet?

VIdetur equidem id arduum esse, & suprà captum ingenij humani. Nihilominus tamen debemus experiri, an aliqua ratione illum modum possimus inuestigare. Quapropter, quid de ea magni viri tum Medici tum Philosophi senserint videamus, & indè opinionem nostram subiungamus.

Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem referens quandam visa pulchra imagine tempore concubitus similem prolem produxisse; subiungit hæc verba (visu, inquit, imaginem transmittente.) Quibus verbis indicat hoc fieri: quatenus species imaginatione perceptæ mediantibus sanguine, credo, & spiritibus versus fœtum transmittuntur. Quomodo verò eo delatę sint causa, vt simile aliquid ipsis generetur, vlteriùs non exprimit.

Plinius lib. 7. cap. 12. habet hæc verba: (Et similitudinum in mente reputatio est, & multâ fortuitâ vi pollent haustæ imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam vtriuslibet animum subito transuolans effingere similitudinem aut miscere existimatur.) Quibus verbis videtur indicare ipsas species habere vim effingendi simile realiter ei, quod in phantasia intentionaliter est cogitatum.

Auicenna 5. de animalibus, dicit; imaginationem spiritibus cerebri species imprimere: spiritus illos misceri sanguini, qui fit alimentum fœtus; illum tum speciem fœtui imprimere. Vbi videtur velle species imaginatione perceptas mediantibus spiritibus, & sanguine deferri ad fœtum, & ibi effectiuè tale quid facere, quale est id, cuius ipsæ sunt species.

Isidorus lib. 12. cap. 1. modum exprimit his verbis. Etenim, inquit, anima in vsu venereo formas extrinsecas intùs transmittit, eorumque satiata typis, rapit species eorum in propriam qualitatem. Quibus verbis idem

idem dicere videtur: species, scilicet, ad vterum delatas effectiuè producere similitudinem in fœtu.

D. Augustinus videtur eodem modo velle similitudinem fieri. Nam lib. contra Iulianum cap. 9. loquens de ouibus Iacob dicit; quòd rerum corporalium qualitates in res incorporales transeant: vt, scilicet, in animam. Sicut autem, inquit, de corpore ad spiritum, ita vicissim transeunt de spiritu ad corpus. Nam colores, inquit, virgarum, quas variauit Iacob, afficiendo transierunt in animas pecudum matrum: atque inde rursùs eadem affectione transeundo, apparuerunt in corporibus filiorum. Quæ verba videntur indicare: accidentia, quæ sunt in rebus corporalibus realiter, transire in animam intentionaliter: & vicissim redire, vt venerunt, id est, ab anima in qua sunt intentionaliter, transire in corpora realiter; & sic species intentionales phantasia perceptas ad fœtum delatas producere in ipso reales qualitates. Idem videtur velle lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 25. vbi dicit (quod anima sic, vel sic affecta prægnantis possit aliquibus velut qualitatibus fœtum induere. Et 18 eiusdem lib cap. 5. reddens rationem, quomodo per imaginationem vaccæ bos aliquis industria dæmonum cum certis maculis semper generaretur, qui Apis vocabatur, quemque Ægyptij pro Deo colebant: dicit id factum fuisse (quatenus libido vaccę attraheret, quod in fœtu corporaliter appareret.) Quibus verbis, vt inquit Vales. lib. de sacra Philosoph. c. 11. nihil aliud Augustinus innuit; quàm vaccam in congressu spiritaliter recipere formam seu speciem, quæ in fœtu posteà corporaliter appareat. Quod non aliter, inquit, fieri potest; quàm, quatenùs species realem in fœtu producunt qualitatem. Hanc opinionem D. Augustino etiam asscribunt Conimbricenses 1. de generat. & corrupt. cap. 4 quæstione 30. articulo 2. qui propterea eius authoritate, vt inquiunt, moti eandem ex parte sententiam tenent.

Marsilius Ficinus lib. 13. de immortalitate animæ cap. 1. dicit eodem modo phantasiam fœtum signare, vibratione, inquit, spiritus per neruos. Quatenus dum vehemens cogitatio spiritus vehementer mouet; for-

mam;

mam, quam continua imaginatione reuoluit, fœtui imprimit.

Citadinus lib. 3. super artem paruam cap 15 eodem modo dicit, phantasia n alterare: quatenus species per eam perceptæ sanguini communicantur, & in sanguine producunt talem realem qual tatem, qualem ipsæ repræsentant. Ex quo sanguine ad vterum delato, cum fœtus nutritur, in ipso fœtu color seu qualitas sanguini impressa remanet.

Porrò & Iacobus de Forliuio lib 3. art paru quæst. 11. conclus. 4. Tartaretus lib. de anima articulo penultimo. Pomponatius lib de incantationibus, Conciliator differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49 artis paruæ. Valesius lib. de sacra Philosoph a cap. 11 omnes eandem sententiam sequuntur: nempe phantasiam fœtum permutare; quatenus species phantasia perceptæ motu spirituum aut sanguinis transferuntur ad fœtum, quæ ibi talem realem producunt qualitatem, quales ipsæ sunt intentionaliter.

CONCLVSIO XLI. Phantasia per se & immediatè non immutat fœtum: id est, phãtasia per suum simplicem actum imaginationis non immutat fœtum.

Hæc conclusio ex præcedentibus plurimis est manifesta. Etenim si per se immutaret; hoc faceret, vel per se alterando fœtum; vel mouendo & transponendo localiter humores aut membra eius. Non alterando; quia conclusione sexta est ostensum, animam per se non alterare: ergò nec phantasiam, quæ tantùm est eius instrumentum. & conclus. 20 est ostensum phantasiam per se non esse actiuam, & concl 24 per se formaliter nõ alterare. Non mouendo localiter humores & membra: primò, quia, concl. 20. est ostensum, itidem non esse actiuam: secundò, quia concl. 21. est ostensum non mouere proprium corpus & 22 est ostensum etiam non mouere humores & spiritus eius: ergo multò minus humores & spiritus aut membra corporis alieni: tertiò. quia humores & membra fœtus reguntur à propria anima & ab illa mouentur & sic anima parentum non habet vllum imperium in illa.

Et, vt breuiter repetam argumenta, Phantasia est poten-

potentia cognoſcitiua, & eius actio eſt immanens, ergo per ſe non eſt actiua. Antecedens eſt declaratum ſuperiùs concl. 20.

Secundò. Si nudus actus imaginationis eſſet per ſe immutatiuus fœtus, omnis vehemens imaginatio parentum ſemper induceret fœtus immutationem & ſignaturam: at non inducit. ergo.

Tertiò. Cauſa per ſe effectiua fœtus & omniũ accidentium, coloris, figuræ, quantitatis, numeri, ſitus, eſt ipſa facultas Conformatrix; ergò per ſe non eſt phantaſia. Conſequentia probatur: nam ſic eſſent duæ cauſæ per ſe & æquè propinquæ conformationis fœtus: hoc argueret ſuperfluitatem cauſarum & potentiarum in anima. ergo. Nuſquam enim videmus in corpore eandem actionem fieri à duabus potentijs diuerſis per ſe & æquè immediatè, ac, vt cauſis totalibus: ſed vnam actionem videmus non facere, niſi vnam potentiam; viſionem non facere, n. ſi potentiam viſiuam; auditum non facere, niſi potentiam auditiuam; & nunquam vnam potentiam facere operationem alterius. Ergo. Nec valet dicere, quòd non conformet totum; quia ne minimum quidem actum conformationis poteſt facere, niſi ipſa facultas conformatrix.

Quartò. Si phantaſia per ſe conformaret fœtum, phantaſia deberet eſſe in ipſo ſemine, aut fœtu: Nam quòd facit conformationem in fœtu, eſt intrinſecum ei: at phantaſia non eſt intrinſeca fœtui aut ſemini. Ergo ipſa non eſt principium conformationis. Confirmatur. Si phantaſia exiſtens in cerebro conformaret fœtum, qui eſt in vtero; phantaſia ageret in diſtans non agendo per medium: at hoc fieri non poteſt, vt eſt communis doctrina Philoſophorum. Ergo. Sequela probatur. Quia, quandò phantaſia mutaret colorem in fœtu ſecundum colorem imaginatum, & produceret illũ colorem imaginatum, niſi tum ageret in diſtans, deberet eundem colorem imaginatum, quem producit in fœtu, producere in omnibus partibus intermedijs, quæ ſunt à cerebro ad fœtum: & quando in fœtu produceret aliquem effectũ, per motionem humorũ & ſpirituum fœtus, deberet etiã mouere omnes humores intermedios

proprij

proprij corporis, qui ſunt à cerebro ad fœtum: hoc non facit, ergo. Nec valet dicere, ipſam quidem phantaſiam non mutare fœtum aut conformare per ſe, ſed tantùm mutare & dirigere conformatricem: quia de eo hic non quæritur, ſed tantùm an per ſe immutet, quia ſi tantùm immutet conformatricem dirigendo vel mutando, ſic habetur intentum, & ſic remanet concluſio firma: ſcilicet, non per ſe immutare.

Quintò. Si imaginatio per ſe eſſet efficax & actiua, non eſſet actiua & productiua niſi imaginati; at ſi eſſet productiua imaginati, poſſet facere quoduis imaginatum; quia non eſſet ratio, cur magis efficeret hoc imaginatum, quàm illud; vnaquæque enim res poteſt eſſe æquè imaginata: Sed phantaſia poteſt varia imaginari: poteſt imaginari accidentia & qualitates: poteſt imaginari ſubſtantias, vt piſcem, canem, lapidem; & inter accidentia poteſt imaginari colorem, ſaporem, odorem, ſonum, venenoſitatem, leuitatem, grauitatem, perſpicuitatem, & infinitas proprietates; vt trahendi ferrum, &c. itaque poſſet illa omnia in fœtu producere, & poſſet loco figuræ humanæ producere piſcem, canem, lapidem, &c. At talia per virtutem imaginationis non producuntur. Ergo phantaſia per ſe, & conſequenter per nudum ſuum actum imaginandi nihil producit.

CONCLVSIO XLII. Phantaſia non poteſt etiam fœtum effectiuè immutare per ſuam Speciem phantaſticam: id eſt, Species phantaſtica etiam per ſe non eſt effectiua, nec vllius qualitatis realis in fœtu productiua.

Hæc concluſio eſt contrà omnes illos authores ſuperiùs nominatos, & præcipuè contra D. Auguſtinum. Et probatur. Primò per concluſionem communem 25. in qua dicitur, nullam ſpeciem eſſe actiuam vllius alterius operationis, quàm mouendi potentiam, & ei obiectum ſuum repræſentandi & nullius alterius realis actionis.

Probatur ſecundò, argumentis ipſam fœtus mutationem peculiariter concernentibus, hoc modo. Si ſpecies per naturalem ſuam virtutem eſſet realis qualitatis effectiua, omnis ſpecies fortiter concepta in phantaſia

matris

ſemper eſſet immutatiua fœtus: quod enim ſecundùm ſuam virtutem naturalem habet poteſtatem per ſe aliquid efficiendi, id nullo poſito impedimento illud ſemper efficit. At certum eſt plurimas mulieres tempore prægnationis ſæpè de varijs rebus habere intenſiſsimas imagininationes, quæ tamen non producunt fœtus ſignatos; nequidem melancholicas, quarum tamen imaginationes ſunt fortiſsimæ. Ergo.

Tertiò. Si ſpecies haberet per ſe vim producendi in fœtu qualitatem talem, qualis ipſa eſt intentionaliter; vel illam, cuius ipſa eſt ſpecies; vel illius rei effectum; omnis ſpecies eſſet productiua ſui obiecti, vel effectus ſui obiecti: tam enim vna ſpecies eſt efficax producere ſuum obiectum, ſeu ſuam qualitatem realem, cuius ipſa eſt imago, quàm alia ſuam: Sed non habet; quia, ſi haberet, cum in phantaſia infinitarum rerum ſpecies concipiantur, ſequeretur quòd infinitæ notæ & accidentia in fœtu poſſent produci: hoc non fit. Ergo.

Quartò. Si ſpecies eſſent per ſe effectiuæ illarum notarum & accidentium, quæ aliquandò apparent in fœtu, ſpecies deberent eaſdem qualitates, & eadem accidentia producere in corpore proprio in omnibus partibus intermedijs quæ ſunt à cerebro matris vſque ad fœtum; Sed non producunt. Nam cum in fœtu eſt mutatus color, aut figura, aut quantitas, aut ſitus membrorum, ille color non eſt etiam mutatus in proprio corpore imaginantis, nec quantitas aut figura, aut ſitus partium ſunt mutati. Maior propoſitio probatur: quia agens naturale agit in omne ſuſceptiuum ſuæ actionis indifferenter: at partes intermediæ proprij corporis ſunt tam benè receptiuæ figuræ, coloris, quantitatis, ſitus, quàm fœtus. Imò agens naturale magis agit in propinquum, quàm remotum. Quare magis deberet agere in partes omnes intermedias proprij corporis, quàm in partes fœtus.

Quintò. Species externę ſeu ſpecies in aëre non ſunt productiuæ alicuius realis qualitatis. Ergò nec quæ ſunt in anima. Dicet fortè aliquis non ſequi; & eſſe diuerſitatem ex eo, quòd illæ non poſsint agere, niſi in virtute propria; quæ verò ſunt in anima, poſſunt agere in virtute

tute animæ. At contrà. Quia, si mulier fuerit imaginata diabolum, continget fœtum nasci cum cauda, vel vngulis, vel eminentijs in capite instar cornuum, vel pilis, vel varijs coloribus repræsentantibus diabolum, secundum nostrum modum concipiendi eum. Vel si mulier fuerit perterrita à rana, simia, glire; continget fœtum signari ad similitudinem ranæ, simiæ, gliris. At anima nostra non habet potentiam generandi ranam, simiam, aut accidentia earum; nec habet ordinem vllum ad illa animalia, aut figuram eorum. Ergo non potest attollere actiuitatem specierum ad similitudines illorum animalium inducendas. Ergo species in virtute animæ non possunt similium figurarum aut accidentium esse productiuæ.

Sextò. Si species vim effectiuam haberent alicuius qualitatis producendæ, non haberent alterius, quàm talis à qua deriuantur, & cuius sunt imago; ei enim sunt similes, & ad eam determinantur, ab eaque habent omne suum esse: Sed in fœtu sæpè producuntur accidentia alterius generis, quàm sunt species imaginatæ. Ergo illa à speciebus effectiuè non producuntur, sed necessariò debent produci alia ratione. Subsumptum probatur Exemplis. Si contingeret mulierem grauidam terreri à carbone ignito desuper ex improuiso super manus eius cadente, & ipsa terreretur, & fœtus signaretur; vt contingere potest: posset fieri, quòd talis fœtus haberet cicatricem in manu, vel foramen, vel extans tuberculum, vel maculam nigram aut rubram. At species quæ fuit in sensu & imaginatione, & quam terror fuit secutus, non fuit species cicatricis, aut tumoris, aut foraminis, aut coloris: sed fuit species intensissimi caloris, & species luminis. Ergo illa effectiuè non potuit illa accidentia inducere; sed quando aliqua producere debuisset, debuisset potiùs produxisse summum calorem, lumen aut perspicuitatem. Sequela probatur. Quia species quæ ab illo carbone fuerunt perceptæ & terrorem incusserunt, fuerunt species illorum accidentium, & habuerunt similitudinem cum illis, & non fuerunt species cicatricis, tumoris, foraminis, &c nec cum his similitudinem habuerunt. Cum mulier appetens morum

rum denegatum, signat fœtum; contingere potest fœtum signari in aliqua parte macula aliqua rubra, aut tuberculo rubro; vt patet in exemplo 20 At in imaginatione mulieris tum maximè fuit species saporis mori, & non species coloris seu rubedinis eius. Nam sapor mori peperit desiderium in animo mulieris, non color. Ergò si species per se esset productiua qualitatum in fœtu, illa species saporis mori debuisset in aliqua parte corporis produxisse saporem mori, & non colorem. Ergo cum id non fecerit, species non fuit per se talis notæ causa effectiua.

Septimò. Vnum non est natum facere nisi vnum; & idem manens idem natum est semper facere idem, vt inquiunt Philosophi: itaque si species essent alicuius qualitatis, aut notæ effectiuæ, eædem species deberent semper esse effectiuæ earundem notarum; sed non sunt, quia contingit sæpè mulieres eadem specie affectas, & eandem rem desiderantes diuersas producere prolium signaturas. Ergo species per se non efficiunt illas, sed alia causa. Assumptum probatur Exemplis. Nam, si contingat duas desiderare cerasa negata: poterit esse quòd vna inducet in fœtum tantùm maculam rubram: alia particulam carneam cerasum referentem: tertia fœtum habentem proprietatem cerasa vel odiendi, vel appetendi: imò quarta propter morsum negatum in exemplo 16. causauit mortem suæ prolis. Denique si vna mulier terreatur à fele ex improuiso insiliente, contingere potest, quòd eius fœtus habebit faciem figura felis; sicuti est in exemplo 8. eius quæ terrebatur à marito, & in exemplo 27. gallinæ, quæ terrebatur ab accipitre; in exemplo 19. mulieris quæ terrebatur à rana. Si secunda etiam terreatur à fele; eodem modo contingere potest, quòd illius fœtus non habebit, nisi cicatrices in illo loco, in quem contra matrem felis insilijt, tanquam vestigia pedum eius; vt aliquibus audiui euenisse: Si tertia; contingere poterit, quòd eius fœtus nascetur pilosus, sicuti felis; vt est in exemplo 7. & 24. Si quarta, poterit fieri, quòd eius fœtus nascetur cum odio naturali felium, vt est in exemplo 17. Si quinta; poterit fieri, quòd eius fœtus totius corporis conforma-

tionem habebit aliquo modo ad similitudinem quadrupedis seu felis comparatam; vt patet in exemplis 8. 9. & 11. fœtus toto corpore ad similitudinem diaboli conformati. Hi effectus tam diuersi non possunt eidem speciei per se ascribi, quia sic vna & eadem species posset producere figuram, colorem, occultas proprietates, substantiam corpoream: res nempè diuersissimas, quod est impossibile. Ergo.

Octauò. Figuræ, numeri, quantitatis, situs, nullæ sunt propriæ species: nam sunt sensibilia communia, quę non habent propriam speciem, vt dicunt Philosophi; sed cognoscuntur solùm per quendam modum, quem speciei propriæ superaddunt: sed in fœtu mutantur sæpè partium figura, numerus, quantitas, situs. Ergò non mutantur à speciebus figuræ, numeri, &c. quia earum nullæ species sunt. Denique, etiamsi illa accidentia haberent propriam speciem, tamen illæ species non possent esse productiuæ similis accidentis realis, quia illa ipsamet accidentia non sunt actiua, nec productiua sui similis. Ergo multò minùs species eorum: cum sint minoris entitatis. Quod in fœtu illa accidentia mutentur, patet exemplis. Nam mulier perterrita à diabolo, simia, rana; producit fœtum habentem similitudinem diaboli, simiæ, ranæ; vt est in exemplis 8. 9. 11. 19. 23. & gallina ab accipitre perterrita producit pullum similem accipitri, vt est in exemplo 27. ergo mutatur Figura. Si aliqua terreatur à monstro habente quatuor crura; est possibile, vt producat fœtum habentem quatuor crura. Ergo mutatur Numerus. Quædam territa ab imagine, in qua depictus erat puer Hydrocephalus, peperit fœtum cum magno capite; vt est in exemplo 15. ergo exprimitur Quantitas. Alia fuit territa à marito minitante eius capiti gladio stricto, & peperit fœtum cum vulnere in capite; vt est in exemplo decimoquarto, quod refertur ad partium Situm. Ergo potest permutari Situs. Nec valet dicere, quòd figura, quantitas, numerus, superaddant modum speciebus proprijs, & ratione illius modi possint efficere similem in fœtu figuram, quantitatem, numerum, &c. quia sic saltem non possent

possent illa efficere, nisi facta prius mutatione in sensibili proprio: at sæpè in fœtu solùm mutatur figura, quantitas, numerus, &c. nulla facta circa sensibile proprium mutatione. Ergò. Subsumptum probatur. Quia quæ mulier terrebatur à simia, rana, &c. producebat quidem in fœtu figuram & similitudinem simiæ & ranæ, sed tamen non colorem earum.

Nonò. Substantiæ non cadunt in phantasiam, sed tantùm accidentia; solus verò intellectus substantias percipit. Ergò species phantasticæ tantùm sunt species accidentium. Ergò tantùm etiam possunt producere accidentia, & non substantias: atqui in fœtu sæpè producuntur substantiæ, id est, res nouæ forma & materia constantes; vt tumores carnosi diuersicolores in exemplo decimo octauo; eminentiæ instar cornuum in exemplo nono & duodecimo; fragra carnea in exemplo vigesimo; pili in exemplo quinto, &c. Ergò species phantasticæ effectiuè non producunt eas. Nec valet dicere, quòd species non producant materiam & formam; sed materiam idoneam ex corpore seligant, & moueant eam ad locum determinatum, & in eam imprimant accidentia rerum imaginatarum: quia imprimis hoc esset dicere species cognoscere ex qua materia debeant tales substantiæ fieri, & vbinam illa materia in corpore fœtus, vel matris contineatur, & quò, & per quas vias duci debeat, & in summa species habere intellectum. Secundò, quia sic species haberent vim, & per se mouendi humores determinatos ad loca determinata, & eos alterandi: adeòque maiorem vim quàm anima in humores sibi subiectos; imò maiorem vim, quàm ipsæ intelligentiæ, quæ mouent quidem, sed non possunt alterare: hæ verò vtrumque facerent. Tertiò. Sequeretur species habere vim conformandi; quia tales substantias, vt cornua, vngues, carnea fragra efformare, est actus conformatricis; sicque sequeretur species, quæ minimæ sunt entitatis, esse tam efficaces & nobiles, quàm ipsa facultas conformatrix, quæ à Philosophis diuinissima fuit appellata, & supernis intelligentijs ascripta vel comparata.

CONCLVSIO XLIII. Phantasia mediantibus

tibus animi Pasſionibus & humorũ, & ſpirituum motu poteſt aliquas circa fœtum facere mutationes.

Hæc concluſio patet ex concluſione 31. & 32. Dico autem aliquas: quia non poteſt facere omnes. Multæ enim à phantaſia in fœtu contingunt ſignaturæ, quæ non poſſunt animi paſsionibus, aut inde ſequenti ſpirituum & humorum motui aſcribi. Pro cuius intelligentia eſt notandum; læſiones & permutationes, quæ circa fœtum contingunt, eſſe duplices; aliæ ſunt communes, aliæ particulares & determinatæ. Communes, vt abortus, mors ipſius fœtus, morbi aliqui interni, externæ etiam deformitates aliquæ; vt confuſæ & indiſtinctæ maculæ nullam rem diſtinctè referentes; certa etiam vitia conformationis, vt nimia vnius partis magnitudo aut paruitas; alicuius in numero defectus vel exuperantia; excreſcentia aliqua carnoſa, rudis & informis, nulli rei prçcisè ſimilis; partis alicuius curuitas vel tranſpoſitio, &c. Peculiares ſeu determinatæ notæ ſeu deformitates ſunt; quæ peculiarem & determinatam aliquam habent figuram, colorem, ſitum, magnitudinem, materiam; vel cum aliqua re externa habent ſimilitudinem, aut rem aliquam externam, vt fructum aut animal, aut aliud quippiam præcisè referunt. Tales ſunt, faciei figura, quæ notabiliter reprçſentet ranam, vel ſimiam, vel auem: vel particula aliqua carnis adnata, quæ lacertam vel verum ceraſum repreſentet: vel talis macula, quæ aut colore determinato, aut pilis innaſcentibus referat, vel gallum gallinaceum, vel morum, vel glirem, vel vulnus aliquod, &c. Vtræque iſtæ notæ vel ſunt præimaginatæ; ſic, quòd tempore prægnationis mater præcisè habuerit phantaſiam de ijs, vel de rebus, cum quibus illæ ſecundùm aliquid habent ſimilitudinem: vel non ſunt præimaginatæ, ſic quòd mater prçcisè de ijs non ſit imaginata. Præimaginatę ſunt, quando, verbi gratia, mater anteà fuiſſet à lupo deterrita, & poſteà in fœtu apparerent, vel facies ſimilis lupo, vel cutis tota hirſuta inſtar lupi, vel pedes ſicut vngulæ luporum, vel cicatrices in cute ſicut veſtigia vngularum lupi, &c. Non præimaginatæ; quando, verbi gratia, mater à lupo valdè deterrita fuiſſet, & in fœtu appa-

appareret summus pallor vultus, vel fieret febris, vel fœtus nasceretur cum quatuor manibus, vel cum vno crure, vel esset semigeminus: quæ omnia propter animi passiones phantasiam sequentes contingere possunt. Tales enim læsiones & notæ non sunt præimaginatæ. Quia, quando mater terrebatur à lupo, non habuit illas species seu notas in phantasia: neque enim tum cogitauit, aut de febre fœtus, aut de pallore vultus eius, aut pluralitate manuum, aut vnitate cruris, aut de aliquo, quod cum illis similitudinem habeat: sed de lupo, de morte, de morsibus, &c. Communes illæ notæ possunt non tantùm à phantasia fieri, sed etiam ab alijs causis; nempè illis omnibus, quæ inter causas monstrorum referuntur. Sæpè enim ab alijs causis tales notæ contingunt, etiamsi nulla de ijs accesserit imaginatio. Peculiares & determinatæ notæ, & quæ assimilantur rebus aliquibus externis, plerumque nō fiunt nisi à phantasia. Interim vtræque possunt à phantasia fieri, pariter & imaginatæ, & non imaginatæ. De imaginatis est manifestum. Nam si, verbi gratia, mulier tempore prægnationis fortiter fuerit imaginata cerasa, & ea ardenter expetiuerit; manifestum est, quòd cerasorum aliqua similitudo in fœtu non rarò exprimatur. Et sic de alijs. Fiunt etiam non imaginatæ. Nam si, verbi gratia, mulier à lupo perterrita fuerit; subsequente motu humorum & spirituum in corpore fœtus, potest in eo fieri febris, vultus pallor perpetuus; & mediante motu humorum & spirituum in corpore matris; sanguine materno seu alimentario, & spiritibus ab vtero & fœtu retractis, & fœtu sic alimento destituto; potest fieri alicuius partis defectus, vel nimia paruitas; illius nimirum, à qua tumultuario illo motu alimentum maximè retrocesserit: vel semine & sanguine distractis, & diuisis potest fœtus fieri vel semigeminus, vel cum quatuor manibus, vel sex digitis, &c. Pariter, si mulier fuerit alicuius rei, vt fragri aut cerasi desiderio summè affecta, fieri potest, vt illo affectu motis humoribus, sanguis impetu ad vterum feratur, & illo impetuoso incursu causa fit vt vna pars, in quam maximè irruerit, fiat vel prægrandis, si adhuc illum formatrix facultas

regere potuerit; vel remaneat informis, si ab illo fuerit victa & oppressa: vel fieri potest, vt cutis corporis alicubi euadat rubicunda: sanguinis portione in habitum irruente. Illæ notæ non fuerunt tunc imaginatæ: quia tunc tantùm in imaginatione fuit cerasum, seu colores eius; & non membri alicuius deformitas aut vitium: & tamen à phantasia causantur.

His positis dico. Phantasiam, notas, læsiones & effectus Communes posse causare in fœtu, per animi Passiones & humorum, & spirituum motum: at notas Peculiares requirentes determinatum colorem, situm, figuram & materiam: & notas Imaginatas seu notas respondentes rebus imaginatis, & determinatas secundum species in phantasia receptas; non posse facere solùm, & per se mediantibus animi passionibus & humorum, & spirituum motu; sed necessariò insuper alia ratione. Hanc posteriorem partem: scilicet quòd peculiares notas seu notas præimaginatas non possit facere per animi passiones, proxima conclusione ostendetur. Quod verò aliquas læsiones & permutationes, nempè communes iam dictas per eas efficere possit; quod est in conclusione, sic declaratur. Proprius & perpetuus effectus passionum animi est, mediante motu cordis humores corporis & spiritus agitare, vt est manifestum: sanguis & spiritus materni moti, possunt vel impetu, vel nimia quantitate ad vterum & fœtum ferri, vel ab eo auocari: per vtramque actionem necessariò debet fœtus alterari; imò alterari & affici varijs modis. Ergò per illas potest phantasia fœtum immutare. Porrò, quia corpus fœtus est contiguum corpori matris, & humores, & spiritus fœtus, sunt humores & spiritus matris, & à matre deriuantur, & cum matris humoribus sunt continui: ideò per sympathiam, quæ est illorum corporum inter se, necessum est, vt cum humores matris agitantur, etiam agitentur humores & spiritus fœtus: At illis motis & agitatis, necessarium est, vt tenerum fœtus corpus varijs permutationibus afficiatur. Ergo animi passiones & consequenter phantasia mediantibus illis, potest illud varijs modis permutare.

Dico

Dico ergo imprimis, quòd hac ratione posit causare abortum: facultate vteri expulsiua propter corporis turbationem irritata.

Secundò. Potest causare mortem fœtus & varios morbos internos; idque varijs modis. Primò, quatenùs ab illis passionibus potest causari morbus in corpore matris, qui propter vicinitatem communicetur corpori fœtus; vt febris & alij morbi: matre enim ægrotante non potest fœtus benè valere. Secundò, quatenus per illas animi passiones sanguis, spiritus, & calor matris ab vtero & fœtu sursùm retrahuntur, vel è contrà nimis confertim ad eum mittuntur. Exinde enim fœtus alimento & calore destitutus, refrigeratur, contabescit & moritur: ex hoc in febrem incidit, aut facultas eius vitalis suffocatur. Tertiò; quatenus ex illo motu, potest mensium profluuium matri oboriri, vnde fœtus languet, exit vel perit. Quartò; quatenus praui & corrupti matris humores motu illo fluctuantes, versùs vterum transmitti possunt: à quibus fœtus afficitur. Quintò; quatenùs humoribus matris motis etiam mouentur humores fœtus. Ex eorum enim inordinato motu varia mala contingere possunt; nempe, vel teneriorum arteriarum ruptio, hæmorrhagia, vel febris aliqua, vel obstructiones, vel apostemata, &c. Sicuti enim illa in adultis ab agitatis humoribus fieri possunt, ita multo magis in tenero fœtu. Illa motione humorum insuper actiones fœtus interpellantur, & præcipuè facultas conformatrix: ex quo plurimę monstrosæ contingere possunt deformitates.

Tertiò. Potest etiam causare morbos externos, deformitates, maculas, notas, & varia vitia conformationis. Eadem ratione fieri potest, vt vna pars fiat longè maior alterâ, & proportionem naturalem excedat: quatenùs agitatis humoribus, fieri potest, vt plus alimenti ad vnam mittatur, quàm ad alteram. Fieri etiam potest, vt vna maneat informis, altera formata: quatenus propter humores magna copia in vnam impulsos, formatrix obruta, illic in suo opere impeditur; in altera verò non: vnde illam non format, vel deformat. Non aliter, ac si quis in vasis argillacei

vnum latus molem aliquam argillę inijceret: tum enim illud latus maneret informe, alterum verò esset formatum. Possunt etiam maculæ in fœtum induci: sanguine, vel bile, vel melancholia in aliquam partem externam motu illo decumbentibus; qui in partis alimentum transeuntes, cutem simili colore inficiant: vel prauis aliquibus è corpore matris humoribus ad fœtum transmissis; qui partem, quam alunt, prauo colore tingant. Potest etiam fieri, vt fœtus aliqua parte mutilus euadat; propter defectum, scilicet, alimenti: ipso, nempè, propter turbulentum humorum motum ad alias partes conuerso: sicuti & aliàs sine operatione imaginationis, propter alimenti defectum, monstra mutila nasci contingit.

Verùm hæ permutationes non sunt verę Signaturæ, sed potius monstrosæ deformitates: & non sunt notę peculiares, determinatę ad similitudinem rerum imaginatarum, sed fiunt à facultate conformatrice propter animi pasiones Ipsa; quę formatrix eas fortuitò facit, pro fortuito humorum in hanc vel illam partem incursu: & non prout modo quodam particulari secundùm species in phantasia receptas determinatur. Ex quo patet, istiusmodi permutationes, quę fiunt in fœtu mediantibus animi pasionibus, verè & formaliter non causari à Phantasia, sed solummodò & propriè ab ipsis animi Pasionibus: & proindè non debere phantasię ascribi, sed illis. Phantasia enim ad eas verè & effectiuè non concurrit: sed totaliter fiunt à virtute animi pasionum: & ita fiunt, sicuti pasiones ex natura sua eas facere natę sunt: & propter hanc vel illam, huius vel illius rei imaginationem, non fiunt aliter atque aliter. Atque adeò phantasia non aliter concurrit, quàm quatenùs excitat in actum ipsam appetitiuam, quę verè & efficienter eas causat: etsi tamen non immediatè, sed mediante potentia motiua cordis & aliorum membrorum. Quandò illę permutationes seu notę ita fiunt, vt varientur & determinentur secundùm hoc, quòd est imaginatum: vt quando, verbi gratia, est imaginatum monstrum habens quatuor manus, & nascitur fœtus cum pluribus manibus: aut est imaginatum monstrum carens

rens vno pede; & fœtus nascitur altero pede destitutus: aut est imaginatum cerasum; & posteà apparet in fœtu aliqua nota habens similitudinem cerasi: tum ad illas phantasia propriè concurrit: illas, nimirum, determinando, vt fiant alię atque alię; secundùm hoc, quod est imaginatum. Et meritò tales Phantasię ascribuntur Sed cum phantasia non aliud facit, quàm excitare animi pasiones: animi verò pasiones tum vlteriùs mera virtute propria causant eiusmodi perturbationes, & tales quales ipsę ex natura sua natę sunt facere; sic quod, siue hoc, siue illud sit imaginatum; siue leo, siue lupus, siue serpens, siue gladius, siue vulnus, siue mors, siue fractura; siue in hac, siue in illa parte; per hoc lęsio & signatura non sit alia atque alia; & in nullo determinata ad hoc, quod fuit in imaginatione; tum verè talis effectus non pertinet ad Phantasiam, vt propriam causam, sed solummodò ad animi Pasiones.

CONCLVSIO XLIV. Notas & signaturas peculiares seu Signaturas Imaginatas, id est, rebus in phantasia pręconceptis assimilatas, non potest phantasia ędere mediãtibus Animi pasionibus, & humorum, & spirituum motu; sed necessariò alio modo.

Hęc conclusio, vt dixi suprà, est contrà D. Thomam part. 1. quęst. 110. art. 2. resp. ad 1. & quęstione 117. & part. 3. quęst. 13. art. 3. ad tertium, & 3. contra gentes cap. 103. vbi dicit. animam & phantasiam non posse mouere corpus, nisi mediantibus animi pasionibus, & humorum, & spirituum motu: & nuspiam agnoscit (quod sciam) alium modum, quo posit corpus seu proprium, seu fœtum immutare. Pro quo est notandum: quòd non negem, quin ad eiusmodi determinatas & particulares signaturas concurrant animi pasiones: docet enim experientia phantasiam raró signare, cum est simplex; sed solummodò quando subito timore aut desiderio est comitata sed dico illas animi pasiones mediante motu humorum per se & effectiuè illas non facere; seu dico humores ab animi pasionibus motos sua illo motu, ac in fœtum fortuito & confuso incursu, illas per se immediatè & effectiuè non facere, sed solùm concurrere, vt causam sine qua non: proximam verò

& effectiuam causam esse aliam. Hanc conclusionem etiam tenent Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæst. 30. art. 2. vbi contra D. Thomam dicunt impossibile esse dare rationem variarum notarum, quæ in fœtu contingunt; tenendo phantasiam corpora non aliter, quàm per animi passiones immutare.

Probatur primò. Proprius, per se & proximus effectus animi passionum est mouere humores & spiritus, tum propij corporis, tum etiam fœtus; non, determinatè hos vel illos, sed omnes simul; id est, totam massam sanguineam simul & motu quodam confuso ad intrà, & extrà, sursùm & deorsùm: At tali confuso motu non possunt peculiares & determinatæ notæ certo colore, figura, materia, quantitate, & in certo situ corporis nascentis produci. Ergò phantasia per animi passiones illas non producit.

Probatur secundò. Contingunt in fœtu plurimæ notæ peculiares & determinatæ, habentes determinatam figuram, colorem, situm, quantitatem, materiam; quæ non possunt fieri, nisi à determinata actione facultatis conformatricis: atqui passiones animi non conformant (etenim appetitus non est facultas conformatrix) neque etiam conformatricem possunt determinare. Ergò non contingunt per eas. Quod animi passiones non possint facultatem conformatricem determinare, est manifestum. Nam per quid determinarent? non per species; quia non habent, nam appetitus non est cognoscitiuus; non seipsis, quia eandem passionem, verbi gratia, terrorem; sequuntur notæ diuersæ; vnum autem non potest determinare ad diuersa: non per motum humorum & spirituum; quia ille est confusus, ergo. Denique; quia, quid desiderium, vel terror, vel motus humorum habent commune cum figura, colore, quantitate, situ: & cum figura simiæ, cum colore cerasi, &c. vt possint notas secundum illa determinare?

Tertiò. Si imaginatio signaret per animi passiones; imaginatio de diuersissimis rebus deberet signare eodem modo; at non signat eodem modo, sed diuersissimis, ergo. Maior probatur. Quia de diuersissimis rebus imaginatio sæpè mouet eandem passionem. Sic de qua-

cumque re desiderabili sit imaginatio, oritur semper idē specie desiderium: & de quacūque re terribili sit imaginatio, semper oritur idem specie terror. Sic siue terrear à leone, siue à tigride, siue à diabolo, siue ab hoste, idē est specie terror, secūdùm magis & minùs differens. At eadem specie passio eodē modo afficit cor, & ferè eundem inducit humorū & spirituum motū. Nam in omni timore semper calor & spiritus feruntur à circumferentia ad centrum, & in omni gaudio semper à centro ad circumferentiam: manente autē eodem humorum & spirituū motu, idem deberet sequi effectus, & eadem fœtus permutatio. Ergo deberet semper oriri in fœtu eadem signatura. Vnde, siue mulier terreretur à mure, siue à simia, siue à gladio, siue à viso vulnere; semper deberet fœtus eodem modo signari. Atqui contrarium docet experientia. Nam, quæ terretur à simia, signabit fœtum aliqua similitudine simiæ, quæ à glire, aliqua similitudine gliris, vt pilis, &c. quæ à vulnere aut gladio, aliqua similitudine vulneris, vt cicatrice, macula, sanguinea, &c. Ergo.

Quartò. Si imaginatio signaret per animi passiones, contrariæ passiones deberent signare contrario modo: at experientia docet sæpè non ita signare, sed eodem. Ergò. Etenim desiderium & terror, quæ sunt contrariæ passiones (cum vna consistat in prosecutione, altera in fuga;) sæpè signant eodem modo. Nam si vna mulier inspexerit pulchram picturam desiderio habendi prolē similem ei, fiet vt prolem producat similem: vt est in exemplo 1. & 2. E contrà, si alia inspexerit picturam vrsi cum terrore quodam; fieri potest, vt etiam producat fœtum similem ei; vt est in exemplo 7. Ergo vtraque passio causabit eandem signaturam; nempe, similitudinem cum pictura inspecta. Probatur clariùs alio exemplo. Si aliqua habuerit simiam & eam valdè amauerit, & cum ea luserit, & ea delectata fuerit; fieri potest, vt producat prolem habentem similitudinem aliquam cum illa; vt patet in exemplo 23. si verò alia è contrà à simia deterrita fuerit; fieri poterit, quòd etiam producet fœtum cum eadem similitudinē habentem; vt est in exemplo 7. & in ēxēplo 27. &c. in quibus per terrorē in fœtu

fuit

fuit expressa figura animalis, de quo terror fuit. Pariter; si mulier desiderauerit comedere morum & non habuerit; fieri poterit, quòd fœtus erit signatus similitudine mori, e contrà, si alia à moro in faciem ex improuiso iniecto fuerit perculsa, fieri poterit, quòd etiam in eius fœtu figura mori expressa relucebit. Ergò contrariæ passiones easdem inducunt signaturas.

Quintò. Cum producitur fœtus habens similitudinem in figura cum re imaginata: vt, cum producitur fœtus similis lineamentis & figura faciei, viro aut picturæ, simiæ, aut cani, de quibus mater est imaginata; quomodò animi passiones possunt esse causa talis similitudinis in figura? aut quomodo confusus ille motus humorum & spirituum ad extrà & intrà potest esse causa figuræ, & accidentium illius rei imaginatæ? Motus ille humorum est calefactiuus, vel frigefactiuus, adducendo vel amouendo humores calidos vel frigidos: at quomodò potest esse factiuus figuræ in aliqua parte? & quidem figuræ imaginatæ? Quod certè nec animi passiones, nec motus humorum possint figuram immutare, fatetur D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. vbi, cum dixisset phantasiam mediantibus animi passionibus, & humorum, & spirituum motu, corpora permutare; subiungit, ideò corpus obedire forti imaginationi, quoad calorem & frigus, & alia consequentia: sed aliæ, inquit, dispositiones corporis, quæ non habent ordinem naturalē ad imaginationem, non possunt, inquit, transmutari ab ea, quantumcumque sit fortis: puta, inquit, figura manus vel pedis, vel aliquid simile.

Sextò. Cum mater territa à vulnere, quod vidit in facie alicuius hominis læsi, producit fœtum cum rubra cicatrice in facie: aut deterrita à marito iracundo, ictum gladij minitante, producit fœtum cum vulnere vero in capite, vt est in exemplo 14. quomodo possunt animi passiones esse causa talis notæ? Fateor equidem eas, motu humorum, posse esse causam, vt aliqui humores erumpant in pueri cutem, & ibi maculas faciant, vt suprà est ostensum: sed tales maculæ non possunt esse in determinata parte, cum determinato colore, cum determi-

terminata figura; sed tantum fortuitæ; pro fortuito humoris, huius vel illius, in hanc vel illam partem, hac vel illa quantitate, expulsu. At quomodò possunt esse causa maculæ determinati coloris, existentis præcisè in capite, figuræ oblongę instar vulneris, secundùm normam & dictamen pręgressę imaginationis? Motus enim ille humorum est confusus per totum, ad extrà vel intrà, non in determinatam partem; est totius massę sanguineæ, & non specialiter alicuius humoris solius; rubri, flaui aut nigri; est humoris multi, & non præcisè tantilli, qui paruulam notam facere posiit, solummodò magnitudine cicatricis: est humoris irrumpentis in cutem modo confuso, & non tali, vt rectè facere valeat vnam maculam oblongam instar vulneris, &c. Aut quomodò motus ille humorum erit causa veri vulneris in tali loco determinato?

Septimò. Cum mulier perterrita à mure producit in fœtu maculas consitas pilis nigris: vel perterrita ab homine habente formam diaboli, producit vngulas & cornua: aut perterrita à lacerta, producit fœtum habentem lacertam in pectore; quomodò animi pasiones, seu motus ille confusus humorum in venis & arterijs existentium possunt esse causa eorum? Quomodo motus ille generalis humorum est causa, vt quasi per electionem solæ fuligines vel humores pilis, aut cornibus generandis apti in determinatam corporis partem ferantur, & non sanguis aut bilis? &c. Quomodò ille confusus motus humorum impellit sanguinem in cutem tali quantitate & modo, vt præcisè fiat ex eo forma lacertæ? & non rotundæ alicuius molis: & tum præcisè formâ lacertę, & non cerasi, quandò de lacerta fuit terror & imaginatio; tum verò cerasi seu rotundi tuberculi & non lacertę, quando cogitatio fuit de ceraso, aut moro? Sunt equidem hæc opera facultatis conformatricis determinatè conformantis, secundùm dictamen & regulam pręgressæ imaginationis: quare non possunt per se animi pasionibus aut turbulento humorum & spirituum motui ascribi. Infinita alia argumenta ex particularibus notis in fœtu elucentibus possent desumi, quę breuitatis causa omitto.

CONCLVSIO XLV. Notas Peculiares & Imaginatas in fœtu causat phantasia Dirigendo potentiam Conformatricem.

Pro quo sciendum est, omnes deformitates, notas, & vitia conformationis, quæ in fœtu contingunt, effectiuè facere ipsam conformatricem. Quidquid enim in toto corpore conformatur, siue benè, siue malè: siue cum hac figura, siue cum illa: siue cum hoc colore, quãtitate, situ, seu cum aliis: totum facit conformatrix, non phantasia. Phantasia enim nihil conformat, nec est conformatrix; ipsa autem conformatrix est, quæ omnia conformat, tam ea quę malè, quàm quę benè sunt conformata. Verùm phantasia aliquandò seducit conformatricem à recta conformatione, quam secundum speciem & naturam seminis, in quo est, facere deberet: & determinat ad aliquid conformandum secundùm similitudinem sui, seu eius quod est imaginatum. Et sic causat eiusmodi notas determinatiuè: faciendo vt fiant tales vel tales. Et hac ratione meritô potest dici esse causa earum: & illarum quas facit hac ratione, longè aliter est causa, quàm illarum, quas facit mediantibus animi passionibus: Ad has enim verè nihil confert, nec eas facit, nec determinat; vt ostensum est: ad illas verò concurrit, determinando & causando, vt fiant hæ vel illæ; prout hoc vel illud est imaginatum: & sic meritò est causa illarum, harum non.

Probatur conclusio. Etenim ostensum est exemplis, & est communis opinio omnium hominum, phantasiam aliquas peculiares & determinatas notas in fœtu posse causare: illas non facit per se, seu nudum suum actum imaginationis: non etiam per species suas: non per animi passiones, vt de singulis est ostensum: & tamẽ facit, adeòq; facit aliquo modo: nullus modus potest excogitari, quo facere possit, præterquam in conclusione assignatus. Ergo facit illo. Confirmatur: Posita mutatione in effectu, necessariò debet præcessisse mutatio in causa proxima & synectica: istæ notæ sunt effectus conformatricis, & conformatrix est synectica causa illarum: nam sunt vitia conformationis. Ergo cum illæ eueniũt, necessariò debet conformatrix esse immutata. At à nullo

potest

poteſt immutari, niſi à phantaſia: quia phantaſiam ſequũtur eiuſmodi notæ, ergo ipſa eſt quæ immutat eam. Non poteſt immutare, niſi per modum dirigentis, ergo dirigit eã, & ad ſic vel ſic conformandum determinat.

Probatur ſecundò. Si tales notæ contingerent per animi paſsiones, & humorum, & ſpirituum motum, & non per operationem facultatis conformatricis ſic vel ſic directæ; poſſent tales notę etiam fieri in proprio corpore: At non fiunt: nunquam enim propter noſtram imaginationem in corpore noſtro fiunt vllæ notæ aut ſignaturæ: nunquam maculæ vllæ: nunquam membrorum figura, quantitas, ſitus, numerus permutantur: & quantumcumque mater imaginetur, nunquam illas notas proprio corpori imprimit, quas fœtui. Ergò veriſimile eſt hoc fieri propter conformatricem, quam phantaſia immutat & dirigit: quæ in fœtu eſt in actu ſuæ operationis; in matre verò & adultis iam ceſſauit. Quæ enim poſſet eſſe alia cauſa, cur illæ in fœtu ſeu homine fiente fierent, in adultis & iam factis non; ſi non eſſet ipſa conformatrix? Neque valet dicere, ideò hoc fieri, quia corpus fœtus eſt tenerum, molle & facilè receptiuum impreſsionis humorum & ſpirituum; corpus verò hominis iam facti & adulti, durum & minimè receptiuum earum: Primò, quia illa diuerſitas in duritie non eſt tanta, vt per illam vnum corpus valeat eas recipere, aliud non. Secundò, quia non ita humores & ſpiritus notas illas imprimunt in partes, ſicut ſigillum imprimit figuram in ceram; vel ſicuti ſubſtantia colorata in murum proiecta colorem imprimit in eum; ſed quatenùs humores in ratione alimenti ingrediuntur ſubſtantiam membrorum, & membra ad eorum ingreſſum dilatantur & recipiunt eos, & in ſe conuertunt & ſibi applicant: quæ receptio & dilatatio tam benè fit in adultis, quàm in tenero fœtu. Imo videtur quod talis impreſsio multo magis deberet fieri in proprium corpus, ſi fieret motu humorum; quàm in corpus fœtus: cum & motus ſit violentior in proprio corpore, quàm in corpore fœtus: & omnis actio & impreſsio fortiùs & efficaciùs fiat in propinquum, quàm in remotum. Verùm difficultas eſt,

QVÆSTIO XV.

Quomodo possit conformatricem dirigere?

CONCLVSIO XLVI. Dirigit conformatricem per species Exemplariter.

Hanc conclusionem videtur innuere Auicenna lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 6. loquens in hæc verba: (Et dixerunt quidam sapientum, & non sunt elongati à iudicio possibilitatis, quòd de causis assimilationis est illud, quod exemplificatur, cum est dispositio conceptionis in mente mulieris, aut viri ex forma humana exemplificatione firma.) Vbi per verbum (exemplificationis) manifestè videtur innuere, speciem rerum phantasia conceptam causare assimilationem fœtus, per hoc; quod per modum Exemplaris dirigat potentiam conformatricem.

D. Augustinus, etsi in alijs locis suprà commemoratis, videatur velle species assimilare fœtum effectiuè: tamen lib. 3. de Trinit. cap. 8. videtur clarè innuere eas id facere exemplariter & obiectiuè. Loquens enim de ouibus Iacob, sic inquit, (vt autem de varietate virgarum pecorum conceptorum color aliquid duceret, fecit hoc anima grauidæ pecudis per oculos affecta forinsecùs & interiùs pro suo modulo formandi regulam trahens. Vbi per verbum (regulę) videtur indicare, animam seu formatricem assimilare fœtum, regulatam & directam à speciebus oculo, & phantasia conceptis. Sicuti enim regula nō facit lineam, sed dirigit; ita phantasia & species phantastica non faciunt notas, & figuras, ac lineamenta fœtus, sed dirigunt.

Pro huius conclusionis intelligentia est sciendum: tres modos posse assignari, quibus dici possit hęc directio fieri: vel scilicet per imperium phantasię super conformatrice: vel per sympathiam singularem cum ea: vel per communicationem specierum. Per imperium vel sympathiam; dicendo, quòd phantasia habeat aliquod imperium politicum super conformatrice, vel aliquam talem sympathiam, per quorum alterum, quandò fortiter aliquid apprehendit, ita afficit conformatricem; vt debeat

debeat aliquo modo conformare secundùm hoc, quod ipsa apprehendit. Per communicationem specierum; dicendo, quod species phantasia perceptæ imprimantur spiritibus, & sanguini matris, & continuitate quadam etiam sanguini & spiritibus fœtus: & ibi per modum cuiusdam exemplaris disponant & dirigant conformatricem ad conformandum secundùm exemplificationem & determinationem earum. Verùm dico neutro priorum modorum dici posse illam directionem fieri: quapropter vt fiat tertio modo est necessum.

Nam imprimis non potest fieri per imperiū aliquod, quod phantasia habeat super conformatrice. Primò, quia, vt docet D. Thomas part. 1. quæst. 81. art. 4. Bartholo. Medina in 1. 2. q. 9. art. 1. conclus. 2 Fonseca to. 3. Met. lib. 9. c. 2. Conimbricenses 3. de anima cap. 13. quęstione prima, articulo tertio, & omnes alij, ipsamet voluntas, quæ alijs omnibus potentijs imperat, non habet imperium super potentijs vegetatiuis seu naturalibus. Ergo nec phantasia aut appetitus: At conformatrix est potentia vegetatiua. Ergo phantasia non habet imperium super ea. Hoc confirmatur Experientia. Etenim, quantumcumque quis velit, imaginetur aut appetat, vt facultas expultrix expellat humorem obstruentem; aut attractrix trahat alimētum in partes tabidas, aut concoctrix concoquat serosos & crudos humores in corpore abundantes, aut distributrix pellat humores huc vel illuc; nihil propterea plus minúsue fit: aut si aliqua in his propter illas contingit immutatio, illa tantùm contingit propter mutuam aliquam inter eas sympathiam, & non propter vllum vnius in alteram imperium aut dominium. Secundò. Si phantasia haberet imperium super conformatrice; signaturæ & notæ in fœtu quàm frequentissimè fierent: at fiunt rarissimè. Ergo.

Non potest etiam fieri per sympathiam aliquam naturalem inter eas. Nam etsi quidem non negem, quin inter phantasiam, appetitiuam, & potentias aliquas naturales, vt præcipuè inter motiuam cordis, intercedat satis magna sympathia: dico tamen, illam sympathiam non esse inter phantasiam & potentiam fœtum confor-

K mantem:

mantem: & vt esset, non posse esse tantam, quòd per eam conformatrix posset dirigi & determinari ad tam varios effectus producendos, quales producere experientia est manifestum.

Quod nulla posit esse inter illas sympathia, qua vna alteram sic dirigere & mouere posit, Probo. Quia fundamentum propter quod vna potentia alteram sic mouet, aut dirigit; excitat ad exercitium sui actus; vel determinat speciem eius; positum est in identitate radicis vtriusque: in eo scilicet, quòd vtraque in eadem anima sit radicata. Propter quam identitatem radicis fit, vt, quando anima per vnam potentiam exercuit vnam operationem, eadem per aliam exerceat aliam, ad priorem illam ordinem habentem. At quando potentiæ nō sunt in eadem anima radicatæ, non possunt se mutuò mouere. Ideò enim phantasia mea mouet appetitum meum, & non appetitum alterius hominis: & appetitus meus motiuam cordis mei, & non alterius hominis; quia phantasia mea, & appetitus, & motiua cordis mei in eadem anima sunt radicatæ; phantasia autem mea & appetitiua, & motiua alterius hominis in diuersis. At phantasia & appetitiua patris seu matris non sunt fundatæ in eadem anima cum conformatrice fœtus, ergo non possunt habere talem sympathiam, qua posint hanc dirigere & mouere. Minor probatur. Quia conformatrix, vel non est potentia animæ, cùm sit ab anima parentum separata, & in alio subiecto, nempè semine: vel est potentia animæ fœtus, sibiipsi domicilium architectantis: vt puto esse ipsissimam veritatem, quam nos in libro nostro de Hominis procreatione sumus declaraturi.

Secundò. Quia, etsi phantasia parentum cum conformatrice fœtus haberet aliquam sympathiam; tamen illa non posset esse tanta, quòd phantasia posset per eam determinare speciem actus conformatricis: sed solummodò tanta, quòd posset excitare eam ad exercitium sui actus: quomodo aliæ eiusdem animę potentię sympathiam habentes, solummodo se mutuo mouere aptæ sunt. At phantasia determinat conformatricem. Ergo non per talem sympathiam.

Tertiò,

Tertiò. Quando vna potentia dirigit & ſpecificat actum potentiæ alterius ſine oblatione ſpecierum, tunc non ſpecificat eam niſi determinato modo: naturales enim ſympathiæ ad aliquid vnum ſunt determinatę: at phantaſia variat & determinat actus conformatricis modis infinitis, ergo non per nudum imperium, aut aliquam ſympathiam: ſed neceſſariò per ſpecies determinantes eam, quæ pariter ſunt infinitæ. Quod phantaſia variet actus conformatricis modis infinitis, ſic probo. Aſpectu & imaginatione ſimiæ, producitur fœtus habens ſimilitudinem ſimiæ: imaginatione & terrore diaboli, producitur fœtus habens ſimilitudinem diaboli: terrore galli Indici, habens excreſcentias multas diuerſicolores, ſimilitudine illius: terrore accipitris, habens ſimilitudinem accipitris: terrore muris, habens pilos inſtar muris: lacertæ, habens in pectore carneam lacertam: ranæ, habens vultum ranalem: vt in exemplis concluſione 40. allatis eſt manifeſtum. At ſicut imaginatione illorum animalium, producuntur fœtus habentes ſimilitudinem eorum, ita pari ratione, imaginatione aliorum animalium, poſſunt fœtus produci habentes ſimilitudinem eorum. Non eſt enim ratio, cur imaginatione illorum magis poſsint produci fœtus cum ſignaturis eorum, quàm imaginatione horum cum ſignaturis horum: at animalia à quibus poſſunt matres ſic terreri, ſunt infinita. Ergo & ſignaturæ poſſunt eſſe infinitæ. Eodem modo aſpectu pulchræ picturæ producuntur fœtus pulchri: & aſpectu picturæ in qua eſt vrſus depictus, producitur fœtus ſimilitudine vrſi: in qua eſt æthiops depictus, ſimilitudine æthiopis: in qua homo piloſus, fœtus totus pilis coopertus: in qua eſt depictus homo cum magno capite, fœtus habens magnum caput ad ſimilitudinem illius. At qua ratione intuitu illarum imaginum potuerunt produci fœtus referentes notas, & ſimilitudinem earum, eadem intuitu aliarum multarum in quibus formæ terribiles ſunt depictę, poſſunt deinceps etiam produci fœtus referentes ſimilitudinem illarum. Pariter deſiderio ceraſi, vuæ, mori, ſignatur fœtus ſimilitudine eorum. Ergo eadem ratione deſiderio aliorum fructuum ſeu ciborum, poterit etiam

signari similitudine illorum. Et, vt vno verbo dicam: sicut terrore à re habente talem figuram, visum est fœtum produci, cum similitudine talis figuræ: & terrore à pictura cum magno capite produci fœtum cum similitudine in eadem quantitate: & terrore rei habentis partium numerum non naturalem, fœtum simili numeri vitio laborantem; eadem ratione, terrore vel desiderio aliarum rerum infinitarum, hanc vel illam figuram, quantitatem, numerum, situm partium habentium, potest fœtus eisdem figura, quantitate, numero, situ variari. Hi modi sunt infiniti. Ergo.

Quartò. Cum actus conformatricis assimilentur rebus imaginatis, & determinentur secundùm eas; quid potest esse causa talis præcisè determinationis ad eas, nisi ipsæ rerum species phantasia perceptæ? quæ dirigant & exemplariter moueant conformatricem ad simile ei conformandum, quod ipsæ indicant? Certè meo iudicio non videtur aliud quippiam esse imaginabile.

Verùm obijciet aliquis non parua ac leuia argumenta. Nulla potentia potest operari secundùm exemplar, nisi cognitiua: at conformatrix non est cognitiua, quia est potentia vegetatiua. Ergo non potest operari secundùm exemplar. Maior probatur. Etenim exemplar dirigit indicando & monstrando: at indicatio & monstratio non potest fieri nisi cognoscenti. Ergo. Confirmatur. Si conformatrix sit cæca, ergo non potest cognoscere colorem, qui à specie phantastica indicatur: non potest cognoscere figuram; & vnum ab alio distinguere: si non cognoscit, an indicetur color ruber, an niger, an figura simiæ, an vrsi, an accipitris; quomodo à desiderio cerasi, à terrore visi horrendi vulneris, potest in fœtu magis exprimere colorem rubrum, quàm nigrum? quomodo magis exprimit figuram simiæ, cum de simia fuit imaginatio, quàm vrsæ, quàm accipitris; & contrà, magis accipitris, quando fuit imaginatio de illo, quàm simiæ, aut alterius? Confirmatur secundò. Si species determinaret conformatricem, determinaret per suam rationem repræsentandi: sed nihil potest determinari per repræsentationem, nisi quod repræsentationem cognoscit: conformatrix repræsentationem non cognoscit.

Ergò

Ergò non poteſt per ſpecies determinari.

Secundò. Si ſpecies determinaret conformatricem, ſpecies deberet recipi in potentia conformatrice; potentiæ enim determinantur ad hunc vel illum actum per receptionem ſpeciei in ſe: atqui ſpecies phantaſticæ non poſſunt recipi in potentia conformatrice. Ergo. Minor probatur. Species ſunt medium cognitionis, & habent eſſe repræſentatiuum, & tales non poſſunt recipi, niſi in potentia ſibi proportionata, nempè cognoſcitiua, talis non eſt conformatrix. Ergo. Si enim in aliam reciperentur, iam exirent extra propriam potentiam, quod Philoſophi dicunt fieri non poſſe. Confirmatur. Species phantaſticæ ſunt in anima matris: at conformatrix non eſt in anima matris; ſed vel eſt in anima fœtus, vel non eſt potentia animæ, vt dixi, ſed virtus quædam à parentibus deciſa: ſaltem eſt ſeparata ab anima parentũ, quia eſt in alio ſubiecto. Ergo ſpecies non poſſunt conformatrici communicari, & in eam recipi. Patet ſequela. Quia ſic migrarent de ſubiecto in ſubiectum, & ſic ſequeretur, quod ſpecies ab vna anima poſſent tranſire in aliam, & ab vna potentia in aliã; & conſequenter, quòd vnus homo poſſet communicare ſpecies ſuas alteri homini, & imprimere eas in animam alterius, & ſic alteri conceptus ſuos communicare, & alterius cognoſcere, ſine ſignis vllis aut loquela. Hoc eſt abſurdum, & contra experientiam. Ergo.

Tertiò. Quod operatur ad exemplar, & præcipuè operatione difficili, ſeu ad exemplar difficilis imitationis, & operatione longę durationis; illud videtur neceſſariò continua ſui exemplaris præſentia opus habere; alioqui videtur, quòd nõ poſſet illud imitari: at conformatio ad ſimilitudinẽ rei externæ, ad quam formatrix non habet ordinem, vt vrſi, diaboli, ſimiæ, &c. eſt operatio difficilis, & diuturnæ durationis quia illa conformatio durat multis menſibus. Ergo, ſi fieret ſecundùm exẽplar, deberet formatrix illud exẽplar cõtinuò ſibi pręſens habere: At nõ poteſt ſemper habere: quia ſpecies ſubitò euaneſcunt: imò ſcribũt aliqui, mulieres aliquas produxiſſe aliquando fœtus ſignatos, quę rerũ quas phantaſia cogitauerant, non habebant memoriã, nec eas multũ cogita-

 tione

tione reuoluerant. Ergo. Confirmatur. Exacta confor-matio partium externarum fit valdè serò, & videtur demùm fieri sub postremos menses: at phantasia concepta etiam in coitu fœtum signat. Ergo non ratione speciei phantasticæ conformatricem dirigentis, sed alio modo. Sequela probatur: quia species illa in coitu concepta iam euanuit, antequàm peruentum sit ad vltimos illos menses, quibus formatrix incipit secundùm eam conformare. Ergo non potest eam dirigere. Confirmatur secundò. Si species sic dirigerent conformatricem exemplariter, species quæ sunt fortiores, haberent vim maiorem eam dirigendi & magis signandi: at species multo tempore imaginatione reuolutæ sunt fortiores subito tantùm conceptis. Ergo illæ deberent magis his signare. At contrà fit; quia docet experientia, mulieres, quæ aliquid cum desiderio & terrore subito quodam motu sunt imaginatæ, magis signare illis, quæ de aliqua re sunt imaginatæ multis mensibus. Ergo.

Quartò. Si species phantasticæ possent sic dirigere & determinare conformatricem, videtur, quod dirigerēt semper: & consequenter quòd omnis imaginatio præcipuè fortior semper fœtum signaret: at non semper signat, sed rarissimè. Ergo. Maior probatur. Quia nulla mulier est, quæ tempore suæ prægnationis non habeat aliquando semel fortem de re aliqua imaginationem, aut alicuius desiderium. Sequela probatur. Quia species talis fortis imaginationis possent vno tempore, sicut altero vtero & fœtui communicari; possent vno tempore dirigere conformatricem, sicut altero: ipsa conformatrix esset vno tempore æquè dirigibilis, sicut altero: fœtus vno tempore mollis & tener, sicut altero; aptus flecti ad nutum conformatricis. Ergo nihil deesset ad signaturam. Ergo omni tempore deberet fieri.

Sed respondeo ad primum. Negando maiorem. Ad probationem dico, esse quidem necessarium vt exemplar indicet & monstret operanti modum, quo debet operari; & operans cognoscat monstrationem illius: sed non est propterea necessarium, vt operans sit cognoscitiuum. Pro quo est notandum, duplicem esse modum cognoscendi: vnum per veram cognitionem, quomodo

cognos-

cognoſcunt potentiæ illæ, quæ dicuntur Cognoſcitiuæ, ſenſus nimirum & intellectus: alterum per cognitionem naturalem, ſeu per inſtinctum; quomodo cognoſcunt etiam potentiæ vegetatiuæ. Etenim plantę cognoſcunt & diſtinguunt in terra alimentum, & ſibi conueniens ſugunt, alio relicto: partes corporis cognoſcunt ſuum alimentum, & vna trahit bilem, alia melancholiam, alia ſanguinem, aliјs relictis, & ſic cognoſcunt & diſtinguunt illos; & diſtinguunt excrementum contrà alimentum, & illud expellunt, hoc retinent. Dico ergo, illud quod operatur ad exemplar, non eſſe neceſſariò cognoſcitiuum per veram cognitionem, ſeu cognitionem propriè dictam; ſed ſufficit, quod cognoſcat per inſtinctum. Conformatrix autem cognoſcit exemplar per inſtinctum, & ideò poteſt operari ſecundùm ipſum. Debet autem potẽtiæ conformatricis diuinitati aſcribi quod ſicuti alia facit opera admiranda, ita præ aliјs potentiјs vegetatiuis poſſit per inſtinctum rudi quodam modo cognoſcere repręſentationem ſpecierum phantaſticarum.

Ad ſecundum reſpondeo. Non eſſe neceſſum ſpecies illas recipi in conformatrice; ſed ſuffieere quòd ſint in ſubiecto, circà quod conformatrix verſatur; in ſanguine ſcilicet, qui eſt alimentum fœtus & obiectum conformatricis: vel in ſpiritu qui eſt inſtrumentum eius: Eò maximè, quod ſpecies dirigant vt exemplar: exemplar autem non debet eſſe internum imitanti, ſed ſufficit quod ſit præſens & propinquum. Et etiamſi dicerentur in conformatrice recipi, nihil inde abſurdi ſequeretur: quandoquidem non reciperentur, vt medium cognitionis propriè dictæ, ſeu vt repręſentatiuæ modo cognitiuo; ſed modo quodam naturali quo modo eas recipi in potentia non cognitiua nihil vetat.

Ad tertium reſpondetur. Non eſſe neceſſarium, vt exemplar ſit ſemper præſens, ſed ſufficere quod ſit pręſens in principio conformationis: ſeu quando conformatrix primò turbatur in operatione naturali, & incipit operari ad ſimilitudinem rei externæ. Quando enim dædala natura iam eſt conuerſa ad formam externam, & illam ſibi imitandam propoſuit; & iam de facto eam

imitari incepit; potest progredi in ea, & illam prosequi, etiamsi exemplar seu species dirigens postea euanescat: nec est opus continua eius præsentia aut directione. Quamuis tamen, si semper præsens esset, & species continuata imaginatione reiterarêtur & corroborarentur, magis equidem dirigeretur, & exemplar perfectiùs exprimeret & imitaretur, quàm si euanescerent: sicuti fieri infrà quoque dicemus. At verò in primo exordio signaturæ seu non naturalis conformationis, necessum est, vt exemplar sit præsens, & species phantasticæ sint & fortes, & ad fœtum ac conformatricem perueniant: & ideò, si imaginatio non sit fortis, non potest mulier signare. Et, etsi aliquæ ediderint fœtus signatos, quæ eiusmodi imaginationis aut terroris, vel desiderij non meminerint, censendum est id factum esse; non, quia nõ habuerunt fortem imaginationem, sed quia non habuerunt actum reflexum super ea, & ad eam non attenderunt, & sic eius non meminerunt: aut si omninò non habuerunt fortem imaginationem, illas quę in fœtu apparuerunt notas & læsiones non fuisse veras signaturas, vi imaginationis impressas, sed alias deformitates monstrosas & casuales. Certum enim est multas deformitates contingere in fœtu, quæ non sunt Signaturæ, nec fiunt vi imaginationis; sed à varijs alijs causis, quæ inter causas monstrorum referuntur. Ad confirmationem dico. Etiamsi exacta conformatio partium externarum serius fiat, nihilominùs posse fœtum ab imaginatione matris in coitu seu primis diebus habita, signari: quia primis diebus saltem sternitur à natura aliquod rudimentum fœtus formandi, & sic iam in principio fit aliqua delineatio notæ futuræ; quam inceptam deinceps natura continuo prosequitur, & paulatim succedente exactiore conformatione magis magisque exprimit. Et sic non fit imaginatio rei alicuius in conceptu, aut primis conformationis diebus; & tribus aut quatuor demùm mensibus post conformatrix incipit conformare ad similitudinem illius; hoc enim fieri non potest; quia iam species euanuisset, & sic conformatrix non ampliùs dirigeretur ab ea: sed statim in illo instanti imaginationis formatrix incipit errare & seduci ab

opere

opere naturali, & conuerti ad formam externam imaginatam: & sic statim sternit aliquod fundamentum eius, & illud continuat, & prosequitur magis minúsue; prout vel speciei impresio vehemens aut debilis fuerit; vel conformatrix valida, vel imbecilla. Non enim solũ postremis mensibus incipit externarum partium conformatio, sed etiam primis. Omnes enim partes in fœtu simul finguntur; tam citò paruæ, quàm magnæ: tam citò externæ, quàm internæ. Et etiamsi aliquæ alijs priùs videantur perfectæ, omnium tamen primum rudimentum æquè citò, & eodem tempore incepit. Ad secundam confirmationem dico. Species impetu & subitò conceptas, cum succedentibus animi pasionibus magis imprimere, & magis abducere conformatricem à naturali operatione, quàm conceptas lentè & diuturna imaginatione.

Ad quartum patebit responsio infrà, vbi de eo specialiter agemus.

Habemus ergo nunc, quomodò species phantasticæ dirigant conformatricem. Restat videre:

Quomodo ipsæ ad conformatricem perueniant. Etenim cum ipsæ sint in cerebro, cõformatrix verò sit in vtero, & ita sint remotę; exemplar autem debeat esse propinquũ ei quod ad illud operatur; necessũm videtur esse, vt ad vterũ valeant peruenire; alioqui ex tam longinquo non possent conformatricem permutare. Pro quo est notandum, quòd si formatrix & phantasia radicarentur in eadem anima, fortè non esset necessum species deferri ad locum in quo est conformatrix; sed dici posset, vnam potentiam existentem in vna parte posse afficere & excitare in actum, & eadem ratione etiam determinare & dirigere aliam potentiam existentem in alia parte remota sine delatione specierũ: per hoc solum, quòd in eadem anima cum illa radicetur. Quatenùs cum anima per vnam potentiam est operata in vna parte, eadem cum sit in vtraque, excitat etiam potẽtiam, quam habet in alia parte. Verùm hoc non potest dici de phantasia & conformatrice. Nam phantasia est in anima parentum, formatrix verò vel nõ est potentia animæ, vel est potẽtia animæ fœtus: & sic nõ habet eandem radicè cum phantasia:

tasia: & ideò non potest tali ratione eam afficere & dirigere: sed vt dirigat eam, necessariò debet ad conformatricem deferri. Hanc necessitatem delationis declarat Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem: quando loquens de modo, quo phantasia fœtum immutat, dicit id fieri, visu, inquit, imaginem transmittente. Verùm, quomodò illa transmissio ac delatio fit? Galenus modum non declarat. Sit ergo.

CONCLVSIO XLVIII. Species deferuntur ad vterum & conformatricem mediantibus animi Passionibus.

Hæc conclusio patebit per conclusionem sequentem: ideò de ea speciatim hic nihil agemus. Et sic tandem est expositum, quomodo phantasia fœtum signet. Restat inquirere, quæ phantasia signet: quando, quantum: & vbi. Docet enim experientia non omnem signare. Etenim mulieres tempore suæ grauidationis habent varias imaginationes, nec vlla est, quæ non aliquando fortiter imaginetur, & tamen non omnes, neque semper signant; quinimò rarissimè. Quænam ergo causa est, cur aliquando eueniat signatura, aliquando non?

QVÆSTIO XVI.

Quænam imaginatio habet illam signandi potestatem, quæ non?

CONCLVSIO XLIX. Imaginatio cum Assensu, & quam animi Passiones sequuntur, potest signare: alia non.

Etenim si mulier solum nudè ac simpliciter aliquid imaginaretur: vt si, exempli gratia, consideraret tabulam aliquam, in qua pulchra animalia essent depicta, vel turpia, ferocibus oculis, magnis vnguibus & acutis dentibus prædita, &c. & ea solùm admiraretur: aut videret verum leonem, aut vrsum in cauea inclusum, quem delectationis gratia iuisset visum; aut mendicum deformem, mutilum, vlcerosum; cui pietatis gratia medicinam faceret: aut videret multos excellentes fructus, & eorum pulchritudinem consideraret, sola simplici imaginatione

ginatione & intuitu; sine assensu & inclinatione, quam subita fuga aut prosecutio sequeretur: talis fœtum non signaret. Sed si sic videret aut imaginaretur illa; quòd phantasia in ea inclinaret, vel ea auersaretur; & inde sequeretur actus appetitus & animi pasſiones: tunc posset signare. Itaque solum signat phantasia, quam sequuntur animi pasſiones; alia non.

Verùm obijciet aliquis. Mulieres in hora conceptus solum nudè imaginantes aliquid, putà pulchram vel deformem picturam, sine eo quòd intensè desiderent illud, quod per eam repręsentatur, aut terreantur ab eo; possunt fœtum signare. Ergo sola imaginatio signat, sine animi pasſionibus superuenientibus. Antecedens patet exemplis. Nam, quæ in hora conceptus intuendo picturam, in qua depictus erat vrsus, peperit posteà fœtum similitudine vrsi; non habuit vllum terrorem ab illa pictura: quia sciebat illam non posse eam mordere aut lædere. Quæ intuitu imaginis Ioannis Baptistæ in hora conceptus, peperit postmodùm fœtum totum villosum, non habuit terrorem ab illa imagine. Quæ inspiciendo imaginem æthiopis in cubiculo pendentem, produxit fœtum nigri coloris, non habuit terrorem ab ea. Omnes enim sciuerunt esse imagines, & nulla se posse ab eis noxa affici: & tamen fœtus earum fuerunt signati per vim imaginationis. Ergo fuerunt signati per nudam imaginationem, & non propter animi pasſiones eam comitantes. Respondeo: species habere rerum virtutes & imagines, & picturas non rarò appetitum mouere sicuti res ipsæ: & etsi ipsa imago seu figura in imagine depicta non inducat desiderium aut terrorem sui, cum sciatur esse imago, & non res ipsa; tamen cogitatione rei, quæ per eam repręsentatur, sæpiſsimè appetitus afficitur, & animi pasſiones sequuntur. Sic imago Christi virgis cæsi, imago mortui parentis charisſimi, imago hominum miserrimè trucidatorum; sæpiſsimè inducunt dolorem, tristitiam, terrorem, metum, lachrymas, &c. imago fructuum delicatorum desiderium & appetitum; & tamen etiam illæ imagines non sunt ipsa res: ratio est, quia non ipsa per se imago excitat appetitum, sed illud quod per illam repręsentatur.

Hoc

Hoc posito respondeo: mulieres illas signauisse, non quòd territæ fuerint ab imaginibus illis per se, sed ab ipsis rebus, quæ per illas demonstrabantur: Mulieres autem res minimas, & rerum vmbras timent: & sicut timerent Æthiopes, si viderent: homines villosos & siluestres, si reperirentur: vrsos, &c. præcipuè quæ teneriores & delicatiores sunt; ita etiam timent vel solas illarum rerum picturas, & ab ijs terrorem aliquando concipiunt. Accedit; quòd, cum mulier tempore conceptus videt pulchram picturam; sæpè sequatur in ea cogitatio, & desiderium habendi prolem similem ei, & per illud desiderium aliquando signat. Quod si solùm consideraret picturam in ratione picturæ; quòd scilicet sit pulchra; sic vel sic picta: & præterea non afficeretur vllo desiderio habēdi prolem similem illi, certum est, quod nō signaret. Quando aliqua tempore coitus vidit imaginem vrsi, potest esse quod non habuerit terrorem ab ea; quasi illa vel vrsus aliquis per eam repræsentatus eam posset lędere, vel mordere: sciuit enim tantùm esse picturam, & se ab ea lædi nōn posse, & vrsum, qui per eam repræsentabatur, à se esse longè remotum: sed cogitauit, quòd fortè per illius intuitum eius fœtus posset signari & deturpari aliqua similitudine eius, & sic territa fuit; & terror ille signauit, & sic de alijs. Quapropter dico, quia mulieres audiuerunt intuitum & cogitationem rerum horrendarum & turpium, solere aliquando fœtus signare; ideò cum ipsæ eas vident, timere, & ea ratione signare. Quòd si mulier rustica & hebes, quæ nunquam audiuisset imaginationem talem vim habere inspiceret eas; credo quod rarò & non ita facilè signaret.

Sed instabit aliquis. Si mulieres signarent, per hoc, quòd post aspectum & imaginationem rei alicuius, timerent ne illo aspectu vel imaginatione fœtus earum lęderentur, sequeretur, quòd non signarent per simplicem imaginationem, sed per imaginationem reflexam: imaginando scilicet suam imaginationem fore noxiam; & concipiendo terrorem ab ea: atqui signant per simplicē imaginationem, & non per talem imaginationem reflexam. Ergo. Minor probatur. Non enim signant; quia timent,

timent, ne sua imaginatio fœtum lædat; sed quia imaginatio lædit, ideò timent: & sic imaginationem signare, præcedit timorem earum, & non sequitur: & ita non signant per illum, nec propter eiusmodi actionem reflexam, sed propter imaginationē simplicem. Confirmatur. Oues Iacob videndo & imaginando virgas diuersicolores signauerūt fœtus suos: at non signarūt per eiusmodi actionem reflexam; quia in brutis non est actio reflexa. Eodem autem modo, quo illæ imaginatione virgarum signauerunt fœtus suos, eodem videntur & mulieres illę intuitu & imaginatione picturarum signauisse suos. Ergò non per eiusmodi actionem reflexam. Denique si mulieres signarent per actionē reflexam, sequeretur quòd bruta non signarent: atqui signant, vt patet in exemplis conclus. 40 & in ijs quæ sequuntur. Ergo.

Secundò. Oues Iacob signauerunt fœtus suos per nudam imaginationem sine vllis passionibus eam comitantibus. Ergo illæ non sunt necessariæ. Antecedens probatur. Quia non est verisimile oues Iacob fuisse deterritas ab albis virgis decorticatis: si enim deterritæ fuissent, non ibi hæsissent neque coiuissent.

Tertiò. Habetur suprà in exemplis conclusionis quadragesimæ columbas producere pullos diuersicolores, si videant columbas diuersi coloris in columbario depictas: gallinas pariter pullos variegatos, si oua earum diuersis coloribus depingantur: equas hinnulos pulcherrimis maculis distinctos, si equi admissarij diuersis maculis in dorso fuerint depicti: pauones pullos albos, si incubantibus lintea alba obijciantur: bruta in montibus niuosis albos fœtus, imaginatione niuis albæ. In his omnibus exemplis nuda imaginatio nullis comitata animi passionibus fœtus signat: nullum enim illorum animalium imaginatione præfatorum obiectorum videtur habere occasionem desiderij vel terroris. Ergo passiones non sunt necessariæ ad signandum.

Sed respondeo ad primum. Negando minorem. Ad probationem dico: imaginationem simplicem posse quidem signare & sępissimè per simplicem imaginationem debuisse contingere signationes, priusquàm mulieres haberent scientiam virtutis eius, & priusquàm

incipe-

inciperent sic reflecti super ea, & timere eam: tamen, postquàm iam experientiâ didicerunt eam signare: inceperunt suam imaginationem metuere, & metu illo causato per reflexionem signant magis: & ita dico posse eas quidem signare per simplicem imaginationem; sed magis signare, si accedat reflexio. Et hæc est ratio, cur frequentiùs signent homines, quàm bruta: quia homines propter coniunctionem intellectus habent illam reflexionem, bruta verò propter defectum illius carent ea. Nisi fortè reflexio talis sit, vt corrigat & coerceat actum imaginationis: quo casu tantùm abest, vt augeat occasionem signandi, vt potiùs impediat: sicut infrà dicemus. Ad assumptum subsyllogismi respondeo. Simplicem mulierum in commemoratis exemplis imaginationem potuisse sequi animi passiones, vt suprà est declaratum: & ideò potuisse eas signare per simplicẽ imaginationem, seclusa omni reflexione.

Ad secundum Respondeo. Signaturam ouium Iacob fuisse supernaturalem, & ideò non esse mirum, si ea contigerit alio modo, quàm naturales fieri possunt: & ideò ex ea nihil quoad signaturas naturales potest inferri. Fuisse supernaturalẽ probatur authoritate Chrysostomi, Homilia 57. super Genesim: qui loquens de ouibus illis, dicit; illud transcendisse ordinem naturæ, & miraculo ascribit: tum etiam Theodoreti commentario super Genesim quæst. 88. dicentis, Iacobum obiecisse ouibus virgas decorticatas: non, inquit, quòd in eis confideret; sed, quòd diuinam opem expectaret. Quibus verbis indicat, illud etiam non naturale, sed miraculosum fuisse. Quod etiam tenet Costæus in suis Disquisitionibus, Syluaticus in historijs, Vayrus in lib. de Fascino & alij. Probatur etiam verbis sacræ Scripturæ Geneseos cap. 31. vbi ipsemet Iacob illam ouiũ mutationem diuinæ potentiæ ascribit; dicens filiabus Laban fortunam eius inuidentibus hæc verba: (Deus Patris mei fuit mecum) & posteà (postquam enim conceptus ouium tempus aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super fœminas varios & maculosos, & diuersorum colorum: dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Iacob: & ego respondi; adsum:

adsum: qui ait, *Leua oculos tuos, & vide vniuersos masculos ascendentes super fœminas varios & maculosos atque respersos: vidi enim omnia, quæ fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, vbi vnxisti lapidem & votum vouisti mihi, &c.* Quibus omnibus declaratur totum opus illius mutationis speciali Dei gratia & concursu particulari, adeòque supernaturaliter esse perpetratum. Probatur etiam Ratione: quia, si id naturaliter factum fuisset, iamdudùm eandem artem, & alij artifices imitari, & variegatas sic producere oues potuissent: at hoc nemo hactenus adhuc potuit. Ergo.

Ad tertium respondeo. Omnia ista esse falsa & fabulosa, & ideò nullam probandi efficaciam habere. Maneat ergo ratum, imaginationem citrà animi pasiones non signare. Et quæramus vlteriùs, Qua ratione & modo illæ ad signandum concurrant & requirantur.

CONCLVSIO L. Pasiones concurrunt varijs modis: primùm turbando & corrumpendo conformatricem: secundò, vigorando species phantasticas: tertiò, & maximè, eas conformatrici applicando.

Pro quo est Notandum: quòd, etsi suprà conclusione 44. dixerim phantasiam mediantibus animi pasionibus non causare notas & signaturas peculiares, præcisam aliquam seu singularem signationem habentes: hic verò dicam eam causare; propterea tamen in illis non sit contrarietas. Etenim illic non dixi absolutè animi pasiones non concurrere, sed solummodò dixi non concurrere per se & effectiuè: siue non concurrere mouendo humores & spiritus, qui motu fortuito suo in membra incursu ea effectiuè signent, sine vlla peculiari conformatricis cooperatione, permutatione & determinatione. Hic verò dico eas concurrere solùm, vt causam adiuuantem, & præcipuè vt causam sine qua non. vt adiuuantem, corroborando & intendendo species phantasticas: vt causam sine qua non, applicando illud quod dirigit & determinat veram causam efficientem earum, nempè conformatricem: & remouendo prohibens, per deprauationem & turbationem conformatricis, cuius integritas & robur eiusmodi directioni obesset. Causam autem effectricem veram teneo esse confor-

conformatricem à speciebus illis directam.

Dico ergo imprimis passiones concurrere Turbando conformatricem. Nam, quia conformatrix turbatur in sua operatione ordinaria & naturali, ideò facilè potest seduci ad aliam, quam species phantasticæ ei proponunt. Quod si non turbaretur, sed maneret in suo vigore, non ita facilè ab ea posset auocari, & sic non posset à phantasia dirigi ad efformandum, quod esset imaginatum. Illam turbationem præstant animi passiones, agitando humores & spiritus matris, & per consensum & connexionem etiam humores & spiritus fœtus. Nam cùm spiritus sint instrumentum conformatricis, sanguis sit alimentum & materia circà quam; necessum est, vt illis per nimiam agitationem disiectis & dissipatis facultas formatrix distrahatur, turbetur & corrumpatur; non aliter, quàm artifex in operando impediretur, si eius instrumenta disijcerentur; & materia ad fingendum necessaria motu inordinato concitaretur. Nisi fortè etiam dicere velimus, passiones animæ matris per consensum turbare & impedire per se primò actionem conformatricis, eo modo, quo in corpore actiones vnius potentiæ sæpè impediunt actiones alterius: & præcipuè animi passiones, actiones ferè omnium aliarum potentiarum. Quod tamen propter diuersitatem radicis, & subiecti inter passiones matris & conformatricem fœtus minùs verum videtur.

Dico secundò. Etiam concurrere Vigorãdo & Fortificando species phantasticas: possunt autem eas fortificare varijs modis: vel per hoc quòd superuenientes imaginationi faciant species eius esse efficaciores in mouendo & afficiendo conformatricem, quàm fuissent anteà, si ipsę non superuenissent: vel per hoc, quòd faciant eas longiùs ferri & irradiare per sanguinem & spiritum vitalem, quàm sine superuentu earum irradiare potuissent: vel saltem, quòd faciant eas fortiùs imprimi eis; vel fortè etiam quòd eas ita modificent & disponant, vt valeant conformatricem afficere & dirigere: quod ex propria sua natura anteà facere non potuissent. Etenim quòd species superuentu animi passionum fortificentur, & fiant efficaciores in mouendo, ex eo patet, quod

illæ

illæ fortiùs in memoriam imprimant, quæ, cum illis, quàm quæ fine illis, funt conceptæ. Quæ enim funt impreffæ quantumcumque forti vel diuturna imaginatione, faciiè tamen adhuc tandem euanefcunt, fi nullæ animi paſsiones eam fint comitatæ: quæ verò cum magna aliqua ira, timore, gaudio, aut terrore, &c. funt impreffæ, illæ perpetuùm hærent, & nunquam ferè obliterantur.

Dico tertiò. Etiam concurrere & maximè, Applicando fpecies potentiæ conformatrici: quæ cum alioqui fint in cerebro, neceffum eft vt ad vterum perueniant, vt conformatricem dirigere pofsint. Sed dubium eft, qua ratione id facere pofsint. Marſilius Ficinus lib. 13. de immortalitate animæ cap. 1. dicit hoc fieri vibratione fpiritus per neruos: quatenus, inquit, dum vehemens cogitatio fpiritus vehementer mouet, formam quam continua imaginatione reuoluit, fœtui imprimit. Verùm ille modus non eft fimpliciter verus: quia à matre ad fœtum nulli nerui feruntur, & ideò non poffunt fpecies à cerebro matris rectà per neruos ad fœtum deferri. Fœtus enim cum matre folùm habet communionem & colligantiam per vafa vmbilicalia: at inter vafa vmbilicalia non funt nerui, vt docent omnes anatomici. Ergo. Quapropter dico: propter actum appetitus & animi pafsiones, quæ phantafiæ coniunguntur, fpecies in remotas partes irradiare. Quandò fignatura fit propter imaginationem habitam in hora coitus, fpecies irradiant rectà per neruos in teftes, & femini immediatè imprimuntur: quod femen cum in vterum recipitur, fecùm defert fpecies illas, & aliquanto tempore retinet, & cum formatrix incipit illud efformare, format ad fimilitudinem earum: Quando autem fit fignatura propter imaginationem habitam poft conceptum, tum per neruos mediante actu appetitus fpecies communicantur cordi; ibique fanguini & fpiritibus vitalibus imprimuntur, & illis tanquàm fubiectis delatæ, inde per arterias matris, & tandem vmbilicales, fœtui communicantur.

At dubium eft, quomodo fic cum fanguine & fpiritibus deferantur: an illis in illo inftanti imaginationis

nis celeri impetu eò vibratis; an verò longo tempore post, successione quadam alimenti lentè ad fœtum tractis, vel distributis. Certè Auicennæ mens fuit, hac ratione deferri. Etenim 5. de animalibus, dicit, imaginationem spiritibus cerebri species imprimere, spiritus illos misceri sanguini, qui fit alimentum fœtus: illum tum imprimere speciem fœtui. Hunc sequitur Citadinus lib. 3. super art. paru. cap. 15. & plerique alij. Verùm hæc opinio non est vera. Nam, vt fiat signatura & species possint conformatricem dirigere ac seducere, requiritur, vt ipsæ sint fortes & efficaces in exemplificando: requiritur vt repentè & subitò occurrant; quò vehementem facere possint impressionem: requiritur vt humores & spiritus vehementer agitentur; vt sic formatrix turbetur & interpelletur in conformatione sua ordinaria & naturali. At si illo modo deferrentur: quatenùs scilicet sanguis & spiritus cordis, cui fuerunt impressæ, paulatim pro alimento, successione quadam eius quod est exhaustum, versus fœtum distribuerentur; priusquàm illi lentâ illâ distributione ad fœtum peruenissent, iam species illæ essent factæ euanidæ, & essent extinctæ; & nullo impetu, sed lentè ad fœtum peruenirent: & nulla adesset humorum aut spirituum vehemens agitatio; & ideò non posset formatrix ab ijs affici, seduci aut dirigi. Quapropter debent deferri subitò & impetu quodam; & in illo instanti imaginationis, quo animi passiones adhuc durant, & humores spiritusque, susque deque violentè agitantur. Ita ergo deferuntur. Propter sympathiam cerebri & cordis; appetitus & potentiarum cordis; communicantur cordi, & sanguini & spiritibus imprimuntur. Eodem momento insurgens motiua cordis agitat spiritus & humores, & impellit in varias partes, maximè vterum & fœtum: illi ita impulsi secum deferunt species, quas in corde hauserunt. Et hac ratione maximè potest fieri signatura. Etenim species tum sunt fortes, & ideò fortiter exemplificant: sunt enim recentes & per concomitantes animi passiones fortificatæ, & sic efficaciùs seducunt & dirigunt conformatricem: sunt subitò & impetu delatæ, & ita magis imprimunt: agitati sunt humores & spiritus fœtus, & ita

forma

formatrix in opere ordinario & naturali turbatur, & sic faciliùs ab eo seducitur & dirigitur ad exemplar illarum. Propter complures autem causas magis versùs vterum & fœtum, quàm versus alias partes humores & spiritus eliduntur. Prima; quia illi solent magis moueri versùs partes calore abundantes; calor autem eo tempore circà vterum maximè abundat. Secunda; quia in animi passionibus natura mittit humores & spiritus in auxilium partium laborantium & egentium, & maximè earum, de quibus maximè est sollicita: est autem maximè sollicita de fœtu, & ideò mittit eò. Tertia; quia in agitatione humorum eo maximè spiritus & humores feruntur, quò ferri maximè consueuerunt: at toto tempore gestationis vteri maximè ferri consueuerunt versùs vterum. Ergo in animi passionibus tunc maximè eò feruntur. Cui accedit; quòd versus eum viæ tunc sint maximè dilatatæ, vnde magis alijs admittunt & suscipiunt humores concitatos. Quarta causa est: quia, vti conclusione 24. est ostensum, phantasia habet vim directoriam spirituum & humorum: hinc, quia matres aliquid inopinatò videntes aut imaginantes, statim cogitant de fœtu suo, & timent ei, & ita imaginantes res externas coimaginantur fœtum suum; fit, vt per istam fœtus coimaginationem spiritus per animi passiones concitati magis versus fœtum, quàm versùs aliam partem dirigantur.

Verùm obijciet aliquis. Mater non videtur dirigere imaginationem, aut species imaginatione perceptas versùs fœtum suum: quia nulla est mater, quæ desideret fœtum suum notatum, sed toto animo nititur auertere eas, & aliò dirigere. Ergo imaginatio eius non est directiua versùs fœtum, sed potiùs amotiua ab eo.

Secundò. Passiones animi, per quas plerumque fœtus signantur, sunt timor & terror; at tales non sunt motiuæ humorum & spirituum à corde versùs vterum, non enim sunt motiuæ ad extra, sicut ira & gaudium, sed ad intrà. Ergo illæ non sunt causa, vt humores & spiritus, & consequenter species eis impressæ à corde ad vterum deferantur, sed potiùs contrà.

Sed respondeo ad primum. Illam directionem fieri

à phantasia, non pro voluntate nostra, sed instinctu quodam & proprietate naturali: & ideò fieri nobis nec eam intendentibus, nec fieri volentibus. Sic videmus homines de oscitando, mingendo, egerendo, comedendo, coeundo cogitantes, irritari & inclinari ad illas actiones obeundas, etiamsi illi inclinationi resistere, & eam quàm maximè arcere velint: humoribus nimirum & spiritibus illa cogitatione ad illas partes, à quibus illæ actiones exercentur, etiam contrà voluntatem directis.

Ad secundum infrà conclusione 51. patebit responsio. Sed quæritur

QVÆSTIO XVII.

Cur non omnis imaginatio, quam animi passiones sequuntur, signat?

RESpondeo: varias esse causas. Etenim, ad hoc, vt signatura fiat, multa requiruntur: in quorum aliquo si fuerit defectus, illa non eueniet. Primùm enim requiritur; vt species sint fortes; vt ad vterum & fœtum perueniant; vt subitò & impetu conformatrici offerantur; vt conformatrix sit debilis & facilè seducibilis ab eis; vt materia ad exprimendum id, quod imaginatione percipitur idonea, sit in promptu, &c. Hæc rarò simul omnia coincidunt, & ideò quàm rarissimè contingit signatura. Quando itaque potentia phantastica naturaliter est debilis, vel imaginatio tempore prægnationis non est intensa; non fit signatura: quia tum species sunt debiles, nec longè irradiant, nec fortiter exemplificant. Quod si mulieres aliquando produxerint fœtus maculatos, quæ nullam fortem habuerunt imaginationem; censendum est tales notas aut maculas non fuisse veras signaturas; sed tantùm fuisse deformitates monstrosas, casuales & fortuitas: ab alia peculiari causa, & non ab imaginatione profectas. Mulieres fortes, prudentes & animosæ non facilè signant, quia tales non facilè timent, aut terrentur à rebus paruis; nec leuiter aut stultè quæuis desiderant; & cum passiones

aliqua

aliquæ earum imaginationem sequuntur, non sunt intensæ: quia à ratione coercentur. Hinc species, nec vim, nec impetum acquirunt, nec corporis humores aut spiritus immoderatè concitantur, nec conformatrix turbatur aut distrahitur. Quando semen est validum, & facultas formatrix robusta, minùs etiam contingit signatura: quia talis manet constans in operatione sua naturali, nec ab ea facilè abducitur per species imaginatas. Porrò non omnes etiam animi passiones signant, sed certæ quędam & determinatę, & eæ quidem certo quodam & determinato modo mouentes. Si enim humores versùs vterum non moueantur, vel moti non perueniant, vel ad alia membra dirigantur, quod ob varias causas fieri potest; nihil fit. Species enim tum non approximantur conformatrici, ac proinde non afficiunt eam. Huc multum faciunt & humorum & spirituum crassitudo & inobedientia ad motum: propter quas, nec ipsi ita longè vibrari, nec ita facilè species eis imprimi possunt. Si humores alimentarij fœtus, corrupti sint & praui, sic vt minùs obediant plasmationi formatricis; quia tum ipsa faciliùs potest auocari ab opere suo naturali, & abduci ad directionem phantasiæ, signatura fiet faciliùs. Quibus materia ad exprimendum illud, quod est imaginatum, idonea suppetit; ijs quoque faciliùs fit. Sic si mater fuerit imaginata hominem altero crure carentem; faciliùs fœtum similem producet, si fœtus laborauerit defectu alimenti, quàm si abundauerit. E contrà, si imaginata fuerit hominem cum magno capite aut quatuor cruribus; faciliùs similem producet fœtum, si materia superabundauerit, quàm si defuerit. Sic faciliùs producet villosum, in cuius corpore abundauerint humores fuliginosi, pilis generandis idonei; faciliùs rubris maculis præditum, quæ fuerit sanguinea; liuidis, quæ melancholica; flauis, quæ cholerica, &c. quàm, quæ contrà. Denique faciliùs signabit illa imaginatio, quæ cum fuerit in principio intensa & subita, & magnis animi perturbationibus comitata, insuper adhuc multo tempore fuerit continuata, quàm, quæ in momento cessauerit. Et pariter magis, quæ habuerit coniunctam reflexionem, seu coïmaginatio-

nem & sollicitudinem de fœtu, quàm, quæ fuerit simplex, & illa caruerit. Porrò, cum dictum sit Phantasiam signare propter animi passiones, Quæritur

QVÆSTIO XVIII.

An omnes animi Passiones signent?

Seu an Phantasia signet cum omnibus, an cum aliquibus tantùm, & quænam illæ sint. Pro quo sit

CONCLVSIO LI. Maximè signant Desiderium & Terror.

Hæc conclusio probatur, imprimis communi opinione hominum, qui credunt illas passiones vel maximè vel solùm signare. Probatur etiam Experientia & Exemplis conclusione 40. allatis; quibus manifestum est, ferè omnes signaturas ibi commemoratas propter alterutram illarum passionum, & nullas ferè propter alias contigisse.

Quòd verò imprimis Desiderium concurrat ad signandum, mirum non est: quandoquidem & mulieres grauidæ frequentibus & intensissimis variorum ciborum desiderijs teneantur, vt patet in pica; & desiderium habeat vim mouendi humores & spiritus ab intrò ad extrà, adeòque ad vterum: qui respectu cordis inter partes externas est habendus. Qua ratione facere potest, vt species imaginatione perceptæ vtero & conformatrici facilè communicentur.

Potest tamen dubitari: an ipsum Desiderium per se faciat signaturas, an verò aliæ passiones ipsum aliquando comitantes. Etenim communis opinio hominum est, fœtus signari, non quando mulieres simpliciter aliquid desiderauerint, sed quando desiderauerunt id, quò potiri non potuerunt. Quo videtur colligi signaturam fieri, non propter desiderium, sed potiùs propter iram, indignationem aut tristitiam aliquam desiderium sequentem: quam concipiunt ex rei desideratæ negatione. Nam si ipsum desiderium per se signaret; videtur quod tam benè signaret, quando res desiderata esset obtenta, quàm quando non esset obtenta. Sed Respondeo, videri desiderium per se signare; & simplex desi-

derium posse signare, etiamsi ipsum nullæ aliæ passiones fuerint subsecutæ. Quod probo authoritate Hippocratis & Galeni. Etenim Hippocrates lib. de superfœtat. dicit in hæc verba. Si mulier, inquit, grauida terram aut carbones comedere desiderauerit, eademque comedat, in capite pueri notæ à talibus apparebũt. Vbi dicit, non tum solùm desiderium signare, cum mulier re desiderata non fuerit potita, seu cum prædictæ passiones fuerint secutæ; sed etiam cum fuerit potita & desiderium fuerit simplex. Nam cum mulier cibos desideratos comedit, desiderium est simplex, & nullæ ex prædictis passionibus illud insequuntur. Galenus verò lib. de Theriaca ad Pisonem dicit, mulieres pulchras proles habere desiderantes, eas aliquando acquirere, si pulchras picturas intuitæ fuerint. Quibus verbis hoc saltem innuit, solum & nudum desiderium per se posse signare: & non signare propter alias passiones ipsum consequentes. Illo enim casu, quo mulieres in illum solum finem pulchras picturas intuentur, desiderium est simplex, & nullæ prædictarum passionum, iræ, tristitiæ, indignationis, &c. ipsum sequuntur. Ita alias audiuimus mulieribus accidisse, vt cum ipsæ cibos aliquos tempore prægnationis intensissimè desiderassent, proles earum eorundem ciborum appetitu ducerentur, & cùm fastidijssent, ipsæ quoque eosdem auersarentur.

Magis interim signant mulieres, cum re desiderata potiri non potuerunt, quàm cum potuerunt. Ratio est: vel, quia desiderium tum est maius, & sic est efficacius in signando: vel quia alio modo mouet humores & spiritus, cum aliæ passiones prædictæ superuenerint, quàm quando non.

Quod verò etiam Terror possit signare, non est quoque mirum: quandoquidem ipse est affectus omnium affectuum maximus & efficacissimus. Est enim affectus valdè repentinus, humores & spiritus summo impetu mouens, & omnes animæ potentias in momento, & grauissimè consternans. Hinc species phantasticæ vigorantur & intenduntur; & mediante humorum & spirituum motu longissimè feruntur; & vtero communicantur; & conformatrix in suo opere naturali læditur & pertur-

nem & sollicitudinem de fœtu, quàm, quæ fuerit simplex, & illa caruerit. Porrò, cum dictum sit Phantasiam signare propter animi passiones, Quæritur

QVÆSTIO XVIII.

An omnes animi Passiones signent?

SEu an Phantasia signet cum omnibus, an cum aliquibus tantùm, & quænam illæ sint. Pro quo sit

CONCLVSIO LI. Maximè signant Desiderium & Terror.

Hæc conclusio probatur, imprimis communi opinione hominum, qui credunt illas passiones vel maximè vel solùm signare. Probatur etiam Experientia & Exemplis conclusione 40. allatis; quibus manifestum est, ferè omnes signaturas ibi commemoratas propter alterutram illarum passionum, & nullas ferè propter alias contigisse.

Quòd verò imprimis Desiderium concurrat ad signandum, mirum non est: quandoquidem & mulieres grauidæ frequentibus & intensissimis variorum ciborum desiderijs teneantur, vt patet in pica; & desiderium habeat vim mouendi humores & spiritus ab intrò ad extrà, adeòque ad vterum: qui respectu cordis inter partes externas est habendus. Qua ratione facere potest, vt species imaginatione perceptæ vtero & conformatrici facilè communicentur.

Potest tamen dubitari: an ipsum Desiderium per se faciat signaturas, an verò aliæ passiones ipsum aliquando comitantes. Etenim communis opinio hominum est, fœtus signari, non quando mulieres simpliciter aliquid desiderauerint, sed quando desiderauerunt id, quò potiri non potuerunt. Quo videtur colligi signaturam fieri, non propter desiderium, sed potiùs propter iram, indignationem aut tristitiam aliquam desiderium sequentem: quam concipiunt ex rei desideratæ negatione. Nam si ipsum desiderium per se signaret; videtur quod tam benè signaret, quando res desiderata esset obtenta, quàm quando non esset obtenta. Sed Respondeo, videri desiderium per se signare; & simplex desiderium

derium posse signare, etiamsi ipsum nullæ aliæ passiones fuerint subsecutæ. Quod probo authoritate Hippocratis & Galeni. Etenim Hippocrates lib. de superfœtat. dicit in hæc verba. Si mulier, inquit, grauida terram aut carbones comedere desiderauerit, eademque comedat, in capite pueri notæ à talibus apparebũt. Vbi dicit, non tum solùm desiderium signare, cum mulier re desiderata non fuerit potita, seu cum prædictæ passiones fuerint secutæ; sed etiam cum fuerit potita & desiderium fuerit simplex. Nam cum mulier cibos desideratos comedit, desiderium est simplex, & nullæ ex prædictis passionibus illud insequuntur. Galenus verò lib. de Theriaca ad Pisonem dicit, mulieres pulchras proles habere desiderantes, eas aliquando acquirere, si pulchras picturas intuitæ fuerint. Quibus verbis hoc saltem innuit, solum & nudum desiderium per se posse signare: & non signare propter alias passiones ipsum consequentes. Illo enim casu, quo mulieres in illum solum finem pulchras picturas intuentur, desiderium est simplex, & nullæ prædictarum passionum, iræ, tristitiæ, indignationis, &c. ipsum sequuntur. Ita alias audiuimus mulieribus accidisse, vt cum ipsæ cibos aliquos tempore prægnationis intensissimè desiderassent, proles earum eorundem ciborum appetitu ducerentur, & cùm fastidijssent, ipsæ quoque eosdem auersarentur.

Magis interim signant mulieres, cum re desiderata potiri non potuerunt, quàm cum potuerunt. Ratio est: vel, quia desiderium tum est maius, & sic est efficacius in signando: vel quia alio modo mouet humores & spiritus, cum aliæ passiones prædictæ superuenerint, quàm quando non.

Quod verò etiam Terror possit signare, non est quoque mirum: quandoquidem ipse est affectus omnium affectuum maximus & efficacissimus. Est enim affectus valdè repentinus, humores & spiritus summo impetu mouens, & omnes animæ potentias in momento, & grauissimè consternans. Hinc species phantasticæ vigorantur & intenduntur; & mediante humorum & spirituum motu longissimè feruntur; & vtero communicantur; & conformatrix in suo opere naturali læditur & pertur-

batur: quæ tria ad ſignaturam requiruntur. Quam vehemens ſit hæc paſsio, ex ſymptomatibus, quæ inducit, facilè colligi poteſt: quæ tanta ſunt, vt nulla alia ſimilia inducere poſsit. Ea ſunt repentinus faciei pallor, aliquando etiam tota vita adhærens; extremorum tremor: ſæpè ſenſus & motus omnimoda abolitio, vt homines de repentè in terram cadant: animi deliquium: vertigo; cordis palpitatio, aliquando toto vitæ tempore perdurans: pilorum erectio: teſticulorum contractio: alui & vrinæ inuoluntaria eiectio, epilepſia, mors, &c. Habuimus ſuprà aliquos præ timore vna nocte canos euaſiſſe: alium ad ſupplicium ductum ſolo linteo aqua frigida in collum percuſſum mortuum concidiſſe. Verùm dicet aliquis; paſsiones animi, ſicut præcedente concluſione dictum eſt, concurrunt ad ſignaturam approximando ſpecies phantaſticas vtero & cor formatrici: illa approximatio fit mediante motu humorum & ſpirituum: terror non mouet humores & ſpiritus à corde versùs vterum, ſed potiùs ab vtero versùs cor. Ergo non approximat ſpecies phantaſticas vtero aut conformatrici, ſed potiùs amouet ab eis: & per conſequens non poteſt eſſe cauſa ſignaturæ. Subſumptum probatur authoritate Galeni 5. de ſympt. cauſ. cap. 5. Ariſtotelis 27. ſect. problem. 1 & 2. D. Thomæ 1. 2. quæſtio. 44. in reſponſione art. 3. qui omnes dicunt timorem, cuius ſpecies eſt terror, mouere humores & calorem à partibus externis ad internas: Vterus reſpectu cordis eſt pars externa. Ergo

Sed Reſpondeo. Timorem mouere quidem humores & ſpiritus ab externis ad internas; ſed peculiariter inſuper eos mouere à ſupernis ad infernas: versùs inteſtina ſcilicet, vterum, veſicam, &c. & hac ratione ſpecies phantaſticas vtero & conformatrici approximare. Etenim animi paſsiones non ſemper mouent humores & ſpiritus vno ſimplici modo, ad intrà aut extrà; ſed diuerſis, difformibusque. Non enim ſemper mouent à centro ad omnem circumferentiam, aut ab omni circumferentia ad centrum, ſed ſæpè ab vna parte magis, quàm ab alia; & magis in vnam, quàm in aliam: & aliquando mouent hos humores & ſpiritus, ſeu humores

& ſpi-

& ſpiritus harum partium ad intrà; alios, ſeu aliarum partium ad extrà. Nam cum ab aliquibus partibus ſpiritus & humores ſecedunt, & trahuntur ad intrà; neceſſum eſt, vt in alias cedant & moueantur ad extrà: alioqui vel vacuum, vel penetratio dimenſionum eueniret. Aliquando eoſdem humores ſpiritusque mouent motibus oppoſitis ſucceſsiuè: & quos primùm mouerunt ad intrà, eoſdem poſteà iterùm mouent ad extrà: vt in ira & pudore patet. Et hæc eſt ratio diuerſitatis effectuum, quas animi paſsiones in corpore & diuerſis partibus excitant. Quod ſi omnes eodem præcisè modo mouerent: & omnes, quæ in fuga conſiſtunt, vno ſimplici modo mouerent omnes humores ab omni parte circumferentiæ ad cor: & quæ in proſecutione, à corde ad omnes partes circumferentiæ; eadem ſymptomata ab omnibus producerentur: at non producuntur eadem, ſed diuerſiſsima. Ergo.

Timorem ſic mouere humores & ſpiritus, & calorem à ſupernis partibus ad infernas, clarè docent Ariſtoteles 27. ſect. problem. 6. 7. 8. 10. & 11. Et D. Thomas 1. 2. quæſt. 44. art. 1. reſponſ. ad 1. & 3. & artic. 3. reſponſ. ad tertium: vbi dicunt, rationem, cur in timore fiat pallor vultus, labrorum, vocis, manuum & cordis tremor; ſitis, alui vrinæque deiectio, murmur ventris, &c. non eſſe aliam, quàm quòd in timore ſanguis & calor ab externis partibus ad internas, & à ſupernis ad infernas moueantur. Quatenùs enim ipſi caput, pectus, manus & cor deſerunt, indeque illæ infrigidantur; fit pallor vultus, manuum cordis & vocis tremor: quatenùs verò deſcendunt ad partes infernas, indeque illæ incaleſcunt, fit ſitis, ventris murmur, alui vrinæque expulſiones. Et hæc eſt etiam ratio, cur timor faciat abortum; vt Galenus 5. aphor. tom. 45. & & 53. docet. Nec poteſt dici illa ſymptomata obuenire timentibus, per hoc, quòd humores & ſpiritus ac calor ab infernis partibus retrahantur ſurſùm, quibus retractis muſculi retentioni deſtinati debilitentur, & ſic non valeant illa retinere, vt plerique dicunt: quia illa non exeunt propter læſam retentricem, ſed potiùs propter ſtimulatam expultricem. Non enim timentibus

vltroneè exeunt excrementa, sed timentes irritantur & stimulantur ad expulsionem: excrementis illis humorum & caloris motum sequentibus, seu ab illis quodammodo protrusis. Sic; cùm abortus fit propter timorem, fœtus non exit per quandam excidentiam, defectu retentricis, sed emittitur irritatione & conatu expultricis. Pari ratione ira, etsi humores & spiritus à corde moueat ad extrà, tamen peculiariter magis mouet ad caput: vt docet Hippocrates 5. de morb. vulgar. c. 9. & manifestè indicant accidentia, magis circa caput, quàm circà alias partes euenientia: vt oculi torui, spuma oris, tremor maxillarum, faciei rubor, visus geminatus, epilepsia, apoplexia, &c. Sic multæ aliæ passiones, etsi vniuersaliter quidem moueant humores & spiritus ad intrà & extrà; tamen peculiariter adhuc mouent ab aliquibus partibus magis, & ad aliquas magis, quàm ad alias.

Ad rationem, cur terror magis signet alijs passionibus, etiam hoc accedit, quòd diuersæ passiones cum diuersis partibus & diuersis facultatibus peculiarem habeant consensum vel antipathiam; quò fit vt hæ has, illæ illas tum partes tum facultates magis moueant & afficiant. Sic ira maximè turbat mentem, timor potentiam motiuam & sensitiuam, tristitia vegetatiuas, verecundia, memoriam, &c. terror verò maximè afficit & destruit potentiam conformatricem.

Accedit tertiò, quòd in animi passionibus humores & spiritus aliter atque aliter moueantur, pro diuersitate dispositionis corporum & membrorum. Iracundia in aliquibus facit pallorem, in alijs ruborem; & sic de alijs: in his hæc, in alijs alia symptomata ab ijsdem passionibus excitantur. Vnde mirum non est timorem, etsi in alijs corporibus ab externis partibus ad internas tantùm humores & spiritus moueret; in grauidis tamen peculiari ratione etiam ad vterum, seu magis ad vterum aut infernas partes, quàm ad alias mouere. Etenim in timore & terrore ad eas partes videtur natura maximè mittere humores & spiritus, de quibus maximè est sollicita: in prægnantibus maximè est sollicita de fœtu. Itaque non ad cor tantùm, sed etiam versùs vterum & fœtum

fœtum mittit. Ad quod iuuat viarum laxitas, illarum partium maximus calor, consuetudo fluendi, &c.

Dico in conclusione terrorem & desiderium maximè signare. Per quod indico etiam alias complures animi passiones signare posse. Puto enim omnes passiones valdè intensas, & subitò obortas signare posse. Sic imprimis puto maximum Gaudium signare posse. Etenim si mulier aliquid magnopere desiderasset, quod obtinere non potuisset, vel nequidem sperasset; vt si desiderasset poma granata, quæ tota regione non potuissent inueniri, & subitò & inexpectatò ex Hispanijs delata sibi propinari videret: credo quòd illo maximo & subito gaudio posset signare & afficere fœtum aliqua similitudine illius granati. Pariter credo etiam intensissimum Amorem posse signare. Sic si mulier ex vno viro grauida, alterum intensissimè deperiret; videtur non impossibile eam continua de illo imaginatione posse fœtum signare similitudine eius. Scribit Plutarchus 5. de plac. Philos. c. 12 quasdam statuas adamasse, & eis similes proles produxisse. Verecundia etiam magna signare potest. Quædam mulier grauida in mensa acquirebat maximum desiderium comedendi de porcello assato propè se stante. Cum desiderium diutiùs ferre nequiret, rogauit quendam sibi assidentem, vt sibi de capite illius aliquid ministrare dignaretur. Ipse, vt satisfaceret eius appetitui, totum porcelli caput amputauit, & orbi eius imposuit. Cuius facti causa, cum omnes conuiuæ assidentes oculos in eam conijcerent, ipsa ita verecundata fuit, vt posteà prolem ediderit habentem caput similitudine porcelli. Credo quòd etiam Ira posset signare. Sic si E. G. aliqua mulier haberet rem aliquam sibi summè charam, vt vitrum aut vascula porcellana à maioribus relicta; & domestica simia ea casu frangeret, & ipsa summè irata insequeretur eam, animo illam occidendi, & assequi non posset, credo quòd ex illa intensissima ira fieri posset, quod fœtum aliqua illius simiæ similitudine signaret. Sed dubium est

QVÆ-

QVÆSTIO XIX.

Quænam imaginatio signet, an tantum Matris, an etiam Patris?

CONCLVSIO LII. Non tantùm signat imaginatio Matris, sed etiam Patris.

Hæc conclusio probatur Authoritate. Etenim Genes. 30. vbi est sermo de ouibus Iacob, habetur; quòd virgæ decorticatæ ponebantur ante oculos ouium & arietum. Vbi, cum fiat mentio, tam benè arietum, quàm ouium; videtur indicari tam benè arietes signare, quàm oues.

Secundò probatur authoritate Aristotelis sect. 10. problematum 12. vbi quærens, cur proles reliquorum animalium sint magis similes parentibus, quàm hominum; dicit id esse, quia homines magis vario in conceptu sunt animo, quàm bruta. Prout autem, inquit, pater materque in conceptu affecti fuerint, ita partus variatur. Illis enim verbis indicat non tantùm matris, sed & patris imaginationem signare.

Tertiò authoritate Plinij lib. 7. c. 12. vbi agens de vi imaginationis dicit: cogitationem vtriuslibet animum subitò transuolantem effingere similitudinem aut miscere. Vbi cum ponat verbum (vtriuslibet) indicat tam benè imaginationem patris, quàm matris signare.

Accedit authoritas Auicennæ, qui 3. canon. fen. 21. tract. 1. c. 2. sic ait. (Et dixerunt, inquit, quidam sapientum & non sunt elongati à iudicio possibilitatis, quod de causis assimilationis est illud, quod exemplificatur; cum est dispositio in mente mulieris aut viri.) Vbi cum faciat etiam mentionem viri, indicat tam benè virum, quàm mulierem signare.

Probatur etiam Ratione. Mater potest signare in hora cōceptus: ergo potest etiā signare pater. Probatur sequela. Quia, quando mater signat per imaginationē in hora conceptus; tunc signat, quatenus species phantasticę per neruos communicantur semini in testibus existenti, & iam in coitu in tumescenti & exiturienti, vt iam dictum est: non enim potest tum signare per hoc, quod species communicentur sanguini & spiritibus vitalibus, qui ad

vterum

vterum & embrionem vibrentur: quia tunc adhuc non est vlla continuitas feminis cum vtero, nec vllus sanguis aut spiritus adhuc femini à matre communicatur; quia necdum sunt vllę vię factę, & necdum est facta vlla colligantia inter eas. Si ergo à matre species phantasticæ in hora coitus possunt imprimi femini eius; ergo & à patre poterunt. Ergo, sicut mater potest signare per species femini impressas in hora coitus: ita poterit & pater. Dico autem patrem rarissimè signare: & hoc est manifestum in exemplis. Nulla enim sunt inter suprà conclusione 40. allata, quibus mas videatur signasse. Denique, etsi audiamus frequenter fœtus fuisse signatos propter imaginationem matris; nunquam tamen audimus aliquos esse signatos propter imaginationem patris.

Rationes sunt complures. Primò, quia credo rarissimè fieri signaturam in conceptu, sed semper ferè post conceptum, & in tempore grauidationis: Pater autem non potest signare, nisi in conceptu.

Secundò. Quia phantasia matrum est fortior, quàm patrum: eo quod in illis ipsa non sic coerceatur à ratione, sicut in viris: & quia illæ multò faciliùs metuunt, & à minimis rebus grauiùs terrentur, quàm hi: qui ob maiorem rerum experientiam meliùs sciunt malum à bono, & arduum à facili distinguere. Sine autem fortibus passionibus non fit signatura.

Denique, quia imaginatio mulierum in coitu concepta; multo tempore post potest continuari: vnde fortificatur & magis imprimit: & si sit cum reflexione & coimaginatione de fœtu, augetur: per hoc, quod species sic magis ad fœtum dirigantur. At imaginatio viri post coitum, qualiscunque fuerit, nihil ampliùs addit ad efficaciam signandi; quia est absens, & à fœtu separatus. Ergo. Sed videndum,

QVÆSTIO XX.

An etiam Brutorum imaginatio signet?

CONCLVSIO LIII. Non tantùm hominum, sed etiam Brutorum imaginatio signat.

Hæc conclusio probatur, Primùm authoritate. Ete-

niui

nim Aristoteles sect. 10. problematum 11. & Plinius 7. histor. natur. c. 12. rationem reddentes, cur proles hominum magis sint dissimiles parentibus, quàm brutorum; dicunt esse hanc; quod homines magis vagam & celerem in coitu habeant imaginationem, quàm bruta. Ergo agnoscunt etiam brutorum imaginationem signare: etsi magis humanam. D. Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei; rationem reddens, cur apud Ægyptios nunquam deesset bos varijs maculis distinctus, quem Ægyptij Apim appellabant & pro Deo colebant; dicit id fuisse factum virtute imaginationis vaccæ coeuntis; dæmone similes species obijciente. Quibus declarat etiam vaccas & bruta per imaginationem signare.

Probatur etiam exemplis, & imprimis ouium Iacob, quę imaginatione virgarum fœtus similes produxerunt. Nam, etsi illa signatura, vt dixi, fuerit supernaturalis; non tamen fuit supernaturalis simpliciter & absolutè, sed tantùm modo quodam. Non enim fuit supernaturale oues per imaginationem fortem signare; sed fuit supernaturale signare propter conspectas virgas aliquas decorticatas: seu fuit supernaturale, propter tales virgulas, eas ita fortiter imaginari; quod per illam imaginationem possent fœtus suos simili colore signare. Et illa signatura fuit supernaturalis; non quod fuerit contrà naturam, sed quod fuerit suprà naturam. Deus enim, quando facit aliquem effectum supernaturalem, vtendo causis secundis ad eius productionem, nunquam vtitur eis sic, vt ipsæ operentur contrà naturam suam, sed benè vt operentur suprà naturam: potentiâ suâ diuinâ ita eas eleuando, vt effectum edant longè maiorem, quàm sua virtute naturali edere possent. Sic ergo etiam in hoc casu fecit Deus. Non fecit, quod imaginatio ouium signaret, quæ alioqui per naturam suam signare nata non esset; sed fecit quod illa parua imaginatio aliquot virgularum, quæ alioqui sui paruitate signare non posset, ita attolleretur in virtute sua, quod signaret. Per hoc enim quod Iacob sic illas virgas obiecerit ouibus, patet opinionem hominum tum fuisse, bruta per imaginationem signare posse. Sed, quia sciuit non semper omnem imaginationem signare; ideò sperauit

sperauit in Domino; quod ipse virtutem debilem causarum naturalium speciali suo concursu vigoraret.

Patet etiam in exemplo Alberti Magni, gallinam signasse pullum similitudine rostri accipitrini, perterritam tempore coitus ab accipitre supefuolante.

Dico interim, imaginationem brutorum minùs signare, quàm hominum. Etenim quotidiana experientia docet, phantasiam humanam sæpè signare. De brutis raro vel nunquam id auditur. De gallina quæ produxit serpentem intuitu serpentis: de columbis producentibus pullos diuersicolores, cum oua colorantur, vel cum columbæ in columbario depinguntur: de pauone producente pullos albos, cum femella albo linteo obuelatur; & alia conclusione 40. commemorata, certum est nugatoria & falsa esse. Et hoc est, quod dicunt Aristoteles & Plinius locis supra citatis; propter varietatem & celeritatem phantasiæ humanæ tempore coitus contingentis, fœtus humanos magis dissimiles esse parentibus, quàm belluinos: quia, scilicet, phantasia humana fœtus sæpissimè signet, & signando dissimiles faciat, belluina non item. Quod si magis signaret belluina, quàm humana, falsum esset humanos fœtus parentibus magis dissimiles esse belluinis. Ex quo patet manifestè errasse Valesium lib. sac. Philos. cap. 11. cum dicit, phantasiam brutorum magis signare: propterea quod sit magis corpori immersa & materialis.

Rationem, cur humana phantasia magis signet, quàm brutorum, tradunt ijdem Aristoteles & Plinius iisdem locis: nempè quod ipsa sit magis varia & velox: & Cicero 1. quæst. Tuscul. quod hominum anima sit particeps rationis; brutorum non item. Quia enim humana phantasia est coniuncta cum intellectu, ideò est fortior nobilior & excellentior belluinâ: & ideò potest vehementiores inducere animi passiones & efficaciùs conformatricem turbare & seducere. Saltem, quando libera est, nec per actum intellectus specialiter refrenatur. Nam quando coercetur, tantùm abest, vt sit fortior aut signet, vt potiùs eius signatio impediatur. Verùm

QVÆSTIO XXI.

Quo tempore signat; an tantum Grauiditatis, an etiam Conceptus?

CONCLVSIO LIV. Signat & tempore Conceptus & tempore Grauiditatis.

Signare tempore Conceptus, probatur authoritate multorum. Aristoteles 10. probl. 12. & Plinius 7. hist. natur. cap. 12. dicentes phantasiam esse causam dissimilitudinis fœtus, loquuntur de ea, quæ fit tempore conceptus. Galenus lib. de Theriac. ad Pisonem cap. 14. Plutarch. 5. de plac. c. 11. Auicenna fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. D. Augustinus lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 25. & lib. 18. agentes de vi imaginationis circa fœtus immutationem, omnes loquuntur de illa quæ est tempore conceptus.

Probatur etiam exemplis. Oues Iacob signauerunt fœtus suos imaginatione, quam habuerũt tempore conceptus. Mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ picturæ in exemplo 1. Æthiopissa: quæ produxit fœtum album imaginatione picturæ albam faciem habentis, in exemplo 3. quæ fœtum villosum intuitu imaginis, in qua S. Iohannes erat depictus, in exemplo 6. quæ diabolica forma præditum, metu à marito diaboli forma vestito in exemplis 8. 9. 14. quæ fœtum ranalem timore ranæ in exemplo 19: gallina, quæ pullum cũ rostro accipitrino, metu ab accipitre superuolante in exemplo 27. omnes produxerunt virtute illius imaginationis, quam habuerunt tempore conceptus. Ergo.

Quod verò etiam tempore Grauiditatis signet, primùm patet authoritate Hippocratis lib. de superfœt. qui dicit, quòd si mulier prægnans carbones, aut quid simile comedere desiderauerit, in capite pueri eius notæ à similibus apparebunt.

Patet secundò exemplis plurimis vt 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 21. 22. 24. & tandem quotidianâ experientiâ: quæ docet plerumque signare mulieres cum iam grauidæ sunt, si aliquid vel valdè desiderauerint, vel ab ali-

quo

quo valdè territæ fuerint.

Porrò imaginatio patris non ſignat, niſi tempore conceptus: quia extrà illud tempus à fœtu abeſt; matris verò ſignat vtroque; quia ſemper eſt fœtui præſens. Dico autem imaginationem tempore grauiditatis frequentiùs ſignare, quàm tempore conceptus. Sæpè enim ipſi audiuimus mulieres tempore grauiditatis à re aliqua grauiter deterritas, aut aliquam intensè deſiderantes produxiſſe fœtus ſignatos: at tales produxiſſe propter imaginationem habitam tempore conceptus, rariſſimè aut nunquam audiuimus. Rationem credo eſſe duplicem. Primùm, quòd parentes rei venereæ operam dantes, ita ei toti ſint intenti, vt nihil aliud cogitent: & vel ſit nox, vel ſint ſeiuncti à rebus externis; & ita non habeant occaſionem quid externum imaginandi; vel tale aliquid imaginandi, ex quo magnum aliquod deſiderium aut terror ſequi poſsint. At matres iam grauidæ, huc illucque euntes & varias res externas videntes, ſæpius habent occaſionem eius. Eò magis, quòd ſæpiſsimè tempore geſtationis vteri Pica laboret; propter quam & ad animi paſsiones magis inclinantur, & variarum rerum deſiderio & appetitu ducuntur. Secundò; quòd tempore conceptus à ſpeciebus phantaſiæ impreſsis, non ſtatim facultas formatrix afficiatur & dirigatur: eo quod tunc adhuc non ſit in actu aut exercitio ſuæ operationis, ſed inter tempus, quo ſpecies ſemini ſunt impreſſæ, & illud quo formatrix incipit formare membra, aut ſaltem perfectiùs formare membra externa; mediat ſatis magnum interuallum: quo ſcilicet ſemen fermentatur, membranæ & vaſa vmbilicalia efformantur, & viſcerum rudimenta ſternuntur. Quo interuallo durante, ſpecies ſemini impreſſæ interim euaneſcunt & obliterantur: ſic vt formatrix nihil ab eis moueatur; vel etiamſi moueatur, & iam de facto incipiat aliquam conformationem ſecundùm directionem earum, poſteà tamen ad naturam rediens, quia embryo adhuc totus lacteus eſt, tener & flexibilis, inceptã conformationem adhuc corrigit aut delet. At verò tempore grauiditatis, eſt in actuali exercitio ſuæ conformationis, & ideò tum per ſubortam vehementem imaginatio-

M nem

nem mox in momento permutatur, & statim disponitur ad variandum eam: & de facto variat, secundùm exemplar speciei phantasticæ sibi recenter & viuè oblatæ: & quam semel variauit, non ampliùs facilè corrigit aut mutat. Etsi autem sępiùs & frequentiùs signet tempore prægnationis, quàm tempore conceptus; tamen, quando tempore conceptus signat, videtur posse causare signaturas longè euidentiores & notabiliores, & magis à naturali statu organizationis recedentes, quàm tempore prægnationis.

Pro quo est notandum. Non quouis tempore posse quasuis signaturas induci; sed quasdam omni tempore, quasdam non nisi in principio. In fine prægnationis possunt induci notæ in colore, in pilis: vt maculæ rubræ, aut liuidæ, aut pilis consitæ. Possunt etiam produci carneæ aliquæ adnascentiæ & tubercula, fragri, vue aut cerasi similitudinem habentia: potest etiam magnitudo aut paruitas alicuius membri adhuc mutari: natura hanc vel illam partem magis minúsue nutriente, & magis minúsue sanguinem alimentarium ad eam trahente. Et sic mulier quinto aut sexto mense deterrita à pictura vel homine enorme caput, vel pedem habente, posset adhuc producere fœtum, similem earundem partium magnitudinem habentem. Posset etiam adhuc non nihil partium figura mutari. Vt, si ijsdem mensibus mater terreretur à porco, simia, cane, posset adhuc producere fœtum aliqualem cum illis animalibus secundùm faciem similitudinem habentem: saltem quoad partes carnosas, quæ necdum sunt induratæ: sic quod labra adhuc possent prominere per modum porcelli aut canis, &c. Verùm totalis mala capitis conformatio, qua caput fieret notabiliter simile porco, vel simiæ; etiam quoad ossium figurationem; sic quod notabiliter fieret oblongum, &c. non posset sub postremos menses fieri, sed solummodò primis. Nam postremis mensibus ossa iam sunt conformata & indurata: quæ autem natura semel conformauit & iam sunt indurata, ea non potest ampliùs mollefacere, extendere, vel incuruare: sed sicut in principio facta fuerunt, ita necessum est vt permaneant deinceps. At in primis mensibus adhuc sunt

tenera

tenera & flexibilia; itaque possunt adhuc mutari,& aliter atque aliter conformari. Sic postremis mensibus nulla etiam potest fieri circa numerum, vel ipsius fœtus, vel membrorum eius variatio: sed si quæ per vim imaginationis fieri potest,ea tantùm fieri potest in principio conformationis: nempè vel in conceptu, vel primis mensibus; vel fortè tantùm etiam primo mense aut primis diebus. Nam, quando conformatrix delineauit semel fœtum, non potest ampliùs illum diuidere, sic vt ex eo fiant bini: nec potest decursu temporis ex residuo seminis facere alterum. Quia, quando iam primis diebus ex meliore seminis parte semel fœtus vnus est circumscriptus, residuum eius quod in principio non fuit viuificatum, aquescit & manet deinceps inidoneum ad alterius secundi fœtus constitutionem. Et eodem modo, quando conformatrix semel delineauit fœtum cum duobus cruribus, duobus brachijs, vno capite; & præcipuè iam produxit ad aliquam perfectionem: non videtur posse illam delineationem permutare,& facere vt alterum caput, aut noua brachia, aut crura per modum cuiusdam noui surculi enascentis erumpant & pronascantur. Maximè, cum constet, in generatione hominis non vnam partem enasci ex alia; nec brachia aut crura enasci ex trunco corporis; nec neruos, arterias, venas, è cerebro, corde, aut hepate, aut digitos ex trunco manus, sicut nascuntur ramuli ex trunco arboris; sed omnes æquè simul & æquè primò delineari: & tam citò delineari & nasci brachia, quàm corpus; digitos, quàm manum; venas capillares, quàm ipsum magnum caudicem earum; extremum nerui, quàm illius principium, &c. & omnia simul perfici & adolescere. Omniũ maximè: quando natura iam conformasset fœtum cum numero plurali partium, non videtur, quòd posset postea eum producere cum numero minore: & sic quandò fœtus iam esset conformatus cum duobus cruribus, etiamsi postea mater videret hominem cum vno crure, & ab eo summopere deterreretur; non videtur, quòd posset sic signare fœtum suum, quòd prodiret cum vno. Nam vbi remaneret alterum? Facultas nutrix non posset illud amputare: non posset etiam corrumpere; cùm

eius non sit partes corrumpere, sed facere, itaque vt remaneat necessum est. Quamuis fieri posset, quòd minùs altero nutriretur, & sic minus illo relinqueretur. Sic quoque, quando partes iam essent situ & ordine suo rectè conformatæ; phantasia non posset facere, quod illæ transponerentur: & ideò, si mater postremis vteri mensibus casu videret picturam aliquam deformem aut monstrum, in quo crura prodirent à scapulis, & brachia ex natibus; nunquam posset sua imaginatione efficere, quòd fœtus eius cum eiusmodi deformitate nasceretur. Ex quo patet falsum esse, quod refert Gemma exemplo 13. mulierem quandam grauidam imaginatione triũ regum tres proles produxisse: & quod refert Langius in exemplo 16. aliam propter desiderium triũ morsuum in humero pistoris & vnum denegatum, tres peperisse proles, quarum vna mortua erat: vel saltem fuisse casuale, & non imaginationi ascribendum. Signaturæ euenientes post conceptum, tempore nimirum grauiditatis, maximè contingunt circa tertiũ mensem. Ratio est, quia tum mulieres propter menses retentos & putridos vapores in stomachum & cerebrum ascendentes solent laborare pica, & varijs & inordinatis desiderijs & appetitibus moueri: & tum phantasia magis deprauatur, & conformatrix debilitatur, & fœtus quoad externas & carnosas partes, circa quas signaturæ eueniunt, magis perficitur & elaboratur.

Circa signaturam Brutorum, dico, post oui productionem pullum nulla matris imaginatione ampliùs posse signari; & ideò falsum esse, quod dicunt nonnulli secretorum & agriculturæ scriptores, pullos produci varij coloris, si oua inter excubandum varijs coloribus depingantur: aut matris excubantis oculis panni variorum colorum obijciantur: & pariter quod scribit Bartholomęus Medina suprà in exemplo 30. gallinam producturam serpentem loco pulli, si excubantis oculis serpens cancellis inclusus perpetuò obijciatur. Postquam enim ouum iam in lucem æditum est, gallina excubans nullam ampliùs vim ei impertit præter calorem; quo solo formatrix intùs sopita excitatur. Quod ex eo patet, quod, teste Arist. 6. hist. animal. cap. 2. in

Ægy-

Ægypto non sub gallinis, sed sub terra & in fimo, & in aquis calidis: & teste Scaligero exercitatione 23. super furno oua soleant excubari: tum etiam ex eo, quod oua sæpè excubentur ab aue alterius speciei, & propterea tamen pulli exinde prodeuntes, in natura sua, aut effigie in nullo mutentur. Quod si gallina incubans virtutem aliquam ouis impertiret, necessariò illi aliquam similitudinis aut proprietatis illius vmbram referrent. Quæritur

QVÆSTIO XXII.

Quantam permutationem possit in fœtum inducere, & quas signaturas possit causare?

VIdetur enim quod possit quâlibet. Nam cum phãtasia signet per hoc, quod species eius dirigant conformatricem, & conformatrix per modum exemplaris sequatur eas: species autem rerum sint infinitæ, & sic infinitis modis possint conformatricem dirigere, & cõformatrix videatur ex se esse indifferens ad omnem directionem; & tam benè dirigibilis ab hac specie ad conformandum hoc, quàm ab illa, ad cõformandum illud: videtur, quod nullam non signaturam possit producere & ad nullam non similitudinem fœtum permutare.

Confirmatur. Conclusione 40. exemplis 3. 6. 13. 18. 20. 24. 26. 29. 32. ostensum est, phantasiam posse mutare Colorem. Qua autem ratione potest mutare colorem ad vnam differentiam, eadem ratione videtur & posse mutare ad aliam: & sicut in illis exemplis patet, quòd produxerit colorem album, nigrum, rubrum, purpureum, ita videtur etiam, quod possit producere flauum, viridem, &c. Tam enim est formatrix dirigibilis à specie vnius coloris ad producẽdum illum colorem, quàm à specie alterius, ad producendum illum. Ergo potest in fœtu causare omnem colorem.

Denique patet in exemplis, quòd possit producere varias Excrescentias & adnascentias externas, & substantias diuersæ speciei. Nam in exemplo 5. & 7. & 24. produxit pilos in varijs partibus & toto corpore: in

exemplo 7. vngulas instar vrsi, in exemplo 9. & 12. cornua: in exemplo 9. 18. 20. 22. excrescentias carneas: in exemplo 10. testas concharum, &c. Ergo videtur, quòd posset quasuis alias excrescentias & substantias producere: & quod eadem ratione posset producere fœtum cum alis & plumis instar auis, cum squammis, instar piscis; cum vngulis, instar equi; cum cauda, instar brutorum, &c. Tam enim videtur species auium & plumarum efficax esse ad dirigendum conformatricem, vt producat plumas, quàm species vrsi ad dirigendum, vt producat pilos; & species diaboli, vt producat cornua, & species caudæ, vt producat caudam, & species lacertæ, vt producat lacertam, & sic de cæteris.

Denique potest phantasia in fœtu facere mutationem circa Numerum. Nam in exemplo 11. producebantur gemini imaginatione duarum mulierum capitibus collisarum: in exemplo 13. tergemini, imaginatione trium regum: in exemplo 16. iterum totidem, desiderio trium morsuum in humero pistoris: in 21. vnum labrum. Ergo videtur posse causare omnem numeri mutationem; & ad excessum, & ad defectum; tam in partibus, quàm in toto fœtu: & per consequens posse esse causa septem, octo, decem prolium; imò trecentorum sexaginta quatuor, vt accidit in comitissa Hollãdię de qua Ludouicus Viues, Erasmus Roterodamus, & Abrahamus Ortelius in topographia Flandriæ meminerunt: & etiam posse esse causa quatuor crurum, quatuor brachiorum, duorum capitum, vnius cruris, &c. Nam qua ratione potest mutare numerum ad tria, eâdem potest & ad sex, & ad decem: & qua ratione potest mutare numerum in toto fœtu, eâdem & in singulis membris: & qua ratione potest causare defectum labri, vt in exemplo 21. eâdem posset & causare defectum brachij vel alterius alicuius partis.

Potest etiam facere mutationem in Figura. Sic in exemplo 1. & 2. mutauit ad similitudinem picturæ & statuæ: in 4. ad similitudinem anchoræ: in 7. ad similitudinem vrsi: in 8. 9. 10. 12. ad similitudinem diaboli, mytuli, cinguli, ocrearum, marsupij, campanulæ, &c. in 19. ad similitudinem ranæ: in 20. ad similitudinem fragro-

fragrorum & cerasorum: in 22. ad similitudinem lacertæ: in 23. ad similitudinem simiæ: 27. ad similitudinem accipitris: 30. ad similitudinem serpentis. Ergo consequenter posset permutare ad cuiusuis alterius figuræ similitudinem. Et sic videtur, quod mulier per suam imaginationem posset producere fœtum instar leonis, tigridis, piscis, & elephantis: vt fertur de Alcippe, quæ dicitur peperisse elephantum.

Potest etiam facere mutationem in Quantitate. Sic in exemplo 15. mulier produxit fœtum cum prægrandi capite, territa ab imagine, in qua figura cum magno capite erat depicta.

Potest etiam facere mutationem in Situ. Nam in quo situ signa aliqua apparuerunt in re imaginata, in eodem eadem sæpè in fœtu exprimuntur: vti euidenter patet in exemplo 3. 14. 22. &c. Sic in exemplo 14. mulier produxit fœtum realiter vulneratum; aspectu & terrore hominis vulnerati: in exemplo 11. produxit duos fœtus capitibus connexos, terrore concepto ex sui capitis contrà alterius mulieris caput collisione, &c. Quapropter, cum phantasia posit causare quemuis colorem, producere quamuis substantiam, mutare fœtum secundum omnem munerum, figuram, quantitatem, situm partium; sequitur etiam posse quamuis in fœtu facere permutationem, & nullam esse signaturam imaginabilem, quæ non posit eius virtute produci. Sit

CONCLVSIO LV. Phantasia non potest facere aliam mutationem in fœtu, neque alias causare Signaturas, quàm ad quas materia corporis est apta duci, & ad quas facultas formatrix habet ordinem naturalem.

Quapropter etsi species phantasticæ omnes sint quidem ex se æquè natæ dirigere conformatricem, tamen ipsa conformatrix non est propterea nata omnium directionem & repræsentationem sequi. Etenim formatrix non potest formare quicquam, nisi ad quod formandum habet materiam idoneam. Ex quouis enim non potest fieri quoduis, sed tantùm ex materia apta & disposita. Denique, etsi esset materia disposita, tamen adhuc etiam ipsa non potest quicquam conformare, nisi

ad quod conformandum habet ordinem & inclinationem, ac instinctum naturalem: ad quod autem non habet ordinem, illud non potest conformare Et sic formatrix humana non potest generare leonem, aut piscem, aut plumas, aut squammas, aut vera cornua, &c. quia nullum habet ordinem ad illa, nec habet vllum instinctum aut scientiam naturalem faciendi ea. Denique, quis etiamsi formatrix aliquando secundùm aliquid & ruditer posit imitari id, quod species phantasticæ ei repræsentent, tamen nunquam potest imitari perfectè. Nam etsi ab ijs aliquando parum turbetur in suo opere ordinario & naturali, & leuiter aberret, sequendo exemplar phantasię, tamen nunquam in totum superatur aut remouetur ab eo, sed semper ille instinctus naturalis præualet directioni specierum, & semper redit ad naturam suam: & ita etsi in minutis aliquo modo aberret, tamen secundum totalem conformationem semper sequitur suum instinctum.

Dico itaque imprimis, phantasiam non posse mutare Speciem aut Genus fœtus. Sic desiderio cerasorum aut fragrorum non possunt in fœtu produci vera cerasa aut fragra, quia in corpore non est materia apta, vt fiant cerasa aut fragra. Desiderio, terrore aut imaginatione casei, lapidis, ligni, auri, non potest generari fœtus caseaceus, lapideus, aureus: quia non est materia apta productioni eorum. Non potest etiam produci verus piscis, serpens, auis, simia, canis, leo: primò, quia materia seminis non est apta ad talem organizationem, aut talis formæ susceptionem: secundò, quia formatrix seminis humani non habet instinctum aut naturalem scientiam organizandi, sicut debent organizari illa animalia; neque producendi formam essentialem illorum, sed tantùm humanam, à qua est decisa, & cum qua habet similitudinem. Et ita falsum est, quod suprà dixit Medina, gallinam serpentem producturam, si ouis incubans serpentem ante se positum continuò inspexerit.

Dico secundò. Per imaginationem non posse etiam produci fœtũ illis animalibus perfectè aut ferè perfectè similem. Imò dico non posse produci fœtum, cuius vel solum caput, vel soli pedes, vel brachia, aut aliæ partes habeant

habeant perfectam similitudinem cum illis. Nam sicut formatrix nō habet ex se scientiam, aut instinctum formandi perfectè totum animal specie distinctum, ita nō habet etiam scientiam formandi aliquam partem solam. Quâ enim ratione posset effingere, modò vnam partem illius animalis in vno homine, modò aliam in alio; eâdem posset & in tertio homine effingere omnes & totum animal: at non potest totum, vt dictum est, ergo nec partem eius. Neque sufficit directio phantasiæ: quia, etsi phantasia possit eius actionem naturalem parùm immutare, & paululum seducere à perfecta hominis similitudine ad aliqualem similitudinem rei imaginatæ, tamen non potest immutare & seducere in totum: nec potest superare instinctum naturalem eius; sed ipsa semper reuertitur ad illum, & secundum illum semper maximè, & magis principaliter operatur, & totum efformat. Phantasia enim est solum dirigens: quod autem dirigit, tantùm modum addit actioni, non autem totam essentiam eius potest permutare. Vnde quomodocumque conformatrix dirigatur, non potest sic dirigi, vt dirigatur extrà semitam totalem suæ aptitudinis & inclinationis naturalis.

Dico tertiò. Phantasiam posse mutare secundùm quid Figuram fœtus seu aliquarum partium eius: & dico phantasiam facere posse, vt fœtus aliquo modo, & ruditer ad figuram alicuius animalis permutetur: puta simiæ, porcelli, canis, &c. Id est; potest facere, vt mulier deterrita à cane vel simia producat fœtum habentem caput, quod quidem principaliter sit simile capiti humano, sed tamen aliquo modo referat caput canis aut simiæ: vt quod sit prominens aut oblongum, aut alicubi pilis consitum, sicut caput canis: vel planum, certis quibusdam lineamentis, prominentijs aut cauitatibus simiæ effigiem referens. Hoc enim non est contra naturam conformatricis humanæ. Quia etsi tale caput habeat aliquam similitudinem cum capitibus illorum animalium, principaliter tamen est caput humanum. Formatrix enim humana non est præcisè determinata, aut alligata ad aliquam certam figuram, sed habet suam latitudinem, sub qua potest

formare capita cum varijs figuris: alia sic, alia aliter: & faciem vnius hominis sic, alterius aliter. Et ita sæpè etiam citrà concursum phantasiæ facit in vno homine aliquando faciem habentem similitudinem aliquam cum simia; in alio cum cane; in alio cum rostro accipitrino, &c. Et ideò, quando à phantasiâ seducta aliquando efformat ad similitudinem illorum animalium, nihil facit contra naturam, inclinationem aut potentiam suam: & ideò potest tales figuras aliquando ruditer imitari. Et hoc est potentiæ seductæ & errantis. At eas perfectè & quoad omnia assimilare: sic, vt videantur esse vera capita illorum animalium, est impossibile. Quia hoc non fieret à formatrice, vt errante: sed deberet fieri ab ea, vt operante ex arte & industria naturali, & tanquàm habente peculiarem potentiam & scientiam naturalem ad ea conformandum: quem instinctũ non habet formatrix generis humani, sed solummodò brutorum. Porrò phantasiam adhuc quoad multa alia figuram fœtus posse permutare exemplis conclusionis 40. est manifestum, etsi D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad tertium, negauerit. Sed puto ibi D. Thomam non tam loqui de vi, quàm imaginatio habet in fœtum, quàm potiùs de ea, quàm habet in corpus proprium. In proprio enim corpore non potest figuram permutare, quia in eo iam figura facta est, & destrui non potest; in corpore verò fœtus potest, quia in eo iam tantùm adhuc est in fieri, & ideò à phantasia conformatricem dirigente adhuc potest variari.

Dico quartò. Posse mutare Colorem & producere varias maculas: tamen non posse producere maculas omnis generis, sed tantùm tales, quales humores corporis sunt apti inducere: præcipuè autem rubras, purpureas, quæ à sanguine fiunt; cum is vbique & maximè abundet: interdum etiam liuidas & flauescentes. At perfectè virides, ceruleas, flauas non potest: quia nulli sunt in corpore humores, qui eas causare possunt. An autem tales maculæ possint produci toto corpore, & an Æthiops virtute imaginationis possit producere fœtum perfectè album: aut alba perfectum Æthiopem, ambigo. Ego credo quod non. De exemplis posteà dicemus.

Sic

Sic ergo desiderio vini, cerasi, mori: terrore vulneris, &c. posse maculas similis coloris fœtui imprimi non est ambigendum.

Dico quintò. Posse causare Pilos & Excrescentias in varijs partibus. Et hoc est experientia manifestum, & nihil est miri: facit enim etiam sæpè citra concursum imaginationis. Ergo. An autem possit facere toto corpore hirsutos, posset dubitari: quia non videtur, quòd in corpore humidi fœtus possint esse tot fuliginosi humores, qui possint esse materia tot pilorum. Mihi verò nihil impossibile videtur: quandoquidem fœtus, necessarios & conuenientes partibus generandis humores trahit è corpore matris, etiamsi in se non habeat. An Cornua & Vngulæ possint produci, magis dubium est. Perfecta cornua & vngulas producere est impossibile: osseas autem aliquas eminentias in capite extantes, quales in monstro illo Indico protuberasse commemorauimus, vel vngues crassos, densos, oblongos non videtur impossibile. Vidi enim aliàs, quibus vngues in pedibus tanta longitudine & crassitie excrescerent, vt cornibus caprarum similes fierent, & ferris per interualla amputari deberent. Multò minùs possibile videtur concham testaceam loco capitis in exemplo 10. productam fuisse, de quo infrà statim dicemus.

Dico sextò. Propter phantasiam posse mutari membrorum aliquorum Quantitatem. Et sic credo verum esse potuisse, quod habetur in exemplo 15. mulierem intuitu picturæ magnum caput habentis potuisse fœtum cum magno capite producere. Et eadem ratione puto, quòd quæ videret hominem habentem magnum crus, magnum brachium, enormem nasum, posset simili vitio affectum fœtum procreare. Archangelus Picolomineus in prælectionibus Anatomicis lect. 1. dicit phantasiam posse fœtum immutare quoad colorem & figuram partium, sed non quoad situm aut quantitatem earum; sed non video rationem diuersitatis; cum vnum sit æquè difficile ac alterum. Quidquid enim phantasia facit, facit immutando & dirigendo conformatricē: tam benè autem potest eam dirigere & seducere ad malè conformandum partes secundùm quantitatem, quàm

secundùm figuram, & conformatrici perturbatæ & seductæ æquè facilè est errare circa quantitatem, vel variare quantitatem, quàm variare figuram.

Dico septimò. Videri Numerum posse mutari. Sic si mulier perterrita fuisset à monstro habente quatuor brachia, aut quatuor pedes, aut vnum tantum; non videtur esse impossibile, quòd prolem aliquo etiam numeri vitio laborantem producere posset. Non credo tamen quòd posset producere cum quatuor cruribus, aut quatuor brachijs, aut duobus capitibus perfectis, &c. quia non credo, quòd in tantum conformatrix à phantasia abduci posset; sed solummodò cum leui aliqua excessus vel defectus adumbratione. Dato tamen, quod ita fieri posset; certum est, quòd non posset fieri, nisi in primo principio procreationis, antequàm iam illa membra suo numero naturali essent constituta, & aliquousque perfecta. Nam quando iam perfecta essent, alia noua enasci; vel iam facta deleri aut amputari non possent: sicut conclusione 54. est ostensum. Sed an propter phantasiam gemini aut tergemini fœtus fieri possent? Ego non credo tantam vim imaginationi esse ascribendam.

Meritò quæri posset, an posset etiam mutare Sexum, Credo autem quod non: tum, quia non est tanta phantasiæ virtus in conformatricem: tum etiam, quia vt benè quoque dixit Syluaticus in historijs Medicinalibus historia 6. sexus plurimùm pendet à temperamento seminis: quod species phantasticæ sua virtute exemplificandi non possunt mutare.

His præsuppositis, facilè est iudicare quid de exemplis conclusione 40. allatis sit sentiendum.

Dico autem non esse exemplis magnam fidem adhibendam: quia aliquando sunt simpliciter falsa, ab authoribus memoriæ tradita ex relatu & rumore hominum, qui sæpè est falsus.

Secundò: quia multa sunt nullius momenti, sed sæpè ab hominibus & authoribus ita colorantur & exaggerantur verbis, vt videantur multum esse, quæ in rei veritate nihil sunt. Si aliqua fuit territa ab imagine diaboli, & peperit prolem parùm deformem, aut fœdi

coloris,

coloris, statim dicitur peperisse prolem forma diaboli: alij adijciunt habuisse cornua: alij caudam. Et sic quæ in re non fuit, nisi parum turpis, clamoribus hominum fit tota diabolica. Sic de multis alijs est censendum.

Tertiò multæ sunt deformitates monstrosæ fortuitæ & casuales, non profectæ ab imaginatione : quæ tamen à mulierculis ascribuntur imaginationi. Sic contingit sæpisimè mulieres nullius terroris, desiderij aut fortis imaginationis conscias parere proles aliquas notis, aut maculis, aut deformitatibus affectas; quas quando vident, admirantes & nescientes causam earum, tum demùm incipiunt cogitare, an nihil fortè fuerint tempore suæ grauiditatis imaginatæ: & tamdiu reuoluendo quærunt, donec aliquam sibi persuadeant aut effingant imaginationem, cui eas ascribant: etsi reuerà illa non fuerit earum causa. Et sic imaginationi non adueniunt notæ, sed notis ipsis affingitur imaginatio.

Quartò. Suspicandum est eiusmodi signaturas sæpè esse supernaturales & miraculosas, vel diabolo eas inducente, vel Deo propter hominum castigationem immittente. Et sic fortè signaturæ prolium in exemplis 8. 9. & 11. in quibus matres produxerunt proles diabolo similes, fuerunt vltiones & castigationes diuinæ, petulantiam & impietatem parentum in filijs castigantes.

Quintò. Quia sæpè subest alia causa: & sæpè similitudo est naturalis profecta ab ipso genitore: sed quia genitor est illegitimus, ab ipsis matribus, & sæpè etiam medicis earum honori studentibus imaginationi ascribitur: vt earum improbitas & adulterium occultentur. Et ita potuit fortè in exemplo tertio Æthiopissæ, quæ albam prolem peperit, & in sexto, in quo alba genuit æthiopem, accidisse.

Porrò de singulis in particulari ita iudico. De primo & secundo, iudico non esse verum: mulierem intuitu alicuius pulchræ picturæ posse producere prolem similem ei. Si hoc esset verum, picturæ essent caræ, & in magno pretio, & nulla iam mulier haberet deformes proles. illum enim aspectum deliberatum picturæ non sequitur subita, & vehemens animi pasio, & ideò non potest signare.

De se-

De secundo. Dico Heliodori historiam esse fictam, & ideò illius exempli nullam vim esse: vel, vt dixi, prolem fortè fuisse ex adulterio, ex patre albo.

De quarto. Dico videri fabulosum.

De quinto. Possibile esse & ostendere vim imaginationis.

De sexto. Iudico esse supra vim & potentiam phantasiæ, & credo non esse verum: nec D. Hieronymum mendacij arguo, quia ipse hoc tantùm ex alijs, & non seipso refert. Fortè tamen accidit per adulterium cum seruo aliquo æthiope, cuius amore fortè mater fuerit detenta. Alij dicunt fortè ex humoribus corruptis in corpore fœtus accidisse: sed sunt nugæ, nec ita possunt corrumpi in corpore humores, vt ex ijs fœtus niger fieri posset. Priùs enim fœtus extingueretur, quàm talis euadere posset. Alij putant fortè accidisse; quòd aliquis in familia fuerit æthiops, auus proauúsue: cuius similitudo in nepote reuixerit: vt in alijs factum aliquandò fuisse Aristot. 7. histor. animal. 6. & Solinus Polyhist. cap. 4. referunt. Sed non credo sic obliteratam in filio similitudinem, in nepote reuiuiscere posse. Quidquid sit; vix credo vi imaginationis fieri potuisse.

Ad septimum dico, possibile esse, quòd quoad pilos & deformitatem coloris & vngues magnos, & etiam figuram faciei, aliqualem cum vrso similitudinem habuerit: non est tamen credendum, quòd habuerit veram & perfectam. Quod si habuisset, quis scit an sicut in palatio Vrsinorum erant picturæ vrsorum, non fuerit etiam ipsum animal verum, cum eoque mulier ipsa rem habuerit.

Ad octauum & nonum, & duodecimum. Dico, fortè deformitatem fuisse leuem secundum colorem, aut aliquos pilos, vngues maiusculos, & fortè aliqualem etiam carneam aut osseam in capite, & alijs partibus excrescentiam speciem cornuum, peræ, cinguli, nolæ referentem & exaggeratam rumore vulgi, & verbis authorum, & sic fuisse possibilem. Sed si fuerit terribilis, & cum maximo recessu à forma humana, cum veris cornibus, vera cauda, virgulis, perfecta nigredine, &c. dico non fuisse naturalem, sed miraculosam, & à Dei

iusta

iusta castigatione profectam. Nam formatrix non habet potestatem cornua, caudam & vngulas producendi, nec ordinem vllum ad figuram diabolicam.

Ad decimum dico me non credere. Quia enim ipse erat senex, & historia erat vetusta, ob cuius vetustatem non poterat facilè àb aliquo redargui, ideò tum in illa, tum in alijs, quas aliquando commemorabat, sæpè erat valdè infelix conijciendi veritatem. Deus sit animæ eius propitius.

Ad vndecimum. Videri casu & non virtute imaginationis factum fuisse. Saltem virtute imaginationis nõ accidit, quòd bini producerentur; sed tantùm, quòd capitibus connati. Nam, vt conclusione 54. est ostensum, tempore prægnationis, id est, quando iam vnus fœtus est descriptus, & aliquousque eius conformatio est progressa, non potest ampliùs numerus mutari.

Ad decimumtertium. Videri non esse verũ, vel fuisse casuale & malè virtuti imaginationis ascriptum.

Ad decimumquartum. Difficilè esse creditu, partes quæ antea erant conformatę integrę, superueniente postea imaginatione potuisse à natura seiungi & diuidi verò vulnere. Quo enim cultro natura diuisit eas: si in hora conceptus, aut paulò post, antequàm fœtus fuisset conformatus, id contigisset; fieri equidem potuisset: at quia post contigit prægnanti, videtur impossibile fuisse.

Ad decimumquintum. Dico esse possibile.

Ad decimumsextum. Vel fuisse falsum, vel fuisse casuale: nulla autem ratione virtute imaginationis contingere potuisse. Numerus enim fœtuum, vel non potest à phantasia mutari, vel saltem non potest mutari tempore prægnationis, vt conclusione 54. est ostensum. Et quomodo desiderium trium morsuum in humero pistoris potuisset causare tres fœtus? potuisset quidem in fœtu vno causasse tres cicatrices in humero aut tria frusta carnea: at quomodo tres proles? Desiderium triũ cerasorum non producit tres fœtus, sed vnam aut alteram maculam in fœtu vno, cerasi similitudinem habentem. Denique quomodo morsus tertius potuit occidisse tertium fœtum? Desiderium cerasorum negatorum nõ extinguit fœtum, sed maculat. Et, si tres morsus causauerunt

uerunt tres fœtus, ergo tertius morsus causauit tertium fœtum, seu productionem & vitam illius; at quomodo tertius morsus potuit causasse productionem seu viuificationem, & incrementum tertij fœtus, & extinctionem eiusdem? Extinctionem non potuit causasse, nisi multis mensibus post: quia iam erat adultus, cum nasceretur; & sic multis anteà mensibus creuerat: at quomodo imaginatio & mœstitia ex morsu tertio denegato potuit multis mensibus post fœtum extinguere? Ridicula ista sunt & indigna fide rectè philosophantis.

Ad decimum septimum, admirandum magis esse, quã inquirendum, quomodo imaginatio & timor matris causet eundem timorem in anima fœtus.

Ad decimum octauum. Posibile esse, eoque vim imaginationis comprobari.

Ad decimum nonum. Etsi parum ridiculum videatur, tamen non esse imposibile.

Ad vigesimum. Fateor talia sępisimè euenire, & exinde maximè phantasiæ vim elucere.

Ad vigesimum primum. Casu labrum fœtui illi defuisse, non vi imaginationis. Quomodo enim absterfio sanguinis à labro causasset defectum labij? causare potuisset labium sanguinolentum, sed non nullum.

Ad vigesimum secundum. Respondeo fieri potuisse, quod illius mulieris pectori adnata fuerit aliqua informis particula carnis, ruditer aliquam lacertam aut animalculum adumbrans; sed imprimis non potuit fuisse lacerta cum perspecta configuratione: quia formatrix hominis non habet scientiam conformandi lacertas. Secundò, non potuit fuisse nata, nec postremis mensibus, nec immediatè ante partum: nam postremis mensibus, cum iam corpus sua cute firmiter est circumscriptum, nihil potest amplius tale enasci ex ea; & quando enasci posset, non ita breui tempore nasci posset.

Ad vigesimum tertium, vigesimum quartum, vigesimum quintum. Dico esse posibilia & notoria, & ex eis phantasiæ vires maximè elucescere.

Ad vigesimum sextum. Fuisse supernaturale, vt suprà dictum est, tamen ex eo satis probari animalia per imaginationem naturaliter posse signare, & hoc credidisse

disse & sciuisse sanctum illum virum, & ex illa scientia cum id experiri voluisse: quanquam sic signasse solo intuitu virgarum decorticatarum, fuerit supernaturale.

Ad vigesimum septimum dico. Possibile fuisse.

Ad vigesimum nonum, & trigesimum primum. Esse nugas & propterea tali arti euentum non respondere.

Ad trigesimum non posse habere veritatem: primò, quia imaginatio gallinæ excubantis nihil amplius ouo iam genito impertit, vt conclusione 54. est ostensum: secundò, quia formatrix oui non habet ordinem ad figuram aut formam essentialem serpentis, & ideò non potest producere eam.

Ad trigesimum secundum. Dico, in illis montibus animalia non esse alba propter imaginationem niuis, sed à temperamento & natura loci. Hoc est manifestum: Primò, quia scribit Olaus Magnus lib. 18. hist. Septent. c. 8. & Ortelius in Liuonia; quòd cum toto æstiuo vernoque tempore lepores in regione septentrionali pristinum colorem seruent, post autumnum ac primæ niuis casum colorem mutent, & ex fuscis fiant albi. Ergo non fiunt albi propter matrum in conceptu imaginationem: Secundò, quia etsi Plinius lib. 8. cap. 52. dicat in Alpibus inueniri albos lepores, non dicit tamen hoc esse propter imaginationem; sed potiùs, quod aliqui putent eos niue vesci. Est alia quæstio

QVÆSTIO XXIII.

Cur phantasia non semper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, sed sæpe tam diuersis?

DOcet enim experientia, quòd easdem res sæpè exprimat modo diuersissimo. Interdum tantum secundum colorem: interdùm secundum figuram: interdùm secundum quantitatem: interdùm per substantiæ corporeæ aggenerationem, &c. Sic aliquando cerasa, fragra, mora desiderata, exprimit solo colore & maculâ aliqua rubicundâ: interdum productâ quadam substantiâ carneâ, rotundâ, coloratâ, vel non coloratâ. vel in-

 terà

prà in exemplis, & non rarò aliàs factum audiuimus. Sic animalia, à quibus mater terrorem concepit, interdum exprimit sola cicatrice in fœtu producta, ictum vel morsum referente: interdùm pilis productis, similitudinem habentibus cum pilis illius animalis, vt sæpè apparet, cum mulieres à gliribus aut muribus perterritæ fuerunt: interdum exprimit similitudine figuræ faciei; sic vt facies habeat conformationem seu figuram, sicut facies illius animalis; vt apparet in exemplo 23. conclusionis 40. mulieris à simia deterritæ, & in exemplo conclusionis 53. à capite porcino sibi in mensa ministrato verecundatę. Aliquandò exprimit totius corporis assimilatione; vt apparet in exemplis 8. 9. & 12. mulierum à figura diaboli perterritarum; quæ fœtus produxerunt toto corpore ad similitudinem diaboli conformatos: vt in exemplo 7. mulieris quæ toto corpore ad similitudinem vrsi figuratum produxit. Interdum exprimit, producta substantia carnea, illius animalis similitudinē gerente: vt in exemplo 22. de lacerta carnea. Interdum exprimit ratione diuersissima: causando in fœtu quandam proprietatem odio habendi illud animal, à quo mater deterrita fuit; vt patet in exemplo 17. &c.

CONCLVSIO LVI. Huius exactam dare rationem est impossibile, possunt tamen variæ causæ assignari.

Sunt enim illa secreta naturæ valdè stupenda, quæ admirari potius licet, quàm inuestigare. Imprimis potest hoc pendere à tempore, quo imaginatio contingit. Nam si illa contingat in conceptu, vel statim post, ante omnem conformationem; videtur quòd fœtus secundùm se totum posit conformari ad similitudinem animalis vel picturæ, de quibus fuit imaginatio: si autem contingat serò & tempore prægnationis, non potest. Ratio est, quia, tum corporis figura necdum est descripta, & ideò potest tum adhuc describi ad similitudinem rei imaginatæ. Quando verò iam descripta est, non potest ampliùs mutari: sed solùm potest fieri mutatio circa colorem, pilorum prouentum; partis alicuius magnitudinem; aut aliquid carneum informe adnascens.

Potest hoc etiam pendere à modo quo formatrix à specie-

ſpeciebus phantaſticis afficitur, & ab animi paſsionibus perturbatur. Nam ſi ſpecies & paſsiones fuerint fortes, & conformatrix ab eis vehementer fuerit affecta, poterit ſecundùm plura accidentia, & intenſiùs, & ſecundùm plures partes exprimere rem imaginatam, quàm ſi leuiter tantùm affecta fuiſſet.

Tertiò. Poteſt pendere à materia ad hanc vel illam rem exprimendam idoneæ præſentia vel abſentia. Sic, ſi mater ab vrſo aut aliqua figura diaboli terreretur; ſi adeſſet materia ad totum corpus pilis conſerendum, nigro colore inficiendum, caudam vel vngulas producendum, idonea; poſſent fortè illa in fœtu produci. At ſi materia deſit, non poſſunt: ſed vel tantum macula producetur, vel cicatrix, vel figura fœtus ſecundùm aliquid mutabitur, &c.

Quartò. A modo etiam, quo phantaſia res imaginatas apprehendit. Prout enim illæ in oculos aut phantaſiam, aliquando ſub vna magis qualitate, quàm ſub alia incurrunt; fiet, quòd fœtus magis ſecundùm vnam, quàm ſecundùm aliam qualitatem aſsimilabitur. Sic, ſi mater deterrita à fele, cane, ſimia, aut alio animali; magis illud animo conceperit, vt lædens aut mordens; fortè magis fœtum ſignabit aliqua cicatrice aut nota vulneris: ſi, vt turpe & fœdum, & pilis ſuis aut colore aduerſum; fortè magis ſignabit pilis aliquibus productis, aut macula aliqua colorem illius referente: ſi, vt horrendum aut informe roſtrum habens; fortè ita ſignabit, vt ſecundùm faciei figuram illi aſsimiletur: ſi totius animalis figuram magis animo conceperit, fortè ſecundùm totius corporis figuram ipſum transformabit. Subintellige, inquam; modò tempus, quo ſingulæ notæ fieri poſſunt, non refragetur. Iam enim dictum eſt, non quouis tempore quaſuis, ſed certo tantum fieri poſſe. Omnium facillimè phantaſia exprimit ſecundùm colorem & maculas aut pilos: tum, quia illa facilioris ſunt productionis; tum, quia quouis tempore produci poſſunt.
Quæritur vltimò

QVÆSTIO XXIV.

Cur non eidem semper Parti, sed diuersis notæ inducantur?

ETenim mulier à lacerta perterrita fœtum signauit in pectore: plurimæ à mure aut glire perterritæ, signant maculis pilosis in vultu: vna desiderio cerasi mori affecta signabit maculâ aut excrescentiâ carneâ, genitâ in vultu: alia in dorso, scapulis aut alia parte.

CONCLVSIO LVII. Plerumque notæ illi Parti imprimuntur, quæ fuit in imaginatione.

Pro quo est sciendum, quòd non tantum species repræsentant rerum qualitates, sed connotant etiam situm & partem, in qua illæ sunt. Hinc, sicut dirigunt conformatricem ad exprimendum rerum qualitates, ita simul dirigunt eam ad exprimendum illas eodem situ, & in eadem parte. Hinc est, quòd mulieres frequenter signant fœtus eadem parte, qua in re externa vitia vel deformitates perceperunt. Sic in exemplo 14. mulier deterrita ab homine minitante ei ictum in caput, produxit fœtum vulnus in capite habentem: deterrita à pictura habente magnum caput in exemplo 15. produxit fœtum habentem magnum caput: quæ deterrita fuit propter capitis sui contra caput alterius mulieris collisionem in exemplo 11. produxit duos fœtus capitibus connatos: quæ deterrita fuit à lacerta in pectus insiliente in exemplo 22. produxit fœtum lacertam pectori adnatam tam habentem: quæ perterrita fuit à diabolo cornua habente in exemplo 9. & 12. produxit fœtum in capite cornutum: quæ imaginata fuit imaginem Ioannis Baptistæ toto corpore hirsuti; toto corpore hirsutum fœtum produxit.

Verùm non semper notatur fœtus ea parte, quam connotat ipsa species phantastica; sed potest signari & frequentissimè signatur eâ, quam mater peculiariter imaginatur: seu in quam in illo instanti imaginationis cogitationem dirigit: illa autem est facies, & ideò sæpissimè fœtus in facie signantur magis, quàm in alia parte.

Nam

Nam, quia matres sciunt à forti imaginatione, desiderio & terrore fœtus suos frequenter signari; ideò cum sic aliquid imaginantur, statim metuunt ne eiusmodi signatura incidat in faciem sui fœtus, & sic imaginando aliquam rem externam per quandam reflexionem, coimaginantur faciem sui fœtus: & hinc signatura sæpissimè incidit in faciem eius.

Alia causa est: quia natura in nullius partis conformatione tanto vtitur artificio, quanto in conformatione faciei humanæ, & ideò illius conformationi est maximè intenta: & ideò, cum sic dirigitur à phantasia, vt aliquam rem externam velit imitari & exprimere; maximè illam exprimit in facie.

Facit etiam ad hoc vt signatura magis in vna, quàm in altera parte eueniat, aliquid materiæ ad signaturam necessariæ præsentia, magis in hac quàm in illa parte: tum etiam impetus humorum, qui per animi passiones agitantur, fiens magis in vnam, quàm in aliam partem. Ex quo vnius partis conformatrix magis, quàm alterius debilitatur. Nam, quia passiones quæ imaginationem comitantur, non semper sunt eædem, nec eodem præcisè modo obueniunt; non eundem semper faciunt præcisè humorum & spirituum motum: sed hæ magis in has, aliæ in alias partes eos vibrant.

Dicit Leuinus Lemnius lib. 1. cap. 4. de occult. nat. mir. & est communis opinio muliercularum, signaturam transferri in aliam partem, vt femora, nates; si terrore aut desiderio iam affectæ manibus abstergant faciem, & illas partibus illis applicēt: sed meritò ridet hoc Hercules Saxonia 4. cap. 30. sui Panthei, & ego cum ipso; asseroque eiusmodi faciei abstersionem aut attactum aliquarum partium, nullam vim ad signandum hanc magis, quàm illam partem habere. Atque hæ sunt in vniuersum vires, quas phātasia & in Proprium, & in Alienum corpus potest exercere. Restat vt ad argumenta in principio quæstionis 4. allata, quibus nimia eius in vtrumque actiuitas probabatur, respondeamus.

Ad primum itaque Respondeo. Communem vulgi opinionem falsam esse, si putet phantasiam per se talem actiuitatem habere; sed si intelligat eam per accidens

esse causam multarum permutationum, fateor esse veram; vt iam dictum est.

Ad authoritatem Aristot. responsum est conclus. 20. & concl. 24. resp. ad 1. & concl. 25. resp. ad 1.

Ad authoritatem Auicennæ, Algazelis, &c. Respondeo phantasiam per accidens benè esse causam signaturę fœtus, sicut conclus. 27. est ostensum: sed non per se primò: eam autem habere virtutem in remota agendi & ea afficiendi vel propria virtute, vel virtute à cœlis deriuata, dico esse falsum: vt concl. 26. & 39. est ostensum. Etenim phantasiam elementa mundi posse perturbare, hominem remotum fascinare, ex equo deijcere, hominem sine matre, plantam sine semine generare, segetes transferre ridicula sunt, & Philosopho indigna: sed si quæ talia admiranda opera aliquando ab hominibus, vt Apollonio Tyanæo alijsue perpetrata fuerint, non virtute imaginationis, sed arte Magica facta fuerunt.

Quod sanguis interfecti in præsentia occisoris è corpore erumpat, non est naturale: ideòque non fit vi imaginationis, sed causæ supernaturali est ascribendum; vel Deo, vel Angelis iniquitatem interfectoris detegentibus & vlciscentibus; vel diabolis, aut innocentes falsò accusare, aut nocentes ad desperationem perducere conantibus.

Quod reliquiæ sanctorum aliquando sanitatem colentibus pariant, non fit virtute confidentię & imaginationis, quam ægri cultui illi adhibent; vt impiè dicit Pomponatius: sed miraculo & gratiâ Dei singulari, remunerantis honorem, qui sanctis eius exhibetur. Quòd Salutatores illi Hispanici admiranda aliqua præter ordinem naturæ præstent, id vel faciunt arte magica, vel gratiâ aliqua singulari à Deo familijs aliquibus concessa. Ludouicus autem Mercatus Regius Medicus, quem vtpotè Hispanum, & in Hispania degentem certum est non ignorare quid de illis hominibus fit, tomo 1. suorum operum lib. 2. class. 3. quæst. 168. art. 4. dicit opera eorum ficta esse, plena superstitione diabolica, & à religione Catholica aliena.

Ad authoritatem Hippoc. D. Thomæ & aliorum. Dico eos vera dicere, sed esse intelligendum phantasiam non

non facere ea per se, sed per accidens: mediantibus alijs animæ potentijs, vt iam dictum est.

Ad secundum argumentum à ratione desumptum, respondeo Intellectum & phantasiam fieri omnia spiritaliter & modo quodam intentionali: quatenùs recipiunt rerum omnium species, & ab ijs informantur, sed non per hoc posse realiter agere. Quod enim tantùm aliquid est intentionaliter, illud non potest illud ipsum in alio facere realiter: vt conclus. 25. est ostensum.

Ad tertium respondeo. Verum esse, quòd multæ res naturales habeant admirandas virtutes, & quòd sic anima seu corpora animata, meritò etiam debeant habere virtutes longè illis admirabiliores; sed non propterea sequitur, quòd debeant habere illas, quas Auicenna & alij imaginationi ascribunt; res, scilicet, externas alterandi vel permutandi: sed sufficit, quòd habeant alias, nempè, potentias cognoscitiuas, sensum, motum, intellectum, & voluntatem: quæ sunt virtutes omnium aliarum rerum naturalium virtutibus longè excellentiores & diuiniores. Et etsi aliquæ animę alijs essent excellentiores, quod tamen plerique scholastici negant, cum substantijs non videatur competere magis & minùs; tamen propterea illæ non possent naturaliter habere vim aliquam alterius generis, quam omnes reliquæ animæ haberent. Possent quidem in eodem genere potentiarum habere potentias nobiliores potentijs aliarum animarum, per quas possent vel perfectiùs videre, audire aut intelligere, quàm aliæ animæ: sed non talem per quam possent fascinare, elementa turbare, externa corpora alterare vel loco mouere.

Ad quartum respondeo. Nec sola visione, nec solo attactu, nec sola verborum prolatione, posse vllos effectus ad extrà physicè produci; cum illæ actiones sint immanentes: sed si qui tales aliquando eiusmodi actiones sint secuti, eos vel ope diabolica euenisse, vel ab hominibus gratia quadam peculiari diuinitùs data perpetratos fuisse.

Ad exempla ex Auicenna vel Augustino desumpta, suprà conclusione 11. est responsum, & insuper adhuc aliter respondeo. Illa non virtute imaginationis, sed

virtute

virtute aliarum potentiarum naturalium, seu vegetatiuarum accidisse.

Ad exemplum de subita canitie & morte respondeo. Imaginationem illas non causasse, vel saltem non causasse per se, quod ibi querebatur: sed mediante maximo timore, quem non est dubium maximas in corpus perturbationes inducere posse. Atque hæc sunt quæ in huius materiæ tanta obscuritate licuit inuestigare, quæ vt lector æqui bonique consulat, rogo.

FINIS.

